

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Tarihî Mek., Mey. ve Bun. Çağdaş
Fonk. Dön. Sultanahmet Mey. Örneği

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Arıksoy

1991

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

C'

154
244

TARİHİ MEKANLARDA MEYDANLAR VE
BUNLARIN ÇAĞDAŞ FONKSİYONLARA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ
SULTANAHMET MEYDANI ÖRNEĞİ

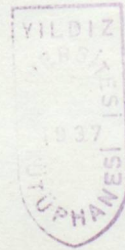
01307

Bu tezi Tarihi Mekanlarda Meydanlar ve Bunların Çağdaş
Fonksiyonlara Dönüştürülmesi, Sultanahmet Meydanı Örneği konusu ile

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR PLANCISI ELİF ARIKSOY

olarım sırasında bana yar-
lıyorum. Bu çalışmam için Dr. Nevzat Yildinlioğlu'na teşekkür ederim.

Elif Arıksay

1. TARİHİ MEKANLARDA MEYDANLAR VE BUNLARIN ÇAĞDAŞ FONKSİYONLARA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ SULTANAHMET MEYDANI ÖRNEĞİ

TEZİTİK

MEKAN VE MEKAN DÜZENLEME İLKELERİ

1.1. ZAMAN - MEKAN BOYUTLARI

1.2. İSİTİLEN MEKAN

1.3. MİMARİ MEKANLA TEMERSEL MEKAN ARASINDAKİ ÖLÇEK FARKI

1.4. MEKAN YARATIMININ BAZI TEMEL KURALLARI

1.5. MEKANLARDA UYUMLANAN DÜZENLER

1.6. MEKANIN DÜŞÜNGÜKİ ETKENLER NELERDİR? MEKANLAR NASIL

ÖNSÖZ

Bu tezde Tarihi Mekanlarda Meydanlar ve Bunların Çağdaş Fonksiyonlara Dönüştürülmesi, Sultanahmet Meydanı Örneği konusu ele alınmıştır.

Tez konusunu seçmemde ve çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan danışmanım Öğr. Grv. Necdet Vidinlioğlu'na teşekkür ederim.

Elif Arıksoy

TARİHİ MEKANLARDA MEYDANLAR VE BUNLARIN ÇAĞDAŞ FONKSİYONLARA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

SULTANAHMET MEYDANI ÖRNEĞİ

İÇERİK

ÖZET

SUMMARY

GİRİŞ

1.BÖLÜM

1.1. MEKAN VE MEKAN DÜZENLEME İLKELERİ

1.1.1. ZAMAN - MEKAN BOYUTLARI

1.1.2. İŞİTİLEN MEKAN

1.1.3. MİMARİ MEKANLA ŞEHİRSEL MEKAN ARASINDAKİ ÖLÇEK FARKI

1.1.4. MEKAN YARATMANIN BAZI TEMEL KURALLARI

1.1.5. MEKANLARDA UYGULANAN DÜZENLER

1.1.6. MEKANIN DOĞUŞUNDAKİ ETKENLER NELERDİR? MEKANLAR NASIL YARATILIR?

1.1.6.1. MEKANIN DOĞUŞU

1.1.6.2. MEKANDA KAPALILIK ETKİSİ

1.1.6.3. MEKANLAR NASIL YARATILIR

1.1.7. KENTSEL MEKANLARI DÜZENLEYİCİ İLKELER

1.2. MEYDAN NEDİR?

1.2.1. MEYDANLARDA MEKAN ETKİSİ

1.2.2. MEYDAN TİPOLOJİLERİ

1.2.2.1. NİŞ TİPİ

1.2.2.2. KARE TİPİ

1.2.2.3. DİKDÖRTGEN TİPİ

1.2.2.4. L TİPİ

1.2.2.5. YARIM DAİRE TİPİ

1.2.2.6. ÜÇGEN TİPİ

1.2.3. ÇEŞİTLİ ÇAĞLARDA YARATILAN MEYDANLARIN ÖZELLİKLERİ

1.2.3.1. ANTİK DEVİRDE MEYDANLAR

1.2.3.2. ORTAÇAĞ'DA MEYDANLAR

1.2.3.3. RÖNESANS DEVRİNDEKİ MEYDANLAR

1.2.3.4. BAROK DEVRİNDEKİ MEYDANLAR

1.2.3.5. GÜNÜMÜZDEKİ MEYDANLAR

1.2.4. ÇEŞİTLİ MEYDAN ÖRNEKLERİ

1.2.4.1. AVRUPA'DAN ÇEŞİTLİ MEYDAN ÖRNEKLERİ

1.2.4.2. ÜLKEMİZDE ŞEHİRCİLİK VE MEYDAN ANLAYIŞI

1.BÖLÜMDE YARARLANILAN KAYNAKLAR

2.BÖLÜM

2.1. İSTANBUL'DA İLK YERLEŞMELER

2.2. SULTANAHMET MEYDANI'NIN (AT MEYDANI - HİPODROM - KİRKİ)

TARİHÇESİ

2.2.1. BİZANS DÖNEMİNDE AT MEYDANI

2.2.2. İSTANBUL'UN FETHİNDEN SONRA AT MEYDANI

2.2.3. SULTANAHMET MEYDANI'NDA ÖNEMLİ ANITLAR

- TEODOS İ.DİKİLİTAŞI
- BURMALI SÜTUN (YILANLI)
- ÖRME SÜTUN
- KATİZMA
- BÜYÜK SARAY
- AYASOFYA
- ARSLANHANE
- İBRAHİM PAŞA SARAYI
- SULTANAHMET CAMİİ
- DİVANYOLU VE SULTANAHMET MEYDANI

2.3. İSTANBUL METROPOLİTAN ALANI İÇİNDE SULTANAHMET MEYDANI

2.3.1. TARİHİ YARIMADA VE SULTANAHMET MEYDANI

2.3.2. SULTANAHMET MEYDANI'NIN İMAJİ

2.3.3. SULTANAHMET MEYDANI VE ÇEVRE SORUNLARI

2.3.4. SULTANAHMET MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE ALAN KULLANIMI

2.3.4.1. ANITLAR VE YAPILAR

2.3.4.2. YEŞİL ALANLAR

2.3.4.3. KONUT VE KONAKLAMA ALANLARI

2.3.4.4. TİCARET ALANLARI

2.3.5. SULTANAHMET MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE ULAŞIM SİSTEMİ

2.4. İSTANBUL METROPOLİTAN ALANI İÇİNDE SULTANAHMET MEYDANI VE

YAKIN ÇEVRESİ İÇİN GEÇERLİ OLAN PLAN KARARLARI VE UYGULAMA

ETKİNLİĞİ

2.5. GELİŞMEYE VE ÇAĞDAŞ FONKSİYONLARA DÖNÜŞTÜRÜLMEME AİT KARARLAR

2. BÖLÜMDE YARARLANILAN KAYNAKLAR

SONUÇ

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

Bu tezde geçmişten günümüze kadar gelen, tarihi mekanlarda ve bunların çağdaş fonksiyonlara dönüştürülmesi, Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresi örnek alınarak incelenmiştir.

Kentel meydan ve meydan kavramlarının birbirine karıştırılmaması, tanımları, meydan tiolojileri, antik çağdan günümüze kadar her dönemdeki meydanların özellikleri ve bunların fonksiyonları araştırılmıştır.

Avrupa ve Türk toplumundaki meydan örneklerinde dini elemanın her iki kültür yapısında da insanları daima bir araya topladığı tören, eğlence, oyun ve pazar alanı haline geldiği belirtilmiştir.

Tarihi meydanların günümüzde de nasıl kullanıldığı Avrupa'daki örneklerde anlatılmıştır. Sultanahmet Meydanı da Bizanslılar ve Türkler döneminde önemli yitirmemiş, her iki kültür yapısında da törenlere, eğlencelere ve oyunlara sahne olmuştur.

İstanbul metropoliten alanı ve tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı ve çevresindeki anıtların tarihi, kültürel, doğal, turistik açılarından ayrı bir önemi vardır. Kent içindeki silüet ve yakın çevre dokusu korunarak bu bölgeyi ayakta tutabilecek yeni fonksiyonlar önerilmiştir.

Çağdaş fonksiyonlarla tarihi ve kültürel yönden varolan potansiyelini olumlu yönde etkileyerek, eşsiz silüetini bozmayarak, bir turizm ve rekreasyon alanı olarak, İstanbul, Türkiye, hatta dünya insanının yararına sunulması gerektiği belirtilmiştir.

Ö Z E T

Bu tezde geçmişten günümüze kadar gelen, tarihi mekanlarda meydanlar ve bunların çağdaş fonksiyonlara dönüştürülmesi, Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresi örnek alınarak incelenmiştir.

Kentsel mekan ve meydan kavramlarının birbirine karıştırılmaması, tanımları, meydan tipolojileri, antik çağdan günümüze kadar her dönemdeki meydanların özellikleri ve bunların fonksiyonları araştırılmıştır.

Avrupa ve Türk toplumundaki meydan örneklerinde dini elemanın her iki kültür yapısında da insanları daima bir araya topladığı tören, eğlence, oyun ve pazar alanı haline geldiği belirtilmiştir.

Tarihi meydanların günümüzde de nasıl kullanıldığı Avrupa'daki örneklerde anlatılmıştır. Sultanahmet Meydanı da Bizanslılar ve Türkler döneminde önemini yitirmemiş, her iki kültür yapısında da törenlere, eğlencelere ve oyunlara sahne olmuştur.

İstanbul metropoliten alanı ve tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı ve çevresindeki anıtların tarihi, kültürel, doğal, turistik açılardan ayrı bir önemi vardır. Kent içindeki silüet ve yakın çevre dokusu korunarak bu bölgeyi ayakta tutabilecek yeni fonksiyonlar önerilmiştir.

Çağdaş fonksiyonlarla tarihi ve kültürel yönden varolan potansiyelini olumlu yönde etkileyerek, eşsiz silüetini bozmayarak, bir turizm ve rekreasyon alanı olarak, İstanbul, Türkiye, hatta dünya insanının yararına sunulması gerektiği belirtilmiştir.

GİRİŞ

SUMMARY

In this study the historical squares that are changed to the modern functions from past to now are examined. As an example Sultanahmet square and its close by is determined in this study.

The concepts "urban site" and "square" do not have the same meaning. The explanation of these concepts, the typology of the square and the functions and characteristics of the squares are studied from antique times till now.

The squares that we examined as examples in Europe and Turkish societies dominated religiously elements on both of the structures of their cultures put people together in the same society like ceremony, entertainment, play and bazaar areas.

Today's usage of the historical squares are explained in the examples of Europe. The Sultanahmet square is an example which has not lost its importance during the time of Byzantians and Turks. Today we can see the affects of these cultures at this area.

In historical peninsula and Istanbul Metropolitan Area Sultanahmet square and surrounding monuments have a specific historical, cultural, natural and touristic importance. In this thesis new functions are suggested to the historical places in order to preserve the silhouette in urban areas and surrounding patterns.

By influencing the cultural and historical potention of this area with modern functions in positive direction, by not disturbing the unequalled silhouette, as a touristic and recreation area the Sultanahmet square should be supplied to the use of the people living in Istanbul, Turkey and in all over the world.

GİRİŞ

Günümüzde her geçen gün, ortaya çıkan yeniliklerle bir kültürden başkasına geçiş, tarihin kalıntılarını hele anıtlar ve sitler gibi soyut türden iseler, genellikle ilgisiz kalınması sonucu yakın tarihimizin kültürüne yabancılaşmayı doğurmaktadır. Özellikle İstanbul Metropolitan kenti eski doku ve fizyonomisini tüm olarak ortadan kaldırmaya yönelen bir değişikliğe sahne olmaktadır.

Avrupa ülkeleri, Antik devirden bu yana süre gelen kültürel devamlılığı, çağdaş uluslar olmak için miraslarını reddetmek yerine koruyarak sürdürmüşlerdir. Bizim için ise çağdaş yaşantı ancak geleneksel kültürümüzün bazı önemli özelliklerini yok etmemizle başlayabilmiştir.

Bu tezde kaybolmaya yüz tutan ve kültürel açıdan büyük önem taşıyan, tarihi mekanlarda meydanlar ve bunların çağdaş fonksiyonlara dönüşürülmesi, konusu ile İstanbul Metropolitan alanı içinde önemli yer tutan Sultanahmet Meydanı incelenmiştir.

Kentsel mekan ve meydan kelimeleri pek çok zaman birbiri ile karıştırılarak aynı anlamda kullanılmaktadır. Kentsel mekan yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bütündür. Meydan ise yol dışı mekanlardan farklı, içinde toplanma fonksiyonu bulunan kentsel mekanın bir parçasıdır.

Geçmişten günümüze kadar pek çok meydan tipinin var olduğunu bildiğimize göre meydan yaratmada tek bir formül olmadığını belirtmek gerekir. Meydanların üzerinde çeşitli fonksiyonların yer aldığını Antik Çağdan günümüze kadar verilen örneklerle kanıtlamak mümkündür. İçinde toplanma fonksiyonu bulunan bu alanlarda, meydan ve çevresinde ki elemanlar insanların bir arada bulunmasını sağlar.

Avrupa'da ki çeşitli meydan örneklerinde meydanları kilise, pazar ve eğlence olmak üzere sınıflamak mümkündür. Ancak çoğunda dini öge mevcuttur. Meydan daha sonra, yani dini ögeye bağlı olarak bir tören, bir eğlence, bir oyun, bir gezinti, bir pazar alanı, günümüzde de ulaşım

sisteminin odağı haline gelmiştir. Türk toplumu ise içe dönük bir yapıya sahip olduğundan belirli şekilde meydana görmek söz konusu değildir.İçe dönüklüğün bir parça dahi olsa aralanabildiği yer çarşıdır. Bunun dışındaki toplanma mekanları cami avlusu, çeşme başı, kervansaraylar ve mesire yerleridir. Bu mekanların içinde meydan kavramına en yakın olanı cami avlusu ve çarşısıdır.

Avrupa ve ülkemizde ki meydan örneklerinde dini elemanın varlığını görebiliriz. Her iki kültür yapısında da çıkarabilecek sonuç dini ögenin insanları daima bir araya topladığıdır.

Günümüzde Avrupa'da ki tarihi meydanlar halkın ve turistlerin gezip, görmek için geldikleri, geçmişin kültürel ve tarihi değerini yansıtan rekreatif mekanlardır. Bu tezde geçmişten-günümüze kadar gelen, tarihi mekanlarda meydanların çağdaş fonksiyonlara nasıl dönüştürüleceği, Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresi örnek alınarak incelenmiştir.

Bizans ve Roma döneminde kentin merkezi konumunda olan meydan ve çevresi, Türkler döneminde de önemini yitirmemiştir. Çeşitli oyunlara, törenlere, eğlencelere her iki kültür yapısında da sahne olmuştur. Sultanahmet Meydanı'nın sosyo-kültürel değerlerini, günümüz kültürüne ve anlayışına bir miras olarak geçmişten kalan katkılarını, bugünün metropoliten kentine uyum sağlayacak biçimde planlayarak ve yenileyerek çağdaş fonksiyonlara dönüştürmek gerekir.

Doğan Kuban'ın da dediği gibi "Tarihin çağımız için yepyeni bir yorumunu ve değerlendirilmesini yapmak, bugüne kadar yaratılmış olan maddi ve manevi verileri değerlendirmek, onlarla ortak olarak, yeni yaratmaları teşvik edecek bir kişilik tanımıyla ortaya çıkmak için ortak bir kültür düzeyinde birleşmek, belirttiğimiz nedenler dolayısıyla zor olduğu halde gereklidir."

İstanbul metropoliten alanı ve tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve yaşayan

bir kentsel mekan olarak, gelecekteki gelişiminin, tarihi ve kültürel yönden var olan potansiyelini olumlu yönde etkileyecek biçimde bir turizm ve rekreasyon alanı olarak, eşsiz silüetini bozmadan İstanbul, Türkiye hatta dünya yararına sunulması gerekir.

1. BÖLÜM

Mekan düzenleme ve meydan ilişkisinin nasıl oluştuğu, birbirlerine karşı olan etkilerini inceleyerek, tarihi ve günümüz mekanlarının fonksiyonları hakkında fikir yürütmek mümkün olabilir.

Sultanahmet Meydanı'nın tarihini ve mekanın çağdaş fonksiyonları nasıl değiştiğini incelemekten önce, Avrupa'da ki ve Ülkemizde ki çeşitli tarihi meydanların özelliklerini ve günümüz kullanımlarının nasıl olduğunu tespit etmek gerekir.

1. BÖLÜM

1.1. MEKAN VE MEKAN DÜZENLEME İLKELERİ

Bir yöndü ile biolojik, diğer yöndü ile toplumsal, bir başka yöndü ile kişisel bir varlık olan insan dünya üzerinde her yerde yaşar. İnsan, özelliğinden dolayı bir biolojik varlık olarak, çevre koşullarını kontrol etmeyi, onu ihtiyar ve tercihlerine göre biçimlendirmeyi öğrenmiştir.

1. BÖLÜM

Mekan düzenleme ve meydan ilişkisinin nasıl oluştuğu, birbirlerine karşı olan etkilerini inceleyerek, tarihi ve günümüz mekanlarının fonksiyonları hakkında fikir yürütmek mümkün olabilir.

Sultanahmet Meydanı'nın tarihini ve mekanın çağdaş fonksiyonları nasıl alacağını incelemekten önce, Avrupa'da ki ve ülkemizde ki çeşitli tarihi meydanların özelliklerini ve günümüz kullanımlarının nasıl olduğunu tesbit etmek gerekir.

Mekan düzenlemede sanat renkli bir tablo veya heykel yapımındaki ustalık değil belki bir amacı ortaya koyan davranış biçimidir. Şekil verme, mimaride tek tek binalar için söz konusu olabilirken, şehircilikte ise çok daha büyük ünitelere giderek bir şehir şekil vermeye kadar varabilir. Bir tek elemanı planlamak ise, bugün organik şehir kompleksi içinde tek başına önem taşımaz.

Eğer mekan (raum) fikri mutlak ve değişmez bir değer taşımış olsaydı, şehirsel serbest mekanlar tarih boyunca çeşitli sanat devirlerinde formları bakımından değişiklikler göstermezdi. Her devir sanat bakımından, özel bir mekan fikrini ifade etmektedir. Bu durum da insanların çeşitli zamanlardaki yaratma kabiliyetine bağlı olarak, çeşitli görünümleri meydana getirmiştir. Yaratmadaki serbesti formun uçsuz bucaksız bir hal almasını gerektirmez. Bu serbestiyi belli kanunlarla sınırlandırmış bir düzenin içinde oluşturmak olarak ifade edebiliriz. (2)

1.1.1. ZAMAN - MEKAN BOYUTLARI

Zaman ve mekan boyutları, evrensel kavram ve boyutlar değildir. Kültürel düzen, algılama boyutlarını yalnızca zamana ya da yalnızca mekana karşılık gelen kültürler yanında, iki boyutu birbirine veya tek boyuta indirgeyen kültürler de vardır.

Her kültürel uzantının, mekan kavramımızı, mekan anlayışımızı ve mekan kullanışımızı yakından etkilemesidir. Her kültürel sistem, biolojik gereksinimlerimizin çözüm yollarını, sosyolojik düzeyde ve belli kültürel biçimler ve örüntülerle belirler. Kişi ve birey olarak, biz bu ihtiyaçlarımızı ve çözüm yollarımızı "kavramsal" ve "değersel" boyutlarda algılamak örene şartlanıyoruz. Bu şartlanmaya eğitim süreci adı verilir.

1.1. MEKAN VE MEKAN DÜZENLEME İLKELERİ

Bir yönü ile biyolojik, diğer yönü ile toplumsal, bir başka yönü ile kişisel bir varlık olan insan dünya üzerinde her yerde yaşar. İnsanoğlu özelleşmemiş bir biyolojik varlık olarak, çevre koşullarını kontrol etmeyi, onu ihtiyaç ve tercihlerine göre biçimlendirmeyi öğrenmiştir. İnsan bugün her tür doğal çevrede kültürü sayesinde yaşayabilir. Her kültür sistemi, yaşama biçimini görür veya saklı bir semboller dizgesi ile yansıtır. Bu sembollerin başında mekan anlayışı ve onun kullanılışı geliyor.(1)

Mekan Düzenleme bir sanat kavramı olarak ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan dolu ve boş alanların büyüklükleri, birinin diğerine oranı sanatla çok yakından ilişkilidir. Mekan düzenlemede sanat renkli bir tablo veya heykel yapımındaki ustalık değil belli bir amacı ortaya koyan davranış biçimidir. Şekil verme, mimaride tek tek binalar için söz konusu olabilirken, şehircilikte ise çok daha büyük ünitelere giderek bir şehre şekil vermeye kadar varabilir. Bir tek elemanı planlamak ise, bugün organik şehir kompleksi içinde tek başına önem taşımaz.

Eğer mekan (raum) fikri mutlak ve değişmez bir değer taşımış olsa idi, şehirselleşen mekanlar tarih boyunca çeşitli sanat devirlerinde formları bakımından değişiklikler göstermezdi. Her devir sanat bakımından, özel bir mekan fikrini ifade etmektedir. Bu durum da insanların çeşitli zamanlardaki yaratma kabiliyetine bağlı olarak, çeşitli görünüşleri meydana getirmiştir. Yaratmadaki serbesti formun uçsuz bucaksız bir hal almasını gerektirmez. Bu serbestiyi belli kanunlarla sınırlanmış bir düzenin içinde oluşturmak olarak ifade edebiliriz.(2)

1.1.1. ZAMAN - MEKAN BOYUTLARI

Zaman ve mekan boyutları, evrensel kavram ve boyutlar değildir. Kültürel düzeni algılama boyutlarını yalnızca zamana ya da yalnızca mekana karşılık gelen kültürler yanında, iki boyutu birbirine veya tek boyuta indirgeyen kültürler de vardır.

Her kültürel uzantının, mekan kavramımızı, mekan anlayışımızı ve mekan kullanışımızı yakından etkilemesidir. Her kültürel sistem, biyolojik gereksinimlerimizin çözüm yollarını, sosyolojik düzeyde ve belli kültürel biçimler ve örüntülerle belirler. Kişi ve birey olarak, biz bu ihtiyaçlarımızı ve çözüm yollarımızı "kavramsal" ve "değersel" boyutlarda algılamak üzere şartlanıyoruz. Bu şartlanmaya eğitim süreci adı verilir.

Mekan zamandan tüm bağımsız, soyut matematiksel bir uzay olmadığı gibi, sosyal-kültürel-psikolojik değerlendirmelerden bağımsız, fonksiyonel veya algısal bir boyut da değildir.

Bütün duyu organlarımız bize çevremiz ve içinde yaşadığımız mekanlar hakkında bilgi verirler. Bu nedenle mekanı algılamamızda, konuşmalarımızda, çevremizi görsel bir boyuta indirgemiş gibi davranır ve tavır alırız. İnsan bütün bu mekan alıcılarının topladığı verileri görüş alanı içinde değilse bile görüş dünyüsü içinde biriktirip algılamakta bütünleştirmekte ve değerlendirmektedir.

Mekanın algılanması sorunu sadece alıcılarımızın verdiği bilgilerin tüm değerlendirilmesine değil, bunlardan bazılarının filtre edilmesine yani parazitin kesilmesine veya algı şiddetinin azaltılmasına bağlıdır. Duyu organlarımızla veri toplama işi iradi bir fonksiyon olmamakla birlikte, eğitim ve tecrübe ile öğrenilen bir beceridir. İnsanlar yetiştikleri kültürün örüntüsüne göre, mekan alıcılarını eğitimden geçirerek filtre etmeyi öğrenirler.(3)

1.1.2. İŞİTİLEN MEKAN

Görsel Mekan: İnsan görerek öğrenir, öğrendikleri de görüşünü etkiler. Bu yeni görüş, yeni algılarımızı etkiler. Aynı eşya ve olgulara baktığımız zaman ve mekanda bile onları ve olanları farklı algıladığımızı psikologlar ve sosyal psikologlar deneysel olarak tesbit etmişlerdir. Bu gözlemler yalnız kuşaksal, kişisel, cinsel ve mesleki gruplarda değil, kültürel düzeyde de doğru ve geçerlidir.

İşitsal Mekan: Görme, işitme ve koku alıcılarımız mekan algılarımızda öyle önemli bir ağırlık taşıyorlarki, çoğu zaman, ısı radyasyonuna karşı çok duyarlı olan derimizin bir mekan alıcısı olduğunu unuturuz. İnsan derisi hem ısısal mekanı algılar, hem de kendisi termal bir kaynak ve mekandır.

Dokunma Yoluyla Mekan: Dokunma yoluyla algılama içten, görme yoluyla algılama ise biçimseldir. Dokunma, bütün mekan alıcılarımız içinde en zengin ve en kişisel olanıdır.

Mekan Antropolojisi: İnsanın yarattığı ve insanı yaratan her kültürel konuda olduğu gibi mekanın da bir antropolojisi olabilir. Mekan antropolojisinin konusu, mekan türlerinin, boyutlarının ve mekan algılamalarının kültürüçi ve kültürlerarası fark ve benzerlikleri incelemesidir. Kültür

ile mekan türleri ve mekan kullanma biçimleri arasında fonksiyonel ve organik ilişkiler vardır. Her kültür belli mekan biçimlerine, her mekan belli bir kültürel fonksiyona ve her mekan algılaması belli bir kültürel şartlanmaya karşılık gelir.

Kültür Açısından Mekan Türleri: Kültür ve kültürel sistem açısından üç tür mekan vardır.

1. Hareketsiz Mekan
2. Yarı-hareketli Mekan
3. Hareketli Mekan

Köy, kasaba ve kent gibi yerleşmeler, yollar, yapılar, meydanlar, bazı değişmez boyutları ile doğal çevre birer hareketsiz mekandır. Yerleşmeler ve onları oluşturan yollar, meydanlar ve yapılar bireylerin ve grupların mekan algılayışlarını, dolaylı olarak bilgi, tutum ve davranışlarını kısaca dünya görüşlerini düzenleyen ve belirleyen hareketsiz mekanlardır.

Kullanış Açısından Mekan Türleri: Her mekanın alt bölümleri, türlü biolojik gereklere ve belli sosyal çözüm yollarına öznel mekanlar ayrılarak onları örgütlediği gibi kurulu bu örgütün bozulmasına da yol açabilir. İnsan mekan alıcıları yoluyla, bu örgütleri veya anarşiyi algılamayı öğrenir ve ona şartlanır.

İnsan Açısından Mekan: Duyu organlarımızın topladığı mekan bilgilerini insan açısından 4 mekan türünde tanımlayabiliriz.

- 1.Yakın Mekan: Başkalarıyla fiziksel olarak dokunma mesafesi içinde veya dokunma halinde bulunduğumuz durumlarda algıladığımız mekandır.(0-50cm)
2. Kişisel -Bireysel Mekan: 50-120cm arasında algıladığımız ve algılamayı tercih ettiğimiz yaşantılarımızın toplamıdır.
- 3.Toplumsal Mekan: 120-360cm içinde yaptığımız veya yapmayı tercih ettiğimiz işler sırasındaki algılarımızın toplamıdır.
- 4.Kamusal Mekan: 360cm ve ötesindeki ilişkiler ve algılar mekanıdır. Bunun da kendi içinde yakın ve uzak tip sınırları vardır.

Görgü ve Mekan: Kültürel sistemler, her mekan sınırları içinde yapılabilir ve yapılamayacak işleri ve davranışları görgü kurallarına bağlarlar. Yakın ve kişisel mekanda kurulabilecek ilişkilerin toplumsal ve kamusal mekanda teşhiri genellikle hoş karşılanmaz. Bu konuda da kültürler arasında önemli farklılıklar vardır.

Mekanın biolojik, fonksiyonel ve psikolojik tür ve boyutlarını, mimarlar ve şehircilerin yaratacağı mekan,bütün bu tür ve boyutla-

rı içine alan yüksek dereceden karmaşık, fakat kolay algılanması gereken bir mekanlar sistemidir. (4)

1.1.3. MİMARİ MEKANLA ŞEHİRSEL MEKAN ARASINDAKİ ÖLÇEK FARKI

Mimari mekanla şehirselsel mekan arasında mutlaka ölçek farkı vardır, fakat ortak noktaları yoktur anlamı hemen akla gelmemelidir. Aksine her ikisinin ortak yönleri çoktur. İkisinin ortak yönlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Hem mimarlıkla hem de şehircilikte dar ve geniş kanallar vardır. Evlerde, binalarda, koridorların, odaların ve salonların varlıklarına karşın, şehirlerde sokaklar, meydanlar, kavşaklar, açık alanlar, dar ve geniş mekanları oluştururlar.
2. Hem mimari mekanda, hem de şehirselsel mekanda, bağımsız olan ya da birbirlerine akan meydanlar vardır.
3. Mimarlıkta da, şehircilikte de ölçü bakımından küçükten büyüğe doğru bir hiyerarşi mevcuttur.

Bu ortak yönlerle rağmen, her ikisinde ayrı olan nokta, aralarındaki ölçek farkıdır. Bazı mimari mekanlar büyütülerek şehirselsel mekan olamaz ve aynı şekilde bazı şehirselsel mekanlarda küçültülerek mimari mekan olamaz. Böyle yapıldığı taktirde değerlerinden kaybederler, ya da asılları iyi değilse değer kazanırlar.

Örneğin evde 7-8m, bir hastahane 70-80m uzunlukta bir koridor dümdüz olur ve her durumda kısa olduklarından sıkıcı etki yapmazlar. Eni ve boyunu aynı oranda büyüterek bunu bir şehir yolu haline getirirsek monoton ve sıkıcı bir durum olur. Ya da bunun aksine genişleyen daralan mekanlardan oluşan 2-3km'lik bir yolu küçülterek bir koridor yapmak istersek, bu girintili çıkıntılı mekan anlamsız olacaktır.

Konu gözün yetenekleri ile ilgilidir. Mimari mekan küçüktür. 1-2 saniyede kavranabilir ve ölçüler gerçek ebata çok yakın tahmin edilebileceği için algılama tam ve kesin olur. Oysa şehirselsel mekanda yanılma çok olur. Şehirselsel mekan geniş bir alanda hissedilir, fakat yakın mesafeler daha iyi görülür. Burada mekanlardan söz ettiğimize göre karşıda kısmen de olsa kapatıcı bir obje olacaktır. Karşıdaki bir objenin mesafesi insana olduğundan daha az gibi gelir, (5)

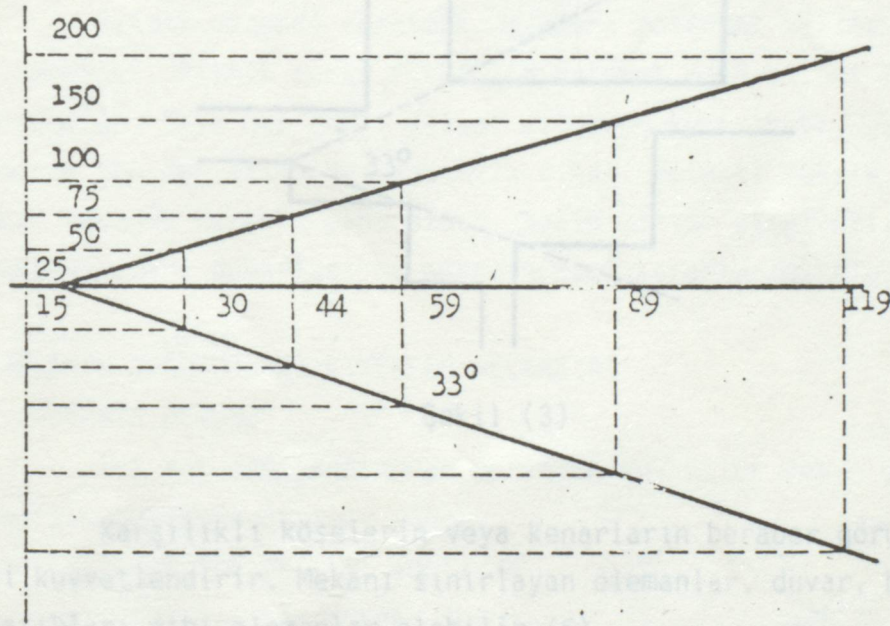
1.1.4. MEKAN YARATMANIN BAZI TEMEL KURALLARI

Gerçek bir mekan tesirini yaratmak ve onu şehirselsel mekan olarak kabul edebilmek için:

1. Bakış noktasından söz konusu mekanın çevresine kadar olan mesafenin belli bir ölçüyü geçmemesi ve buna karşılık gözün en geniş anlamda, mekanı kapsamaları lazımdır.

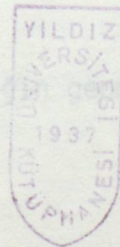
2. Mekanı oluşturan karşılıklı köşelerin veya kenarların beraber görülebilmesi mekanı kuvvetlendirir. Bu durumda bakış açısı söz konusudur. İnsanın algıladığı açı yatayda 33° , düşeyde ise yine 33° 'dir. Şehirselsel mekan yaratmak, geniş anlamda tabiatın ve peyzaj mekanından insan tarafından kavranabilecek belli bir kısma sınırlama getirmek demektir.

Mikyas ve ölçüler bakımından etkili ve kolay kavranabilen, çevredeki yapılarla bir ilişki kuran, boyut bakımından çevresi ile kıyaslanabilecek mekanlar gerçek şehirselsel mekanlardır.

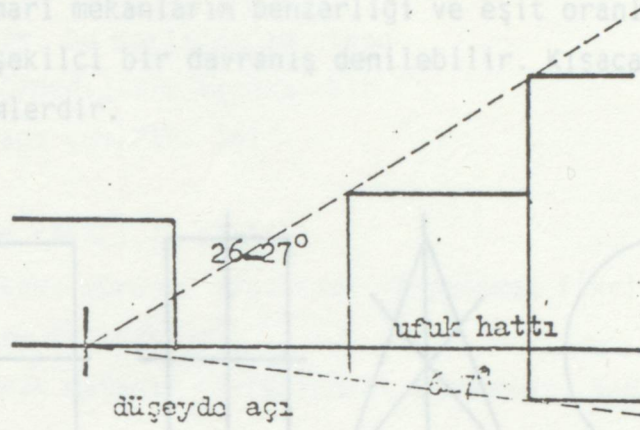
Şekil (1) Yatayda Açı ve Mesafeler

Bir alanda mekanı bu oranlar, açılar altında belli mesafeyi geçmemek şartı ile görürsek mekan algısı (tesiri) kuvvetlenir.

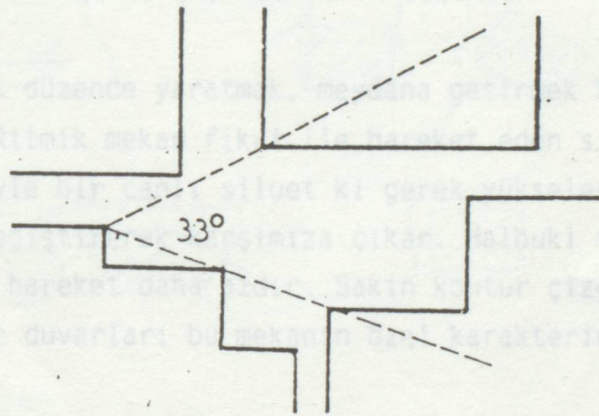

çü verileri ile oluşturulur. Özellikleri, verilerde eşitlik ve çizgilerin
satırların, mimari mekanların benzerliği ve eşit oranlarıyla ifade edilir.
Metrik düzene şekilci bir davranış denilebilir. Mekanların biçimi
geometrik biçimlerdir.

Şekil (2) Düşeyde Açı ve Mesafeler

Şekil (3)

Karşılıklı köşelerin veya kenarların beraber görünmesi mekan
tesirini kuvvetlendirir. Mekanı sınırlayan elemanlar, duvar, bina, orman
ve su satırları gibi elemanlar olabilir.(6)

1.1.5. MEKANLARDA UYGULANAN DÜZENLER

Değişik devirlerde yaratılan mekanlarda 2 ayrı nizamın uygu-
landığı görülür.

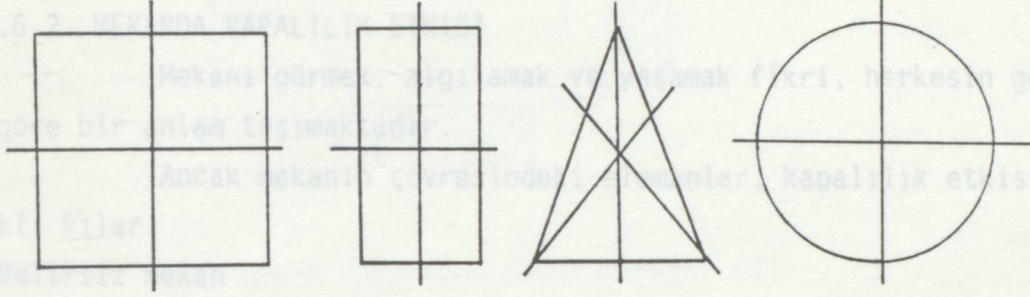
1. Metrik Düzen

2. Ritmik Düzen

Metrik düzen örneğin geometride olduğu gibi rakamlar ve öl-
mesi gerekiyor. Bu da koridor ortaya bir

çü verileri ile oluşturulur. Özellikleri, verilerde eşitlik ve çizgilerin satırların, mimari mekanların benzerliği ve eşit oranlarıyla ifade edilir. Metrik düzene şekilci bir davranış denilebilir. Kısaca mekanların biçimi geometrik biçimlerdir.

Şekil (4) Geometrik Biçimler

Ritmik düzende yaratmak, meydana getirmek kelimesinin kullanılması doğrudur. Ritmik mekan fikri ile hareket eden silüet fikri de beraber düşünülür. Öyle bir canlı silüet ki gerek yükselerek, gerek alçalarak, gerek yön değiştirerek karşımıza çıkar. Halbuki mekrik düzende kurulmuş bir mekanda hareket daha azdır. Sakin kontur çizgileri, değişmeyen yükseklikteki çevre duvarları bu mekanın özel karakterini oluşturur.(7)

1.1.6. MEKANIN DOĞUŞUNDAKİ ETKENLER NELERDİR?

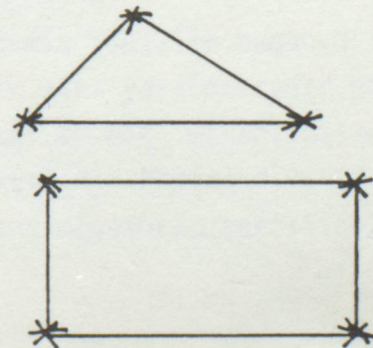
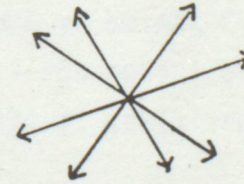
1.1.6.1. MEKANIN DOĞUŞU

Tek tek dominantlardan parlayan kuvvetler mekan değeri üzerinde değişik kuvvette etkiler yapar.

a) Bir nokta çevresine çeşitli yönlerde ışınlar yayar. Örneğin bir sütun. Sütunda mekan kavramından söz etmek mümkün değildir.

b) Bunun yanında ikinci bir noktanın varlığını kabul ettiğimiz taktirde ortaya doğrusal bir mekan çıkmaktadır.

c) Hakiki bir şehirsal mekanın yaratılması için üçüncü bir noktanın ortaya çıkması gerekiyor. Bu üç koridor ortaya bir

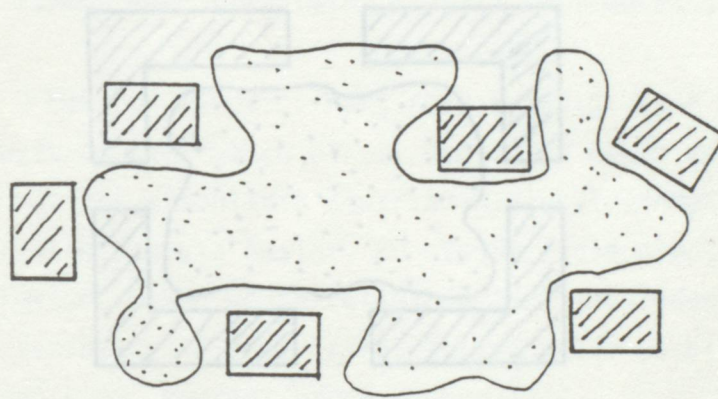
mekanın çıkmasını sağlıyor. Mekanı mut-
laka duvarlarla çevirmek gerekmez. Dört
noktayı sağlarsak, bu noktalardan çıkan
duymadığımız, görmediğimiz ışınlar bir tar-
zar gibi bu mekanı çevirir. (8)

1.1.6.2. MEKANDA KAPALILIK ETKİSİ

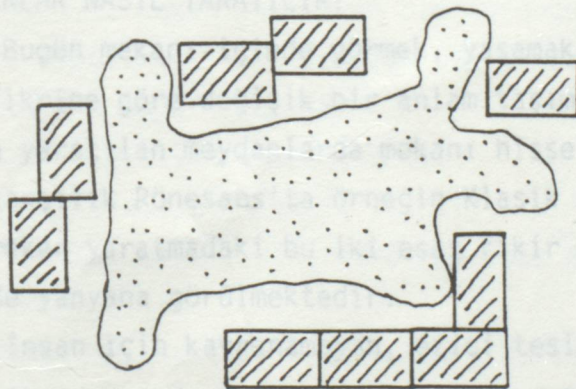
Mekanı görmek, algılamak ve yaşamak fikri, herkesin görüşüne göre bir anlam taşımaktadır.

Ancak mekanın çevresindeki elemanlar, kapalılık etkisini farklı kılar.

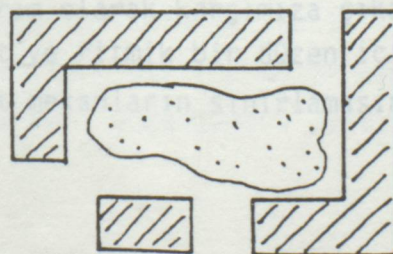
a) Belirsiz Mekan mekan duygusunu güçlendiriyor. (9)

b) Kısmen kapalı mekan

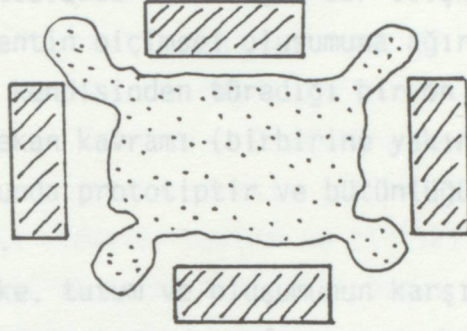

c) Kapalı Mekan

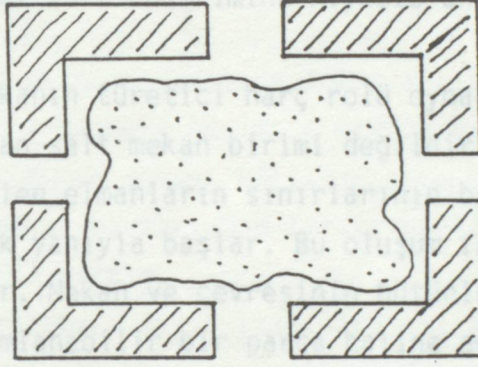

d) Açık köşeler mekan duygusunu hafifletir. (10)

e) Kapalı köşeler mekan duygusunu güçlendiriyor. (9)

Şekil (5) Mekan Türleri

1.1.6.3. MEKANLAR NASIL YARATILIR?

Bugün mekanı içinde görmek, yaşamak fikri, herkesin görüşüne ve görüş fikrine göre değişik bir anlam taşımaktadır. Antik devirde ve Ortaçağ'da yaratılan meydanlarda mekanı hissetmek ve bulmak fikri hakimdi. Buna karşılık Rönesans'ta örneğin Klasik devirde mekanı oluşturmak, ona da mekan yaratmadaki bu iki esas fikir değişik şekillerde ayrı ayrı, bazen de yanyana görülmektedir.

İnsan için kavranamayan, ezici tesirler yapan sözde monumantal, ne Antikite'de ne de Ortaçağ'da rastlamadığımız şekiller bugünkü insanlar içinde onun yaratılışı ile bağdaşmayan bir etki yaratmaktadır. Bugün yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan, mekanı bulmak, mekanı hissetmek fikri serbest ve ritmik bir düzen içinde karşılıklı bağlar oluşturmaktadır. Serbest mekanların sınırlamasında mekanı oluşturan karşılıklı

duvarların varlığına mutlaka ihtiyaç yoktur.(10) Mekan kendisini saran hacimlerden daha fazla biçim ağırlıklıdır. Mekan kütlelerde bütünleşen bir ilişki içinde olan, bir pozitif varlık olarak kentin biçimsel oluşumuna ağırlığını koymuştur. Mekan tüm kent dokusunun, kendisinden türediği bir ön şart ortamıdır. Bir biçim olarak varolan mekan kavramı (birbirine yakın değerdeki geometrik oluşumlar) kent dokusunda prototiptir ve bütünlüğün oluşmasında türetici bir harç rolü oynar.

4. Bina yükseltilke, tutum ve oluşumunun karşısını, bir biçime dayanmadan akıp giden mekanın ortasında referanssız, kendi başlarına duran objelerden oluşan modern kenti tasarımda görmekteyiz. İşlevselcilik akımının tutumlarından kaynaklanan modern kent tasarımı anlayışı, mekan açısından bir bakıma tarihi kent tasarımına kıyasla anti-mekan olarak tanımlanabilir.

Mekanın türetici harç rolü oynadığı kent biçimlenmesinde bütünlüğü oluşturan salt mekan birimi değildir. Mekan çevresini de kurar. Mekandan türetilen elmanların sınırlarının belirlenmesi genellikle kentin en karakteristik yanıyla başlar. Bu oluşum izole olmuş mekan, ne bir nesne ya da bloktur. Mekan ve çevresinin bütünleşmesinden doku oluşur. Bu bütünleşme tanımlanabilir bir parça haline gelir ve bir bütün oluşturabilirse kentsel hava, kentsel parça oluşur.(11)

1.1.7. KENTSEL MEKANLARI DÜZENLEYİCİ İLKELER

Kentsel mekan yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı, ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür.

- 1.Kentsel mekanda 3 boyut (Yapılar)
- 2.Kentsel mekanı algılayan insan (Kentli)
- 3.Olayların ilişkileneceği (Mekanla ilişki)

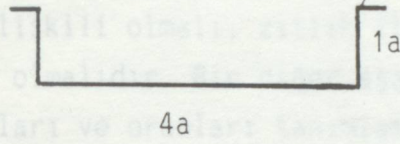
Kentsel mekanı sınırlandıran bazı öğeler vardır.

1. Yapıların duvarları,
2. Doğal elemanlar da kentsel bütünlerde sınırlandırıcıdır.
3. Duvar, zemin ve çatı sınırlandırıcıdır.
4. Yapıların yüksekliği de sınırlandırıcı öğedir.

Kent komplekslerine şekil vermek tek tek binalara şekil vermekten çok daha güçtür. Bir tek motif organizma içinde fazla alan kapsamaz. Kentsel mekanları düzenleyici ilkeleri şu şekilde açıklayabiliriz:

1. İnsanların boyutları ve mekanla olan ilgisi kentsel mekanda ki insan ölçeğini belirler. İnsan bir mekana girdiği zaman, mekan sınırları içinde kendi boyutuyla ilişkili yer arar.
2. Duragan ya da hareketli mekanlar kentsel mekanı düzenler. Statik (duragan) mekanlar sınırlıdır. Meydanları örnek olarak verebiliriz. Dinamik (hareketli) mekanlar akıcıdır. Caddeleri örnek verebiliriz.
3. Zıt mekanlar arasındaki sürekli ilişki kentsel mekanda monotonluğu önler. Meydanlar ve caddeler birbirine zıt iki mekandır.
4. Bina yüksekliği ve mekan genişliği oranı belirli ölçülerde korunmalıdır. Örneğin: Meydanlar

- Statik (duragan) olan meydanlarda $1/4$ oranı sınırdır. Eğer meydandaki oran $1/6$ veya $1/8$ 'i geçmeye başlarsa meydan özelliğini kaybeder.
5. Mekanın uzunluğu ve mekanı kullananların hızı çok önemlidir. Taşıtların kullandığı mekan birbirinden farklı özelliklere sahip olabilir, çünkü arada hız farkı vardır.
6. Hedefe yönelme amacı değişiktir. Ardışık mekanlar seçeneklere göre düzenlenmeli. Ulaşılabilecek hedefte, monoton bir yolu izlemektense bir takım öğeler yolu kısaltmalıdır. (12)
7. Kentsel mekanda kitlelerin dağılması, satırların, fonksiyon alanlarının değişik parçalara bölünmesi ritmik bir düzen içinde olmalıdır. Bu düzen bir statik ve dinamik değişimdir. Şehir organizması içinde duragan ve hareketli mekanların birbirini takip edişi bir canlılık yaratır.
8. Mekanların daralması-genişlemesi arasında da bir ritm olmalıdır. Mekanları bazen açarak bazen kapatarak devamlı değişen bir çevre yaratılır.
9. Mekanlar daralır ve genişlerkin yön de değiştirmelidir. Yön değiştirirken sürprizlerle karşılaşmalar mekan algısını kuvvetlendirir.
10. Mekanlar da üçüncü boyutta kademeler yaratma, mekan tesirini kuvvetlendirir. Kademelenmeden dolayı mekanda bir kaynaşma, bütünleşme, canlılık sağlanabilir.
11. Yatay ve düşey tesirler birbirini takip etmeli, üçüncü boyutta değişimler arasında ritm sağlanabilmelidir.
12. Kentsel mekanda renk değiştirmede de bir ritm düşünülmelidir.

13. Işıklı ve gölgeli görünüşler, mekanlar birbirini takip etmeli ve bunlar arasında da bir ritm sağlanabilir.
14. Dominant unsurlar hakim noktalara yerleştirilmeli ve dengeli dağıtılabilmelidir.
15. Kentsel mekanı, tabiat mekanına açmak doğru olur.
16. Dominantlarla belirlenmiş mekanlara renk ve tabiat parçası ilave edilebilir.(13)

Kentsel dış mekanların kentte en belirgin örneği meydanlardır. Kentte meydanın duragan yapısı statik bir mekan türü yaratılmasını sağlar. Sokağın akıcı (dinamik) yapısına meydanlar zıtlık oluşturur.(14)

Kentte bir seri mekanlar dizisi vardır. Bunlar insan ölçeği ile ilişkili olmalı, zıtlık ile değişkenlik yaratmalı, duragan yada hareketli olmalıdır. Bir diğer aşamada ise meydanlara ölçek verecek fiziksel boyutları ve oranları tanımlamak gerekir. Eğer uyumlu bir mekan yaratmak istenirse, yapının yüksekliği ile mekanın derinliği arasındaki oran önemlidir. Duvarların yüksekliği yapılar arası mekanın üçte biri veya fazlası olursa mekan kapanmış demektir, oran dörtte bire inerse kapanma etkisi ortadan kalkar.

Bu açıdan özellikle önemi olanlar, tarihsel geçmişi olan kentlerin eski ve tarihsel yapılarının oluşturduğu mekanlardır. Bu mekanlar o devrin mimarisini ve yaşam türünü yansıtmaktadır. Günümüzde bu meydanlar çevreleyen yapılarıyla birlikte korunmaya alınmakta, işlevsellikleri sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Eski kent meydanları sosyo-kültürel değerleri olan kentsel dış mekanlardır. Günümüz kültürüne ve mimari anlayışına bir miras olarak geçmişten kalan katkılarını ve bu günün kentine uyum sağlayacak biçimde tasarlanarak, yenilerek yaşamlarını sürdürmektedir. Bu mekanları taşıt trafiğinden arındırarak canlı dinlence ve alış-veriş merkezleri yaratmak olasıdır. (15)

1.2. MEYDAN NEDİR?

Meydan kentsel mekanın merkezidir. Meydanlarda kapalılık ve süreksizlik etkisi hakimdir. Mekanın biçimlenmesinde meydan, daha çok kentsel bütünlüğü caddelerle bağlanan önemli bir değişkendir.

Birçok biçimlenme olanakları meydanı bir özdeşleşme ve bütünleşme odağı, ya da karmaşıklığı, bütünün kenarla ilişkilerini bağlamada bar geçiş elemanı rolü oynar. (16)

1.2.1. MEYDANLARDA MEKAN ETKİSİ

Meydan ile mekan sözcükleri bazen aynı anlamda kullanılacak kadar birbirine yakındır. Düzenleme açısından meydanlar, yol dışı mekanlardan farklı, içinde toplanma fonksiyonu olan alanlardır. Bu açıdan ele alınıncaya, meydan gerektiğinden büyük olmamalıdır. İnsanların meydanı doldurması mekan açısından daha etkili bir görünüş sağlar. Meydanın, kentsel mekan içindeki yerine ve fonksiyonuna göre oranının çok iyi sağlanması gerekmektedir.

Toplanma fonksiyonu gereği olarak meydan, dış mekanla olan ilginin az olmasını gerektirecek kadar kapalı olmalıdır. Ancak çeşitli yönlerden içine girilmeside söz konusu olduğundan, çağımızda bir taraftan trafiğin de geçmesi gerekebileceğinden, sadece kemerlerle girilen ve çepeçevre kapalı olan meydanların yapılması söz konusu dahi olamaz. Tarihi küçük meydanlarda, mekanı trafiğe kapamak mümkün olabilir.

Bir meydanın üstü açık bir salon havasına yaklaşması doğrudur. Meydanın çevreyle ve kentle olan ilişkileri kapalıca olmalıdır.

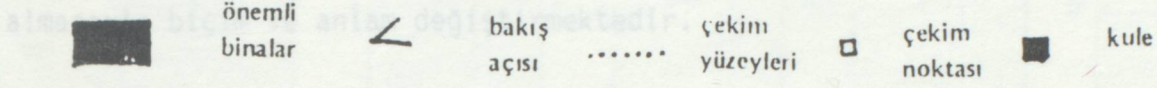
Dünyada şimdiye kadar çeşitli formda binlerce meydan yapılmıştır. Üç-dört-beş-altı-sekiz köşe, daire, oval, her ölçüde dikdörtgen ve geometride ismi olmayan formlar. Bu durum mekan yaratılmasında tek bir formül, bir reçete olmadığının kanıtıdır. Bundan sonra da farklı mekanlar yaratılacaktır. Ancak dünyadaki en güzel meydanlar olarak hala San Marco ve Capitol'un gösterilmesi, milyonluk şehirlerde meydan fikrinin zayıfladığını göstermektedir. Yunan uygarlığındaki gibi şehir nüfusunun yarısını alacak meydanların yapılması artık olanaksızdır ve demokrasinin keşfinden 2500 yıl sonra konuşan ile dinleyenlerin arasında oldukça büyük bir mesafe bırakmak zorunluğunun ortaya çıkması düşündürücüdür. Fakat toplantılar mitingler, siyasal konuşmalar olmadan demokrasi yeteri kadar gelişmez. Meydan fikri çağdaş koşullara uygun olarak yeniden ihya edilmeli, yeni

mekanlar yaratılmalıdır. (17)

1.2.2. MEYDAN TİPOLOJİLERİ

Meydan tipolojilerini bir kaç bölümde inceleyebiliriz.

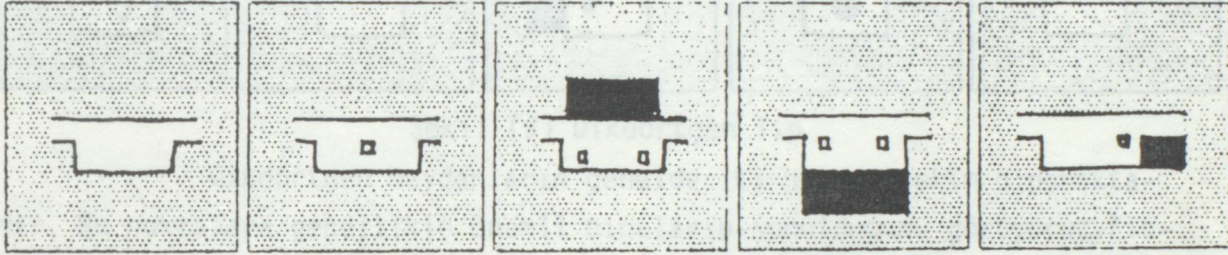

Şekil (6)

Yukarıdaki gibi lejant oluşturarak meydan tiplerini belirleyebiliriz.

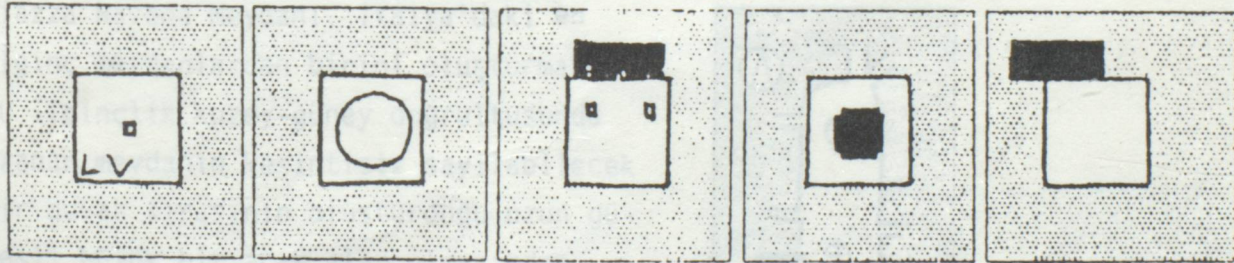
1.2.2.1. NİŞ TİPİ

Şekil (7) Niş Tipi

Niş tipi meydan oluşumu genellikle kilise, saray gibi önemli bir binaya rahat görüşü sağlayabilmek için mekan ya da binanın bin nişle genişlemesi şeklindedir. Bu tip oluşumu tarihin her döneminde görebilmekteyiz. En ilginç örnekleri Roma'nın Rönesans döneminde görülmektedir. Meydanın boyutu ve biçimi zeminde vurgulanan bina ile ilişkili bir sistem içinde oluşmaktadır. Roma'daki Piazza Chiesa Nouva ve Piazza Farnese meydanlarını örnek olarak gösterebiliriz.

1.2.2.2. KARE TİPİ

Şekil (8) Kare Tipi

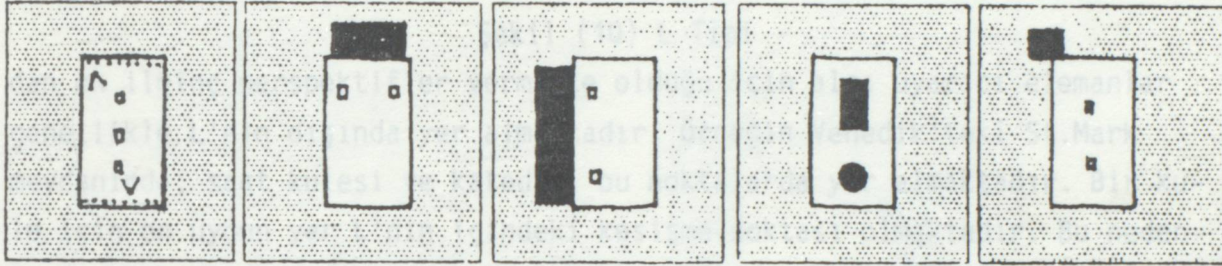
Kare bir biçimde doğası gereği hiç bir kenar diğerinden değer açısından önemli değildir. Bu nedenle bu tip meydan biçimlenmelerinde genellikle vurgu alanı ister istemez merkeze kaymakta, bir ağaç grubu ile, bir heykel ya da bir anıtla odaklaşmaktadır. Ya da Bruges meydanında olduğu gibi Belediye Binası karenin bir kenarına ağırlığını koyarak mey-

danın ağırlık merkezini kendisine çekmektedir.

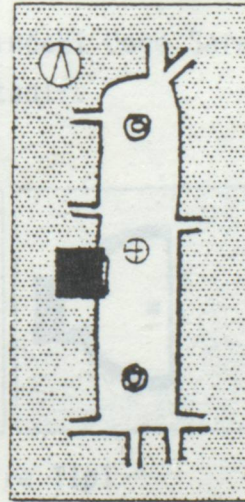
Londra'daki Smith Meydanı'nda ise bu olgu binanın meydanın tam ortasına, Prag'taki örnekte olduğu gibi ise meydanın köşesinde yer almasıyla biçim ve anlam değiştirmektedir.

1.2.2.3 DİKDÖRTGEN TİP

Şekil (9) Dikdörtgen Tip

Dikdörtgen meydanların genelde iki ucunda çekim oluşmaktadır. Bu noktalara genellikle önemli binaların konulduğunu görüyoruz. Floransa'da ki S.Groce Meydanı veya Verona'daki Piazza Erbe'de olduğu gibi bu tip meydanın tipik diğer bir oluşumu kenarlardan biri boyunca bir binanın yer almasıdır. Modena da Piazza Reale'de olduğu gibi ya da Roma'daki Piazza Novana'nın bir parçasında gözlemlendiği gibi bazı çözümlerde meydanın ortasında bir kaç binanın yer aldığını görmekteyiz. Pisa örneğinde olduğu gibi bu tipolojide vurgu alanları genellikle bir aks boyunca dizilmektedir. Kuldler bu aksın bir ucuna konularak fakat bir perspektiften algılanmaları sağlanır. Floransa'daki Piazza Uffici'de olduğu gibi Roma'daki Piazza Navona Meydanı, İtalya'daki en ilginç meydanlardan birini oluşturmaktadır. Bu ilginçlik kuzey-güney doğrultusunda uzanan meydanın kesintisiz sayılabilecek bir duvar sırasının oluşturduğu uzun güneşli büyük bir açık alan olmasından kaynaklanmaktadır. Batısında Sant Agnese kilisesi yer almakta, üç büyük çeşme meydanın odak noktalarında yer almaktadır.

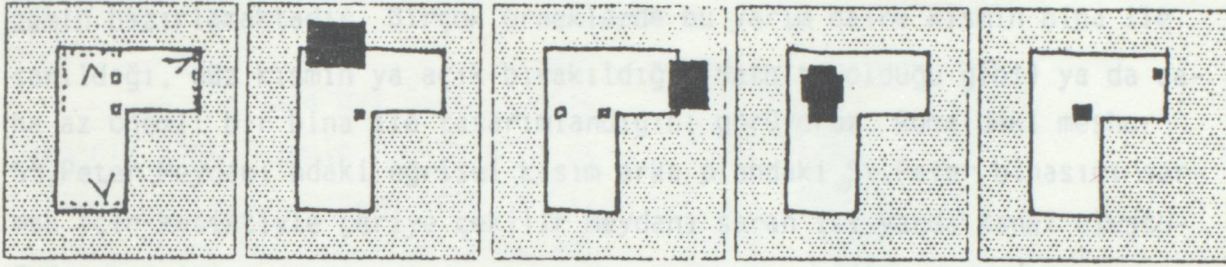

Piazza Novana
Meydanı

1.2.2.4. L TİPİ

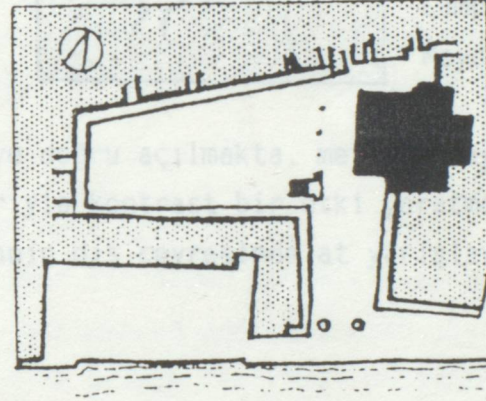
Bu tip iki dikdörtgen mekanın birleşmesinden oluşan yeni, geniş mekan olarak tanımlanabilir. Bu tip meydan iki kolun uç noktaların-

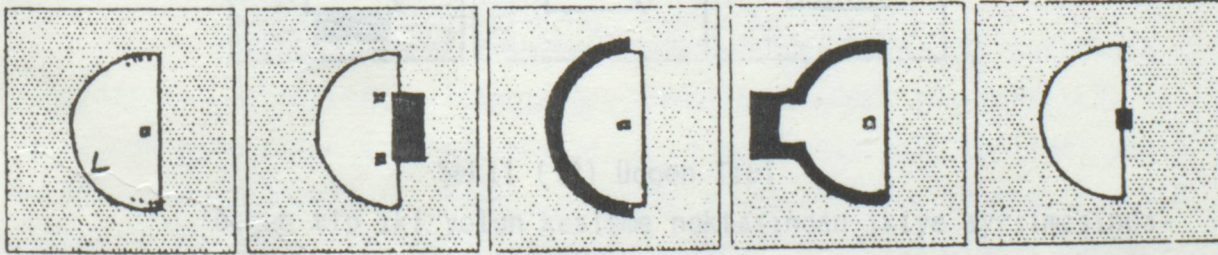
Şekil (10) L Tipi

dan en ilginç perspektifler vermekte olduğu için algı uyarıcı elemanlar genellikle L'nin dışında yer almaktadır. Örneğin Venedik'teki St.Mark meydanında, saat kulesi ve katedral bu noktalarda yer almaktadır. Bir kule için en uygun yer L'nin içindeki kesişme noktası olmaktadır. Bu nedenle St.Mark meydanında saat kulesi her taraftan rahatça görülebilmektedir. St.Marco Meydanı bütünlük açısından çok ilginç bir örneği oluşturmaktadır. Farklı mimari stil, renk kütle ve malzemeden oluşan arkadlı binaların sardığı meydan, geometrik döşeme dokusu gibi farklı elemanlarla da bir bütünlük sağlanmış planda Katedral ve Campanille Kulesi iki ana kütle olarak meydanda ağırlıklı olarak l şeklindeki meydan-daki konumları onların her noktadan algılanmasını sağlamaktadır. Katedralin sağındaki Doge Sarayı en etkin görsel elemanlardan bir tanesini oluşturmaktadır.

St. Marco Meydanı

1.2.2.5. YARIM DAİRE TİPİ

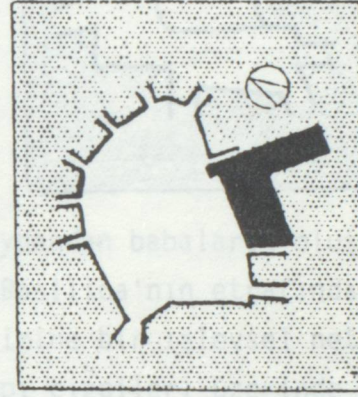
Şekil (11) Yarım Daire Tipi

Yarım daire biçimindeki bir meydan oluşumunda algı, güçlü bir şekilde dairenin merkezine çekilmektedir. Signa Meydanı'nda bu merkez

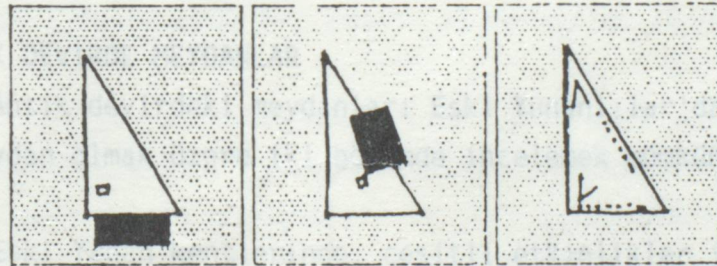
Bir kule ile vurgulanmıştır. Yarım daire, meydana çok ilginç oluşumlara zemin hazırlamaktadır. Birçok örneklerde bu yarım daire kısmın bina ile sarıldığı, düz kısmın ya açık bırakıldığı (Bath'te olduğu gibi) ya da daha az önemli bir bina ile tasarmlandığını görüyoruz. Roma'daki meşhur St. Peter Meydanı'ndaki eğrisel kısım arka plandaki St. Peter binasını sarmak için kesintiyle geriye çekilir meydana saran iki yanda kanat oluşturur..

Piazza del Campo (Campo Meydanı) çevresini saran üç alçak tepenin ortasında oluşan bu meydana bir çok sokak açılmaktadır. Kabaca yarım daire şeklinde olan bu meydanda Palazzo Pubblico'nun kulesi hakim bir eleman olarak ortaya çıkmaktadır. Kentin bütününde de ağırlıklı olarak birçok noktadan algılanabilmektedir. Meydanı saran dar sokakların çoğunluğu bu kuleye doğru açılmakta, meydanın aydınlığı ile sokakların gölgelikli satırlarıyla kontrast bir etki yaratmaktadır. Palio festivalleri sırasında meydanın dış çevresinde at yarışları düzenlenmektedir.

Campo
Meydanı

1.2.2.6. ÜÇGEN TİPİ

Şekil (12) Üçgen Tipi

Üçgen tip iki yolun kesişme noktasından ikiye ayrılmasında-ki gibi bir oluşumu hatırlatır. London Bank'ında olduğu gibi ya da bir kilise ya da katedralin iki yanına gelmesi gereken başka işlevdeki binaların geriye çekilerek meydana oluşturması durumu gibi, Parua'da ki Piazza del Santo'da bu örneklenebilir. Çekim ve vurgu noktalarının yeri üçgenin

açı ve oranlarına bağlıdır. Bu biçimin en anıtsal şekilde kullanıldığı yer Versailles Sarayı'nın giriş avlusudur. Burada üç yol Chateau'da kesişir.

Piazza del Santo (Santo Meydanı) Sant Antonio Basilica'sı etrafından gelişmiş binaya oran ve biçim olarak ilginç bir fon oluşturmaktadır. Meydan gelen her sokak Basilica'ya çeşitli perspektiflerle yaklaşmakta. Meydandaki Gattamelata heykeli ve anıt kolonda perspektif algılanmasını zenginleştirmektedir.

Santo
Meydanı

Basilica'nın sınırlarını meydandan babaların oluşturduğu bir çizgi ayırmaktadır. Burası aynı zamanda Basilica'nın etrafında sakin bir yaya ortamını oluşturmakta, meydanın biçimine bir işlevsel netlik kazanmaktadır. Basilica çevresindeki alçak yapı çizgileri üzerinde hakim bir rol oynamaktadır.(18)

1.2.3. ÇEŞİTLİ ÇAĞLARDA YARATILAN MEYDANLARIN ÖZELLİKLERİ

Mekan fikri mutlak ve değişmez bir değer taşımış olsa idi, serbest mekanlar tarih boyunca formları bakımından değişiklikler göstermezdi. Mekanı yaşamak, hissetmek, görmek ve bulmak fikirleri hakimdir. Çeşitli çağlar boyunca yaratılan meydanları dönemler halinde incelemek mümkündür.

1.2.3.1. ANTİK DEVİRDE MEYDANLAR

Antik devirdeki meydanları Eski Yunanlılar'da meydan ve Romalılar'da meydan olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür.

AGORA:

Eski Yunan kentlerinde, çeşitli etkinlikler için yurttaşların toplantı yeri olarak kullandıkları meydanlara AGORA adı verilirdi. İlk olarak Homeros'un yapıtlarında yer alan Agora sözcüğü, toplantı yapılan bir mekan tanımladığı kadar, insanların toplanmasını çağırıştırır. İ.Ö 5.yüzyılda Yunanlılar agorayı yaşamlarının temel özelliği olarak gördükleri günlük dinsel, siyasal, hukuki, toplumsal ve ticari etkinlikleri anlatmak için kullandılar. Kamu yapıları ve tapınaklarla çevrili olan Agora ya kentin ortasında ya da limanın yakınında bulunurdu. Bu mekan bazen i-

çinde dükkanlarda bulunan kolonadlarla ya da staalarla çevrilir, heykeller, sunaklar, ağaçlar ve çeşmelerle donatılırdı. Bu dönemde genel eğilim, agorayı kentin geri kalan bölümünden ayırmaktı. Agora planının kökeni önce Doğu'da aranmışsa da, bu arayış Girit'teki Minos ve Yunanistan'daki Miken uygarlıklarında bulunmuştur.

İ.Ö. 5. ve 4.yüzyıllarda iki tür agora vardı. İ.Ö. 2.yüzyılda yazar Pansanias bunlardan birini Arkaik, öbürünü ise İon türü olarak nitelendirir ve İ.Ö. 470'den sonra yapılan Elis Agorası'nı, çevresindeki kolonadlarla öbür yapılar arasında bir uyum bulunmamasından ve genel düzensizliğinden ötürü Arkaik tipe örnek gösterir. Pers savaşlarından sonra (İ.Ö. 490-449) yeniden yapılan Atina Agorası da Arkaik tiplerdir. İon tipi ise daha simetriktir ve kolonadları çoğu kez ya bir dikdörtgenin üç kenarını çevreler ya da tam bir kare oluşturur. Miletos, Pirene ve Magnesia ad Miandrum gibi bazı Anadolu kentlerinde bu tipin ilk örnekleri bulunur. Giderek yaygınlaşan bu tür Helenistik dönemde ve Roma çağında daha da geliştirildi. Bu süreç içinde Agora, önce Roma forumunun biçimlenişini etkiledi, bunun ardından da kendisi bu oluşumdan etkilendi. Temelde Agoradan daha katı biçimde tasarlanan forum, giderek çevresi özel bir plana göre yerleştirilmiş yapılarla çevrili, belirli ve düzenli bir açık alana dönüştü.

Agora değişik dönemlerde farklı biçimlerde kullanıldı. Klasik dönemde bile yalnızca halkın toplantı yeri olarak kalmadı. Yurttaşlıktan çıkarma işi ile ilgili mahkemeler agoralarda yapılırdı. Atina'daki gibi çok gelişmiş Agoralarda her zanaat ya da meslek için ayrı bir yer ayrılırdı.

Sahne ve jimnastik gösterileri için özel yapıların ve mekanların düzenlenmesine değin, Agora bu etkinliklere hizmet etti. Özgür erkekler buraya yalnızca iş görüşmeleri ve jüri çalışmaları için değil, sohbet etmek ve dolaşmak için de gelirlerdi. Çok olağanüstü bir durum olmakla birlikte bazen bir yurttaşın mezarının Agorada yapılmasına izin verilir, bu o yurttaş için çok büyük onur sayılırdı.

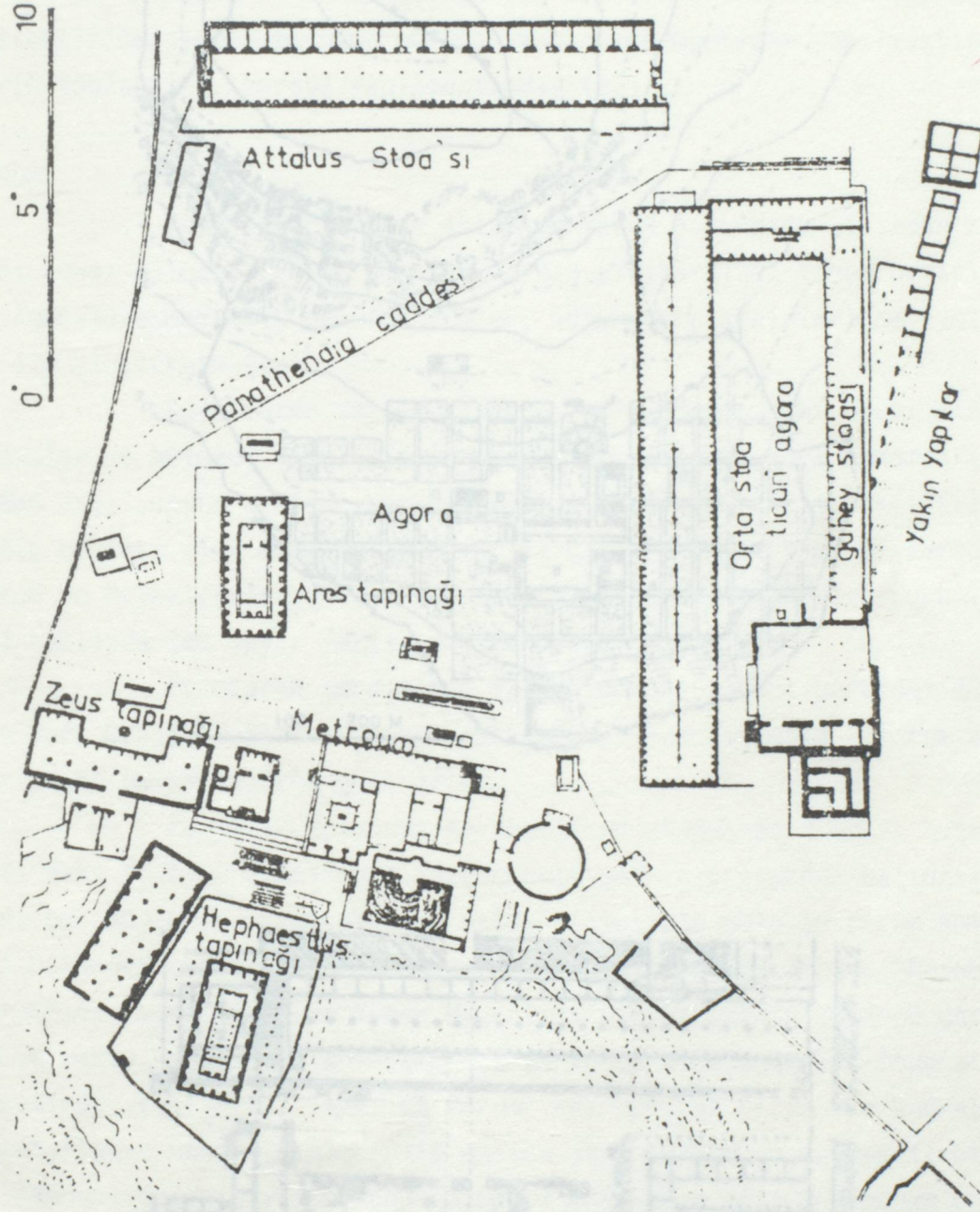
Anadolu'da Pergamon ve Nysa Agoraları Helenistik Dönem'den kalmadır.(19)

Plan olarak Atina şehri Agorası ile Yunan şehri Pirene Agorasını örnek olarak ele alabiliriz.

ATINA ŞEHİRİ AGORASI

Pirene Şehir Agorası

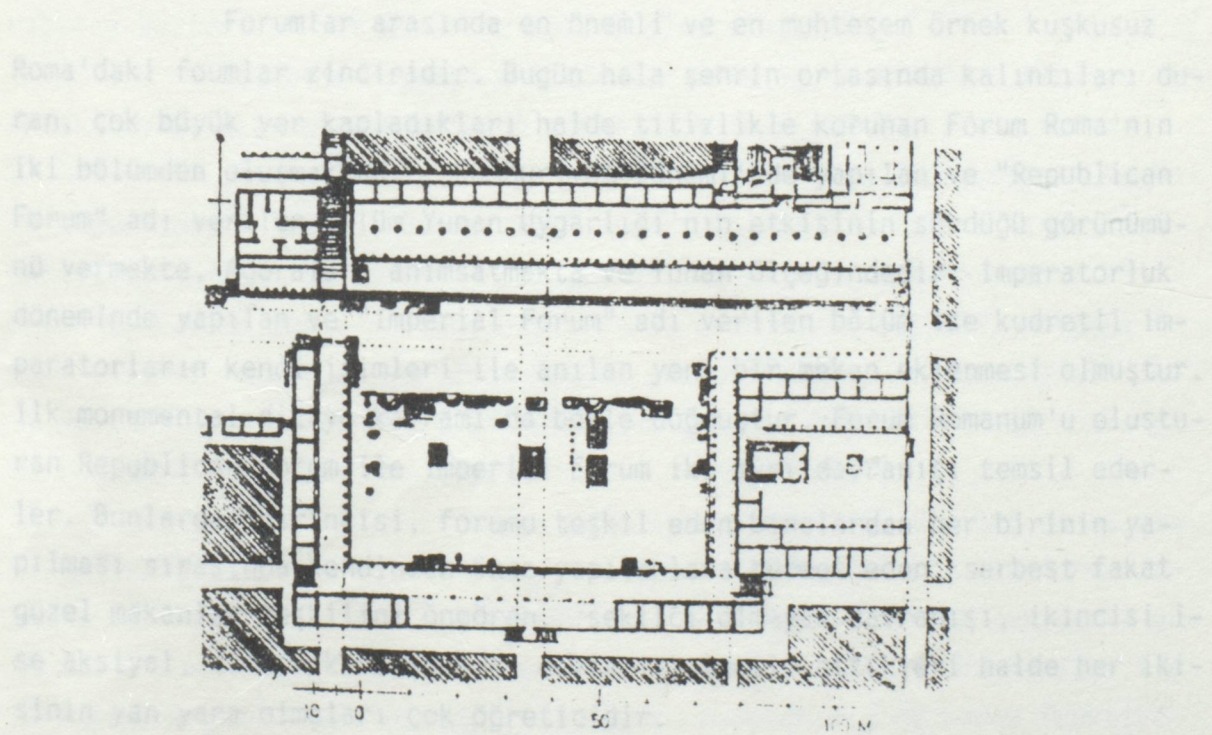
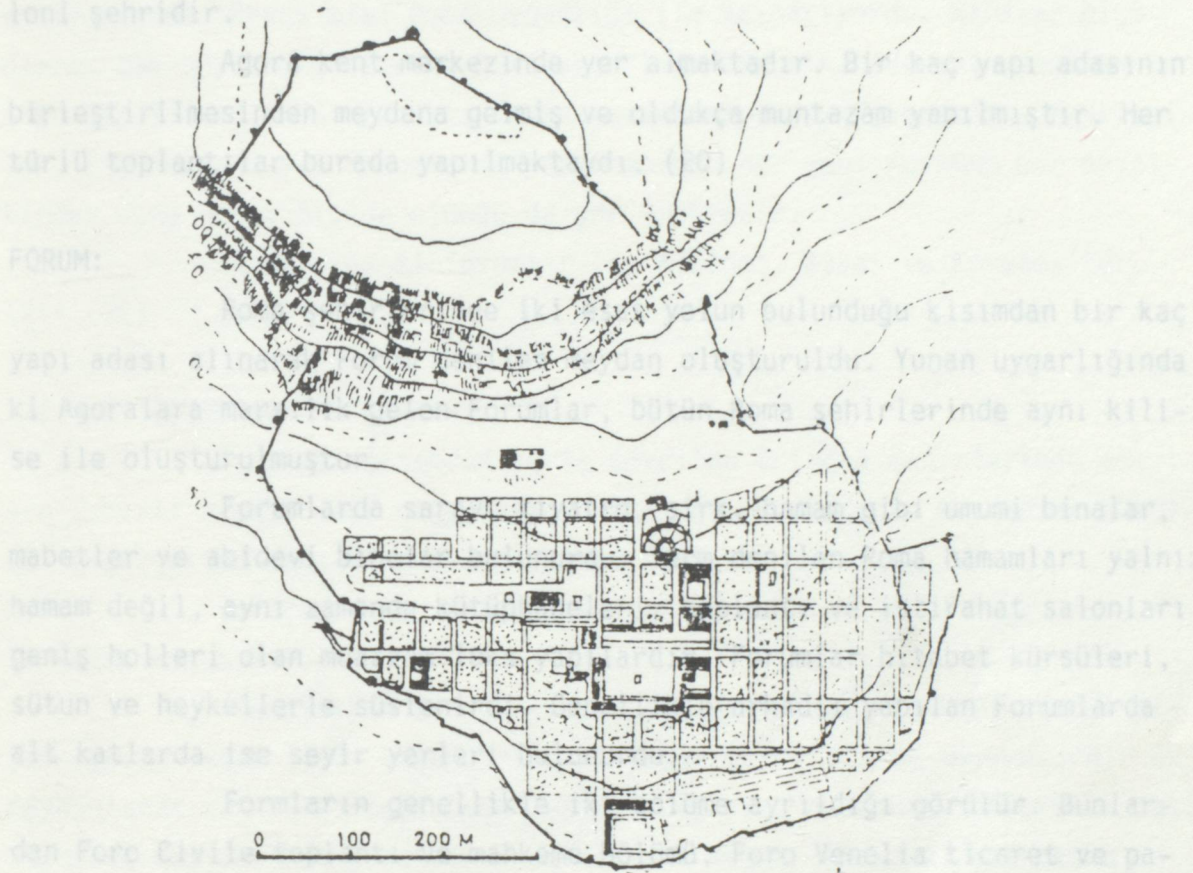

Atina'nın Agora boyutları şehir ölçüleriyle orantılıdır. Örneğin Atina Agorasının alanı, şehir alanının %6'sı, boyutları şehir boyutlarının %10'udur. Agoranın planında ihtişamdaki ziyade pratik uygulamalar ve kullanımlar dikkate alınmıştır.

PIRENE ŞEHİRİ AGORASI

Pirene Şehri Agorası

PİRENE ŞEHİRİ AGORASI

Anadolu'da kurulmuş Hipotamus tipine uygun muntazam bir koloni şehridir. Burada kişi Roma uygarlığı ile kaynaşıyordu. Sınırlar ölçü

Agora kent merkezinde yer almaktadır. Bir kaç yapı adasının birleştirilmesinden meydana gelmiş ve oldukça muntazam yapılmıştır. Her türlü toplantılar burada yapılmaktaydı. (20) Her yeni forumun bir evvelkinden daha büyük ölçüde olduğu da görülmektedir.

FORUM:

Anadolu'da ki forumlar ise Aizanoi, Assos ve Ephesos'tur. (21) (22) Roma şehirlerinde iki esas yolun bulunduğu kısımdan bir kaç yapı adası alınarak Forum denilen meydan oluşturuldu. Yunan uygarlığında ki Agoralara marşılık gelen Forumlar, bütün Roma şehirlerinde aynı kili-se ile oluşturulmuştur. Sından surla çevrilen Ortacağ şehirlerinde arazi-

Forumlarda saray, tiyatro, sirk, hamam gibi umumi binalar, mabetler ve abidevi binalar bulunurdu. Term denilen Roma hamamları yalnız hamam değil, aynı zamanda kütüphaneleri, toplantı ve istirahat salonları geniş holleri olan muazzam lüks yapılardır. Forumlar hitabet kürsüleri, sütun ve heykellerle süslenirdi. Genellikle arkadlı yapılan Forumlarda alt katlarda ise seyir yerleri bulunurdu. (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100) (101) (102) (103) (104) (105) (106) (107) (108) (109) (110) (111) (112) (113) (114) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122) (123) (124) (125) (126) (127) (128) (129) (130) (131) (132) (133) (134) (135) (136) (137) (138) (139) (140) (141) (142) (143) (144) (145) (146) (147) (148) (149) (150) (151) (152) (153) (154) (155) (156) (157) (158) (159) (160) (161) (162) (163) (164) (165) (166) (167) (168) (169) (170) (171) (172) (173) (174) (175) (176) (177) (178) (179) (180) (181) (182) (183) (184) (185) (186) (187) (188) (189) (190) (191) (192) (193) (194) (195) (196) (197) (198) (199) (200) (201) (202) (203) (204) (205) (206) (207) (208) (209) (210) (211) (212) (213) (214) (215) (216) (217) (218) (219) (220) (221) (222) (223) (224) (225) (226) (227) (228) (229) (230) (231) (232) (233) (234) (235) (236) (237) (238) (239) (240) (241) (242) (243) (244) (245) (246) (247) (248) (249) (250) (251) (252) (253) (254) (255) (256) (257) (258) (259) (260) (261) (262) (263) (264) (265) (266) (267) (268) (269) (270) (271) (272) (273) (274) (275) (276) (277) (278) (279) (280) (281) (282) (283) (284) (285) (286) (287) (288) (289) (290) (291) (292) (293) (294) (295) (296) (297) (298) (299) (300) (301) (302) (303) (304) (305) (306) (307) (308) (309) (310) (311) (312) (313) (314) (315) (316) (317) (318) (319) (320) (321) (322) (323) (324) (325) (326) (327) (328) (329) (330) (331) (332) (333) (334) (335) (336) (337) (338) (339) (340) (341) (342) (343) (344) (345) (346) (347) (348) (349) (350) (351) (352) (353) (354) (355) (356) (357) (358) (359) (360) (361) (362) (363) (364) (365) (366) (367) (368) (369) (370) (371) (372) (373) (374) (375) (376) (377) (378) (379) (380) (381) (382) (383) (384) (385) (386) (387) (388) (389) (390) (391) (392) (393) (394) (395) (396) (397) (398) (399) (400) (401) (402) (403) (404) (405) (406) (407) (408) (409) (410) (411) (412) (413) (414) (415) (416) (417) (418) (419) (420) (421) (422) (423) (424) (425) (426) (427) (428) (429) (430) (431) (432) (433) (434) (435) (436) (437) (438) (439) (440) (441) (442) (443) (444) (445) (446) (447) (448) (449) (450) (451) (452) (453) (454) (455) (456) (457) (458) (459) (460) (461) (462) (463) (464) (465) (466) (467) (468) (469) (470) (471) (472) (473) (474) (475) (476) (477) (478) (479) (480) (481) (482) (483) (484) (485) (486) (487) (488) (489) (490) (491) (492) (493) (494) (495) (496) (497) (498) (499) (500) (501) (502) (503) (504) (505) (506) (507) (508) (509) (510) (511) (512) (513) (514) (515) (516) (517) (518) (519) (520) (521) (522) (523) (524) (525) (526) (527) (528) (529) (530) (531) (532) (533) (534) (535) (536) (537) (538) (539) (540) (541) (542) (543) (544) (545) (546) (547) (548) (549) (550) (551) (552) (553) (554) (555) (556) (557) (558) (559) (560) (561) (562) (563) (564) (565) (566) (567) (568) (569) (570) (571) (572) (573) (574) (575) (576) (577) (578) (579) (580) (581) (582) (583) (584) (585) (586) (587) (588) (589) (590) (591) (592) (593) (594) (595) (596) (597) (598) (599) (600) (601) (602) (603) (604) (605) (606) (607) (608) (609) (610) (611) (612) (613) (614) (615) (616) (617) (618) (619) (620) (621) (622) (623) (624) (625) (626) (627) (628) (629) (630) (631) (632) (633) (634) (635) (636) (637) (638) (639) (640) (641) (642) (643) (644) (645) (646) (647) (648) (649) (650) (651) (652) (653) (654) (655) (656) (657) (658) (659) (660) (661) (662) (663) (664) (665) (666) (667) (668) (669) (670) (671) (672) (673) (674) (675) (676) (677) (678) (679) (680) (681) (682) (683) (684) (685) (686) (687) (688) (689) (690) (691) (692) (693) (694) (695) (696) (697) (698) (699) (700) (701) (702) (703) (704) (705) (706) (707) (708) (709) (710) (711) (712) (713) (714) (715) (716) (717) (718) (719) (720) (721) (722) (723) (724) (725) (726) (727) (728) (729) (730) (731) (732) (733) (734) (735) (736) (737) (738) (739) (740) (741) (742) (743) (744) (745) (746) (747) (748) (749) (750) (751) (752) (753) (754) (755) (756) (757) (758) (759) (760) (761) (762) (763) (764) (765) (766) (767) (768) (769) (770) (771) (772) (773) (774) (775) (776) (777) (778) (779) (780) (781) (782) (783) (784) (785) (786) (787) (788) (789) (790) (791) (792) (793) (794) (795) (796) (797) (798) (799) (800) (801) (802) (803) (804) (805) (806) (807) (808) (809) (810) (811) (812) (813) (814) (815) (816) (817) (818) (819) (820) (821) (822) (823) (824) (825) (826) (827) (828) (829) (830) (831) (832) (833) (834) (835) (836) (837) (838) (839) (840) (841) (842) (843) (844) (845) (846) (847) (848) (849) (850) (851) (852) (853) (854) (855) (856) (857) (858) (859) (860) (861) (862) (863) (864) (865) (866) (867) (868) (869) (870) (871) (872) (873) (874) (875) (876) (877) (878) (879) (880) (881) (882) (883) (884) (885) (886) (887) (888) (889) (890) (891) (892) (893) (894) (895) (896) (897) (898) (899) (900) (901) (902) (903) (904) (905) (906) (907) (908) (909) (910) (911) (912) (913) (914) (915) (916) (917) (918) (919) (920) (921) (922) (923) (924) (925) (926) (927) (928) (929) (930) (931) (932) (933) (934) (935) (936) (937) (938) (939) (940) (941) (942) (943) (944) (945) (946) (947) (948) (949) (950) (951) (952) (953) (954) (955) (956) (957) (958) (959) (960) (961) (962) (963) (964) (965) (966) (967) (968) (969) (970) (971) (972) (973) (974) (975) (976) (977) (978) (979) (980) (981) (982) (983) (984) (985) (986) (987) (988) (989) (990) (991) (992) (993) (994) (995) (996) (997) (998) (999) (1000) (1001) (1002) (1003) (1004) (1005) (1006) (1007) (1008) (1009) (1010) (1011) (1012) (1013) (1014) (1015) (1016) (1017) (1018) (1019) (1020) (1021) (1022) (1023) (1024) (1025) (1026) (1027) (1028) (1029) (1030) (1031) (1032) (1033) (1034) (1035) (1036) (1037) (1038) (1039) (1040) (1041) (1042) (1043) (1044) (1045) (1046) (1047) (1048) (1049) (1050) (1051) (1052) (1053) (1054) (1055) (1056) (1057) (1058) (1059) (1060) (1061) (1062) (1063) (1064) (1065) (1066) (1067) (1068) (1069) (1070) (1071) (1072) (1073) (1074) (1075) (1076) (1077) (1078) (1079) (1080) (1081) (1082) (1083) (1084) (1085) (1086) (1087) (1088) (1089) (1090) (1091) (1092) (1093) (1094) (1095) (1096) (1097) (1098) (1099) (1100) (1101) (1102) (1103) (1104) (1105) (1106) (1107) (1108) (1109) (1110) (1111) (1112) (1113) (1114) (1115) (1116) (1117) (1118) (1119) (1120) (1121) (1122) (1123) (1124) (1125) (1126) (1127) (1128) (1129) (1130) (1131) (1132) (1133) (1134) (1135) (1136) (1137) (1138) (1139) (1140) (1141) (1142) (1143) (1144) (1145) (1146) (1147) (1148) (1149) (1150) (1151) (1152) (1153) (1154) (1155) (1156) (1157) (1158) (1159) (1160) (1161) (1162) (1163) (1164) (1165) (1166) (1167) (1168) (1169) (1170) (1171) (1172) (1173) (1174) (1175) (1176) (1177) (1178) (1179) (1180) (1181) (1182) (1183) (1184) (1185) (1186) (1187) (1188) (1189) (1190) (1191) (1192) (1193) (1194) (1195) (1196) (1197) (1198) (1199) (1200) (1201) (1202) (1203) (1204) (1205) (1206) (1207) (1208) (1209) (1210) (1211) (1212) (1213) (1214) (1215) (1216) (1217) (1218) (1219) (1220) (1221) (1222) (1223) (1224) (1225) (1226) (1227) (1228) (1229) (1230) (1231) (1232) (1233) (1234) (1235) (1236) (1237) (1238) (1239) (1240) (1241) (1242) (1243) (1244) (1245) (1246) (1247) (1248) (1249) (1250) (1251) (1252) (1253) (1254) (1255) (1256) (1257) (1258) (1259) (1260) (1261) (1262) (1263) (1264) (1265) (1266) (1267) (1268) (1269) (1270) (1271) (1272) (1273) (1274) (1275) (1276) (1277) (1278) (1279) (1280) (1281) (1282) (1283) (1284) (1285) (1286) (1287) (1288) (1289) (1290) (1291) (1292) (1293) (1294) (1295) (1296) (1297) (1298) (1299) (1300) (1301) (1302) (1303) (1304) (1305) (1306) (1307) (1308) (1309) (1310) (1311) (1312) (1313) (1314) (1315) (1316) (1317) (1318) (1319) (1320) (1321) (1322) (1323) (1324) (1325) (1326) (1327) (1328) (1329) (1330) (1331) (1332) (1333) (1334) (1335) (1336) (1337) (1338) (1339) (1340) (1341) (1342) (1343) (1344) (1345) (1346) (1347) (1348) (1349) (1350) (1351) (1352) (1353) (1354) (1355) (1356) (1357) (1358) (1359) (1360) (1361) (1362) (1363) (1364) (1365) (1366) (1367) (1368) (1369) (1370) (1371) (1372) (1373) (1374) (1375) (1376) (1377) (1378) (1379) (1380) (1381) (1382) (1383) (1384) (1385) (1386) (1387) (1388) (1389) (1390) (1391) (1392) (1393) (1394) (1395) (1396) (1397) (1398) (1399) (1400) (1401) (1402) (1403) (1404) (1405) (1406) (1407) (1408) (1409) (1410) (1411) (1412) (1413) (1414) (1415) (1416) (1417) (1418) (1419) (1420) (1421) (1422) (1423) (1424) (1425) (1426) (1427) (1428) (1429) (1430) (1431) (1432) (1433) (1434) (1435) (1436) (1437) (1438) (1439) (1440) (1441) (1442) (1443) (1444) (1445) (1446) (1447) (1448) (1449) (1450) (1451) (1452) (1453) (1454) (1455) (1456) (1457) (1458) (1459) (1460) (1461) (1462) (1463) (1464) (1465) (1466) (1467) (1468) (1469) (1470) (1471) (1472) (1473) (1474) (1475) (1476) (1477) (1478) (1479) (1480) (1481) (1482) (1483) (1484) (1485) (1486) (1487) (1488) (1489) (1490) (1491) (1492) (1493) (1494) (1495) (1496) (1497) (1498) (1499) (1500) (1501) (1502) (1503) (1504) (1505) (1506) (1507) (1508) (1509) (1510) (1511) (1512) (1513) (1514) (1515) (1516) (1517) (1518) (1519) (1520) (1521) (1522) (1523) (1524) (1525) (1526) (1527) (1528) (1529) (1530) (1531) (1532) (1533) (1534) (1535) (1536) (1537) (1538) (1539) (1540) (1541) (1542) (1543) (1544) (1545) (1546) (1547) (1548) (1549) (1550) (1551) (1552) (1553) (1554) (1555) (1556) (1557) (1558) (1559) (1560) (1561) (1562) (1563) (1564) (1565) (1566) (1567) (1568) (1569) (1570) (1571) (1572) (1573) (1574) (1575) (1576) (1577) (1578) (1579) (1580) (1581) (1582) (1583) (1584) (1585) (1586) (1587) (1588) (1589) (1590) (1591) (1592) (1593) (1594) (1595) (1596) (1597) (1598) (1599) (1600) (1601) (1602) (1603) (1604) (1605) (1606) (1607) (1608) (1609) (1610) (1611) (1612) (1613) (1614) (1615) (1616) (1617) (1618) (1619) (1620) (1621) (1622) (1623) (1624) (1625) (1626) (1627) (1628) (1629) (1630) (1631) (1632) (1633) (1634) (1635) (1636) (1637) (1638) (1639) (1640) (1641) (1642) (1643) (1644) (1645) (1646) (1647) (1648) (1649) (1650) (1651) (1652) (1653) (1654) (1655) (1656) (1657) (1658) (1659) (1660) (1661) (1662) (1663) (1664) (1665) (1666) (1667) (1668) (1669) (1670) (1671) (1672) (1673) (1674) (1675) (1676) (1677) (1678) (1679) (1680) (1681) (1682) (1683) (1684) (1685) (1686) (1687) (1688) (1689) (1690) (1691) (1692) (1693) (1694) (1695) (1696) (1697) (1698) (1699) (1700) (1701) (1702) (1703) (1704) (1705) (1706) (1707) (1708) (1709) (1710) (1711) (1712) (1713) (1714) (1715) (1716) (1717) (1718) (1719) (1720) (1721) (1722) (1723) (1724) (1725) (1726) (1727) (1728) (1729) (1730) (1731) (1732) (1733) (1734) (1735) (1736) (1737) (1738) (1739) (1740) (1741) (1742) (1743) (1744) (1745) (1746) (1747) (1748) (1749) (1750) (1751) (1752) (1753) (1754) (1755) (1756) (1757) (1758) (1759) (1760) (1761) (1762) (1763) (1764) (1765) (1766) (1767) (1768) (1769) (1770) (1771) (1772) (1773) (1774) (1775) (1776) (1777) (1778) (1779) (1780) (1781) (1782) (1783) (1784) (1785) (1786) (1787) (1788) (1789) (1790) (1791) (1792) (1793) (1794) (1795) (1796) (1797) (1798) (1799) (1800) (1801) (1802) (1803) (1804) (1805) (1806) (1807) (1808) (1809) (1810) (1811) (1812) (1813) (1814) (1815) (1816) (1817) (1818) (1819) (1820) (1821) (1822) (1823) (1824) (1825) (1826) (1827) (1828) (1829) (1830) (1831) (1832) (1833) (1834) (1835) (1836) (1837) (1838) (1839) (1840) (1841) (1842) (1843) (1844) (1845) (1846) (1847) (1848) (1849) (1850) (1851) (1852) (1853) (1854) (1855) (1856) (1857) (1858) (1859) (1860) (1861) (1862) (1863) (1864) (1865) (1866) (1867) (1868) (1869) (1870) (1871) (1872) (1873) (1874) (1875) (1876) (1877) (1878) (1879) (1880) (1881) (1882) (1883) (1884) (1885) (1886) (1887) (1888) (1889) (1890) (1891) (1892) (1893) (1894) (1895) (1896) (1897) (1898) (1899) (1900) (1901) (1902) (1903) (1904) (1905) (1906) (1907) (1908) (1909) (1910) (1911) (1912) (1913) (1914) (1915) (1916) (1917) (1918) (1919) (1920) (1921) (1922) (1923) (1924) (1925) (1926) (1927) (1928) (1929) (1930) (1931) (1932) (1933) (1934) (1935) (1936) (1937) (1938) (1939) (1940) (1941) (1942) (1943) (1944) (1945) (1946) (1947) (1948) (1949) (1950) (1951) (1952) (1953) (1954) (1955) (1956) (1957) (1958) (1959) (1960) (1961) (1962) (1963) (1964) (1965) (1966) (1967) (1968) (1969) (1970) (1971) (1972) (1973) (1974) (1975) (1976) (1977) (1978) (1979) (1980) (1981) (1982) (1983) (1984) (1985) (1986) (1987) (1988) (1989) (1990) (1991) (1992) (1993) (1994) (1995) (1996) (1997) (1998) (1999) (2000) (2001) (2002) (2003) (2004) (2005) (2006) (2007) (2008) (2009) (2010) (2011) (2012) (2013) (2014) (2015) (2016) (2017) (2018) (2019) (2020) (2021) (2022) (2023) (2024) (2025) (2026) (2027) (2028) (2029) (2030) (2031) (2032) (2033) (2034) (2035) (2036) (2037) (2038) (2039) (2040) (2041) (2042) (2043) (2044) (2045) (2046) (2047) (2048) (2049) (2050) (2051) (2052) (2053) (2054) (2055) (2056) (2057) (2058) (2059) (2060) (2061) (2062) (2063) (2064) (2065) (2066) (2067) (2068) (2069) (2070) (2071) (2072) (2073) (2074) (2075) (2076) (2077) (2078) (2079) (2080) (2081) (2082) (2083) (2084) (2085) (2086) (2087) (2088) (2089) (2090) (2091) (2092) (2093) (2094) (2095) (2096) (2097) (2098) (2099) (2100) (2101) (2102) (2103) (2104) (2105) (2106) (2107) (2108) (2109) (2110) (2111) (2112) (2113) (2114) (2115) (2116) (2117) (2118) (2119) (2120) (2121) (2122) (2123) (2124) (2125) (2126) (2127) (2128) (2129) (2130) (2131) (2132) (2133) (2134) (2135) (2136) (2137) (2138) (2139) (2140) (2141) (2142) (2143) (2144) (2145) (2146) (2147) (2148) (2149) (2150) (2151) (2152) (2153) (2154) (2155) (2156) (2157) (2158) (2159) (2160) (2161) (2162) (216

Cumhuriyet Dönemi'nin Forumu insan ölçeğinde idi. Vatandaşlar oradaki bir aktivite, bir eylem içinde kendilerinin de varlığını hissediyorlardı. Orada kişi Roma uygarlığı ile kaynaşıyordu. Binalar ölçü olarak çok büyük değillerdi. Roma uygarlığında halk, idarenin topluma sunduğu çeşitli eğlence olanaklarından yararlanıyordu. Eğlenceler, festivaler, taç merasimleri forumlarda yapılmıyordu. Her yeni forumun bir evvelkinden daha büyük ölçüde olduğu da görülmektedir.

Anadolu'da ki forumlar ise Aizonoi, Assos ve Ephesos'tur.

(21) (22)

1.2.3.2. ORTAÇAĞDA MEYDANLAR

Savunma açısından surla çevrilen Ortaçağ şehirlerinde arazinin sınırlı olması arsa değerlerini arttırdı. Bu nedenle meydanlar küçüldü ve gerçekten daha insani bir ölçüye ulaştı.

Ortaçağ'da üç tür meydan görüyoruz.

1. Resmi Meydanlar:

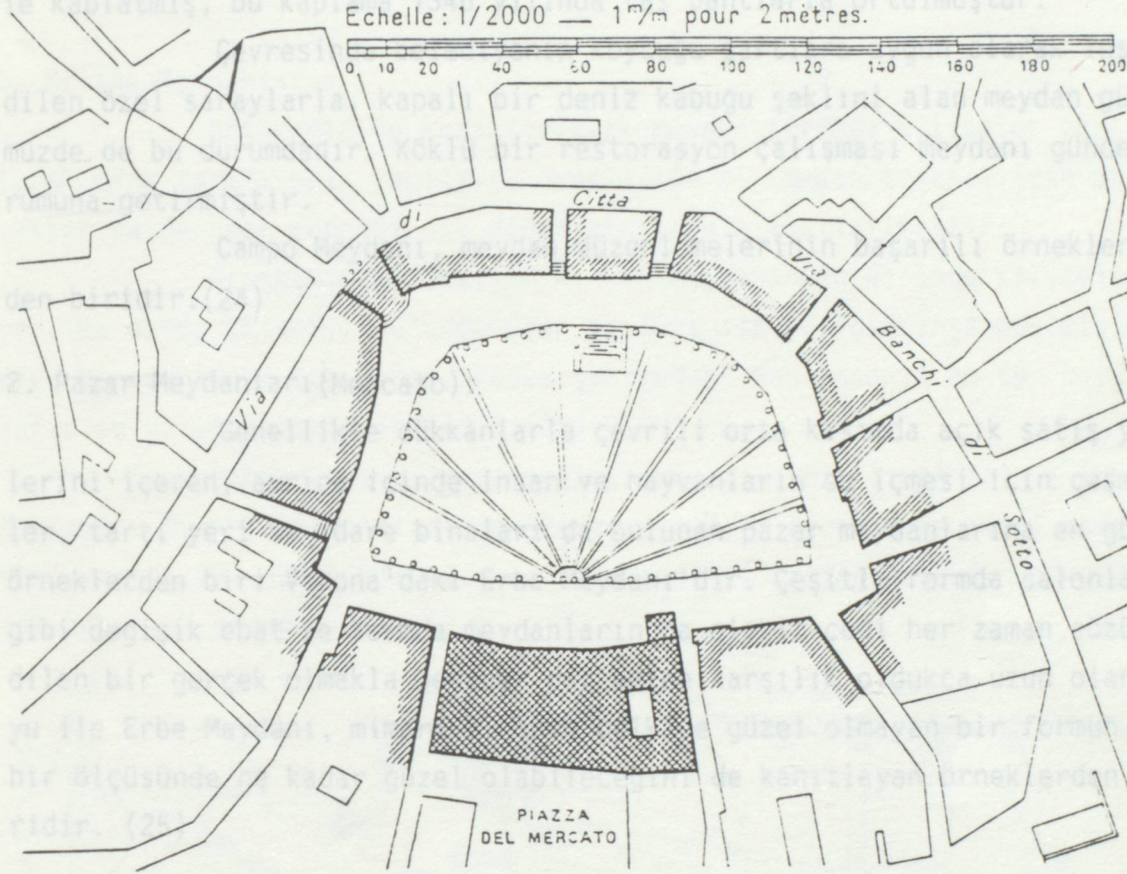
Genellikle bir saray ya da idare binası önünde, önemli diğer yapılar veya ileri gelenlerin evleriyle çevrili olan meydanlardır. Bu meydanlarda çok kere Loggia denilen hitabet yeri bulunurdu. Floransa'daki Signoria Meydanı'nda L şeklinde iç içe iki meydan köşedeki bir çeşme ve ortadaki bir heykel ile ayrı ayrı yaşanabildiği gibi, gerektiği zaman beraberce kullanılan bir mekanlar bütünü oluşturmaktadır.

Signoria Meydanı aslında bir Ortaçağ ve Rönesans karışımıdır. Ancak meydan esas olarak Ortaçağ dönemine aittir. 1348 yılında nüfusu 51.000, 1400 yılında 60.000, 1470 yılında 70.000 olan Floransa'nın bu ünlü meydanındaki Vecchio Sarayı 1288, Lanzi Locası ise 1376 yılında inşa edilmiştir. Ancak bu meydanın taç giymesi Rönesans dönemine aittir. Michelangelo'nun, dünya çapında üne ulaşmış olan David heykeli, meydana 1504 yılında, Heroules ve Cacus heykel grubu 1534'te, Neptün Çeşmesi 1557'de ve Lanzi Locası'nı süsleyen heykellerin hemen hepsi 1560'dan sonra yani Rönesans Devri'nde konulmuştur.

Siene'de ki Il Campo Meydanı'nın özelliği ise bir çanak gibi bir noktaya doğru eğimli olması ve çevresindeki düz bir platform ile adeta bir anfiteatr formu göstermesidir. Hala yaz aylarında her pazar günü Siene'nin 16 semtine mensup insanların özel kıyafet ve bayrakları ile bu meydanda yaptıkları gösteriler, meydan formlarının ne kadar fonksiyonel olduğunu çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır.(23)

Günümüzdeki Sienne Place del Campo Meydanı, eski Cardo Siennesinin kalıntılarından birleşmesinden meydana geldiği ve çok daha küçük bir alanda yer aldığı sanılmaktadır.

Campo Meydanı

XI. ve XII. yüzyıllarda her ne kadar meydan bu güzel durumunun belediyelerin koyduğu şartlara sadık kalarak kazanmışsada, asırlar boyu burada çalışan mimarların artistik sokaklarına da borçludur.

Bütün çalışanlar sürekli olarak ortak bir noktada birleşmiş gibi geniş yolları meydana yaklaştıkça asgari darlığa indirmişlerdir.

Çok geniş olan Rinaldini, Casato di Sotto ve Costarella caddelerinin giderek daralması en belirgin örneklerden olup, meydana olan etkileri çarpıcıdır. Şehrin planı 1218 yılında tespit edilerek Campo Meydanı'nın çevresinde bulunması ve devlet adamlarının ikametgahı olarak kullanılan kiliselerden yararlanmak amacıyla, meydanın ölçülerinin günümüzdeki durumuna getirildiği sanılmaktadır.

Alandan tüm trafik kaldırılmış ve en alçak yerine yağmur su-

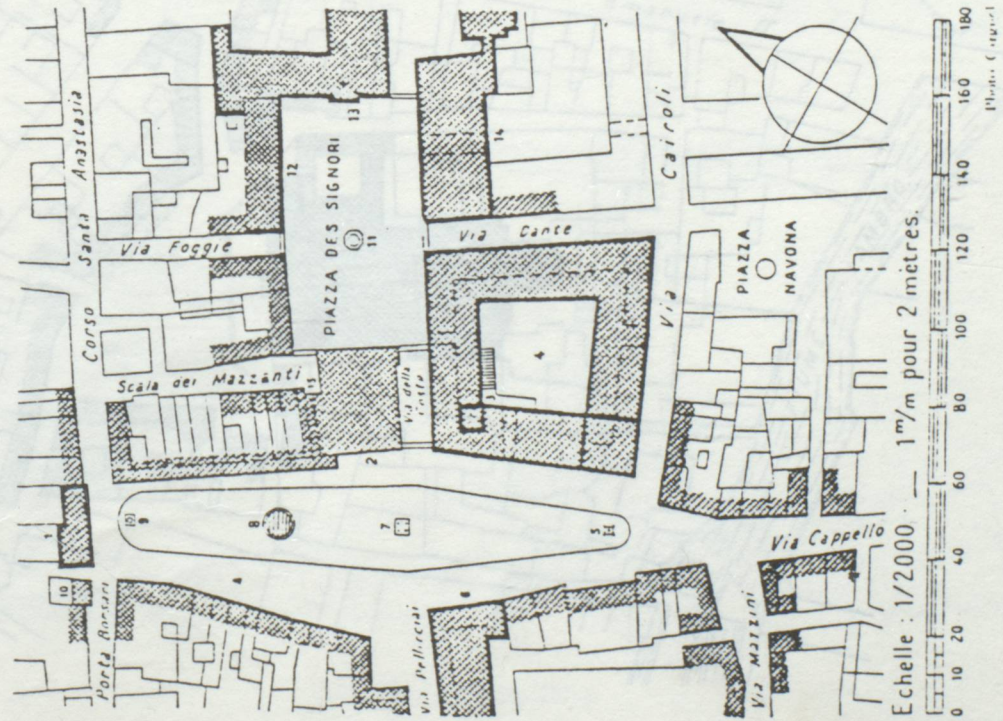
larını toplayan bir kanalizasyon inşa edilmiştir. Kapıların orantıları, pencerelerin, merdivenlerin veya dış geçitlerin inşaatları düzene bağlanmıştır. 1133 yılında şehir meclisi alanı kuvvetli ateşte pişmiş, kiremitle kaplatmış, bu kaplama 1346 yılında taş bantlarla örtülmüştür.

Çevresinde belediyenin koyduğu şartlara uygun olarak inşa edilen özel saraylarla, kapalı bir deniz kabuğu şeklini alan meydan günümüzde de bu durumdadır. Köklü bir restorasyon çalışması meydanı güncel durumuna getirmiştir.

Campo Meydanı, meydan düzenlemelerinin başarılı örneklerinden biridir.(24)

2. Pazar Meydanları(Mercato):

Genellikle dükkanlarla çevrili orta kısımda açık satış yerlerini içeren, ayrıca içinde insan ve hayvanların su içmesi için çeşmeler, tartı yeri ve idare binaları da bulunan pazar meydanlarına en güzel örneklerden biri Verona'daki Erbe Meydanı'dır. Çeşitli formda salonlar gibi değişik ebat ve formda meydanların da olabileceği her zaman sözü edilen bir gerçek olmakla beraber dar enine karşılık oldukça uzun olan boyu ile Erbe Meydanı, mimari ölçekte belkide güzel olmayan bir formun, şehir ölçüsünde ne kadar güzel olabileceğini de kanıtlayan örneklerden biridir. (25)

Erbe Meydanı

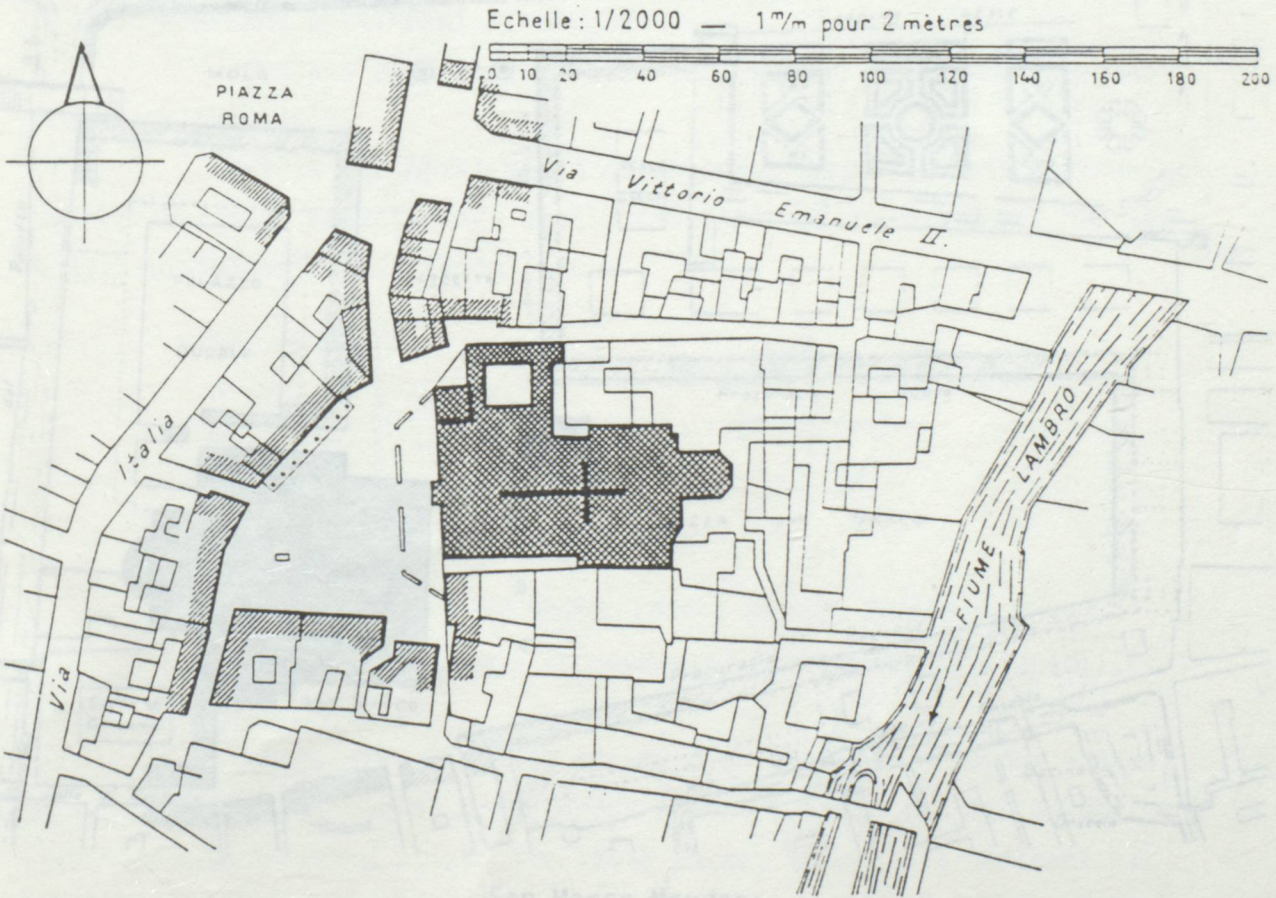
Geleneksel tarihçesine göre Verona'daki Erbe Meydanı'nın yerleşimi şehrin eski "Forum"daki yerini tutmaktadır. Arkeolojik buluntulara dayanmaktadır. Şimdiki meydanın güney batısında yapılan kazılar burada iki Roma çağının kalıntılarının olduğunu göstermektedir.

3. Kilise Meydanları:

Ortaçağın bu karakteristik meydan türünde kiliseler nadir olarak dört tarafı açık yapılmış, genellikle bir mekan teşkili için birer, ikişer ya da üçer cephesi ile diğer binalara bitleştirilmiştir.

Örneğin: 255 İtalyan kilise meydanından 41'inde kiliseler birer, 96'sında ikişer, 110'unda üçer yönleri ile bitişik inşa edilmişlerdir. Venedik'teki San Marco, Padua şehrindeki San Antonio bu tür meydanların en güzel örneklerindendir.(26)

Monza'daki Kilise meydanının biçimi özellikle tesbit edilmiş değildir. Buna rağmen alanın meydana getirdiği üçgenin en sivri tepesindeki yerleşimin hacmi ile alana açılan çeşitli yolların şeklinden değişik bilgiler edinebiliriz.(27)

Monza Kilise Meydanı

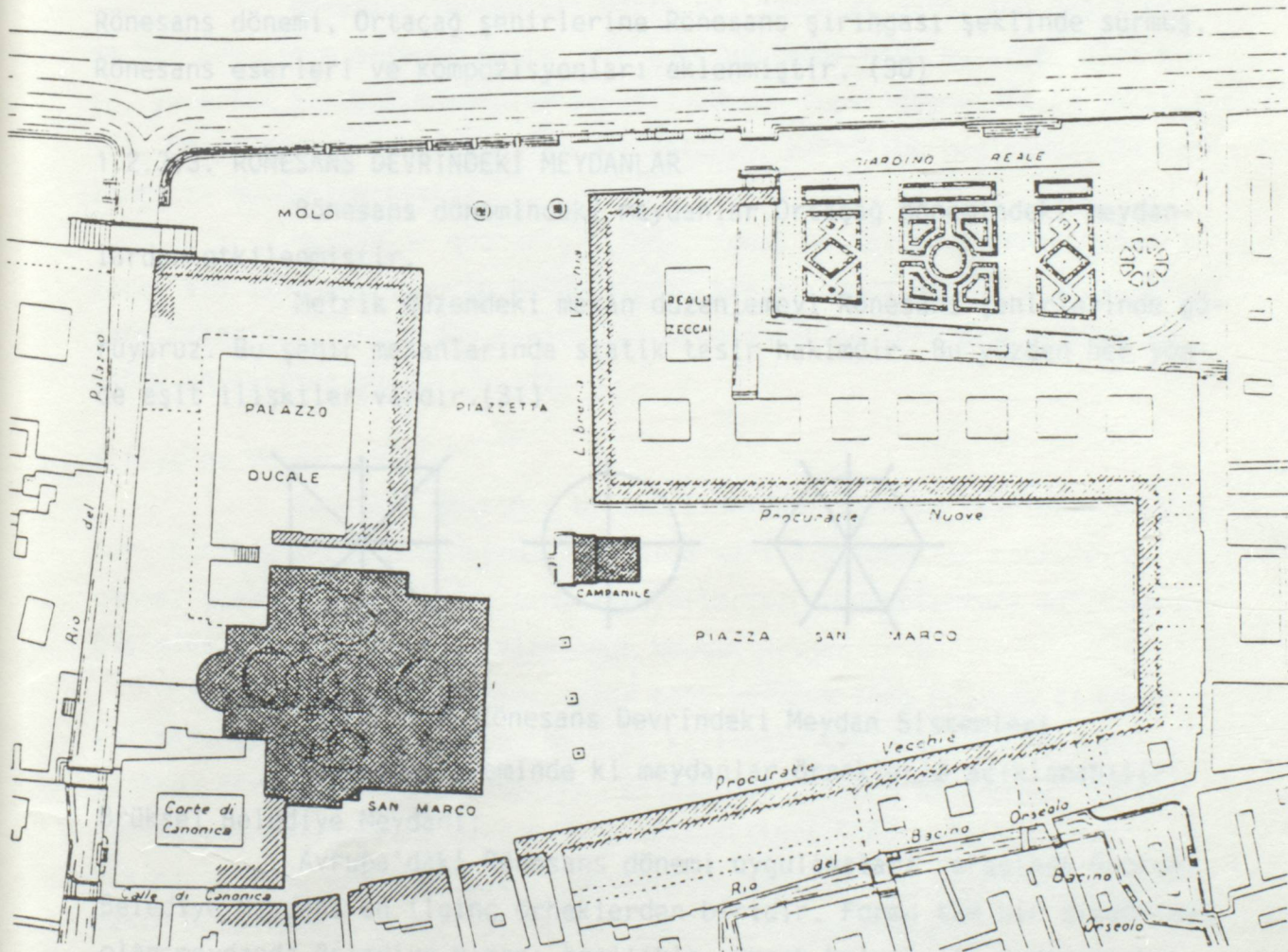

M.S. 800-1800 yılları arasındaki 1000 yıllık bir sürede inşa edilen San Marco Meydanı her ne kadar bir Ortaçağ ve Rönesans karışımı sayılırsa da esas formunu Ortaçağ'da almış olduğu nedenle daha çok bu dönemin eseri kabul edilmektedir.

Boyutlarının ufak olmasına rağmen, alanın tüm çevresinin ihtişamı büyüklük duygusu uyandırıyor. Zemindeki geometrik desenler, dikey elemanları, cephe düzenlemeleri iki alanın değişken çizgilerini ortaya koyuyor ve bazı binaların değişik hacimlerinin değerini vurguluyor. Perspektiflerin görüş alanlarını genişletiyor.

Alanı çevreleyen binaların mimari niteliği onu benzerleri arasında dünyada eşsiz bir başarının simgesi yapmıştır. San Marco'nun zengin ve hareketli silueti meydana canlılık katmaktadır.

Bu eserin bu denli mükemmel olması için 1000 sene gerektiğini düşünürsek, başarının şaşırtıcılığı ortaya çıkar.

San Marco Meydanı

Meydanın genel formu çok muntazam değildir, fakat belli bir düzen etkisi vermektedir. Simetri yoktur, fakat meydanın kenarları, bina kitlelerinin oluşturduğu gruplar, sadelik ve zenginlikte değişik etkiler vermektedir. Tüm içinde farklı bir denge unsuru olmaktadır.

Bu meydanın başarı kazanması tesadüfe bağlansa da, şehirciliğin doğmasının en belirgin özelliğidir. (28) (29)

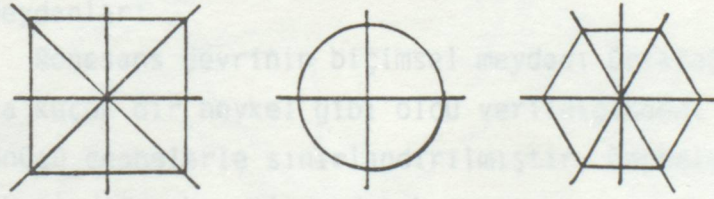
Ortaçağ şehirleri bütün koşulları ile geçmişe mal olmuştur. Şunu da belirtmek gerekirkki Ortaçağ'ın fakir ve mütevazi tutumu bir günde sona ermiş, Rönesans'ın zengin ve görkemli eserleri aynı gün başlamış değildir. Ortaçağ'ın sonunda, birçok şehir, sanat eserleri, kiliseler, belediyeler, saraylar, anıtlar ve monümental meydanlarla bezenmiş, eski şehirler içinde birçok artistik görünüşler elde edilmiştir.

Rönesans döneminde, bu yeni devrin ilkelerine göre kurulan şehir sayısı, parmakla sayılacak kadar azdır. Bu birkaç istisna dışında Rönesans dönemi, Ortaçağ şehirlerine Rönesans şıngısı şeklinde sürmüş, Rönesans eserleri ve kompozisyonları eklenmiştir. (30)

1.2.3.3. RÖNESANS DEVRİNDEKİ MEYDANLAR

Rönesans dönemindeki meydanlar Ortaçağ dönemindeki meydanlardan etkilenmiştir.

Metrik düzendeki mekan düzenlemeyi Rönesans şehirlerinde görüyoruz. Bu şehir mekanlarında statik tesir hakimdir. Bu yüzden her yönde eşit ilişkiler vardır.(31)

Şekil (13) Rönesans Devrindeki Meydan Sistemleri

Rönesans döneminde ki meydanlar örneklerle açıklanabilir:

Brüksel Belediye Meydanı:

Avrupa'daki Rönesans dönemi uygulamaları arasında Brüksel Belediye Meydanı en ilginç örneklerden biridir. Formu tam bir dikdörtgen olan meydanda Belediye Binası özellikle yüksek kulesi ile dominant bir karakter taşımaktadır. Oysa Rönesans dönemi meydanlarında dominant bir

unsura çok nadir yer verilmiştir. Belediye Binası karşısındaki kral evi 1515-1525 yılları arasında yaptırılmıştır. Meydanı çevreleyen evlerin bir kısmı Ortaçağ'dan kalmış olmakla beraber özellikle cepheleri değiştirilmiştir. 1695 yılında Fransızlar'ın Belçika'yı işgal ettiği zaman çıkan yangında kral evi, belediyenin bir kısmı ve yaldızlı evlerin çoğu yanmış, fakat kısa bir sürede hepsi restore edilmiştir. Bu restorasyon sırasında özellikle evlere, pek çok Barok süsleme ilave edilmiş olmakla beraber genede çok başarılıdır. Arkadların arkasından, kemerlerin içlerinden yapılan endirekt bir aydınlatma ile bu meydan geceleri efsanevi bir havaya bürünmektedir.

Fransa ve İngiltere'de Meydanlar:

İtalya'nın şehir planlama kavramları hızlı bir şekilde Fransa ve İngiltere'ye ulaştı.

Rönesans meydanları Paris ve Londra'ya girdi ama değerlerine bir şey ilave etmeden hatta, bir çok şey kaybederek üç köşe, dört köşe, yuvarlak bir çok meydanlar yapıldı. Hemen hepsi geometrik ve şekilci idi. Oraya buraya serpiştirilen meydanların, birbirine bağlanması da başlangıçta düşünülememiştir.

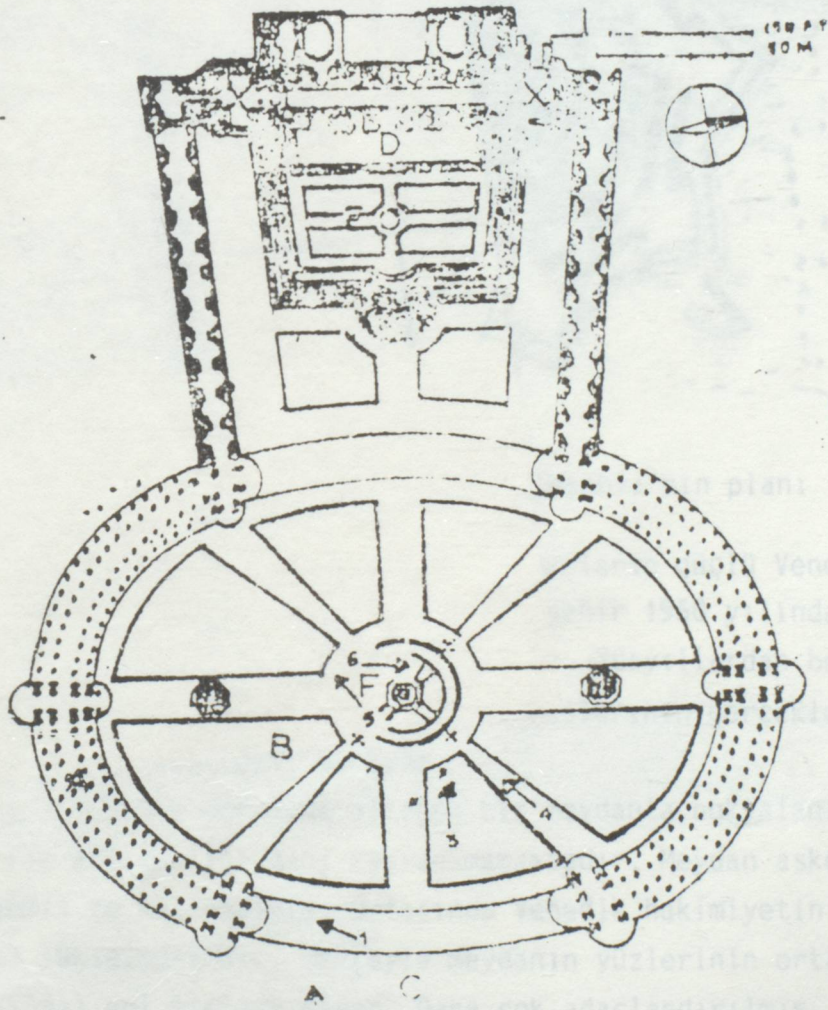
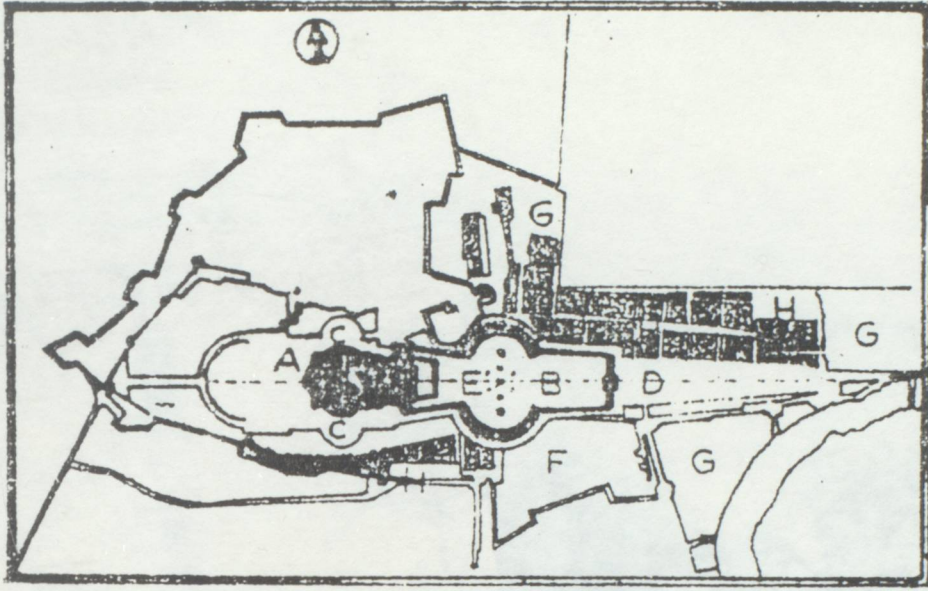
Meydanlar gösteriş içindi, fakat bu davranış şehri bütün olarak ele almamaktı. Şehrin bütün olarak ele alınması bundan sonraki Rönesans mimarları tarafından şehircilik prensiplerine göre değil, park ve bahçe anlayışına göre oldu.(32)

İtalya'da Meydanlar:

Rönesans devrinin biçimsel meydanı Ortaçağ şehrinden doğmuştur. Bunlara küçük bir heykel gibi ölçü verildiğinden, iç hacimlerin biçimsel görünüşü cephelerle sınırlandırılmıştır. Cephelerdeki motifler ve biçimler şehrin diğer kısımlarından kopmuştur.

St.Peter Meydanı adını batı yönünde inşa edilmiş St.Peter kilisesinden alır. Bu büyük meydan, kilisenin yeniden inşa edilmesi sırasında önem kazanmıştır. Orjinal kilise 326 yılında Konstantin tarafından bulunmuş. Sonra bu eski kilise 1452 yılında Christendom da daha büyük bir kilise yapılmak üzere yıkılmıştır. Meydana yaklaşıldığında meydanın ortasındaki dikilitaş insanı kendisine doğru çeker.

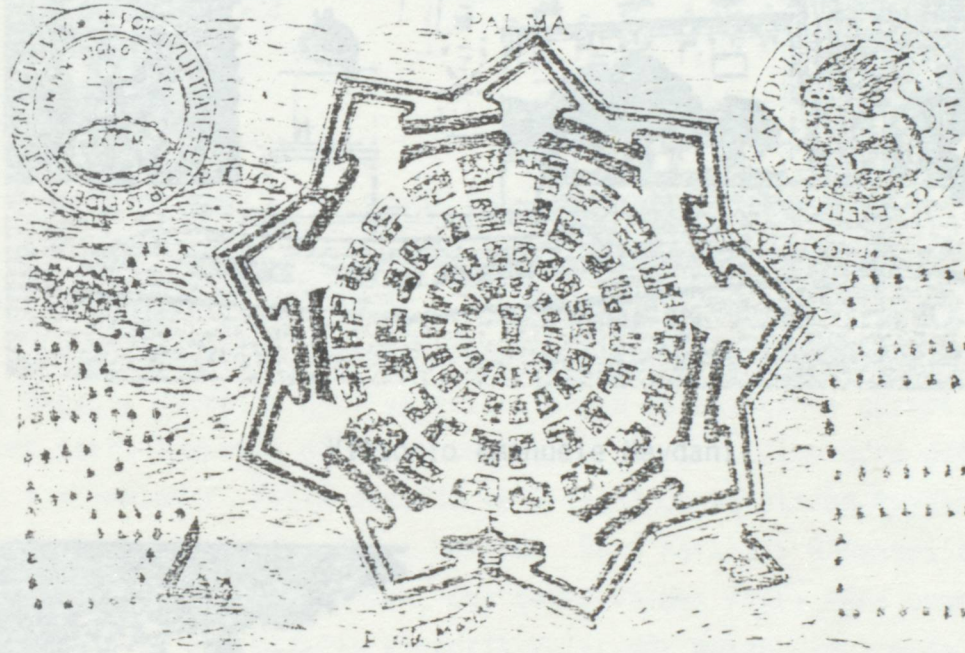
St. Peter Meydanı

St.Peter Meydanı şu bölümlerden oluşmaktadır:

- A) Kolonlu Meydan
- B) İç Meydan
- C) Meydana giriş
- D) St.Peter Kilisesi
- E) Kilise girişindeki fıskiye
- F) Dört köşeli sütun (dikilitaş)

Yaşayan ideal bir Rönesans kentine örnek olarak Palmanova verilebilir.

Eski bir gravürden Palmanova'nın planı

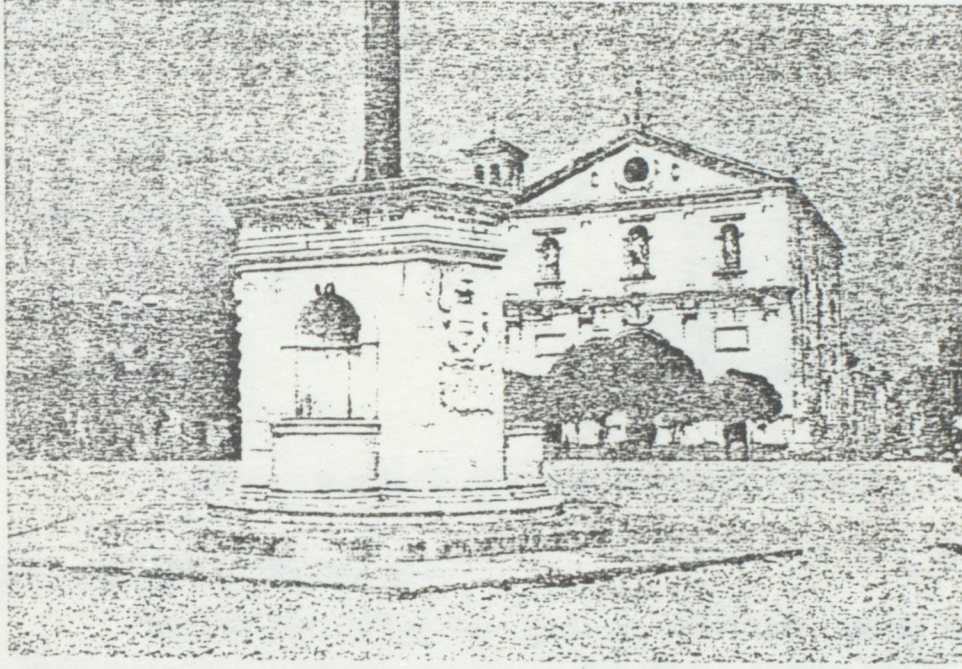
Palmanova İtalya'da bir zamanların güçlü Venedik Dükaliğının askeri şehirlerinden biridir. 4 asırlık şehir 1960 yılında bir müze şehir ve ulusal anıt olarak ilan edilmiştir. Yüzyıllardan beri şehir kuramcılarının düşü olan ideal kenti bulma çabalarının gerçekleştiği yaşayan bir örnek olma özelliğini koruyor.

Şehir merkezde altıgen bir meydanla noktalanıyor. Genişliği nedeni ile altıgenliği dahi kavranamamaktadır. Meydan askeri amaçlar için tasarlanmış ve kullanılmış. Ortasında Venedik hakimiyetini simgeleyen zafer takı yükselmektedir. Çevreyle meydanın yüzlerinin orta noktalarını altı ışınal yol birleştiriyor. Daha çok ağaçlandırılmış, çevresinin yer

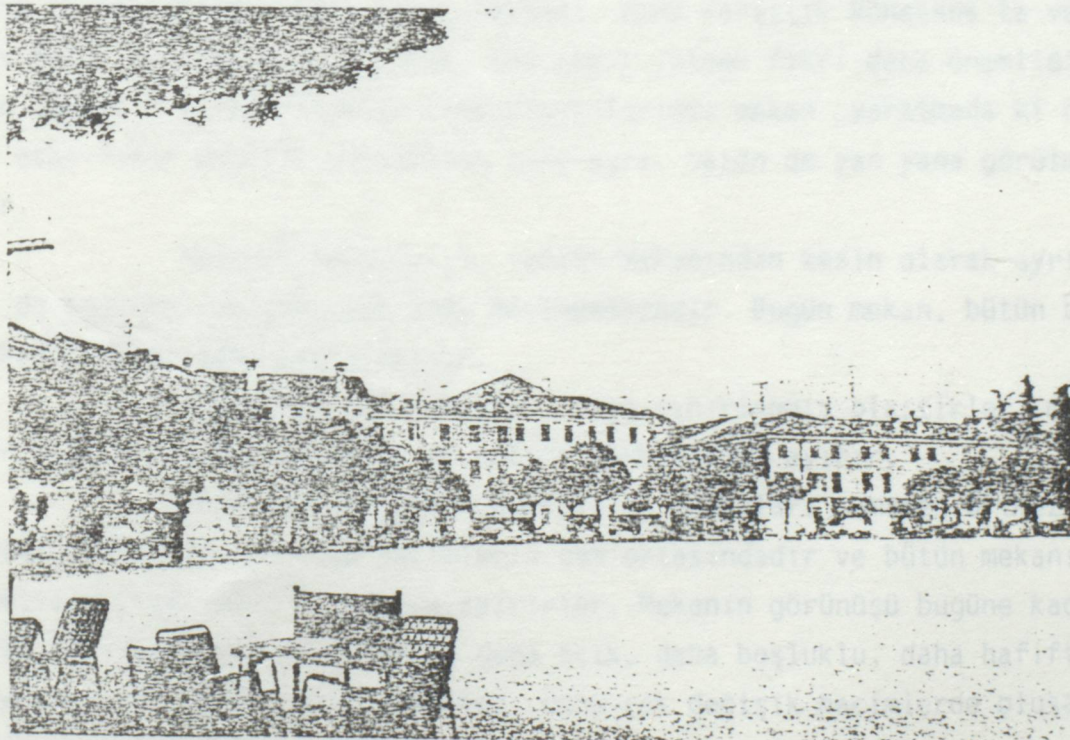
Meydandan başka bir görünüş

yer atılan iskemlelerle oluşturulan kahveler şeklinde kullanılmaktadır. Özgün kullanım amacı farklı olduğu için diğer İtalyan kentlerinde halkın bir araya geldiği sevimli "Piazza" havasından uzaktır.(36)

Vittorio Emanuele Meydanı

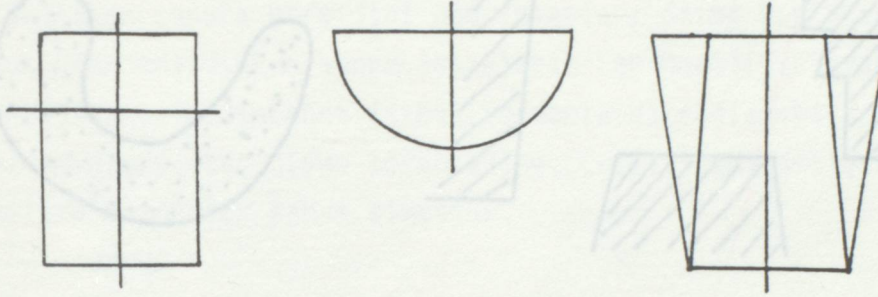

Meydandan başka bir görünüş

1.2.3.4. BAROK DEVRİNDEKİ MEYDANLAR

Barok devrinde yönlendirilmiş dinamik tesir sözkonusu olmaktadır. Burada bir yönde aks vardır. Bu aks üzerinde dinamik tesir aramak için yönlendirilmiştir. Çift yönlerde eşit değerde bir yöne doğru hareket vardır. (37)

Şekil (14) Barok Devrindeki Meydan Sistemi

1.2.3.5. GÜNÜMÜZDEKİ MEYDANLAR

Tek tek dominantlardan parlayan kuvvetler, mekan değeri üzerinde değişik kuvvette etki yaparlar. Bugün mekan içinde görmek, mekanı yaşamak fikri herkesin görüş kapsamına ve görüş fikrine göre değişik bir anlam taşımaktadır. Antik devirde ve Ortaçağ'da yaratılan meydanlarda mekanı hissetmek ve bulmak fikri hakimdi. Buna karşılık Rönesans'ta ve Klasik Devir'de mekanı oluşturmak, ona şekil vermek fikri daha önemlidir. Geçen yüzyılın ve bu yüzyılın kompozisyonlarında mekan yaratmada ki bu iki esas fikir değişik şekillerde ayrı ayrı, bazen de yan yana görülmektedir.

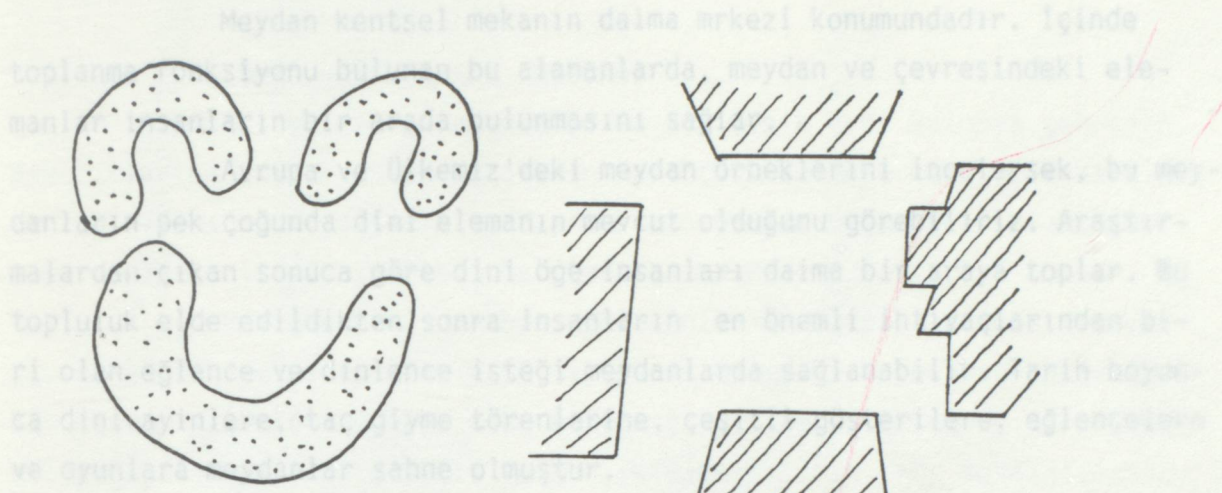
Serbest mekanların, tabiat mekanından kesin olarak ayrılması da bugünkü kavramda pek arzu edilmemektedir. Bugün mekan, bütün bir mekanın devam eden parçalarıdır.

Bazen tek tek noktalar, veya sınırlanmış plastikler, motifler veya hacimleri çevreler ve onları birbirinden ayırır.

İnşa edilen meydan duvarları, mekanları tamamen örtmezler, bölücü elemanlar örneğin hacimlerin tam ortasındadır ve bütün mekanı devamlılık ifade eden kısımlara ayırırlar. Mekanın görünüşü bugüne kadar olan mekan şekillerine kıyasla daha açık, daha boşluklu, daha hafiftir. Ara mekanlar artık gözle görülmez, daha çok değişik hacimlerde oluşan etkilere göre duyulur, hissedilir.

1.2.4. ÇEŞİTLİ MEYDAN ÖRNEKLERİ

Şekil(15) Günümüzdeki Meydanlar

Günümüzde mekanın içerisinde insan Rönesans'ta olduğu gibi merkez noktasını oluşturmaz, insan şimdi bizzat bu mekanın etki sahası içerisinde çekilmiştir. Akıcı hisleri ile insan bu etki ve gerilme sahasının ortasında devamlı değişen etkilerin arasında bulunur.(38)

1.2.4. ÇEŞİTLİ MEYDAN ÖRNEKLERİ

Meydan kentsel mekanın daima mrkezi konumundadır. İçinde toplanma fonksiyonu bulunan bu alanlarda, meydan ve çevresindeki elemanlar insanların bir arada bulunmasını sağlar.

Avrupa ve Ülkemiz'deki meydan örneklerini incelersek, bu meydanların pek çoğunda dini elemanın mevcut olduğunu görebiliriz. Araştırmalardan çıkan sonuca göre dini öge insanları daima bir araya toplar. Bu topluluk elde edildikten sonra insanların en önemli ihtiyaçlarından biri olan eğlence ve dinlence isteği meydanlarda sağlanabilir. Tarih boyunca dini ayinlere, taç giyme törenlerine, çeşitli gösterilere, eğlencelere ve oyunlara meydanlar sahne olmuştur.

İkisi de iklimin, yer sarsıntıları, yangınları, savaşın etkisiyle zarar görmüşlerdir.

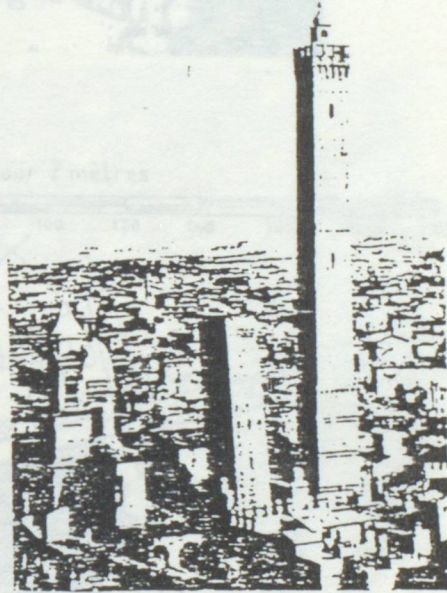
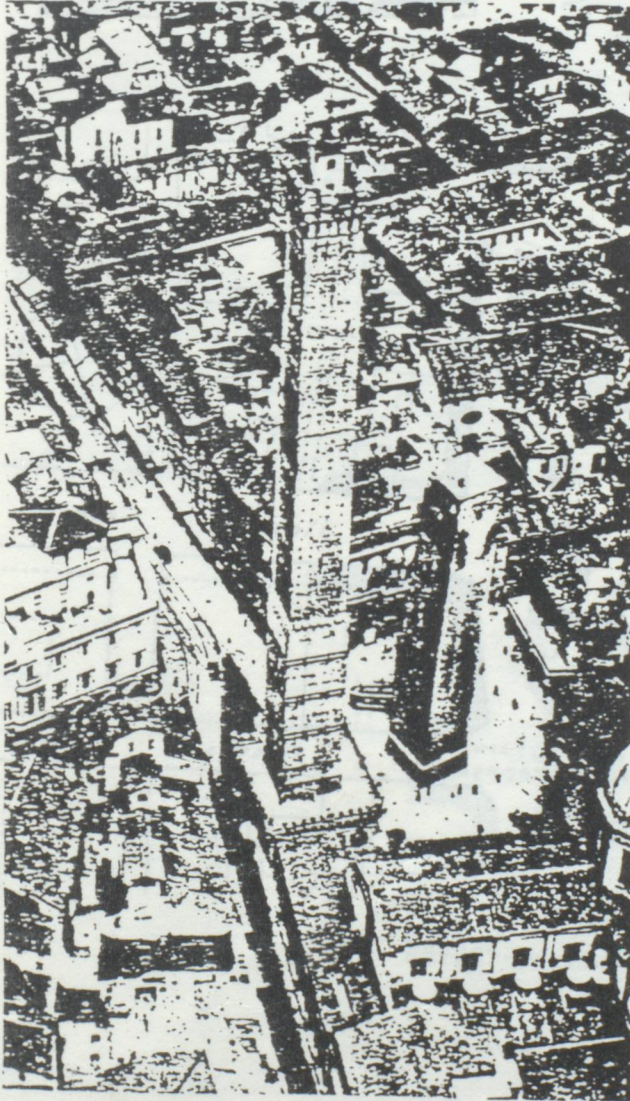

1.2.4.1. AVRUPA'DAN ÇEŞİTLİ MEYDAN ÖRNEKLERİ

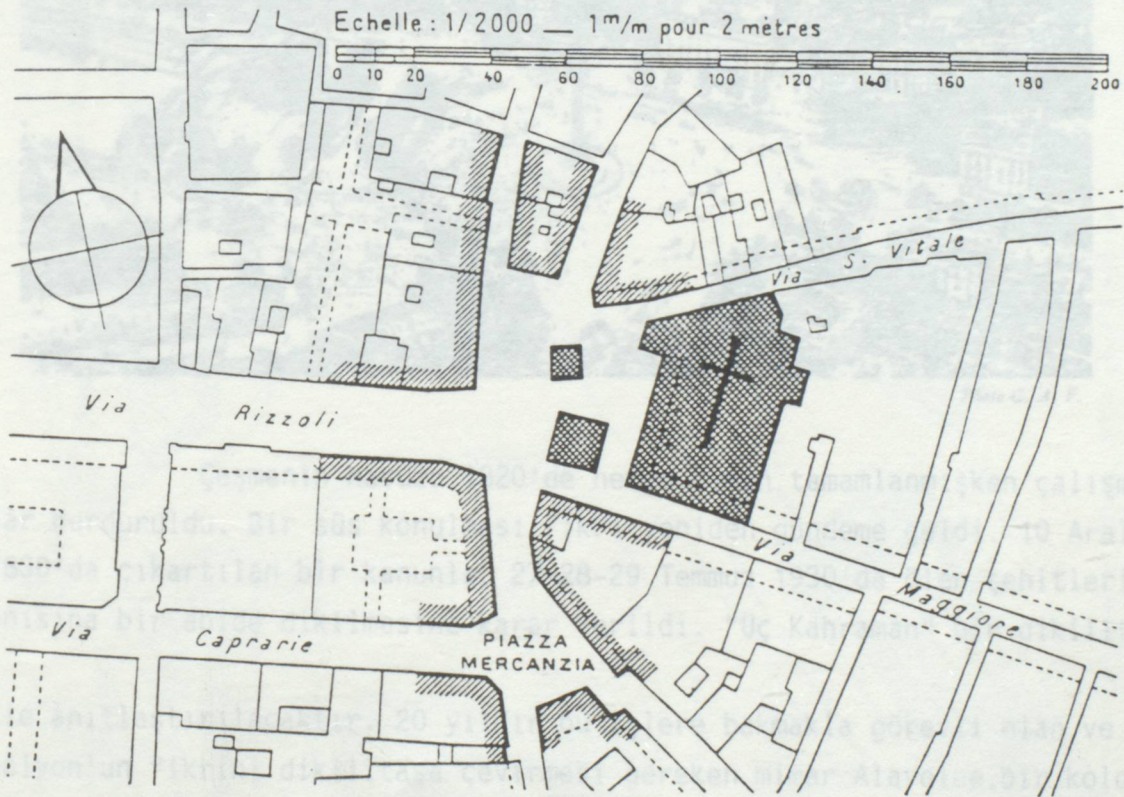
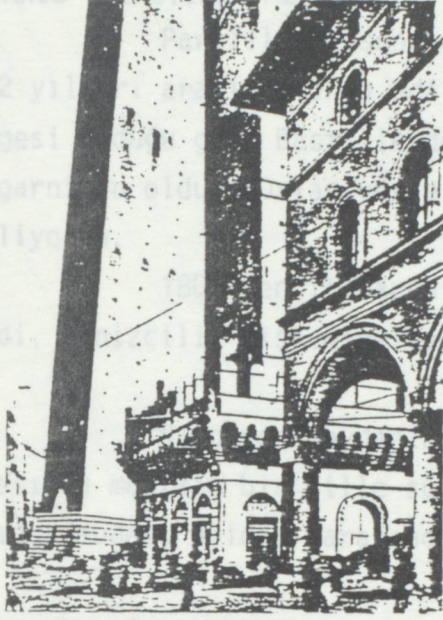
İTALYA - BOLONYA - RAVEGNANA MEYDANI

İki kulesi sayesinde bu meydan tipik eski Bolonya şehrinin özelliklerini taşır. Bütün kulelerin tarihçesi Bolonya kenti ile birlikte 200 yılına kadar dayanır ve üzerlerinde burada yaşamış ailelerin anısına, onların isimlerinin baş harfleri bulunur.

Ravegnana meydanında yükselenler gerek stillerinin temizliği, gerek Garisendi kulesinin eğimi, gerek Asimelli kulesinin yüksekliği bakımından diğerlerine göre daha enteresandır. Her ikisinde tarihçesi XII. yüzyıl başlarına dayanır ve her ikisinde iklimin, yer sarsıntıları, yangınların, savaşın etkisiyle zarar görmüşlerdir.

Ravegnana Meydanı

PARİS - BASTİLLE MEYDANI

Parililerin sonradan Bastille adını verdikleri bina 1370-1382 yılları arasında inşa edildi. Louvre Phillippe Auguste saltanatının simgesi olduğu gibi Bastille de V.Charles'ın simgesiydi. 14 Temmuz 1789 da garnizon oldu, surlar yerle bir edildi, bir yıl sonra aynı yerde dans ediliyordu.

1802'den itibaren büyük çalışmalar başladı. Bulvarlar delindi, denizcilik sistemine tam anlamı ile uygun kanal yapımına girişildi.

Napolyon meydanın süslenmesi ile ilgilendi ve meydanın tam ortasında muazzam bir fülle süslü çeşme yapılması fikrini ortaya attı. Alçıdan model, Bridan tarafından 1812'de meydana getirildi.

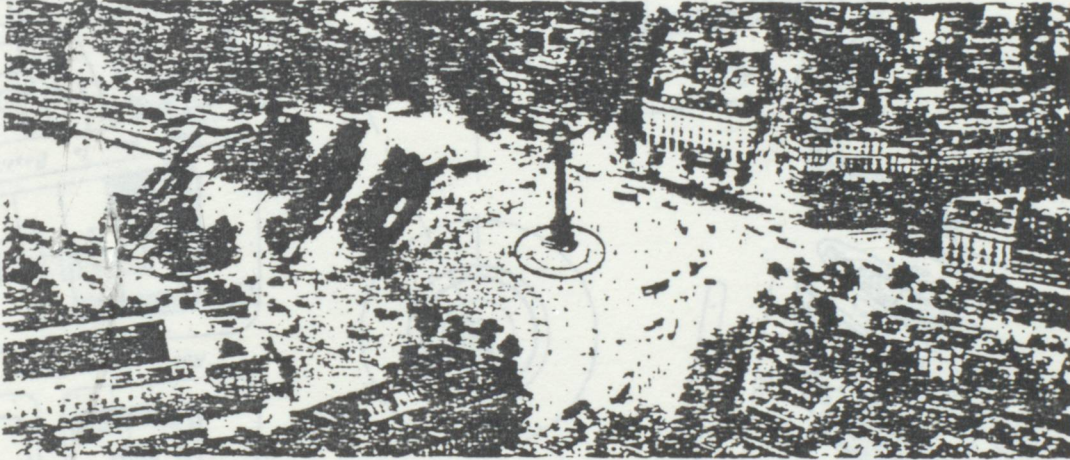

Photo C. A. F.

Çeşmenin havuzu 1820'de hemen hemen tamamlanmışken çalışmalar durduruldu. Bir süs konulması fikri yeniden gündeme geldi. 10 Aralık 1830'da çıkartılan bir kanunla, 27-28-29 Temmuz 1930'da ölen şehitlerin anısına bir abide dikilmesine karar verildi. "Üç Kahraman" bir dikilitaş

ile anıtlaştırılacaktır. 20 yıldır bu işlere bakmakla görevli olan ve Napolyon'un fikrini dikilitaşa çevirmesi gereken mimar Alavoine, bir kolon dikme fikrini benimsetti. 1834'de ölünce ortağı Duc 28 Temmuz 1840'da açılışı yapılan bu abideyi tek başına tamamladı.

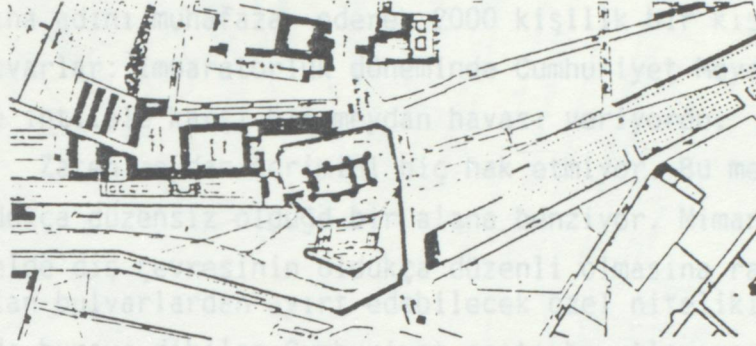
Açılan sayısız yolları ve bulvarları, bunu ilaveten St. Martin kanalını hesaba katarsak Bastille meydanında mimari düzen aramanın ne kadar yersiz olacağını fark ederiz. Bu şekilsiz alanda etkili bir du-

rum yaratmak için yegane yapılacak işlem, bulvarların her biri için perspektif fonu meydana getiren bir hareket sağlamak olacaktır.

Plan de Verniquet parachevé en 1791

(Verniquet'in 1791 yılında tamamlanmamış Bastille meydanı planı)

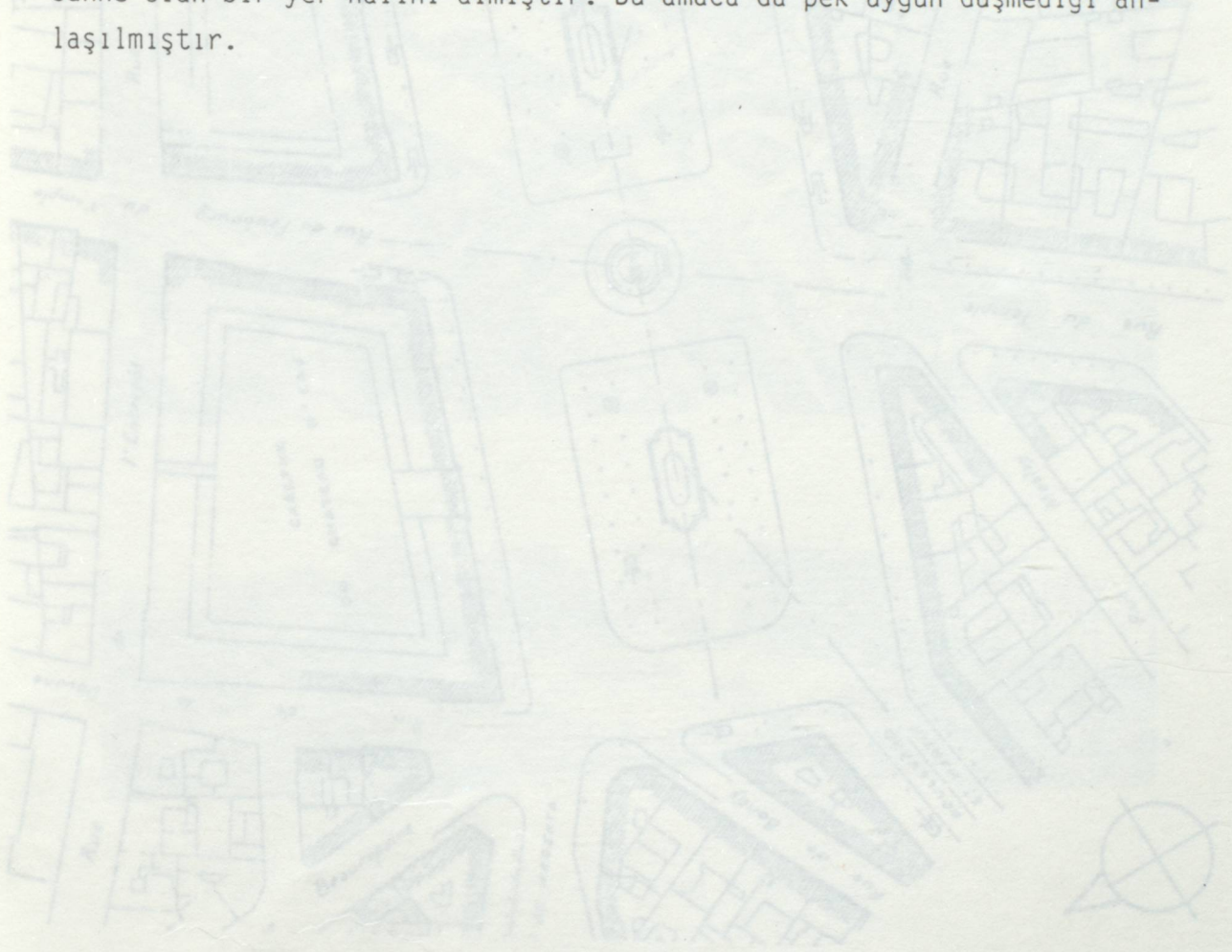

PARİS - REPUBLIQUE MEYDANI

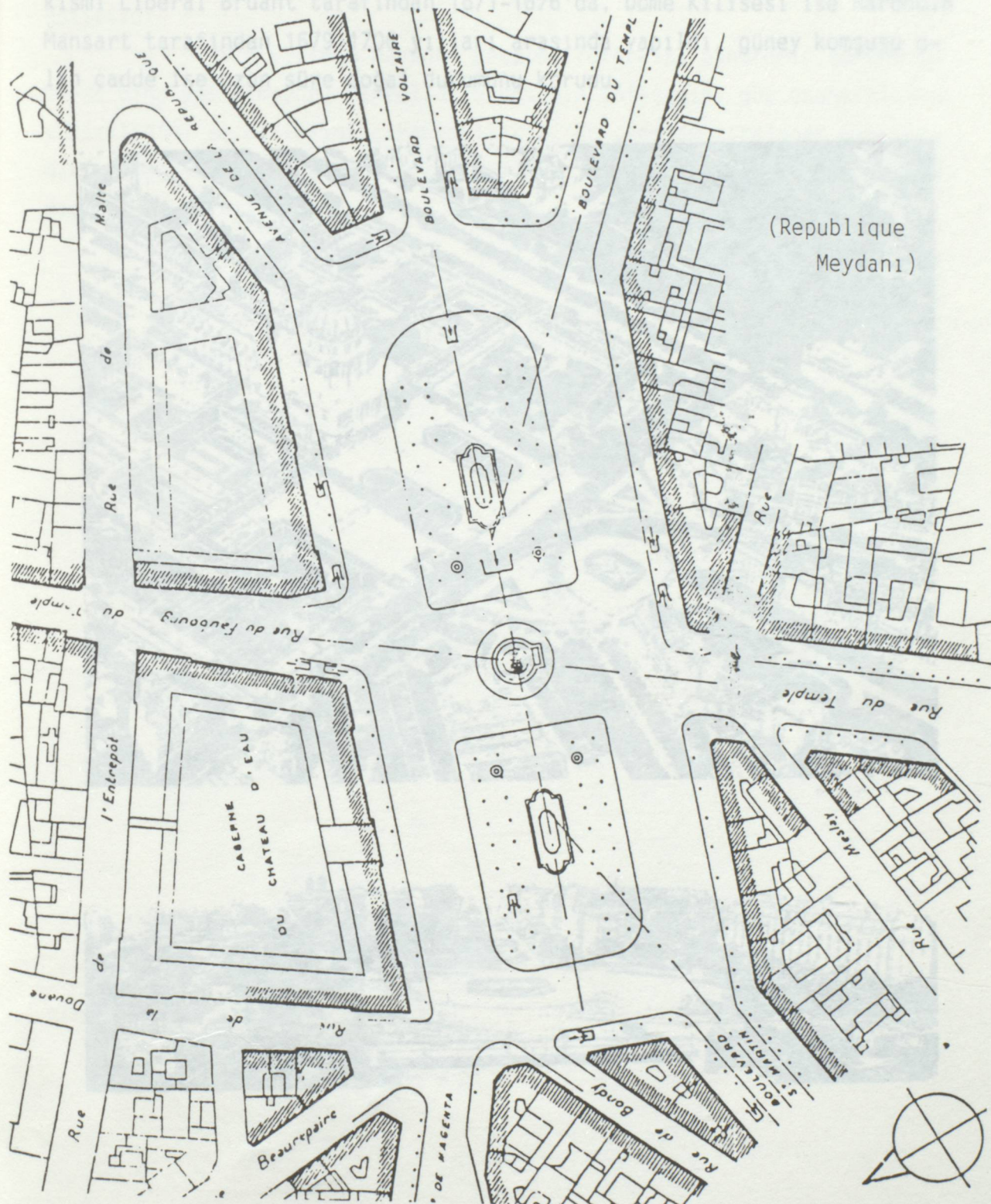
1854 yılında, Hausmann küçük Chateau d'Eau meydanını değiştirdi. Yeni Magenta ve Prime Eugene bulvarlarının kesiştiği yerde eski yerin anısına adını muhafaza ederek 2000 kişilik bir kışla kurdu. Kışla meydan, bulvarlar: İmparatorluk döneminde Cumhuriyet Meydanı tüm bu elementleri ile ihtişama karşı bir meydan havası veriyordu.

Zaten meydan terimini hiç hak etmiyor. Bu meydan trafik düzeninin oldukça düzensiz olduğu bir alana benziyor. Mimari yönden çok zayıf, genelde dış çevresinin oldukça düzenli olmasına rağmen meydanı buraya açılan bulvarlardan ayırt edebilecek özel niteliklere sahip değil. 1884 yılında buraya dikilen Cumhuriyet anıtı boyutlarının gereksiz yere abartılı olmasından ötürü, başkentin en kötüleri arasında sayılabilir.

Günümüzde meydan, politik amaçlı toplantı ve yürüyüşlere sahne olan bir yer halini almıştır. Bu amaca da pek uygun düşmediği anlaşılmıştır.

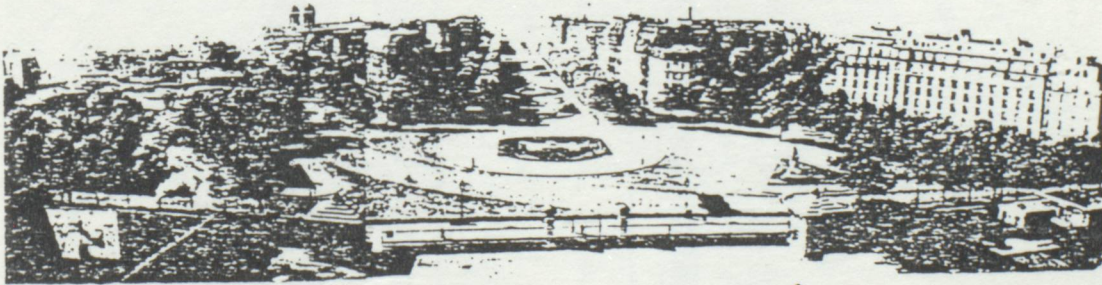
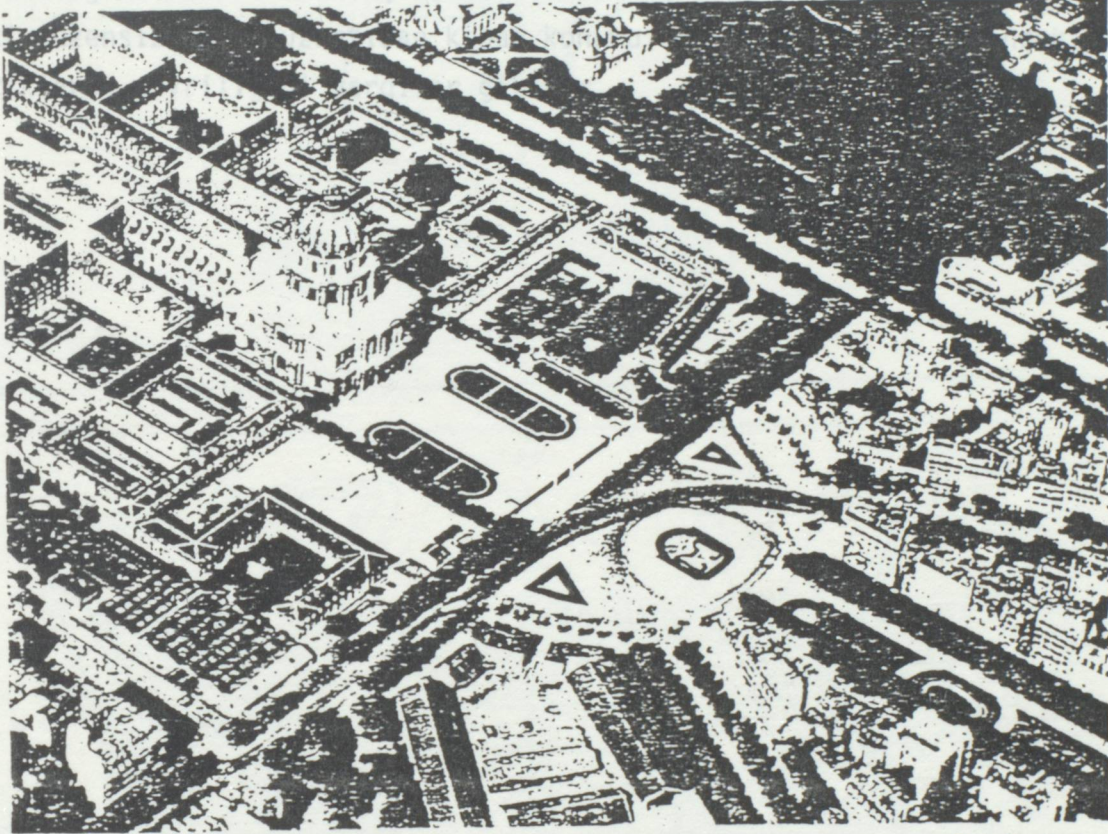

PARİS - BRETEUİL MEYDANI VE CADDESİ

"Hotel des Invalides" in tesisi 1670'e dayanır. Hastahane kısmı Liberal Bruant tarafından 1671-1676'da, Dome Kilisesi ise Hardouin Mansart tarafından 1679-1706 yılları arasında yapıldı, güney komşusu olan cadde ise uzun süre doğal durumunu korudu.

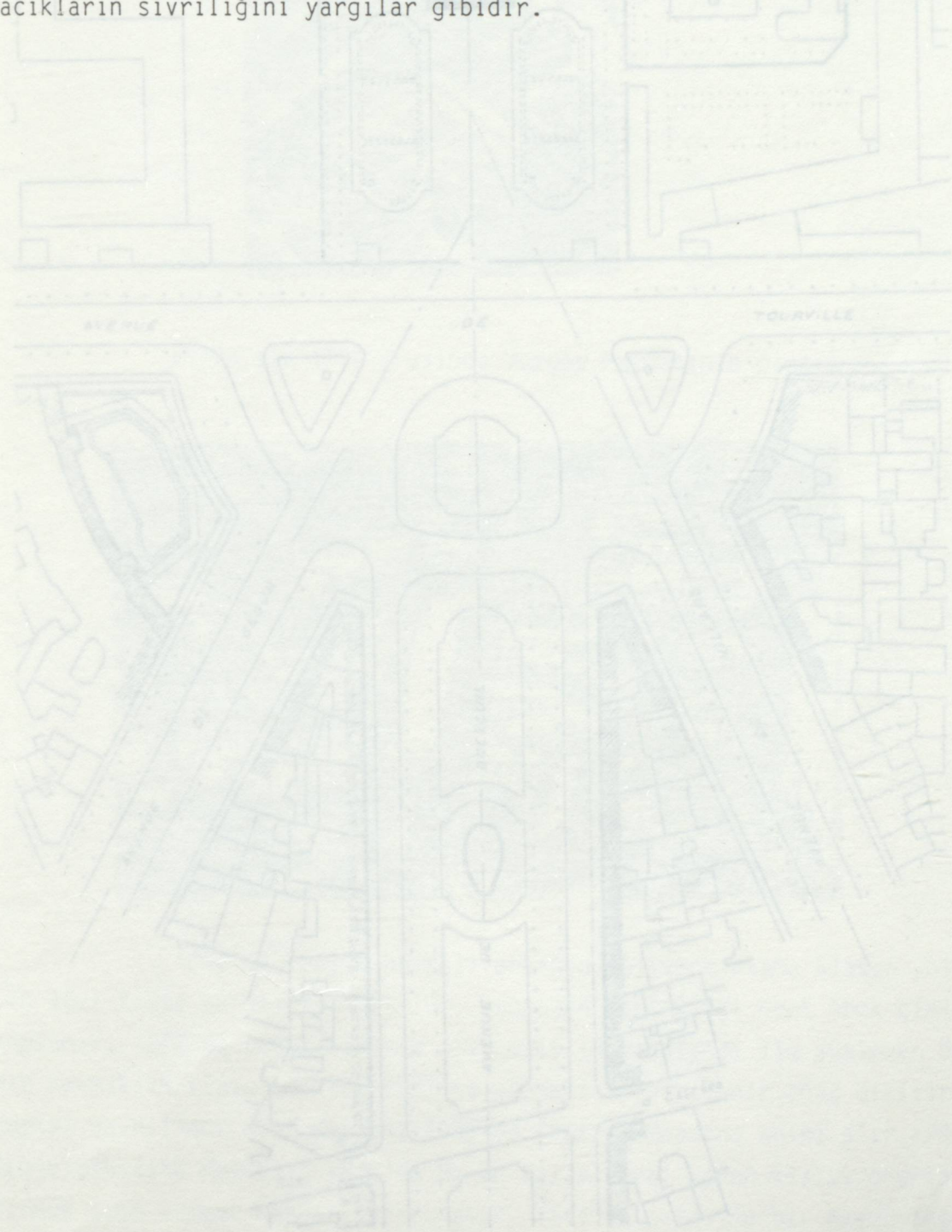

Breteuil meydanı 1782'de yaratıldı. Napolyon mevcut yollara birer isim verdi. 1838 devrimi bunların büyük bir kısmının kullanımı ve

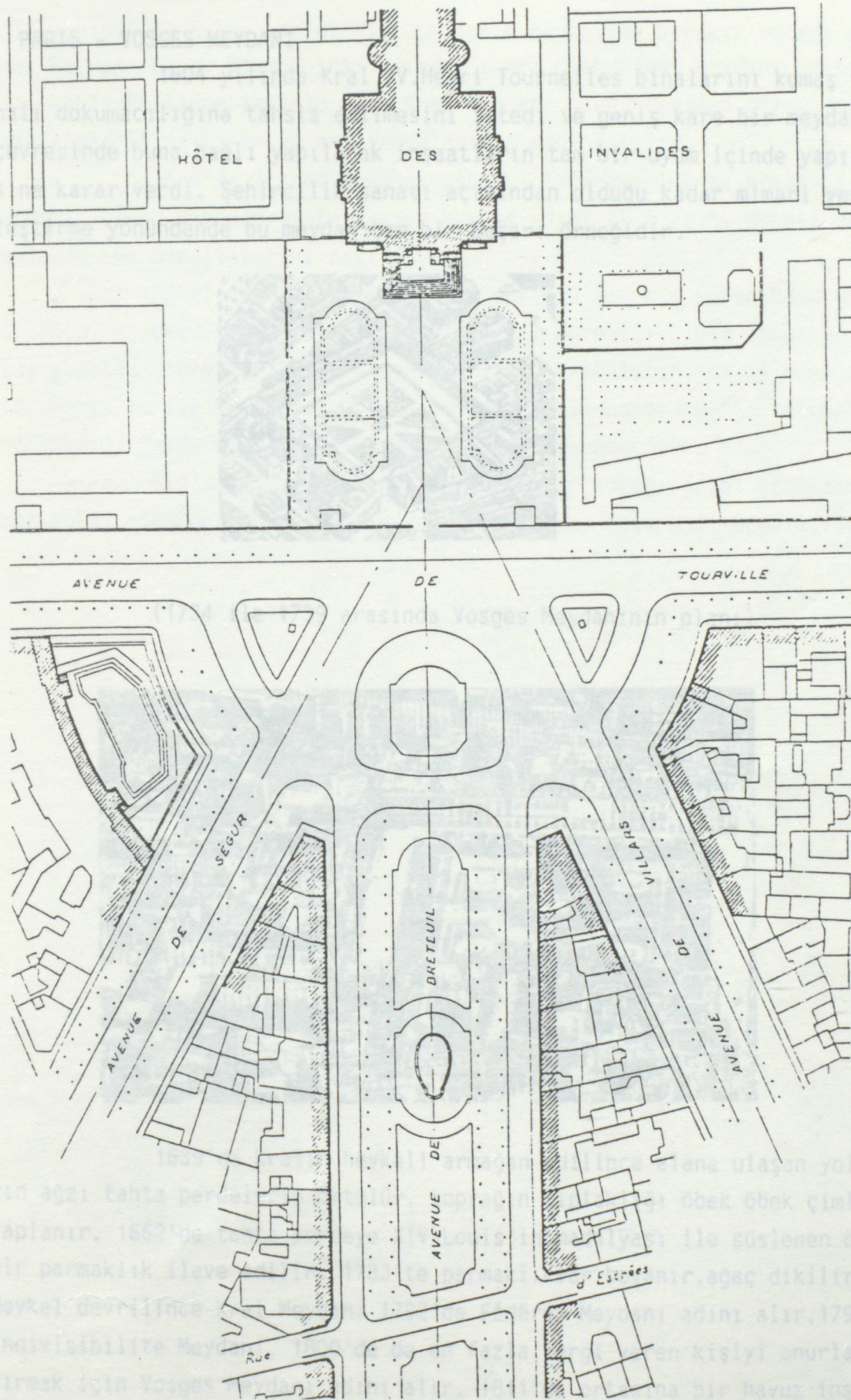
mülkiyet hakkını Paris şehrine devretti. Breteuil meydanı Temmuz Monarşisi, İkinci İmparatorluk dönemi, Üçüncü Cumhuriyet dönemi boyunca meydana getirildi.

1925 yılında havadan çekilen fotoğrafta panoromik görüntüde büyük bina yer almıyor. "Invalide binasının ihtişamını göz önüne alırsak yüksekliğini ve kitlesini çıkartabiliriz. Üç caddede sıralanan binalardaki düzensizlik ve uzantıdan kopan konumu, üç caddenin kesişimindeki adacıkların sivriliğini yargılar gibidir.

(Breteuil Meydanı)

(Breteuil Meydanı)

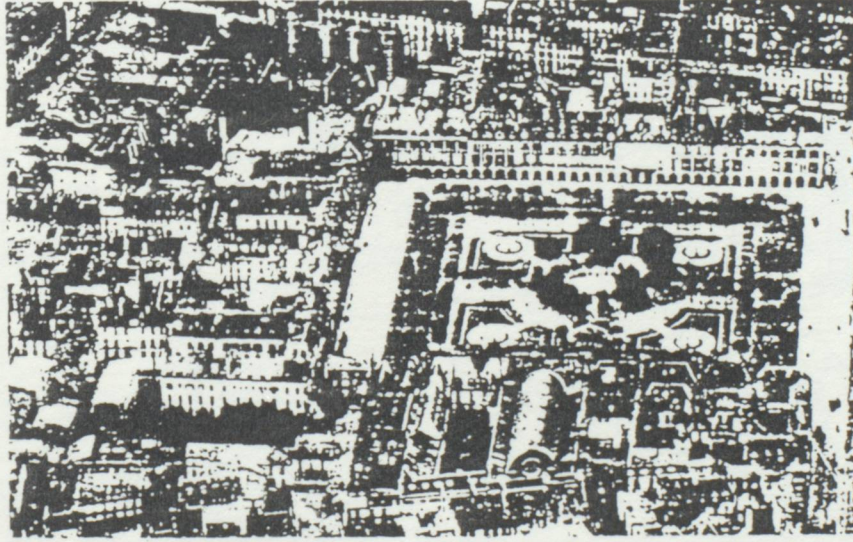

PARİS - VOSGES MEYDANI

1604 yılında Kral IV.Henri Tournelles binalarını kumaş ve halı dokumacılığına tahsis edilmesini istedi ve geniş kare bir meydanın çevresinde buna bağlı yapılacak inşaatların tam bir uyum içinde yapılmasına karar verdi. Şehircilik sanatı açısından olduğu kadar mimari yerleştirme yönündende bu meydan tam bir başarı örneğidir.

(1734 ile 1739 arasında Vosges Meydanının planı)

1639'da kralın heykeli armağan edilince alana ulaşan yolların ağzı tahta perdelerle örtülür, toprağın çıplaklığı öbek öbek çimlerle kaplanır. 1662'de tahta perdeye XIV.Louis'in madalyası ile süslenen demir parmaklık ilave edilir. 1783'te parmaklıklar boyanır, ağaç dikilir. Heykel devrilince Kral Meydanı 1792'de Fédérés Meydanı adını alır, 1793'te Indivisibilite Meydanı, 1800'de de en fazla vergi veren kişiyi onurlandırmak için Vosges Meydanı adını alır. 1811'de ortasına bir havuz inşa

edilir. 1818'de havuz yerini XIII.Louis'in heykeline bırakır ve adı gene Kral Meydanı olur. Temmuz ihtilalinden sonra Cumhuriyet Meydanı adını alır. Louis-Philippe zamanla gene Kral Meydanı olur. Yeniden düzenlenip, kaldırımlarla çevrilir ve gaz lambalarıyla aydınlatılır.

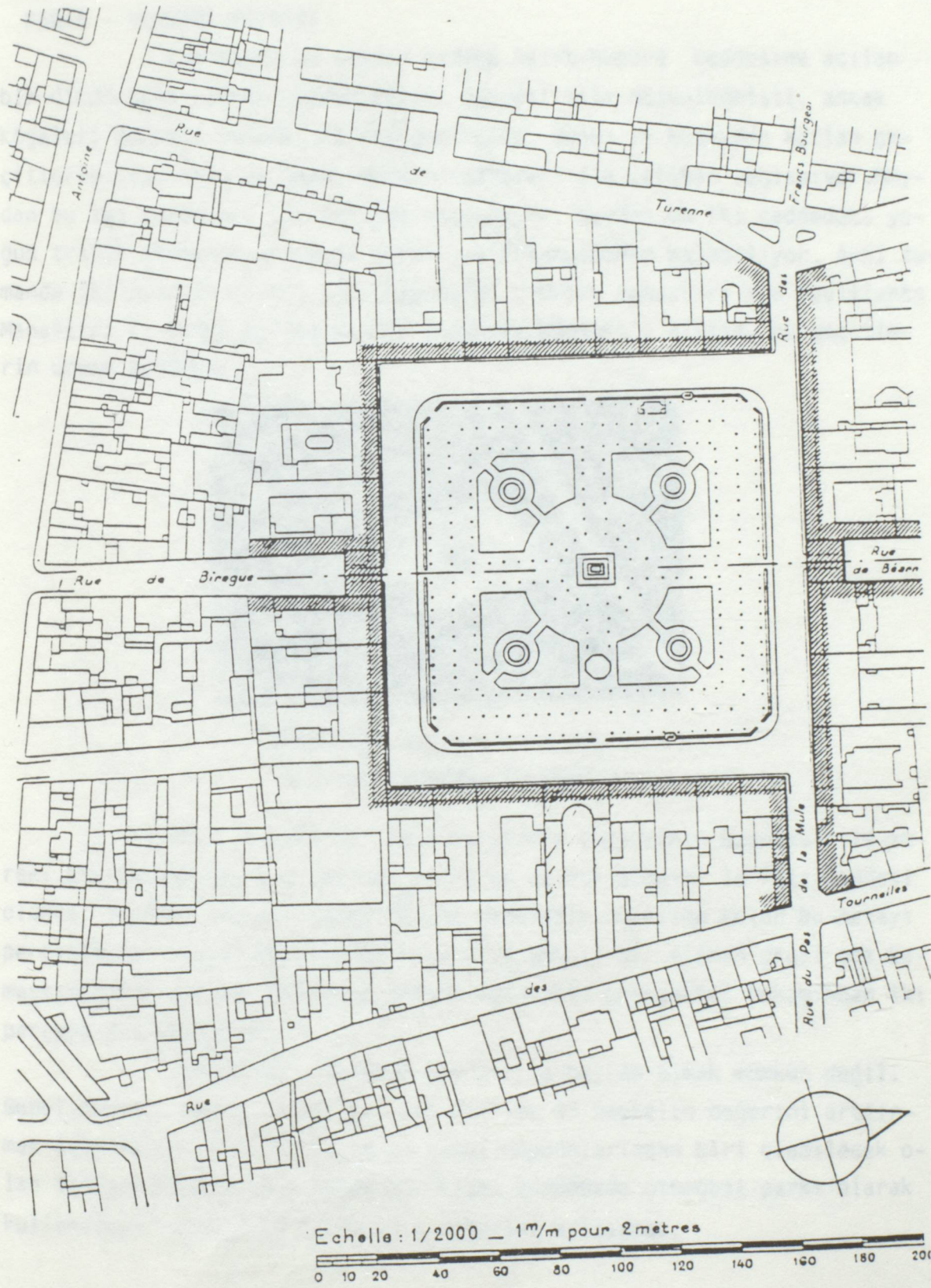
1818'de Vosges Meydanı, İkinci İmparatorluk'ta Kraliyet Meydanı, Üçüncü Cumhuriyet'te tekrar Vosges adını alır ve bu geçmiş dönemlerin tüm özelliklerini taşır.

Ağaçların tüm yapraklarını döktüğü bir kış sabahından yararlanıp, bu geçmiş dönemlerin özelliklerini görebilir, bir zamanlar burada yapılan ,törenleri, resmi geçitleri, at arabalarını hayal edebiliriz. Paris'in ilk büyük meydanının çevre düzeninden ötürü "Correfour"a dönüşmediği halde niteliğini kaybetmesi oldukça üzücüdür.

Gidiş geliş düzenini ayarlamak bir sokağı iptal etmekten daha kolay olduğuna göre düzenin bozulmayacağını hala ümit edebiliriz.

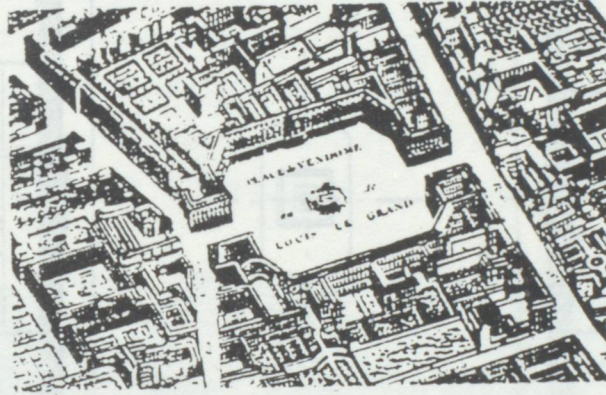

(Vosges Meydanı)

PARİS - VENDOME MEYDANI

İlk başta bu meydan sadece Saint-Honoré caddesine açılan bir dikdörtgen olarak düşünülmüştü. Çevresi bile düzenlenmişti, ancak köşeleri darbeli bugünkü haline getirildi. Güney ve kuzeyden açılan geçitlerle Capucines ve Saint-Honoré caddeleri ile irtibat sağlanıyor. Meydan bu iki caddeleri ile irtibat sağlanıyor. Meydan bu iki caddedeki yoğun trafik akımının arasında kendisine dokunulmadan kalabiliyor. Aynı zamanda iki muazzam tarihi yapı Capucines d'Orbay manastırı ile Feuillants Manastırı ki bunun kilise kapısı François Mansart'a aittir, bu geçitlerin ucunu süslüyor.

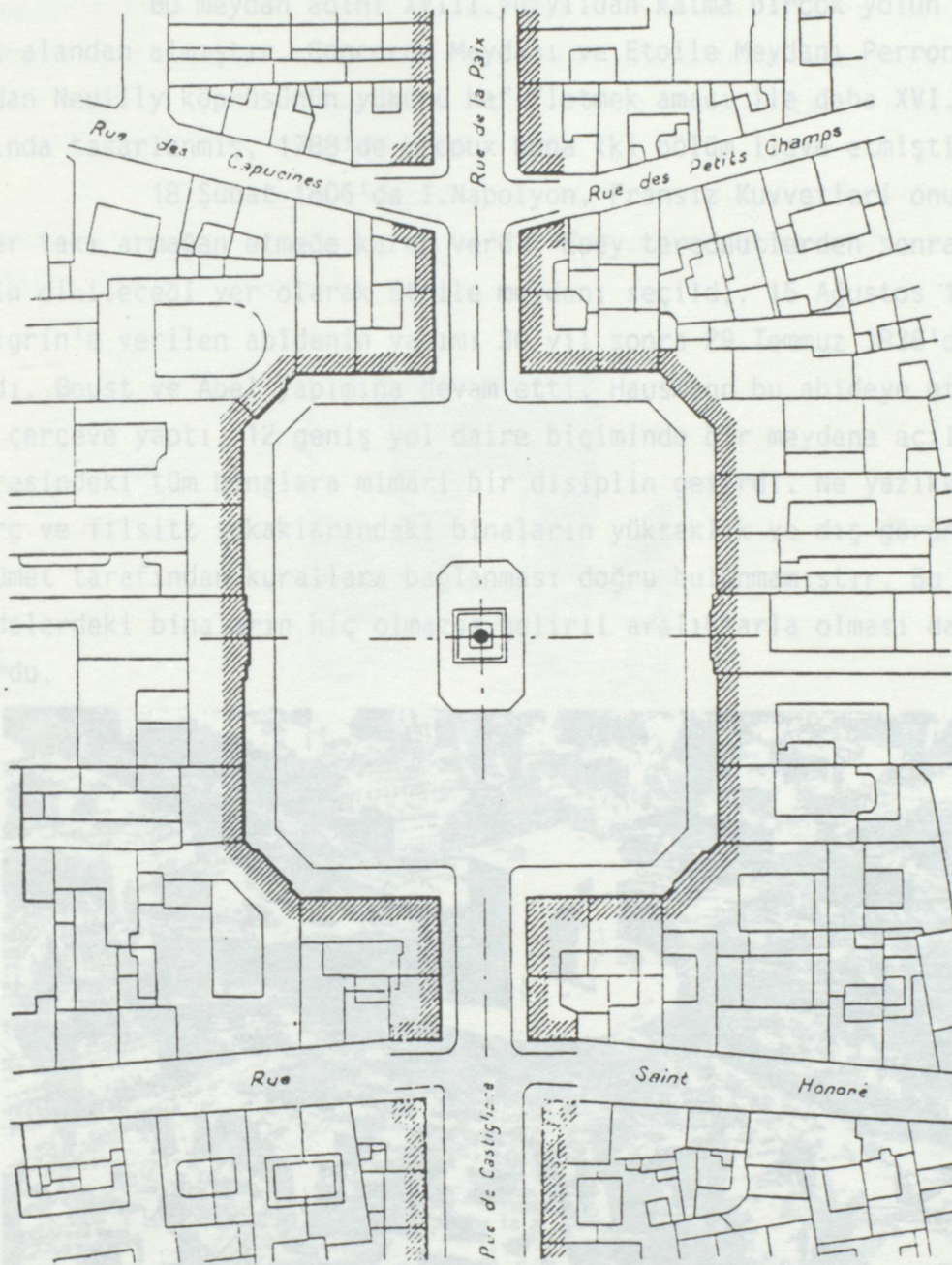
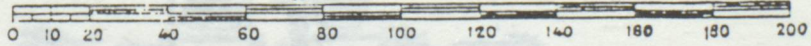
1734-1739 yılları arasında
Turgot'un Vendome Meydanı Planı

1802 yılında açılan Castiglione caddesinin uzantısı ile zoraki bir bulvar meydana gelmiş, sonra bu uzantı şimdiki la Paix caddesi olunca Vendome meydanı pasaj haline gelmiştir. Dikilen kolon bu hatayı perçinlemiş, kapalı bir alanda dekoratif amaçlı bir eleman orayı göz kamaştıran bir duruma sokmaktan ziyade aynı yolu perspektif bakımından iki parçaya ayırmaktadır.

Günümüzdeki Vendome Meydanı'na hayran olmak mümkün değil. Genel durumu, hacmi, mimarisi, hep dikilen 43 heykelin değerini arttırmak için düşünülmüş. Paris'in en güzel meydanlarından biri olabilecek olan Vendome Meydanı'nın büyük bir kısmı günümüzde otomobil parkı olarak kullanılması oranın ve çevresinin değerini arttırmaz.

PARIS - ETOILE MEYDANI

Echelle 1/2000 — 1^m pour 2 mètres

(Vendome Meydanı)

PARİS - ETOİLE MEYDANI

Bu meydan adını XVIII.yüzyıldan kalma birçok yolun birleştiği alandan almıştır. Concorde Meydanı ve Etoile Meydanı Perronet tarafından Neuilly köprüsünün yükünü hafifletmek amacı ile daha XVI.Louis zamanında tasarlanmış, 1788'de Ledoux buna iki bölüm ilave etmiştir.

18 Şubat 1806'da I.Napolyon, Fransız Kuvvetleri onuruna bir zafer takı armağan etmeğe karar verdi. Epey tereddütlerden sonra bu abidenin dikileceği yer olarak Etoile meydanı seçildi. 15 Ağustos 1806'da Chalgrin'e verilen abidenin yapımı 30 yıl sonra 29 Temmuz 1836'da tamamlandı. Goust ve Abel yapımına devam etti. Hausmann bu abideye etkileyici bir çerçeve yaptı. 12 geniş yol daire biçiminde bir meydana açılıyordu. Çevresindeki tüm binalara mimari bir disiplin getirdi. Ne yazık ki, Presbourg ve Tilsitt sokaklarındaki binaların yükseklik ve dış görünümünün hükümet tarafından kurallara bağlanması doğru bulunmamıştır. Bu parlak caddelerdeki binaların hiç olmazsa belirli aralıklarla olması daha uygun olurdu.

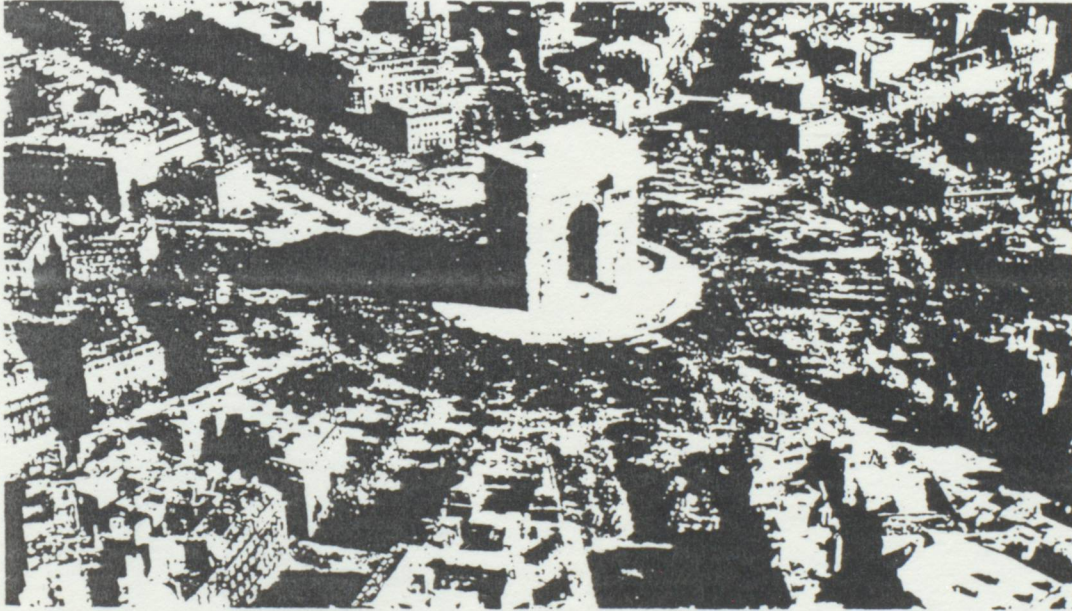

Photo M. R. U.

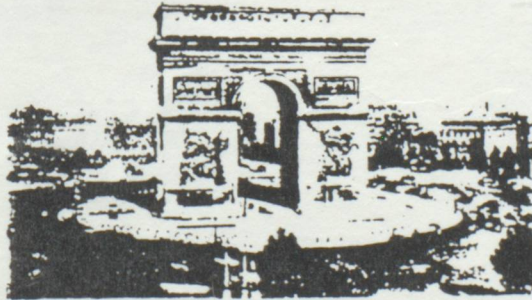

Photo Yvon

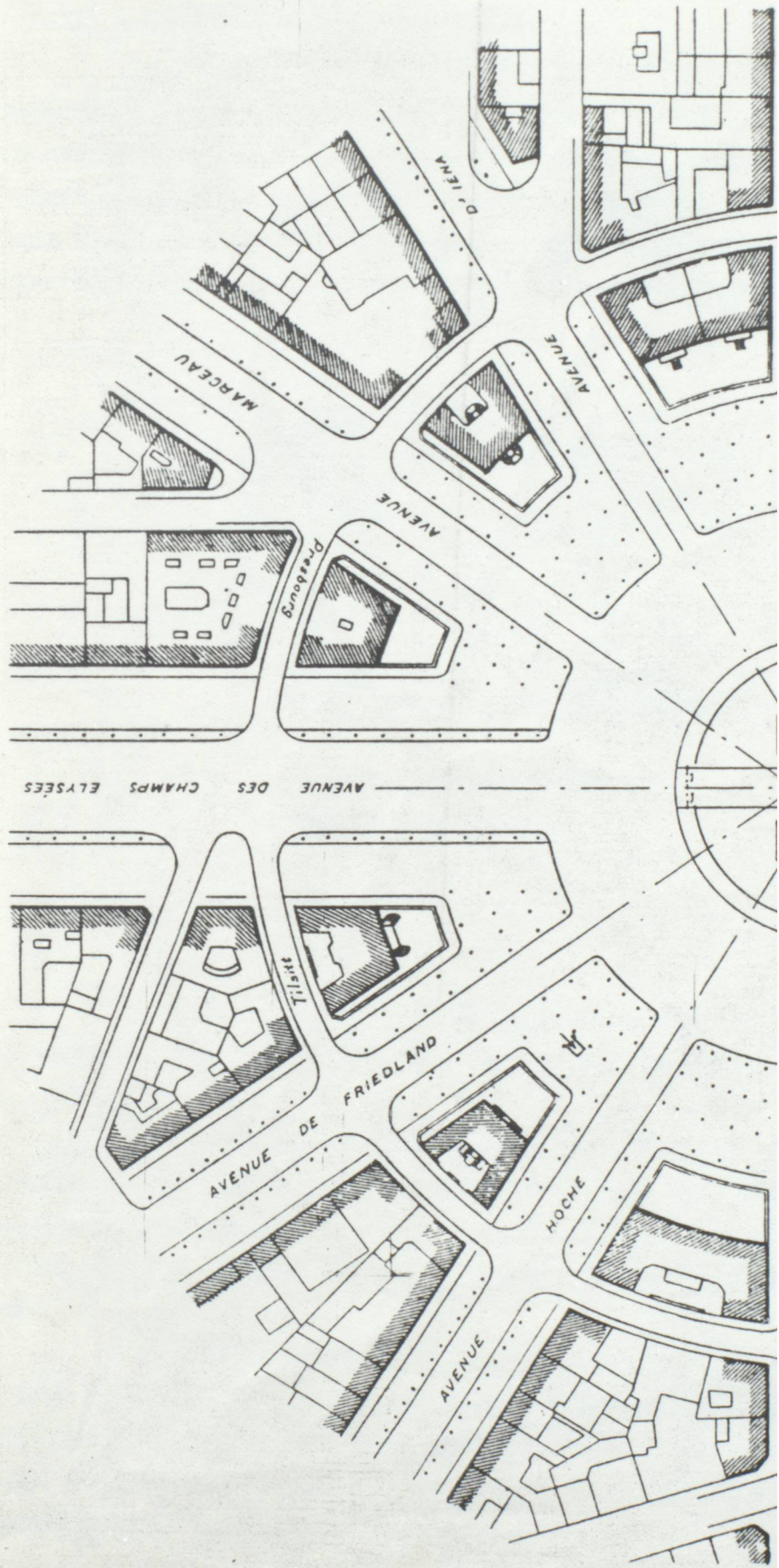
Meydanın boyutlarının muazzamlığı ve zemindeki çizimler gezenlerin bazı aksaklıklara rağmen tüm bu muazzam yolların bir yere açılması için sarfedilen gayreti fark etmelerini önler. Hausmann bu sonuçtan o denli gurur duyuyordu ki anılarında meydanı Zafer anıtının tepesinden seyretmelerini tavsiye ediyordu.

Günümüzde bu meydan, çevredeki bir çok önemli voldan akan otomobili trafiğinin, yoğun olduğu bir alan olduğundan, üzerinde daha fazla çalışılması gerekebilir.

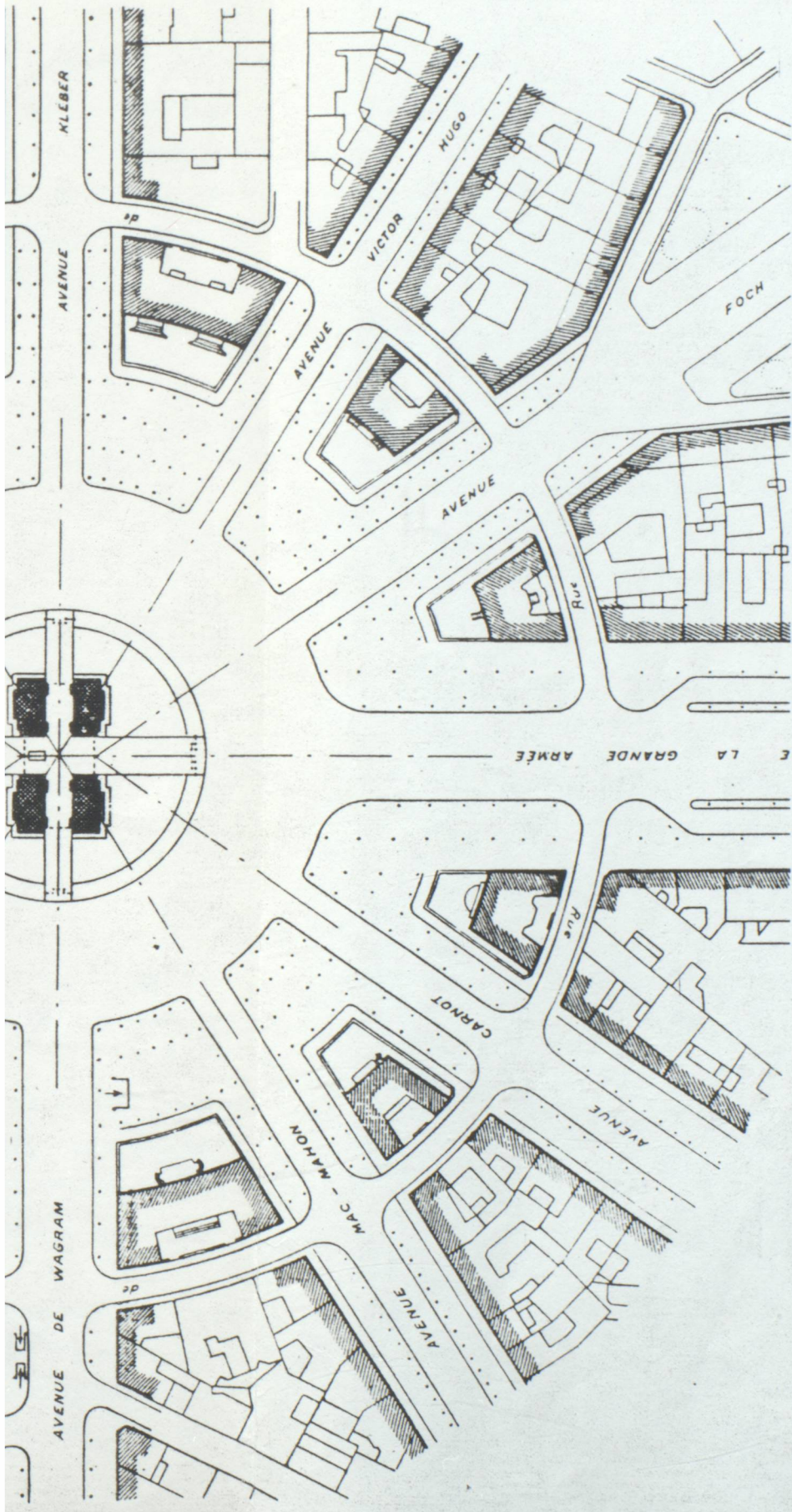

Photo Arch. T. C. F.

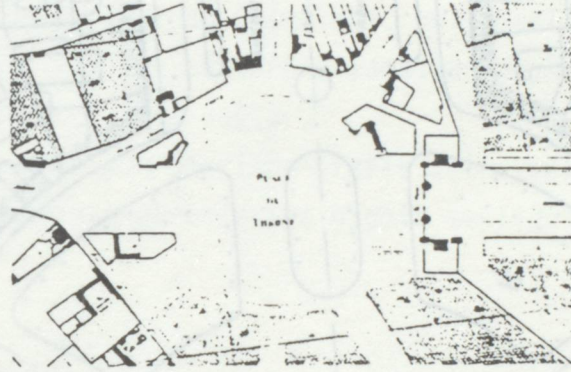

PARİS - NATION MEYDANI (MİLLÎ MEYDAN)

Hiçbir idare bu meydanı çevreleyen binaların cephelerini bir düzene sokmayı empoze etmemişti. Uyanan düzensizlik hissi, fevkâlâde olan kompozisyonu hayranlıkla izlemeye izin vermemektedir. Sadece ortadaki abide alçak olduğundan meydanda oldukça boş yer bırakıyor ve Ledoux tarafından yapılan diğer mimari elemanlarla uyum sağlıyor, adeta az ilerideki Trône caddesini mutlu bir şekilde suçlar gibi duruyor.

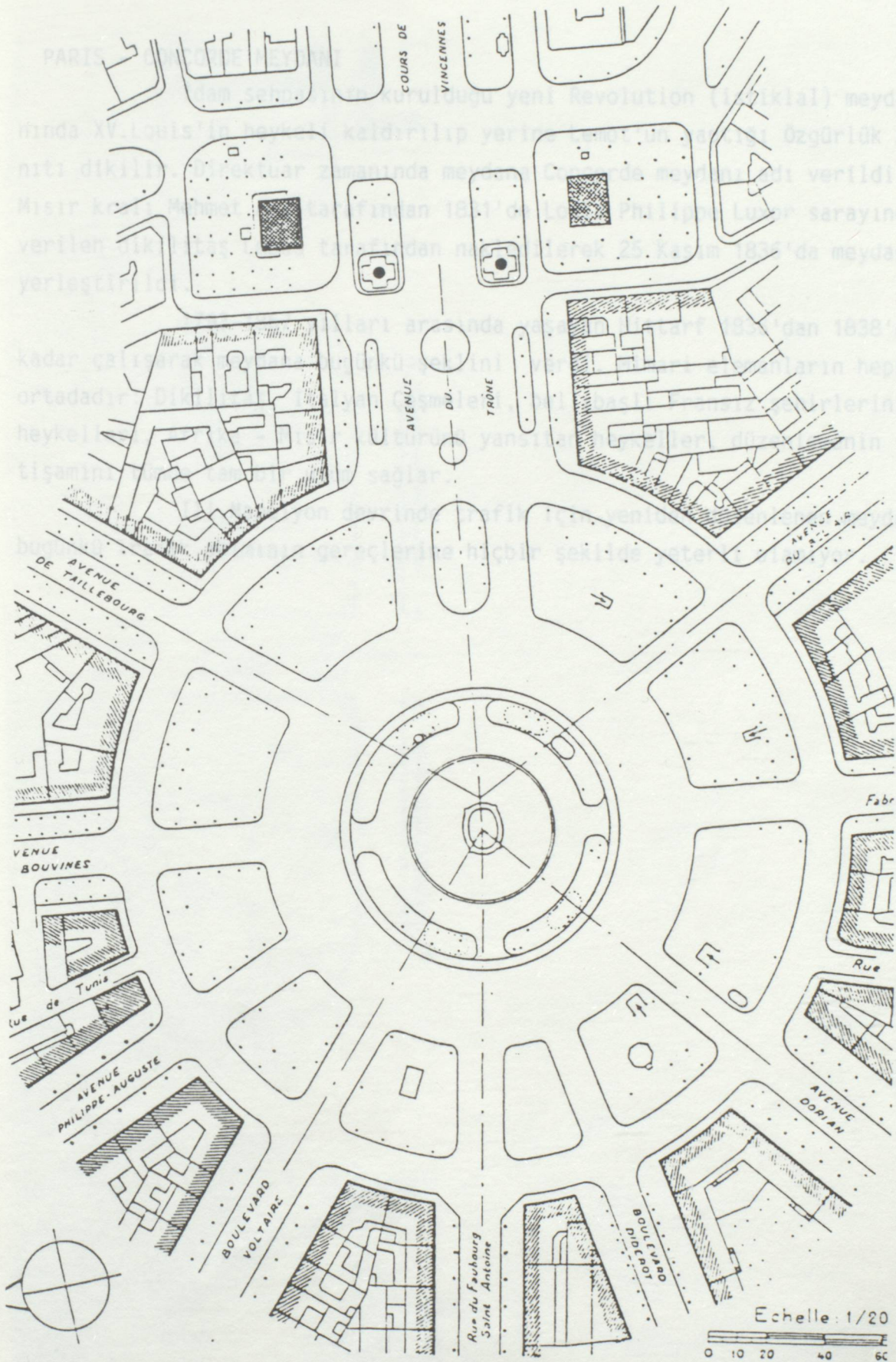
1791 yılında Verniquet'in
Nation meydanı planı

Nation Meydanı'nın önemi Vincenne'den Paris'e girişte bulunmasıdır. Ayrıca Vincenne Saint Louis ve V.Charles'in malikanelerinin bulunduğu yer olması.

1660 yılında XIV.Louis'in Paris'e giriş töreni abide şeklinde kurulan taht ile burada yapılmış. Onun için önce buraya taht meydanı denilmiş, 1788'de Ledoux parmaklıklar ve kolonlar yapmış. Bunlar da Philippe Auguste ve Saint Louis 'in bronzdan heykelleri ile taç giymişlerdir.

1899 yılında Dalou tarafından Cumhuriyet Meydanı için tasarlanan cumhuriyetin zafer anıtı, Nation Meydanı olan Trône meydanındaki havuzun ortasına yerleştirilmiştir. Havuzu çevreleyen dört bahçecik, 9 adet ekilmiş alan bu dairenin çevresini sarar, banklar ve bir köşk bu geniş Nation Meydanı'nın süsleridir.

(Nation Meydanı)

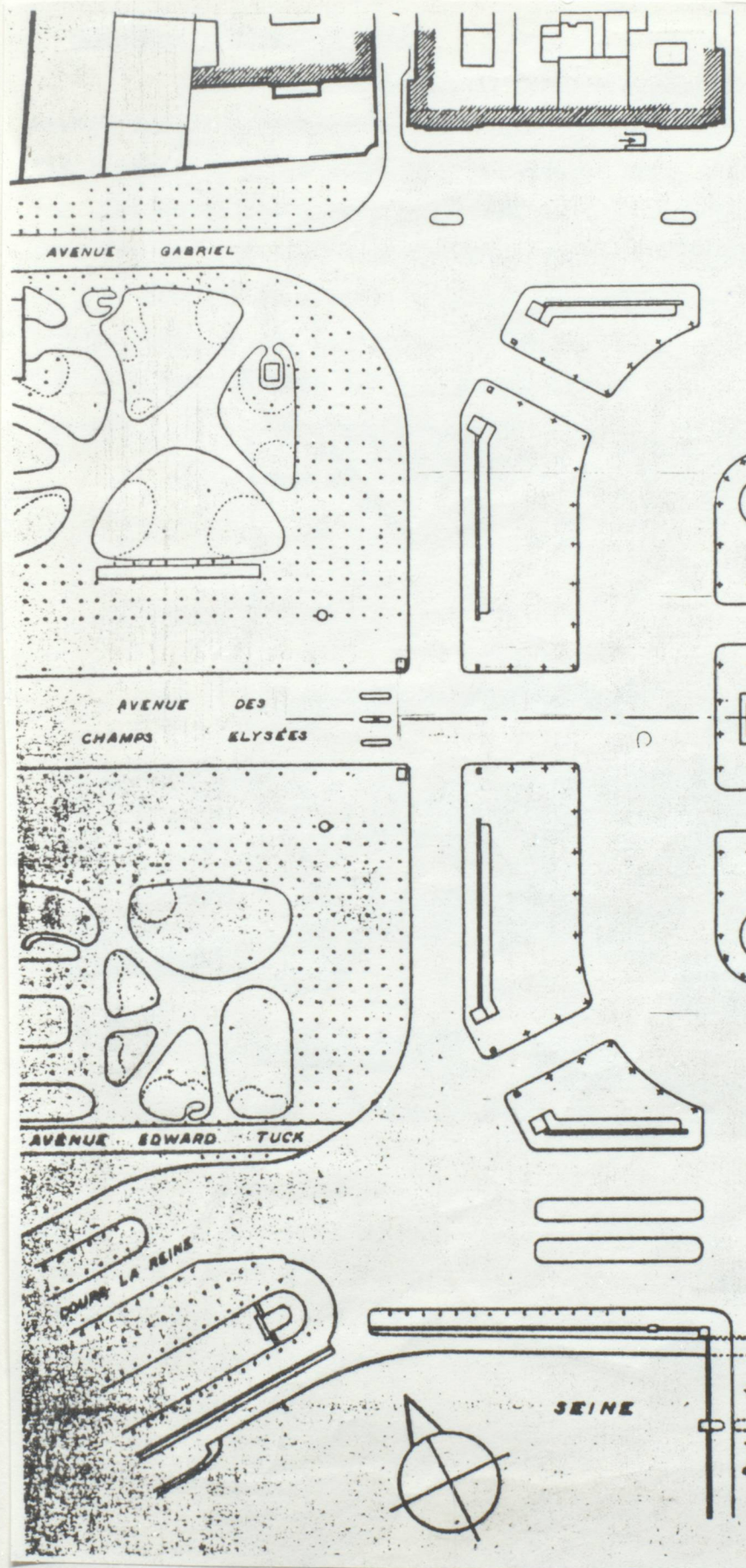
PARİS - CONCORDE MEYDANI

İdam sehпасının kurulduğu yeni Revolution (istiklal) meydanında XV.Louis'in heykeli kaldırılıp yerine Lemot'un yaptığı Özgürlük Anıtı dikilir. Direktuar zamanında meydana Concorde meydanı adı verildi. Mısır kralı Mehmet Ali tarafından 1831'de Louis Philippe Luxor sarayından verilen dikilitaş Lebas tarafından nakledilerek 25 Kasım 1836'da meydana yerleştirildi.

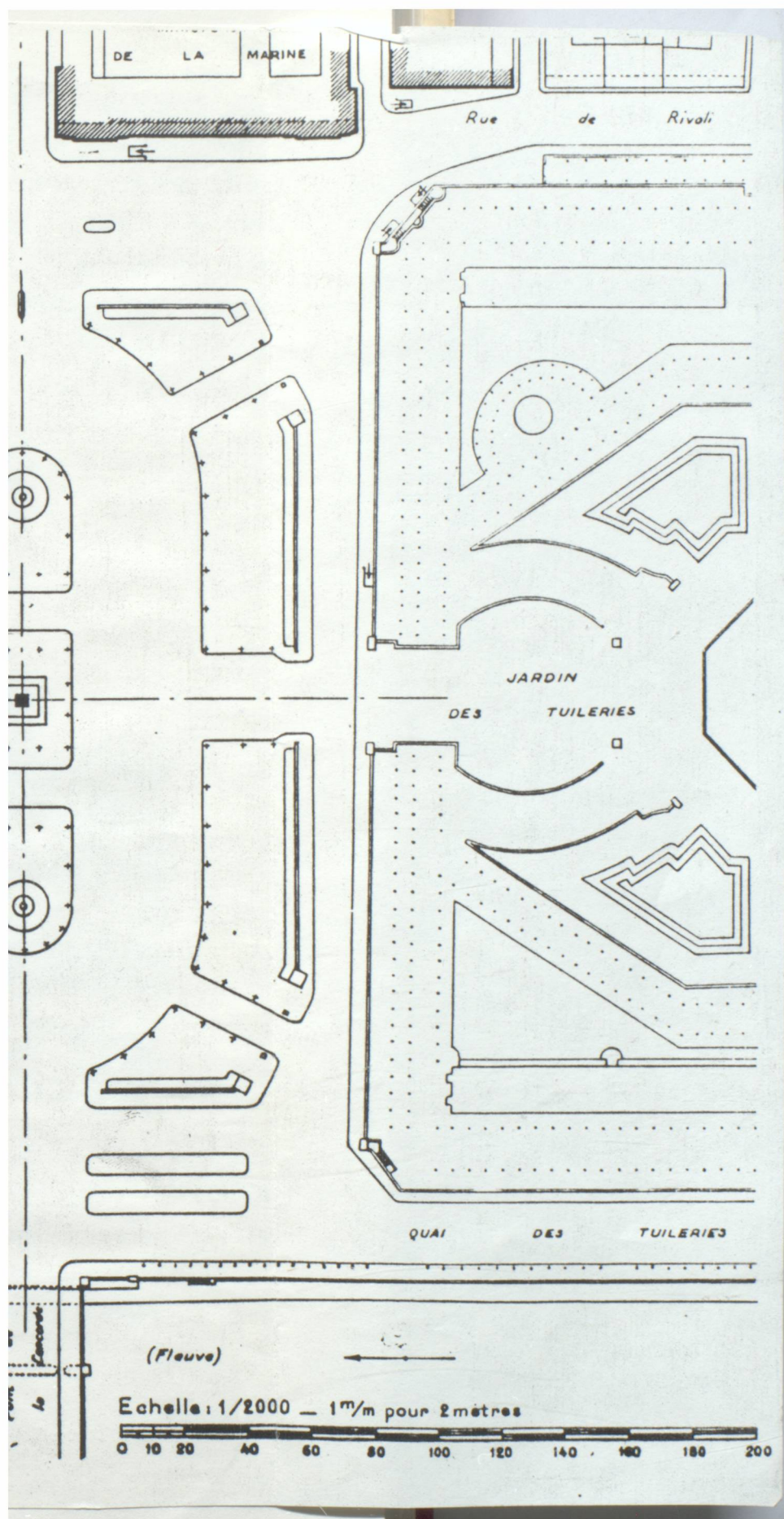
1793-1867 yılları arasında yaşayan Hittarf 1836'dan 1838'e kadar çalışarak meydana bugünkü şeklini verdi. Mimari elemanların hepsi ortadadır: Dikilitaş, İtalyan Çeşmeleri, bellibaşlı Fransız şehirlerinin heykelleri, Afrika - Mısır kültürünü yansıtan heykeller, düzenlemenin ihtişamını tümde tam bir uyum sağlar.

III.Napolyon devrinde trafik için yeniden düzenlenen meydan, bugünkü trafik akımının gereçlerine hiçbir şekilde yeterli olamıyor.

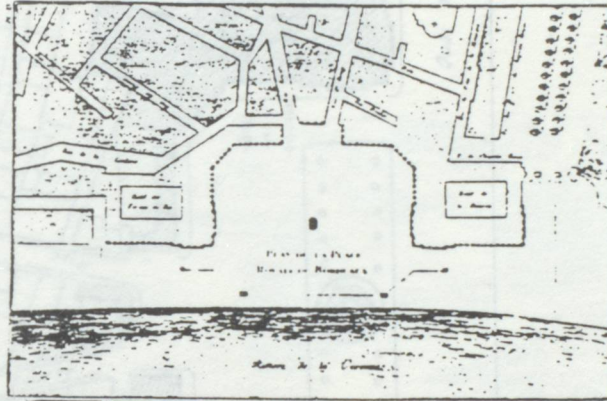

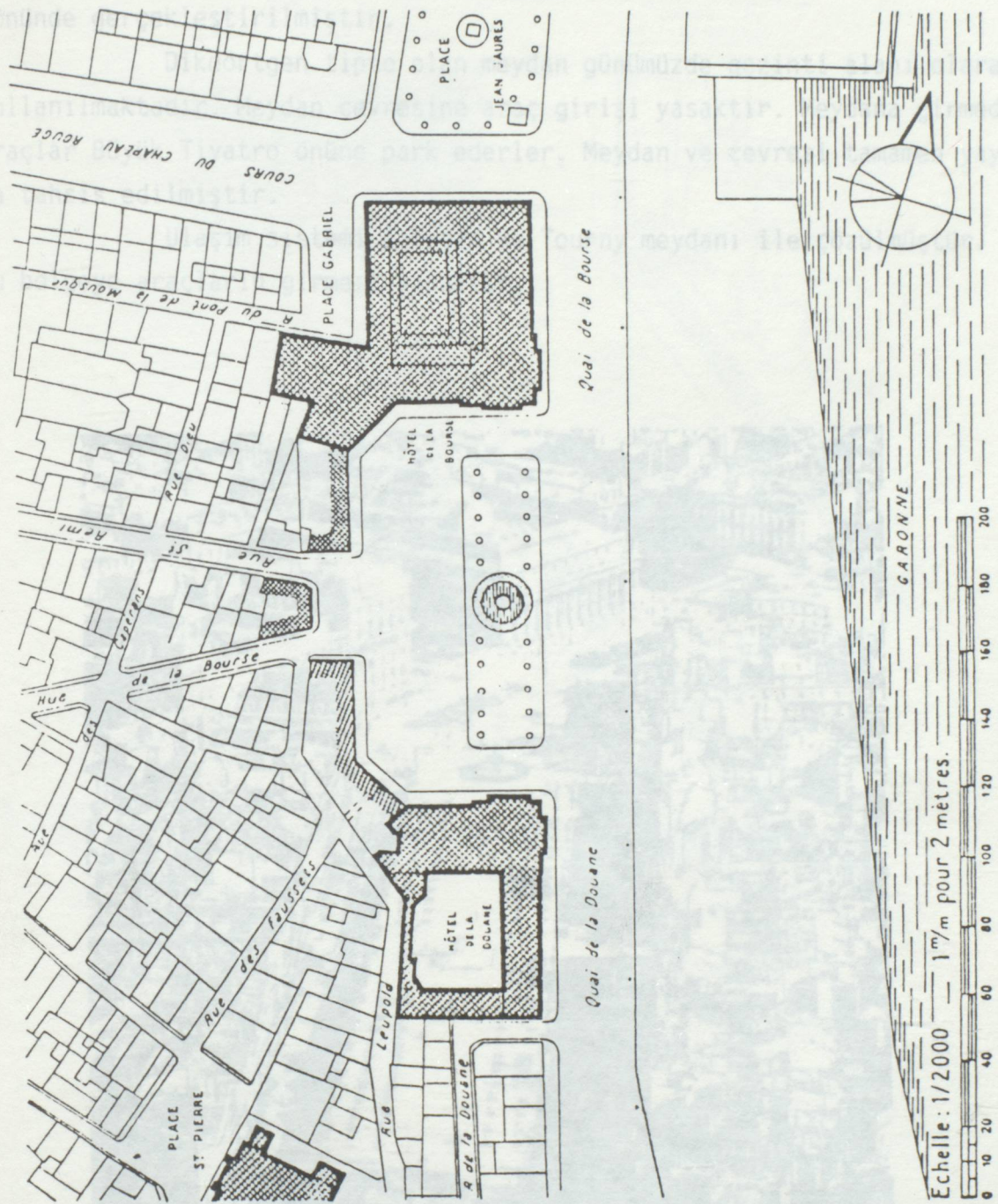
BORDEAUX - BOURSE MEYDANI

XVII.asırda Bordeaux Garonne nehri ile bile bağlantısı olmayan, surlarla çevrili mütevazı bir şehirdi. Nehre doğru genişletmek fikri hakimdi, proje uzun süre ertelendi, epey zaman sonra Claude Boucher işe yeniden el koydu ve 2 Ocak 1728 yılında alınan bir kararla Kral Meydanı ortaya çıktı. Bunu gerçekleştirmek için Herice, Robert de Cotte ve Jacques Gabriel'in projesi 1733'te yürürlüğe kondu. Borsa binası, gümrük binası gibi Jacques Gabriel'in oğlunun eseri olan bu binalar inşa edildi. Rıhtımın ters yönünde kalan özel binaların inşası sahiplerin arzusunun dışındaydı.

Meydanın şehir merkezine bağlantısı ufak bir cebe açılan yolla sağlanıyor. 1743 yılında tam bu cebin karşısına meydanın ortasına şimdiye kadar yerini bir çeşmenin aldığı XIV.Louis heykeli dikilmişti. İlk projede Garonne nehri boyunca anıt çeşmelerle süslü dikili taşlar öngörülmüştü. II.Dünya savaşında harap olan yapıların onarım ve bakımı halen devam etmektedir.

(Bourse Meydanı)

BORDEAUX - TOURNY MEYDANI

Tourny meydanı 18.yüzyılda obliğ bir perspektif ile kuzey yönünde gerçekleştirilmiştir.

Dikdörtgen tipte olan meydan günümüzde gezinti alanı olarak kullanılmaktadır. Meydan çevresine araç girişı yasaktır. Meydana girmeden araçlar Büyük Tiyatro önüne park ederler. Meydan ve çevresi tamamen yaya-ya tahsis edilmiştir.

Ulaşım sistemi Comedie ve Tourny meydanı ile çözülmüştür. Bu bölgeye araçların girmesi yasaktır.

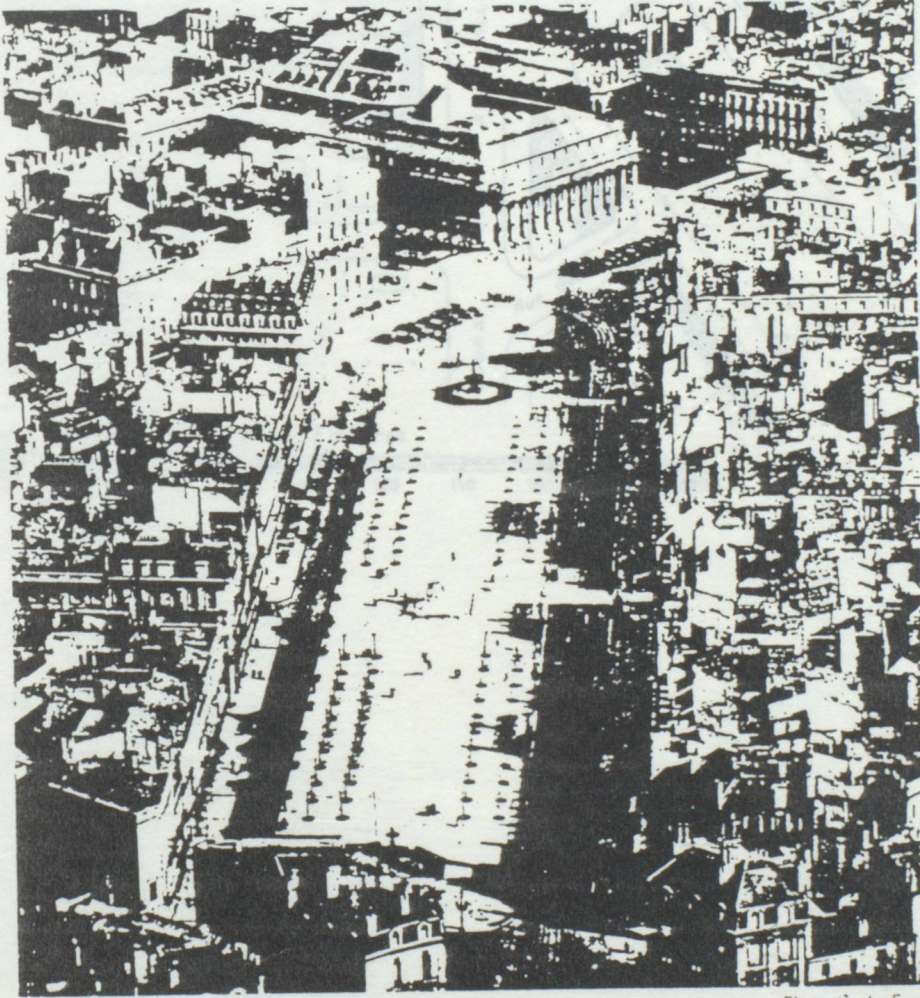
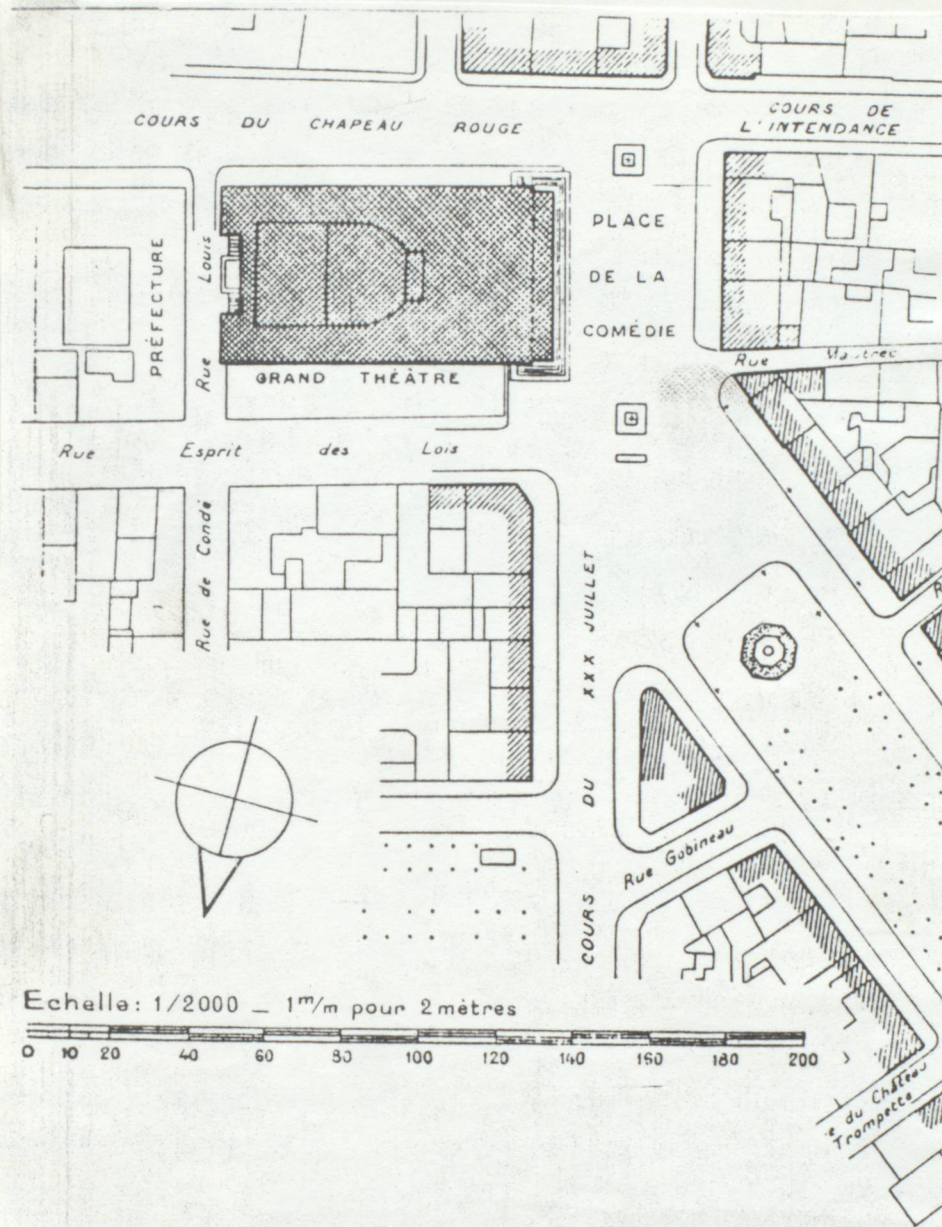

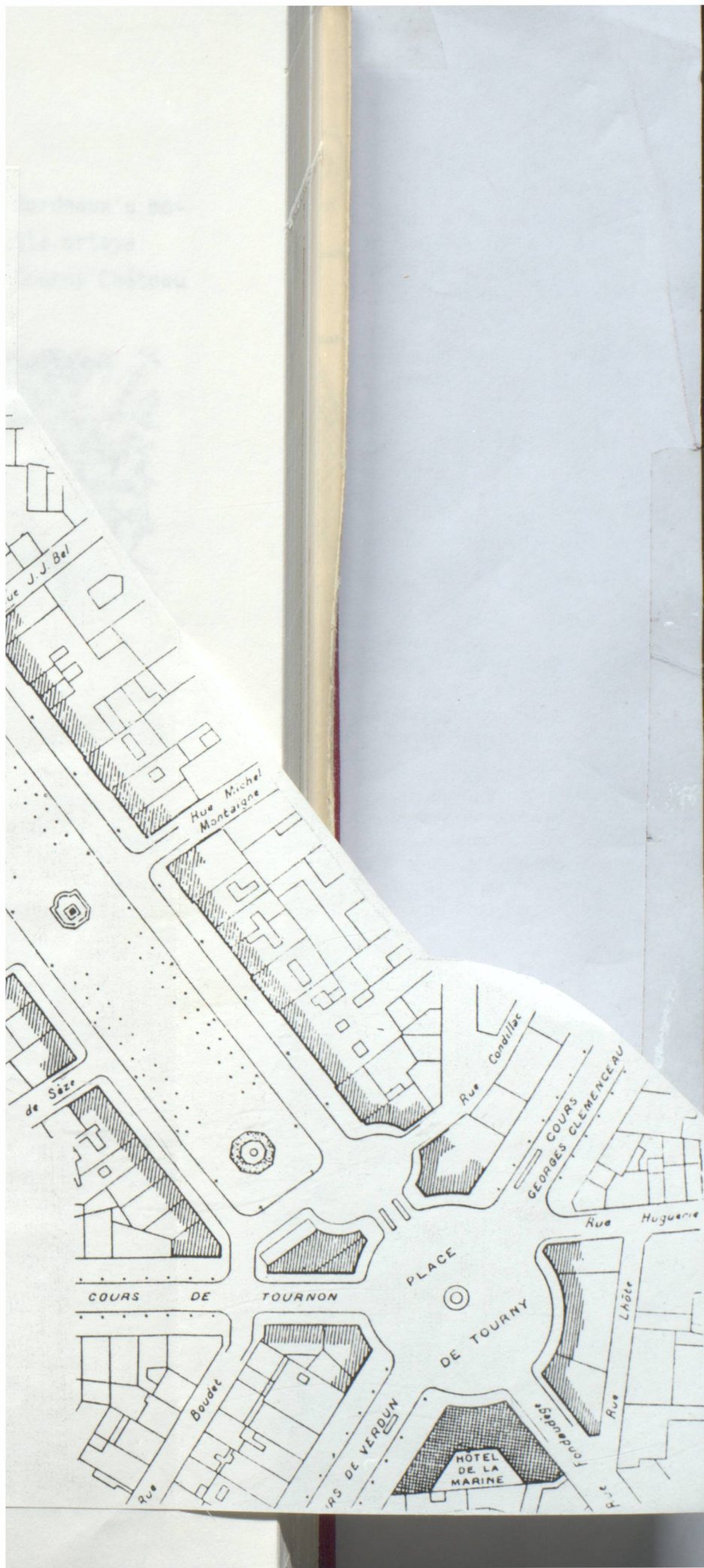
Photo C. A. F.

(Tourny Meydanı)

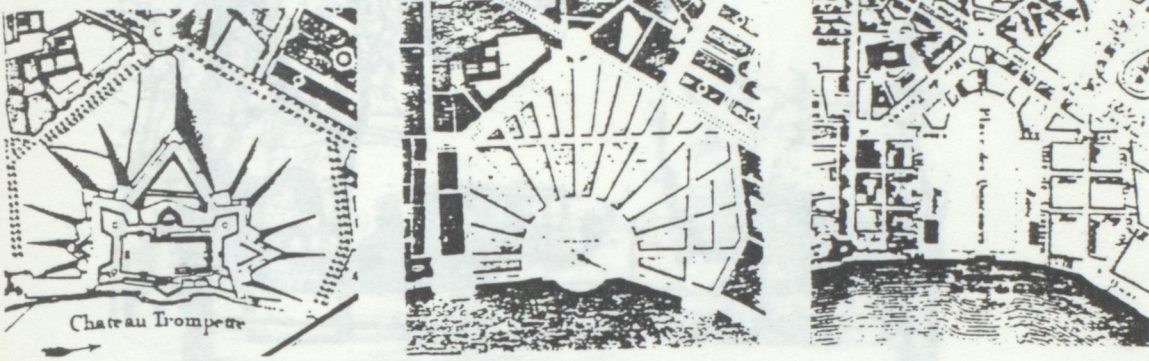

BORDEAUX - QUINCONCES MEYDANI

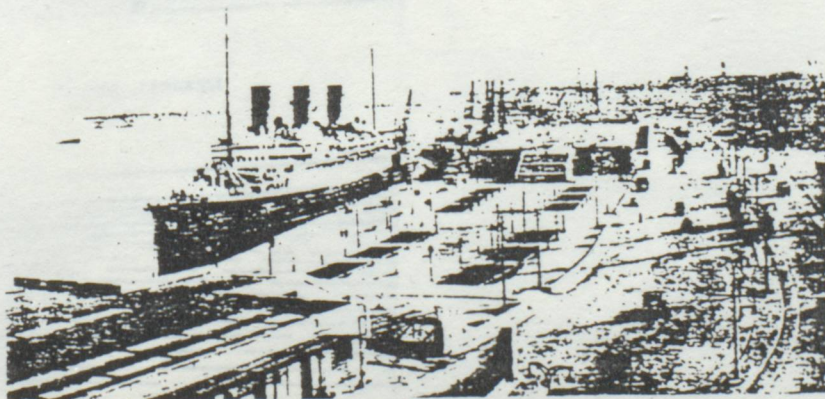
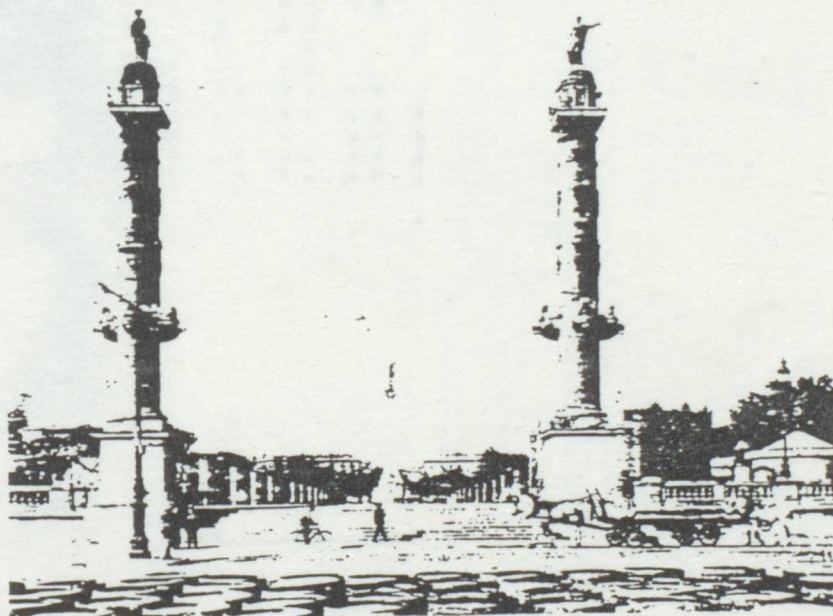
Quinconces meydanı ünlü Château-Trompette'in Bordeaux'u modern şehircilik anlamında geliştirmek maksadıyla yıkılmasıyla ortaya çıkmıştır. XVII. ve XVIII. yüzyılın başlarında Boucher ve Tourny Château Fort'un çevresini değiştirmeye başladılar.

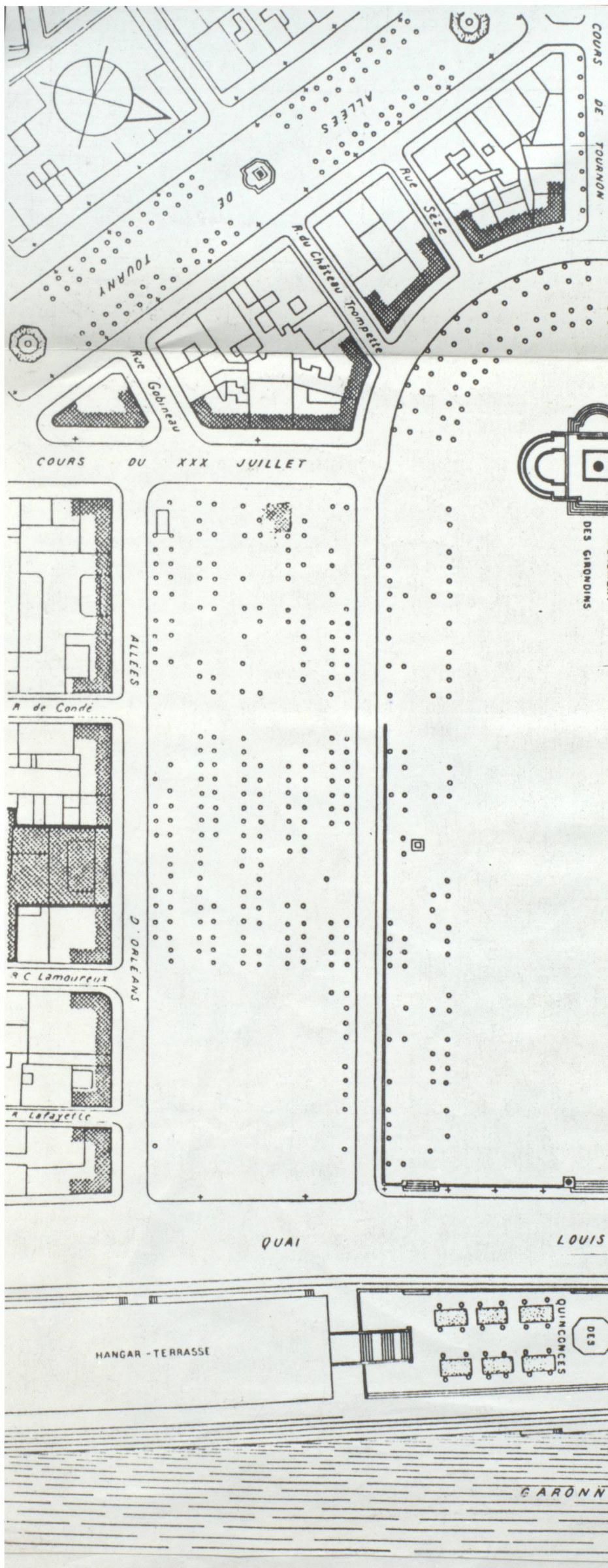
Büyük tiyatronun yapımına karar verilince şatonun sonu gelmiş oldu. 1782 yılında Dupre-de-St-Maur son darbeyi vurdu. 1782 yılında iki proje ortaya sürüldü. Biri Bordeaux'lu mimar Lhote'un önerisi olan dikdörtgen biçiminde ağaçlandırılmış ve su ile süslenmiş bir meydan, diğeri Parisli mimar Louis'in, 300m yarım daire biçiminde olan ve 18m eninde 13 yolun açıldığı bir meydan. İki projenin de yapım planı hazırды. Louis'in planı kabul edildi.

1790 yılında, yıkılan Chateau Fort'un temizlenmesi bahanesiyle çalışmalara ara verildi. Meydana ilk ağaç 22 Ocak 1818'de dikildi. Meydan ne Lhote'un ne de Louis'in çizgilerini taşıyordu. Meydanın planları X.Charles dönemi sonunda Mazois'in planlarına göre yapıldı. Bu da meydanın uygulanan yegane planıdır. Kolonlar 1828'de yapıldı. XVI.Louis heykeli 1830 ihtilalinden önce hazırды, fakat kaidesi kırıldığından heykel müzeye kaldırıldı. 100 yıldan bu yana çeşitli vesilelerle değişiklikler yapıldı. Son zamanlarda meydanın Garonne nehrine açılan tarafına antrepolar yapıldı. Bugün ise , eski anlayışın aksine, nehre bakan kısım Quinconces bahçeleri ağaçlandırılarak maskelendi ve limanı saklayan yüksek bir parmaklık yapıldı.

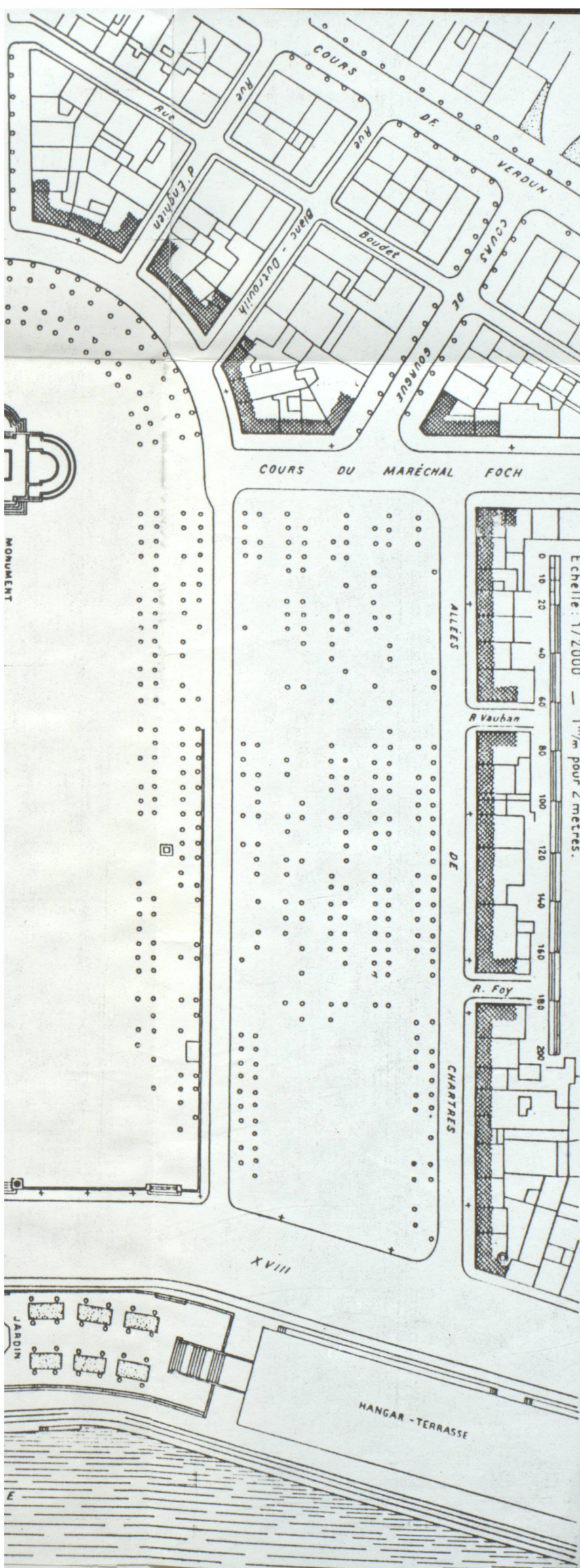

RENNES - SARAY MEYDANI VE BELEDİYE MEYDANI

1) Yapımı XVII.yüzyıl başlarında başlayan Parlamento Sarayı'nın ilk çizgilerini Salomon de Brosse (1565-1626) yapmıştır. Saray sokağının yanmasından sonra eski şekilsiz meydanının yerine, kareye yakın meydan yapıldı. Hatta çevresi Jules Gabriel'in (1667-1742) çizgilerine göre yapıldı. 1792'de kırılan XIV.Louis heykeli o zaman adı "Place Louis le Grand" olan meydana 1726'da dikildi. Meydanın adı sırasıyla Place de l'Egalite (Eşitlik Meydanı), imparatorluk döneminde Place Imperial (İmparatorluk Meydanı), cumhuriyet döneminde Place du Palais (Saray Meydanı) oldu.XIX.yüzyıl ortalarına doğru meydanın ortasına bir havuz yapıldı.

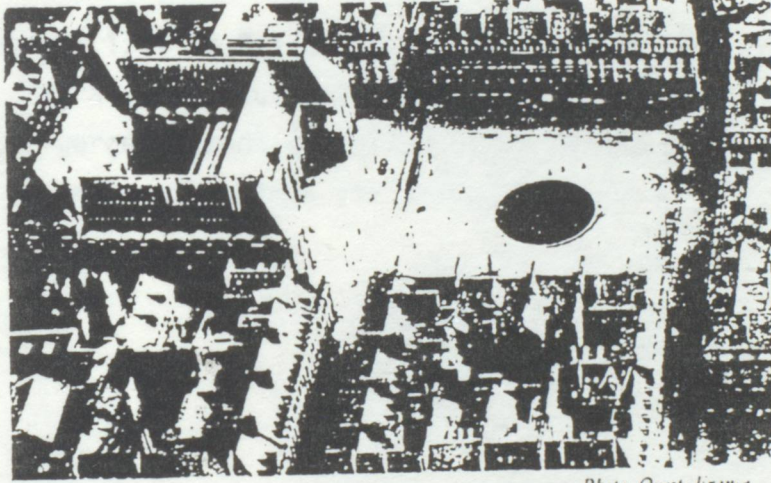

Photo Ouest-France

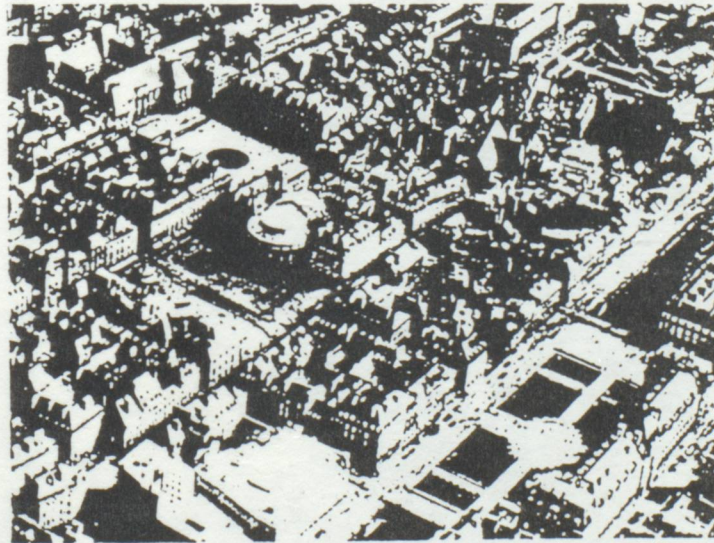
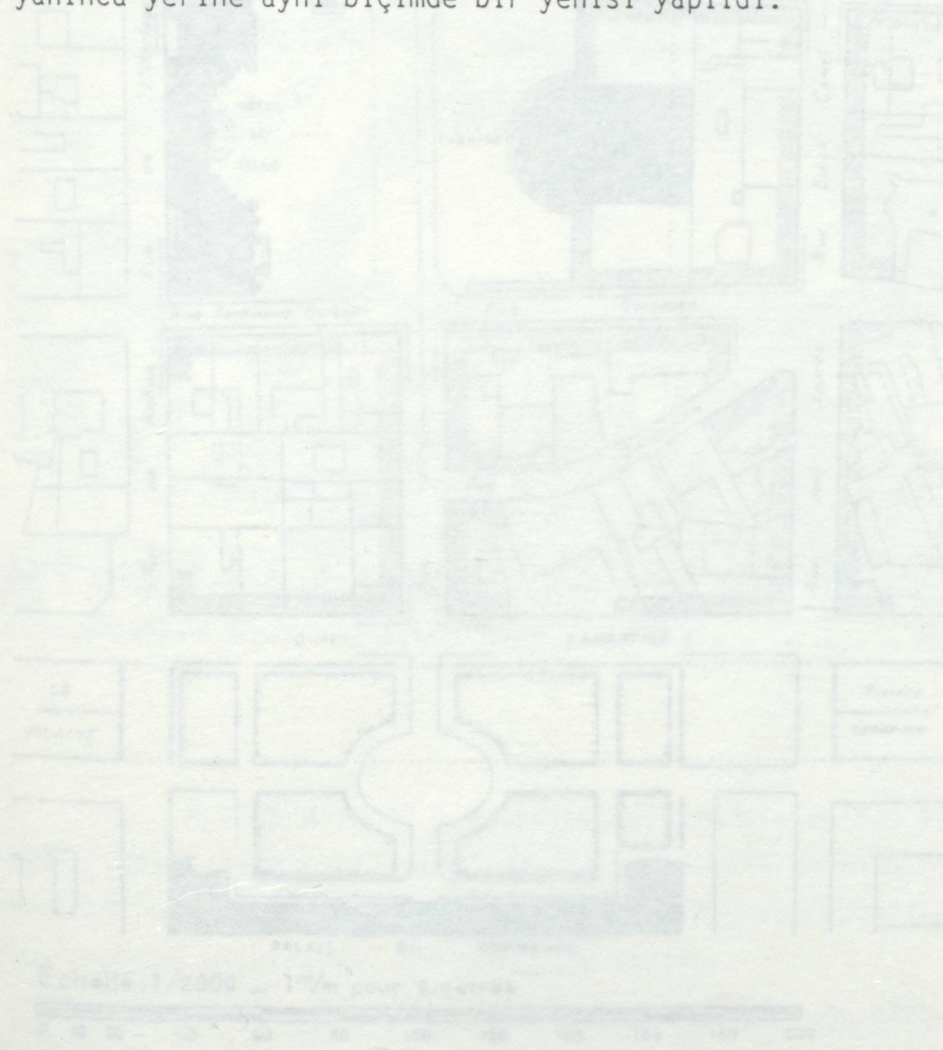

Photo Ouest-France

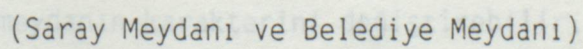

- 2) XVII. yüzyıl şehircilik anlayışının tüm özelliklerini taşıyan bu bütün "Jardins du Palais" (Saray Bahçeleri)'nin yapımıyla tamamen değişmiş oldu. Ortaya yapılan havuz daha önce dikilen heykelin yerini tutmuyor ama genel düzende de aykırılık yaratmıyor.
- 3) Meydanın eski tabanını tahrip ederek ve yayaların diagonal geliş gidişlerini karıştırarak yapılan bu bahçeler çok düşük kalitede mimari elementler kullanarak yapılmıştır. Heykeller ve basamaklar gibi.
- 4) Bu meydanın bir zamanlar üzerinde XV.Louis'in heykeli bulunan havuzu köşelerinden biriyle bağlantılı olması merak uyandırıyor. Tiyatro binasının inşasıyla ilk projeye yapılan değişiklik bu konuda karşılaştırılabilir.
- 5) Jules Gabriel 1744'te Başkanlığı ve Hükümet Konağını içeren bir yapı tamamlandı. Taşra idaresince tasarlanan bir yapıda zıt kenarda olacaktı. Ancak hiçbirisi gerçekleşmedi ve 1836'da inşa edilen tiyatro binası 1856'da yanınca yerine aynı biçimde bir yenisi yapıldı.

(Saray Meydanı ve Belediye Meydanı)

LA ROCHE-SUR-YON- NAPOLYON MEYDANI

1804 yılında I.Napolyon daha merkezi olması ve stratejik nedenlerden ötürü karargahını Fontenay-le-Comte olan Roche-sur-Yon'a taşıdı.

Napolyon'un emri ile kışla ve asayiş binası hariç diğer binalar silahlı kuvvetler alanı çevresinde toplanmıştı. Hemen başlanan inşaat 1830'larda bitecekti. Nieuwerkeike'nin eseri olan I.Napolyon heykeli 1854'te dikildi.

İki önemli kesişme dışında, boyutlarından ve çevresinde inşa edilen adacıklardan başka, Napolyon meydanının altıgen olması da önemi arttırır.

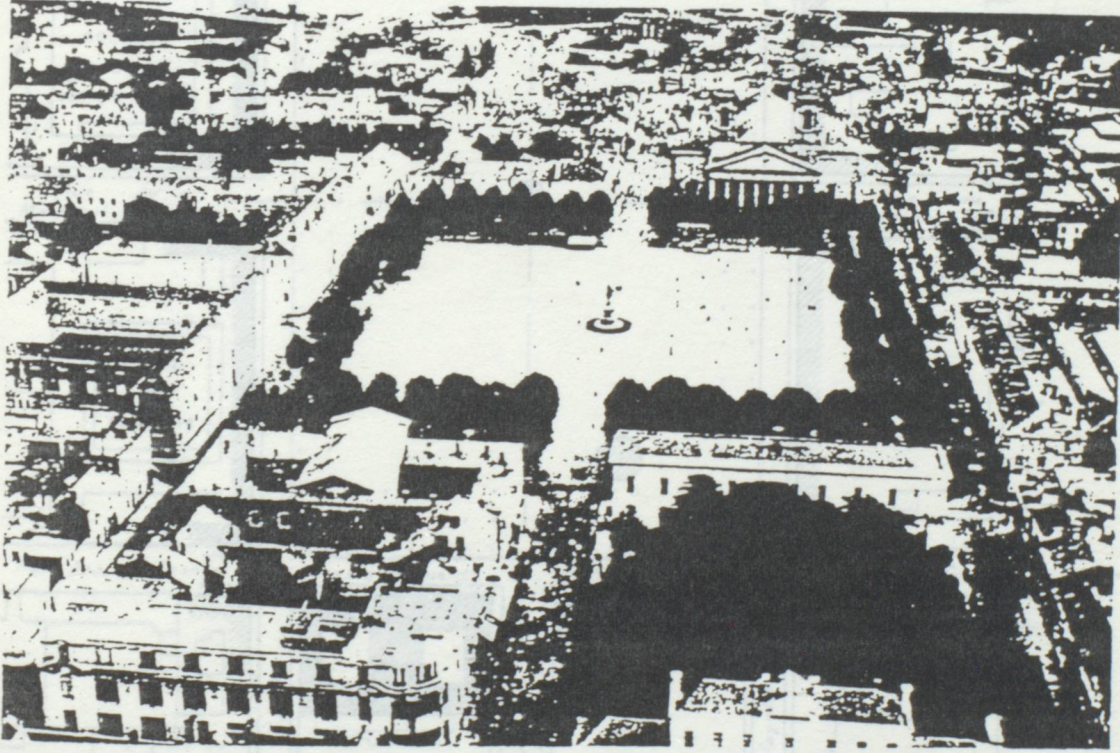

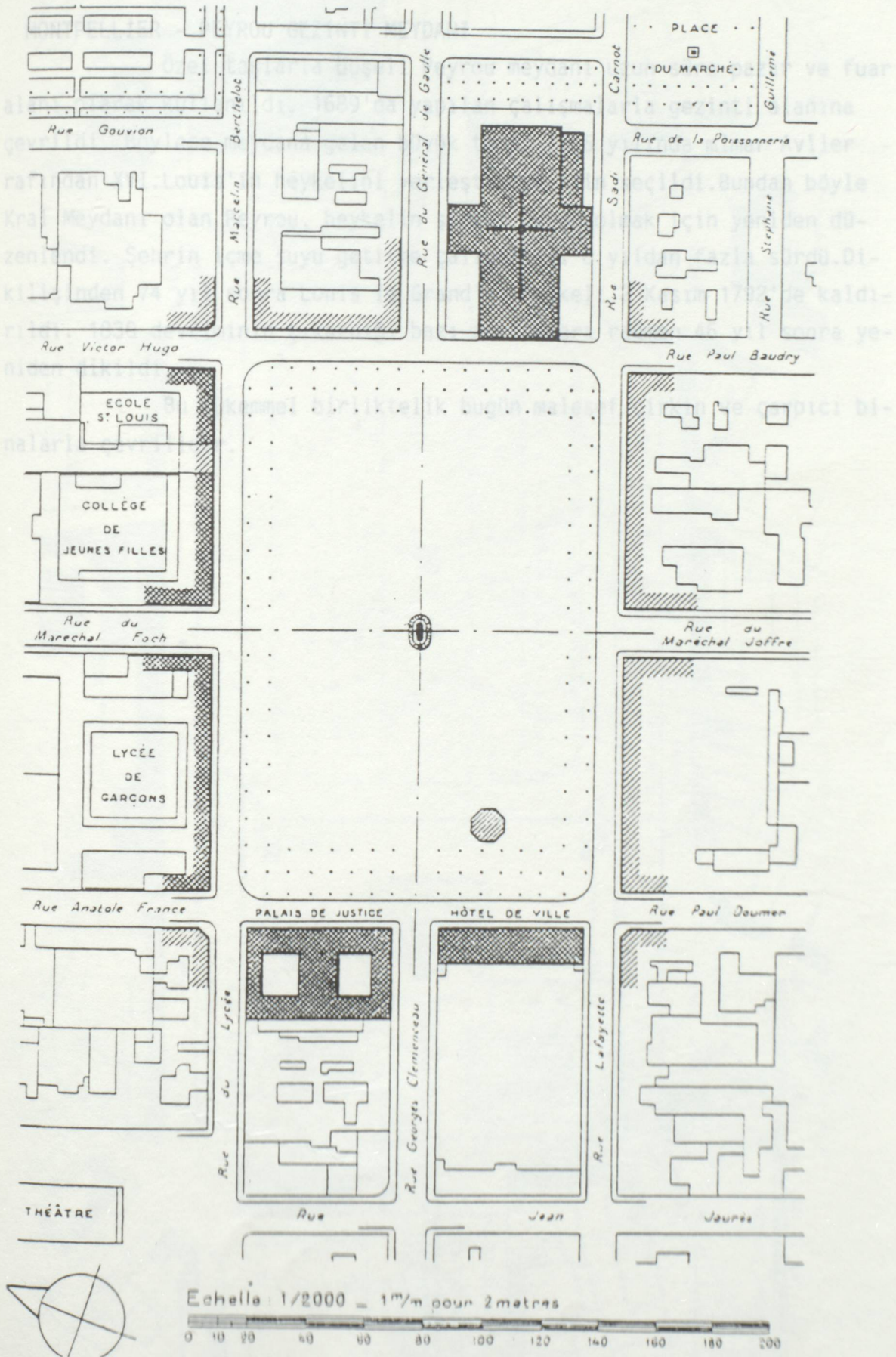
Photo Ouest France

Burada da kamu binalarını kayırma sisteminin tekrarlandığını görmemezlikten gelemeyiz. Ciddi ve düzenli mimari tarzına rağmen, karmaşa egemen görünüyor, bunu da kilisenin heybeti, 3 boyut kuralının yokluğu bütünü ortadan kaldırarak, gözler önüne seriyor.

İlk adı Silahlı Kuvvetler meydanı olan bu alan günümüzdeki işlevine göre oldukça geniş duruyor. Çevresine yapılacak yeni bir yeşilendirme çalışması meydanın karakterini değiştirebilir.

(Napolyon Meydanı)

(Napolyon Meydanı)

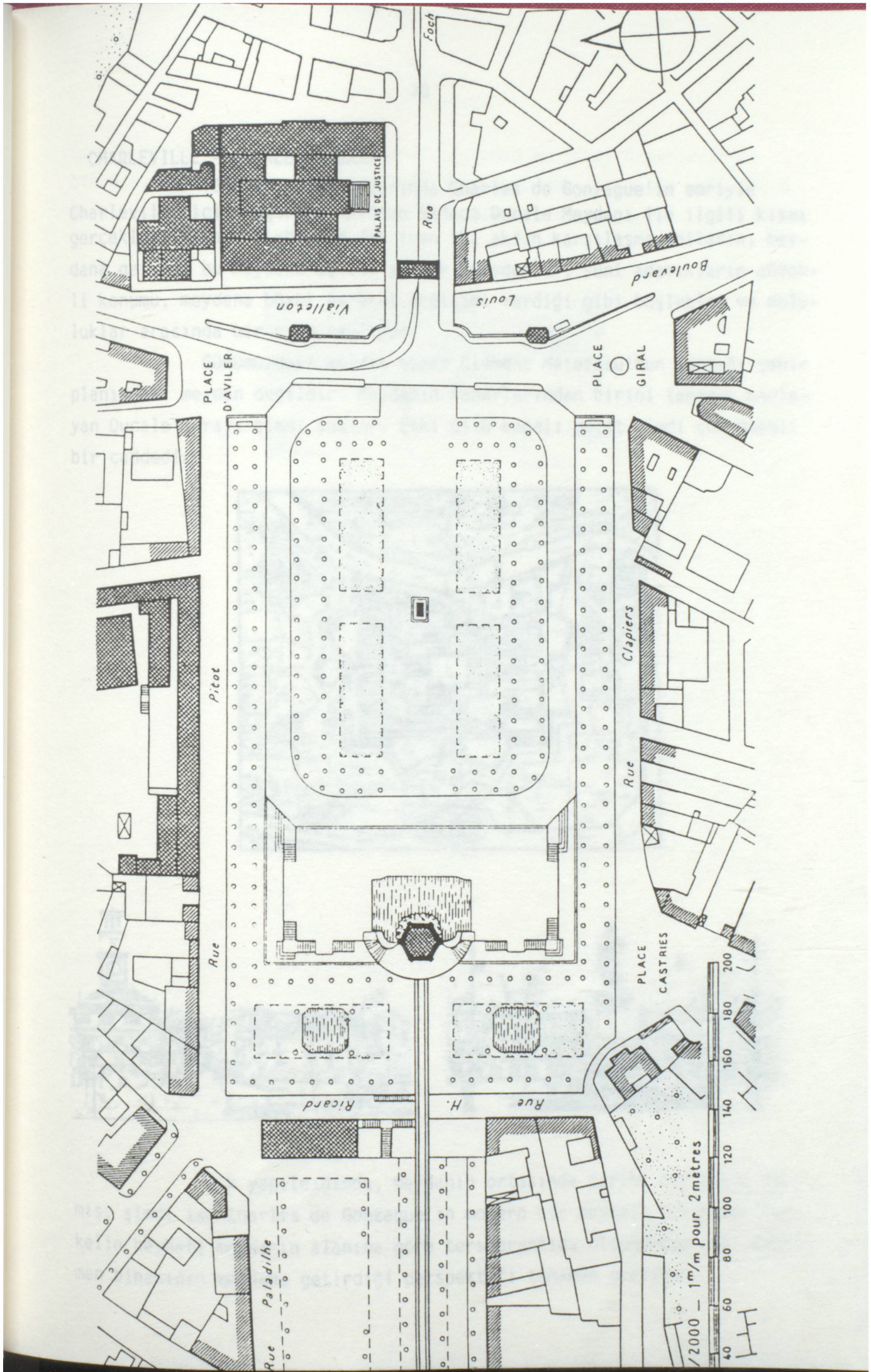

MONTPELLIER - PEYROU GEZİNTİ MEYDANI

Özel taşlarla döşeli Peyrou meydanı uzun süre pazar ve fuar alanı olarak kullanıldı. 1689'da yapılan çalışmalarla gezinti alanına çevrildi. Böylece meydana gelen büyük teras 1716 yılında mimar Aviler... rafından XVI.Louis'in heykelini yerleştirmek için seçildi. Bundan böyle Kral Meydanı olan Peyrou, heykelin şanına uygun olmak için yeniden düzenlendi. Şehrin içme suyu getirme çalışmaları 8 yıldan fazla sürdü. Dikilişinden 74 yıl sonra Louis le Grand'ın heykeli 2 Kasım 1792'de kaldırıldı. 1830 devriminin çıkardığı bazı zorluklara rağmen 46 yıl sonra yeniden dikildi.

Bu mükemmel birliktelik bugün malesef çirkin ve çarpıcı binalarla çevrilidir.

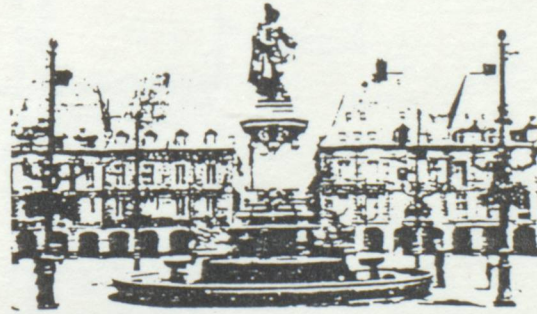
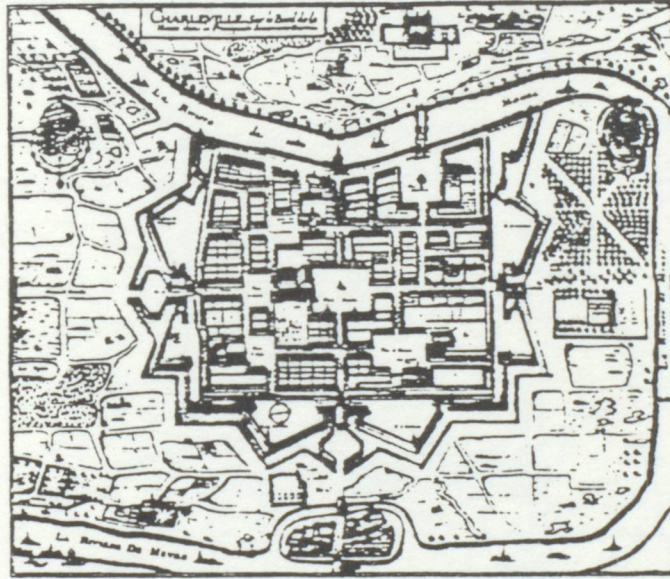

CHARLEVILLE - DUCALE MEYDANI

1608 ve 1920 yıllarında Charles de Gonzague'in emriyle Charleville için öngörülen planın sadece Ducale Meydanı ile ilgili kısmı gerçekleştirildi. Birbirine dik inen iki aksın karşılaşma yollarını meydana getiren bu meydana açılan yollar, meydanlar, suni adacıkların ahenkli konumu, meydana büyük hareket değişimi verdiği gibi boşluklar ve doluluklar arasında bir uyum sağlıyor.

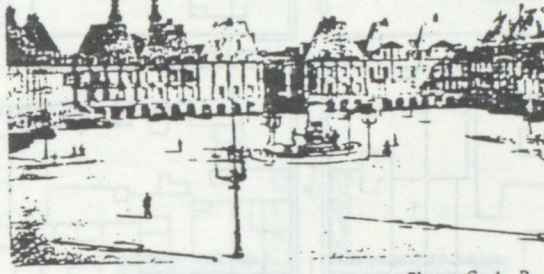
Günümüzdeki meydan mimar Clement Metezeau'nun yaptığı şehir planındaki meydan değildir. Meydanın kenarlarından birini tamamen kaplayan Ducale Sarayı şimdi yoktur. Eski üstü kapalı geçit şimdi çok önemli bir caddedir.

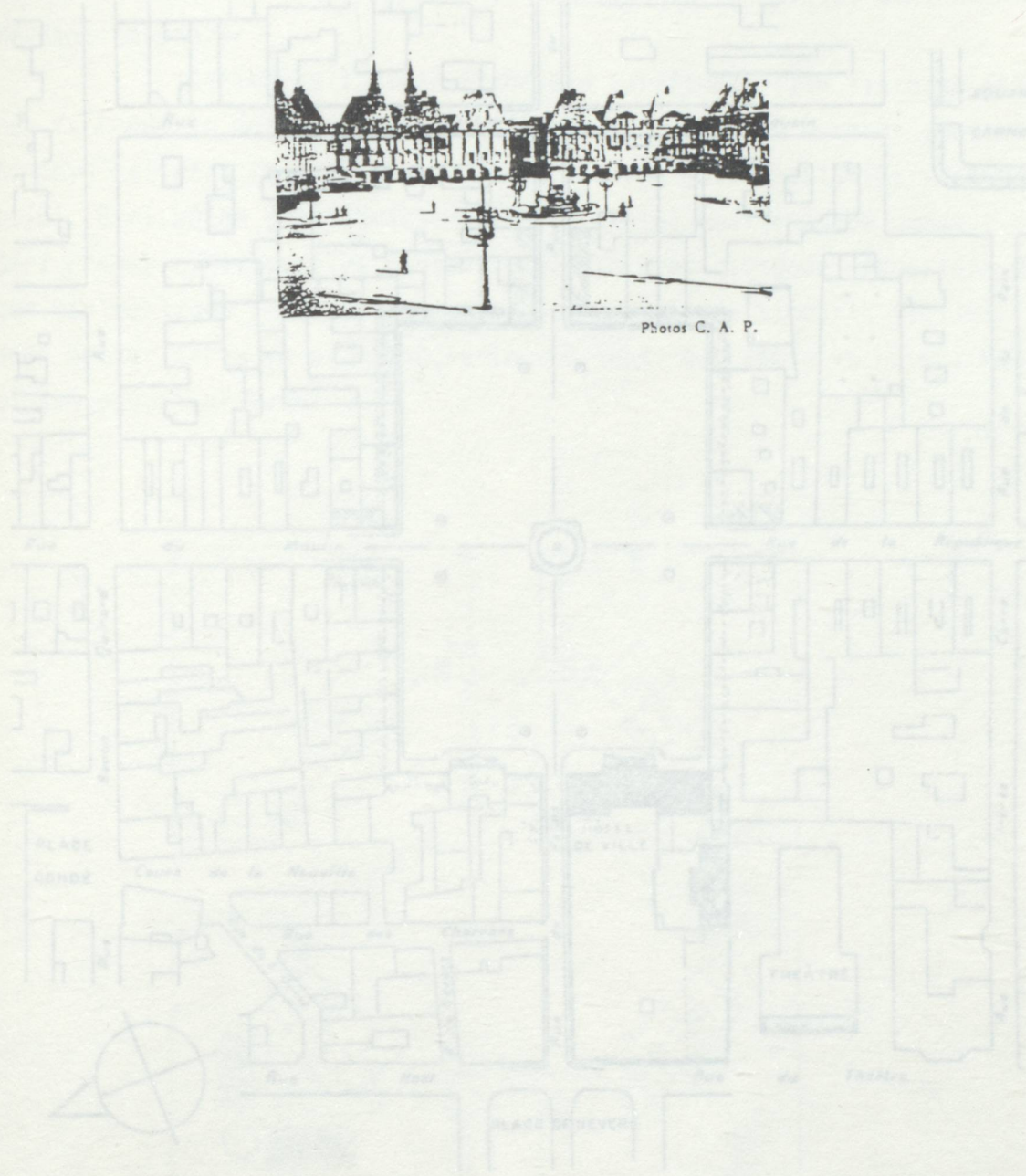
İlk yapıldığında, meydanın ortasında tarihi bir çeşme varmış, şimdi ise Charles de Gonzague'in modern bir heykeli bulunuyor. Heykelin heybeti meydanın alanına göre ters orantıda olduğundan Eski Değirmen binasının meydana getirdiği perspektifi tamamen gizliyor.

Ducale Meydanı klasik şehircilik anlayışının en güzel örneklerinden biridir. Binaların sade ve kasvetli mimari konumu, inşaatta kullanılan malzamenin rengiyle birbirlerini tam anlamıyla tamamlıyor.

Photos C. A. P.

(Ducale Meydanı)

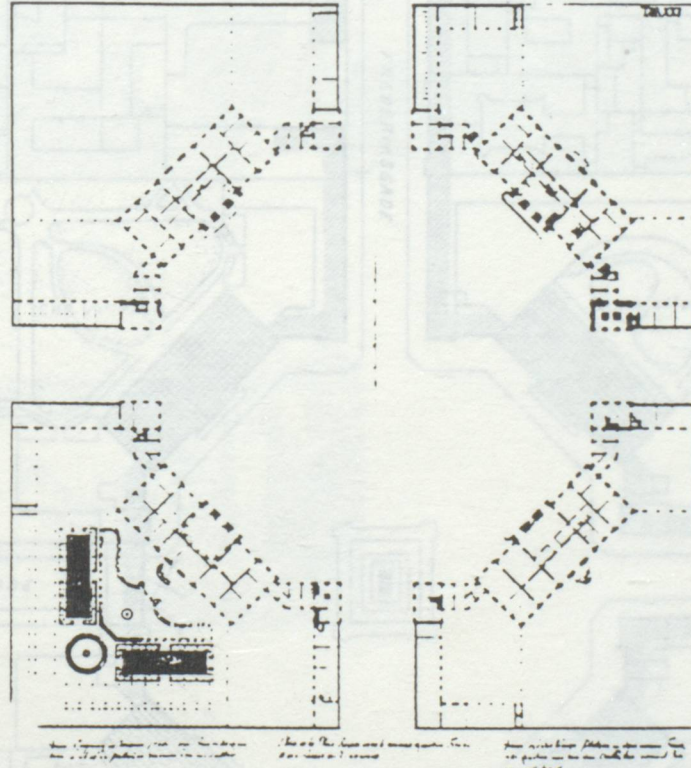

KOPENHAG - AMELIENBORG MEYDANI

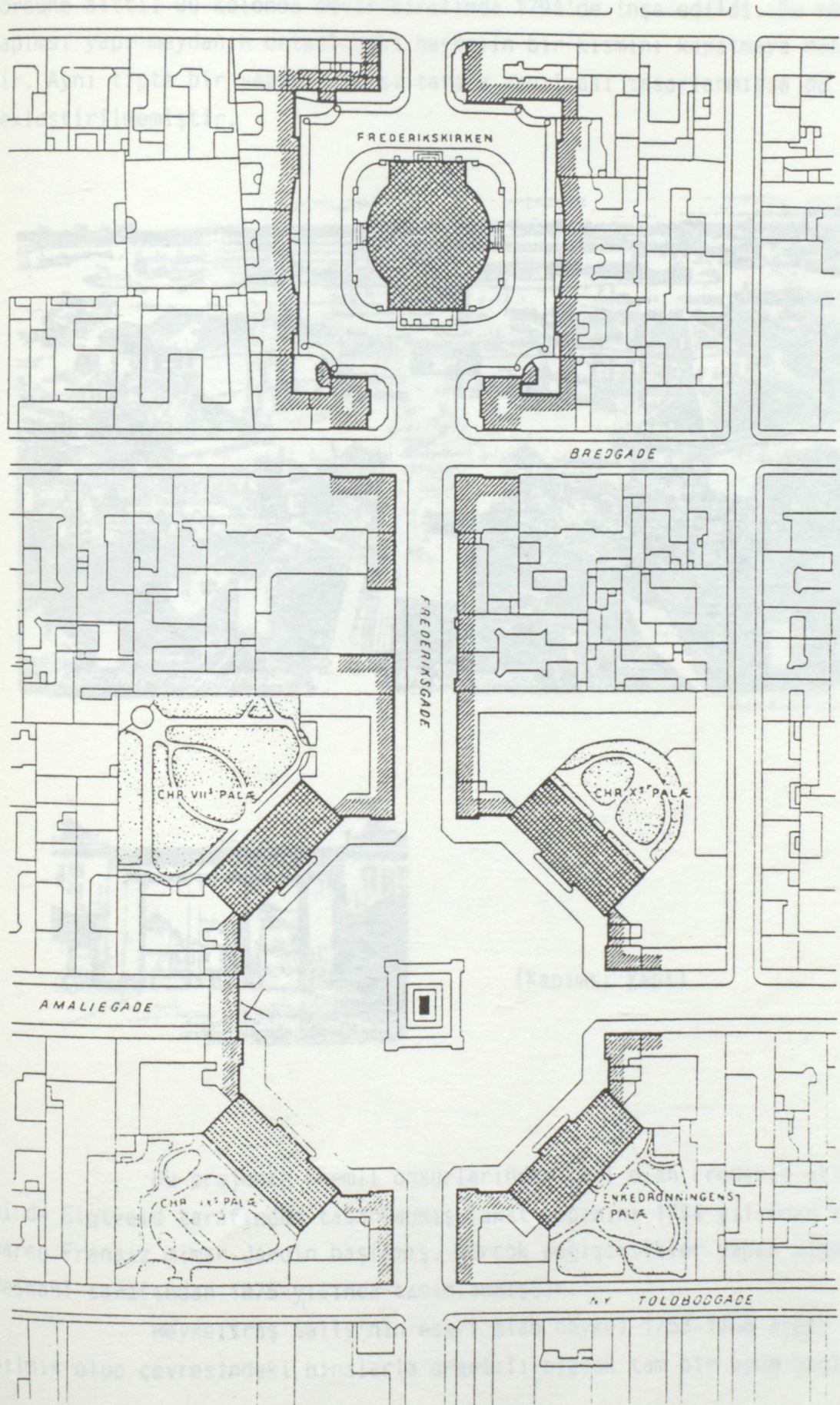
XVIII. yüzyıl şehirciliğinin harika bir örneği olan bu meydan Paris'teki XV. Louis meydanına, daha çok da Versailles'daki Hoche Meydanı'na benzer.

Danimarkalı mimar Eighaveid tarafından 1749 yılından itibaren V. Frederic mülkiyetinden kalan yeri mahallesiyile beraber gerçekleştirmeye çalıştı. 70 ayak genişliğinde iki ana yolun kesiştiği yere yapıldı. Biri bütün şehri dolaşan limana paralel Amaliensgade caddesi, diğeri Frederic kilisesi ve rıhtımı bağlayan Fredericsgade caddesidir. Düzenli bir sekizgen şeklinde olan meydanın çevresinde simetrik dizilmiş 4 adet benzer saray ve açılı dönüşlerinde 8 adet, bir zemin ve normal kattan oluşan pavyonlar vardır.

Meydanın güneyinde, Amaliensgade caddesi küçük pavyonlardan ikisini birbirine bağlayan kolona açılır. Günümüzde kraliyet malikanesi olarak kullanılan bu saraylar önceleri Danimarka asilzadelerinden

(Amalienborg Meydanı)

dördüne aitti. Bu kolonda devir sırasında 1794'de inşa edildi. Bu küçük kapımsı yapı meydanın ortasındaki heykelin bir kısmını kapatmaya müsaittir. Aynı tipte bir yapının karşı tarafa yapılması tasarlanmışsa da gerçekleştirilmemiştir.

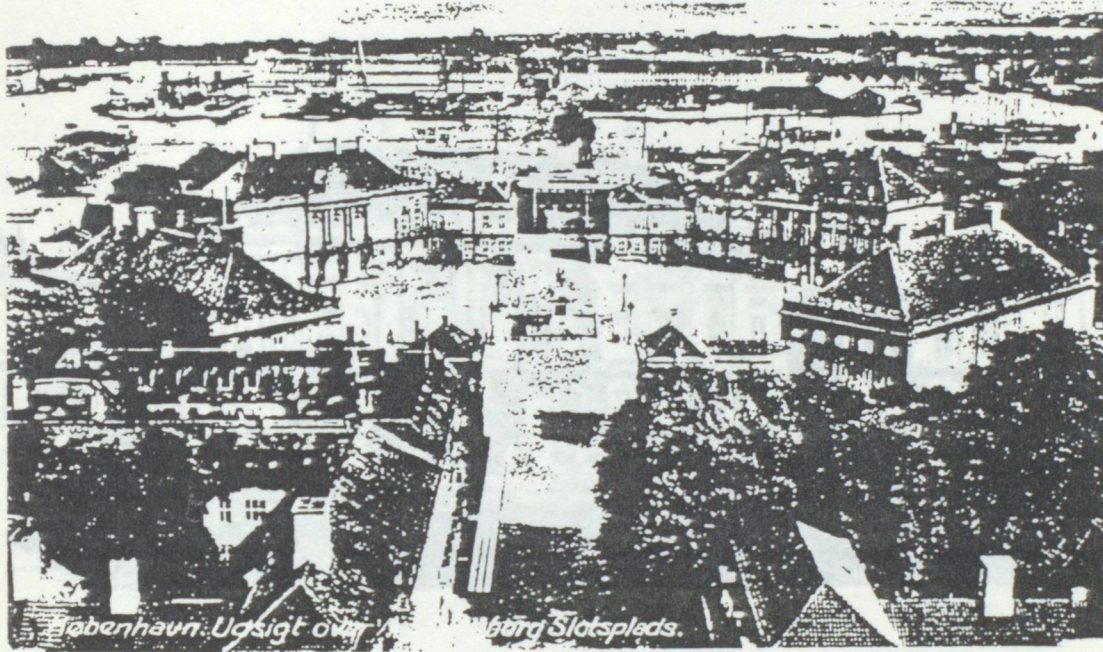
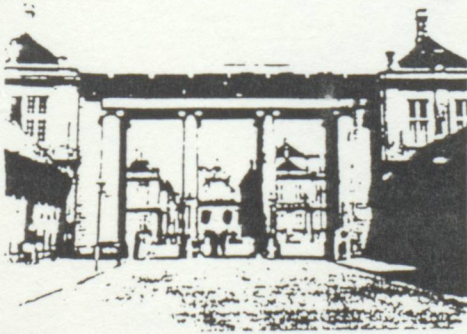

Photo Rudolf Olsen

(Kapımsı Yapı)

Bu projenin önemli unsurlarından biri olan Frederic kilisesi de Eigtveid tarafından tasarlanmış fakat yapımına 1754 yılından itibaren Fransız mimar Jardin başlamış, birçok değişiklikler yapan mimar Meldahl tarafından 1875 yılında tamamlanmıştır.

Heykeltraş Sally'nin eseri olan heykel 1753-1768 arası yapılmış olup çevresindeki binalarla orantılı olarak tam bir uyum sağla-

Orjinal tasarım içinde, Fransız kraliyet meydanlarının nasıl olduğu hakkında bu meydan fikir verebilir. Louis'ın heykelini dikmek için bir yer bulmak üzere 27 Haziran 1748'de bir yarışma açar. Hazırlanan projelerin çoğunluğu Patte tarafından hazırlanmıştır. Kral bunları panayı bulur ve şehrin dışında Tuileries bahçeleriyle Champs Elysée arasında kalan, Tuileries bahçelerinin ucundaki kendine ait araziyi tahsis eder. Yeniden yarışma açılır. Kralın birinci mimarı Jacques - Ange Gabriel (1698-1782) projeleri tek tek inceler. Üç projenin üstünde karar verir ve son olarak kabul edilir ve sonuç olarak 9 Aralık 1763'te meydanın inşaatı başlar.

Alex Vincent, Editeur

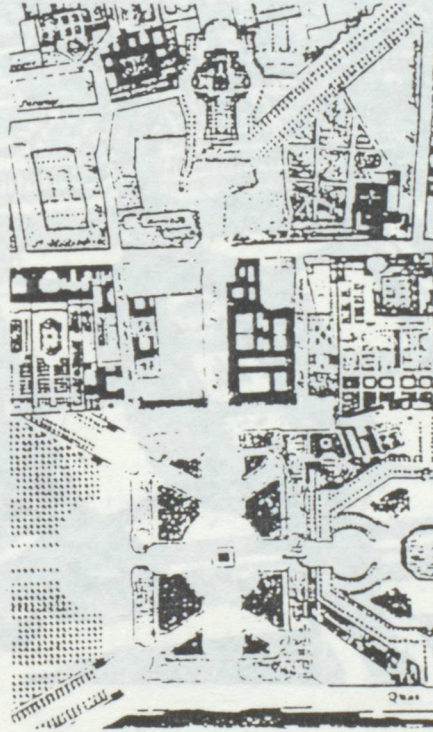
(Kraliyet Malikaneleri)

Gabriel Meydanı'nın özelliği, küçük bir meydanın büyük bir meydanın içinde olmasıdır. Zindan ise ne anlama geldiği anlaşılmayan ve açılar meydana getiren eski Fransız heykelleri bulunuyor. 20 Haziran 1763'te XV.Louis'ın heykeli dikilmiş, aynı tarihte Koyale sokağı inşa edilmiştir. Meydanın kuzeyindeki iki saray 1770'den sonra Gabriel tarafından inşa edilmiştir.

MADELEINE VE GABRIEL MEYDANI

Aix-la-Chapelle antlaşmasından sonra, şehir halkı kral XV. Louis'in heykelini dikmek için bir yer bulmak üzere 27 Haziran 1748'de bir yarışma açar. Hazırlanan projelerin çoğunluğu Patte tarafından hazırlanmıştır. Kral bunları pahalı bulur ve şehrin dışında Tuileries bahçeleriyle Champs Elysée arasında kalan, Tuileries bahçelerinin ucundaki kendine ait araziye tahsis eder. Yeniden yarışma açılır. Kralın birinci mimarı Jacques - Ange Gabriel (1698-1782) projeleri tek tek inceler. Üç projenin üstünde kendide çalışma yapar, bunlar kabul edilir ve sonuç olarak 9 Aralık 1755'te uygulamaya konulur.

(Madeleine ve Gabriel meydanının görünüşü)

Gabriel Meydanı'nın özelliği, küçük bir meydanın büyük bir meydanın içinde olmasıdır. Şimdi ise ne anlama geldiği anlaşılmayan ve açılar meydana getiren eski Fransız heykelleri bulunuyor. 20 Haziran 1763'te XV. Louis'in heykeli dikilmiş, aynı tarihte Royale sokağı inşa edilmiştir. Meydanın kuzeyindeki iki saray 1770'den sonra Gabriel tarafından inşa edilmiştir.

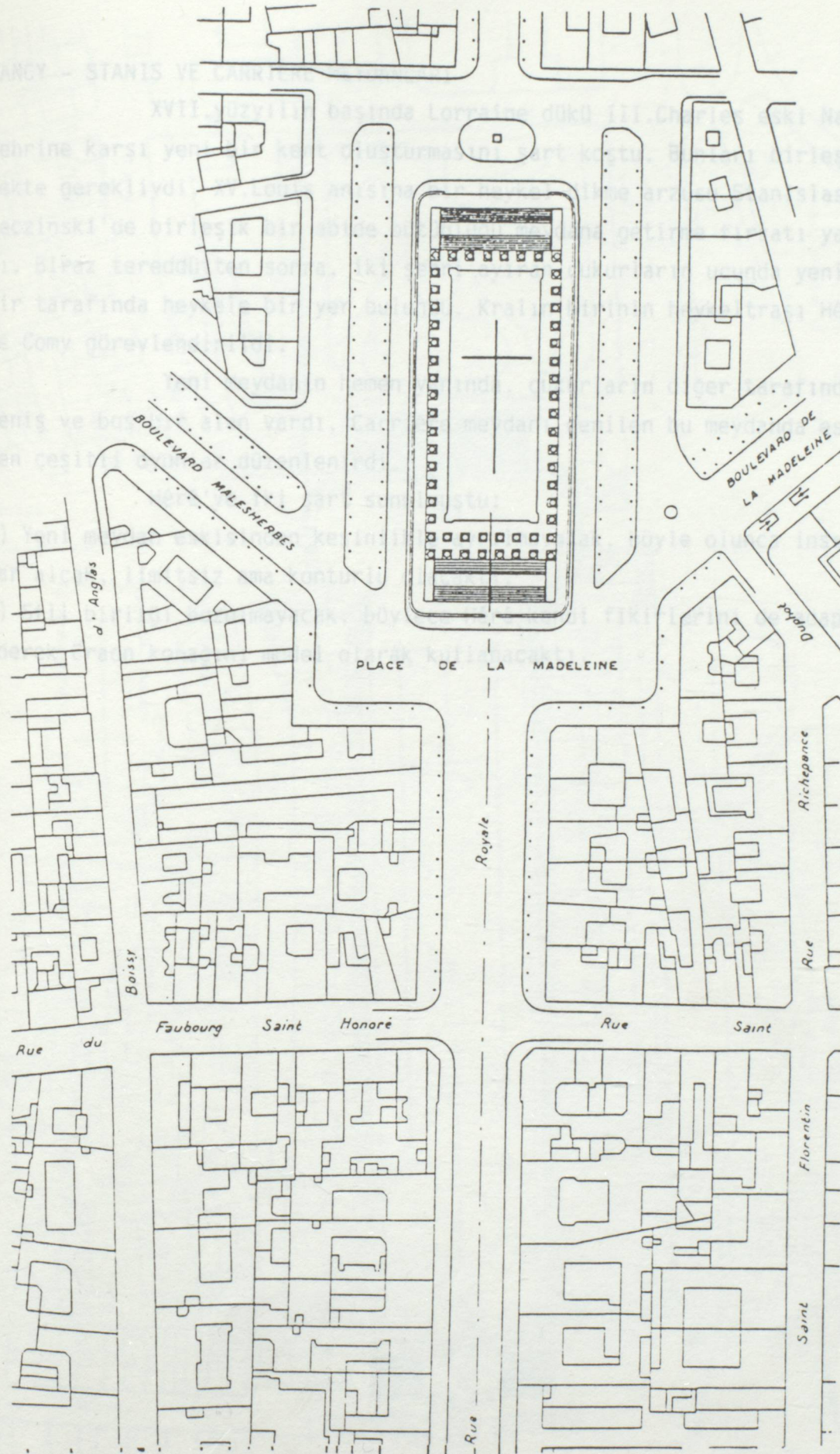

Photo C. A. F.

(Madeleine ve Gabriel meydanının görünüşü)

(Madeleine Meydanı)

NANCY - STANIS VE CARRIERE MEYDANLARI

XVII.yüzyılın başında Lorraine dükü III.Charles eski Nancy şehrine karşı yeni bir kent oluşturmalarını şart koştu. Bunları birleştirmekte gerekliydi. XV.Louis anısına bir heykel dikme arzusu Stanislas Leczinski'de birleşik bir abide bütünüüğü meydana getirme fırsatı yarattı. Biraz tereddütten sonra, iki şehri ayıran çukurların ucunda yeni şehir tarafında heykele bir yer bulundu. Kralın birinin heykeltraşı Héré de Comy görevlendirildi.

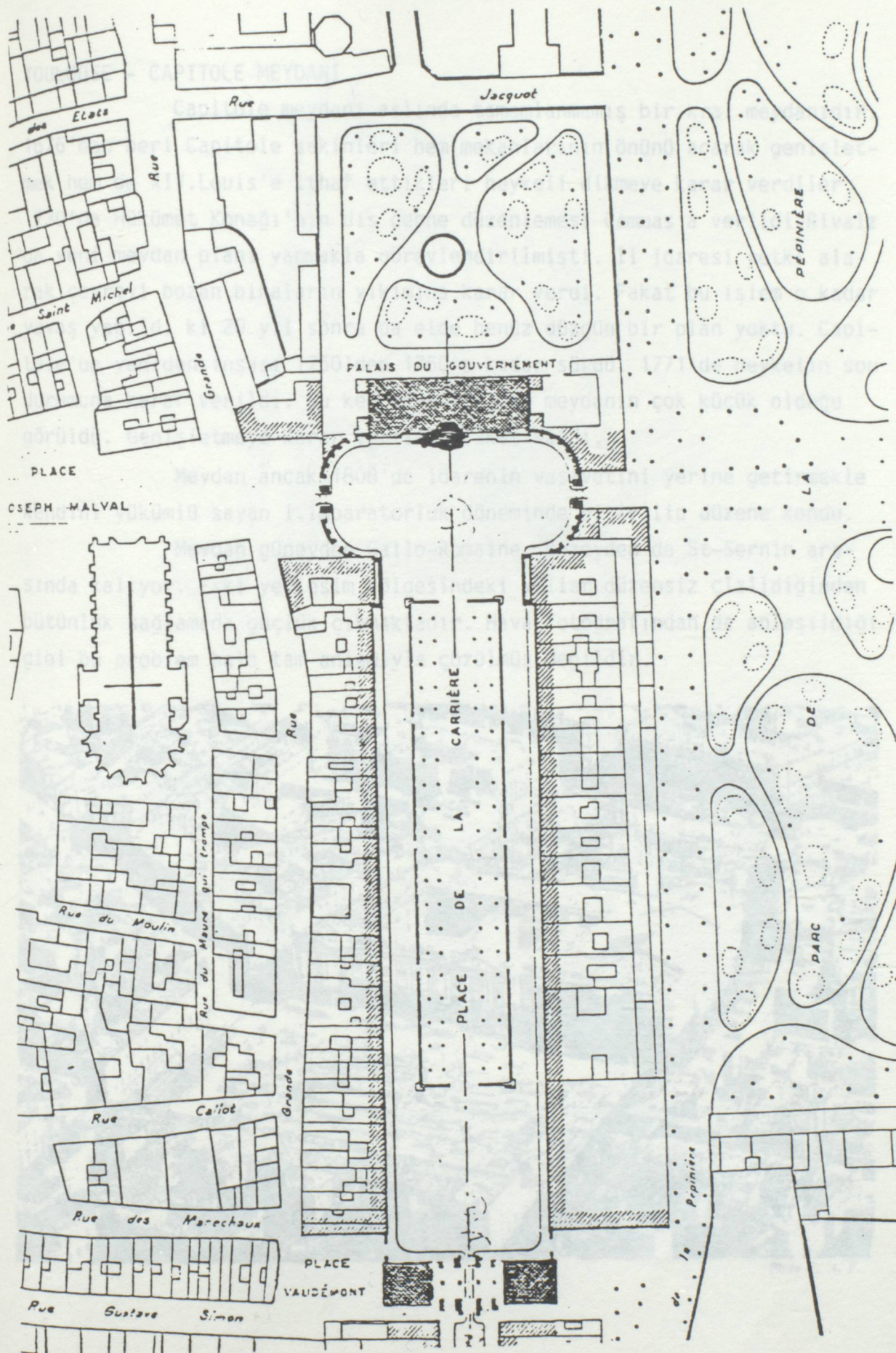
Yeni meydanın hemen yanında, çukurların diğer tarafında, geniş ve boş bir alan vardı, Carrière meydanı denilen bu meydana eskiden çeşitli oyunlar düzenlenirdi.

Héré'ye iki şart sunulmuştu:

- a) Yeni meydan eskisinden kesinlikle ayrılmayacak, böyle olunca inşaatlar alçak, limitsiz ama konturlu olacaktı.
- b) Stii birliği bozulmayacak, böylece Héré kendi fikirlerini de adapte ederek Craon konağını model olarak kullanacaktı.

(Carriere Meydani)

TOULOUSE - CAPITOLE MEYDANI

Capitole meydanı aslında tamamlanmamış bir kral meydanıdır. 1676'dan beri Capitole sakinleri hem mekanlarının önünü açarak genişletmek hem de XIV.Louis'e ithaf ettikleri heykeli dikmeye karar verdiler. 1730'da Hükümet Konağı'nın dış cephe düzenlemesi Cammas'a verildi.Rivalz da yeni meydan planı yapmakla görevlendirilmişti. İl idaresi yetki alarak çevreyi bozan binaların yıkımına karar verdi. Fakat bu işlem o kadar yavaş yapıldı ki 20 yıl sonra da elde henüz düzgün bir plan yoktu. Capitole'un yeniden inşası 1750'den 1760'a kadar sürdü. 1771'de heykelin son durumuna karar verildi. Bu kez heykele göre meydanın çok küçük olduğu görüldü. Genişletmeye karar verildi, fakat kaldı.

Meydan ancak 1808'de idarenin vasiyetini yerine getirmekle kendini yükümlü sayan I.İmparatoriuk döneminde bitirilip düzene kondu.

Meydan güneyden Gallo-Romaine, kuzeyden de St-Sernin arasında kalıyor. Eski yerleşim bölgesindeki yollar düzensiz çizildiğinden bütünlük sağlamada güçlük çıkmaktadır. Hava fotoğrafından da anlaşıldığı gibi bu problem hala tam anlamıyla çözülmüş değildir.

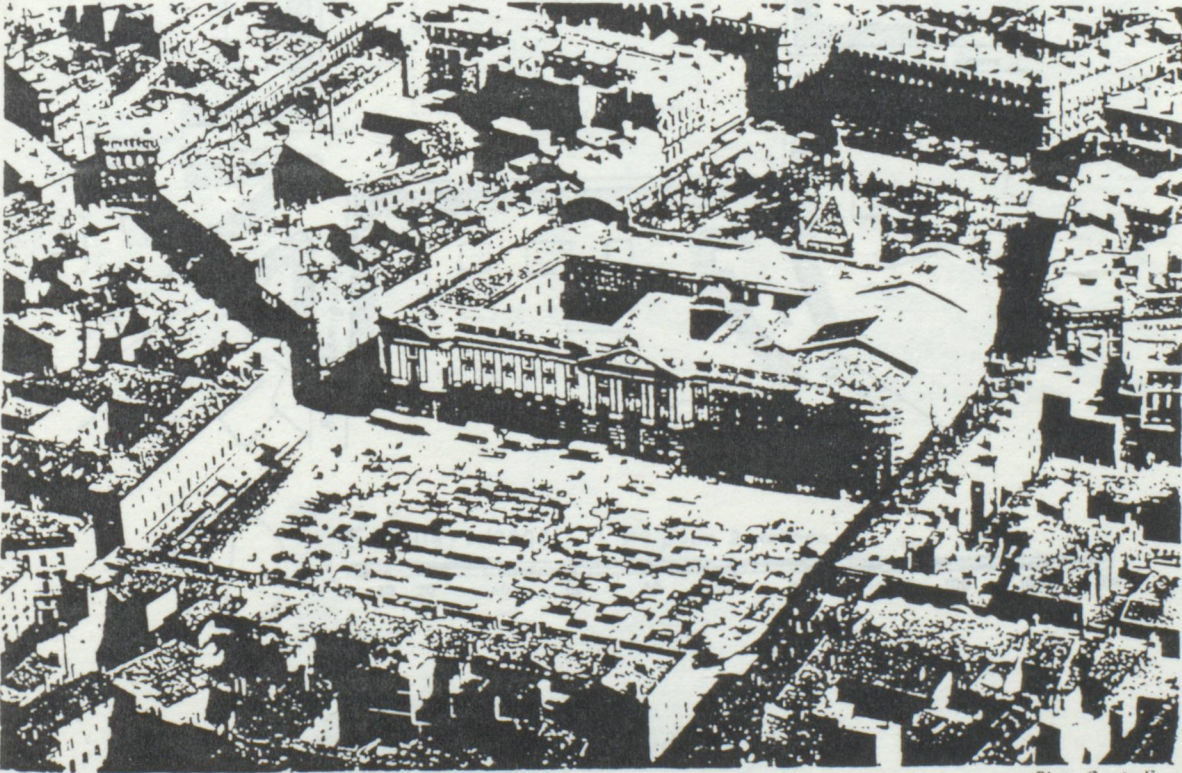
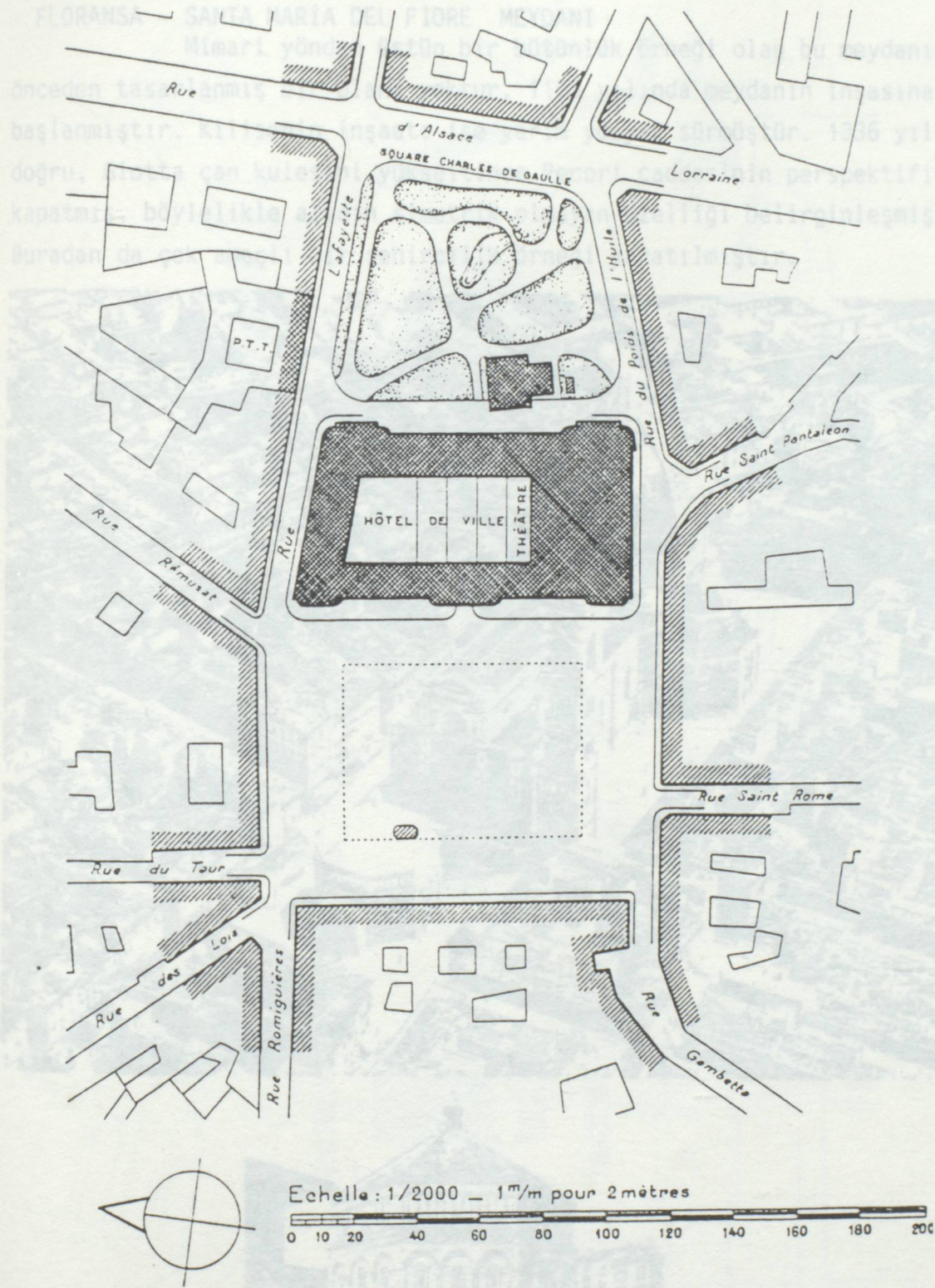

Photo C. A. F.

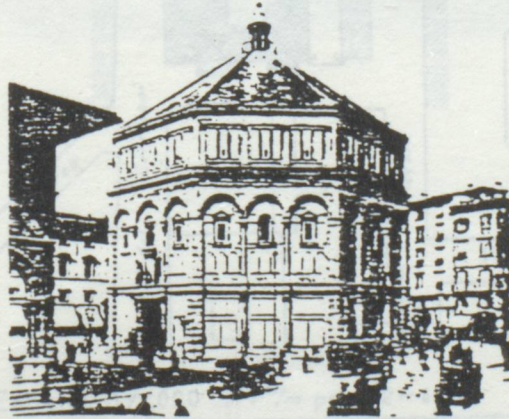
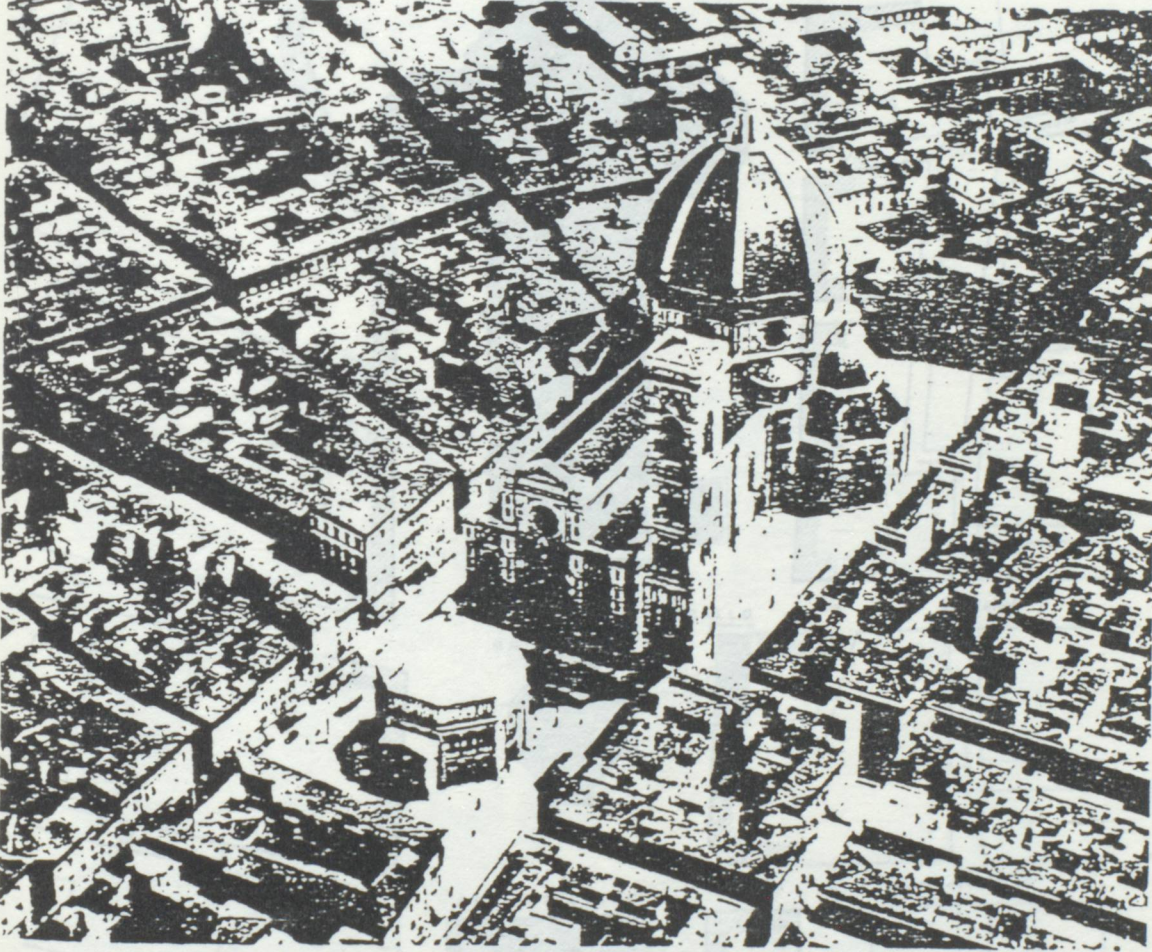

(Capitole Meydanı)

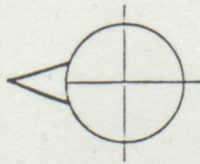
FLORANSA - SANTA MARIA DEL FIORE MEYDANI

Mimari yönden üstün bir bütünlük rneęi olan bu meydanın önceden tasarlanmış bir planı yoktur. 1100 yılında meydanın inşasına başlanmıştır. Kilisenin inşaatı ise yarım yüzyıl sürmüştür. 1336 yılına doğru, Giotto an kulesini yükseltince Pecori caddesinin perspektifini kapatmış, böylelikle alanın simetrik olmayan özelliği belirginleşmiştir. Buradan da çok amaçlı bir şehircilik rneęi yaratılmıştır.

(Santa Maria Del Fiore Meydanı)

(Santa Maria Del Fiore Meydanı)

GOUDA MEYDANI

Biçimi bakımından ne kadar dikkat çekiciyse, bir o kadarda kamu binalarının çok özel ve düzenli biçimde aynı aks üzerinde, üçgenin dar açısına doğru dizilişyle dikkati çeker.

Meydanın ortasında terk edilmiş gibi duran Vilayet Binası'nın bazı mimari özelliklerden yoksun olması esef vericidir.

Trafik akışı bu meydanı caddeye dönüştürüyor. Meydan zaman zaman büyük bir durağa ve hareketli bir alış-veriş merkezine dönüşebiliyor.

Tüm bu özellikleri koruyabilmek için Gouda Belediyesi 1943 yılında araziyi kullanma şartlarını ve imarı belirleyen bir reçete düzenledi.

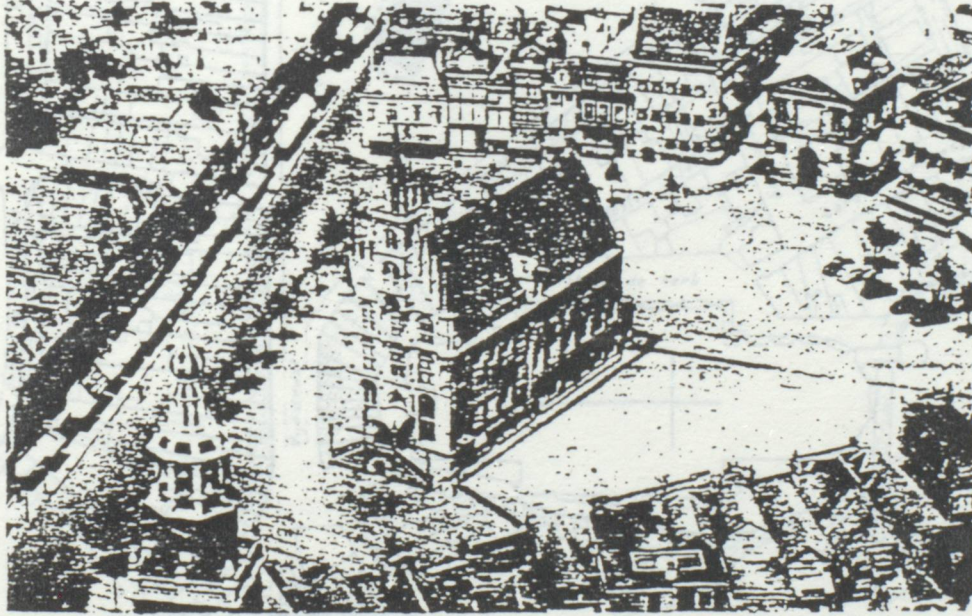

Photo K. L. M. Foto

Echelle: 1:2000 - 1 cm pour 20 mètres

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200

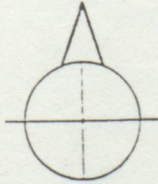
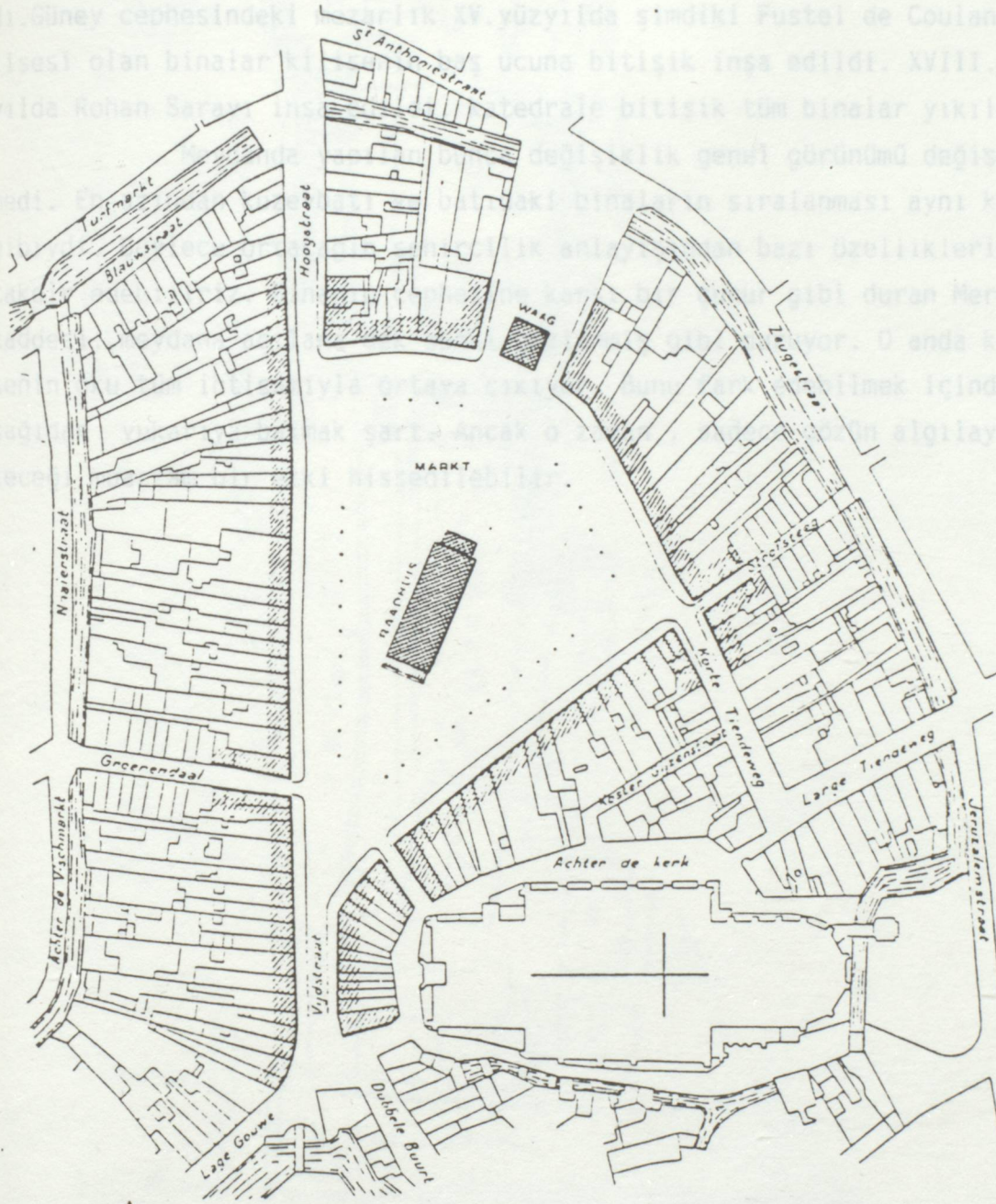
(Gouda Meydanı)

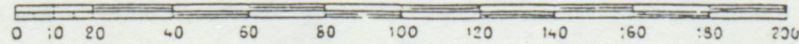
STRASBOURG - KATEDRAL MEYDANI

1015 yılında başlayan katedral çalışmaları 1439'da tamamlan-
dı. Güney cephesindeki büyük IV. yüzyılda şimdiki Fustel de Coulanges
İlisesi olan binaların ucuna bitişik inşa edildi. XVIII. yü-
zyılda Rohan Sarayı inşa edildi. Katedrale bitişik tüm binalar yıkıldı.

1792'de katedralin bulunduğu alan genişletildi. Katedralin
etrafındaki binaların sıralanması aynı kalmış
ancak bazı özelliklerini yitirdi. O anda kili-
nün içinde a-
ncak o kili-
nün algılayabi-

Echelle: 1/2000 — 1 cm pour 2 mètres

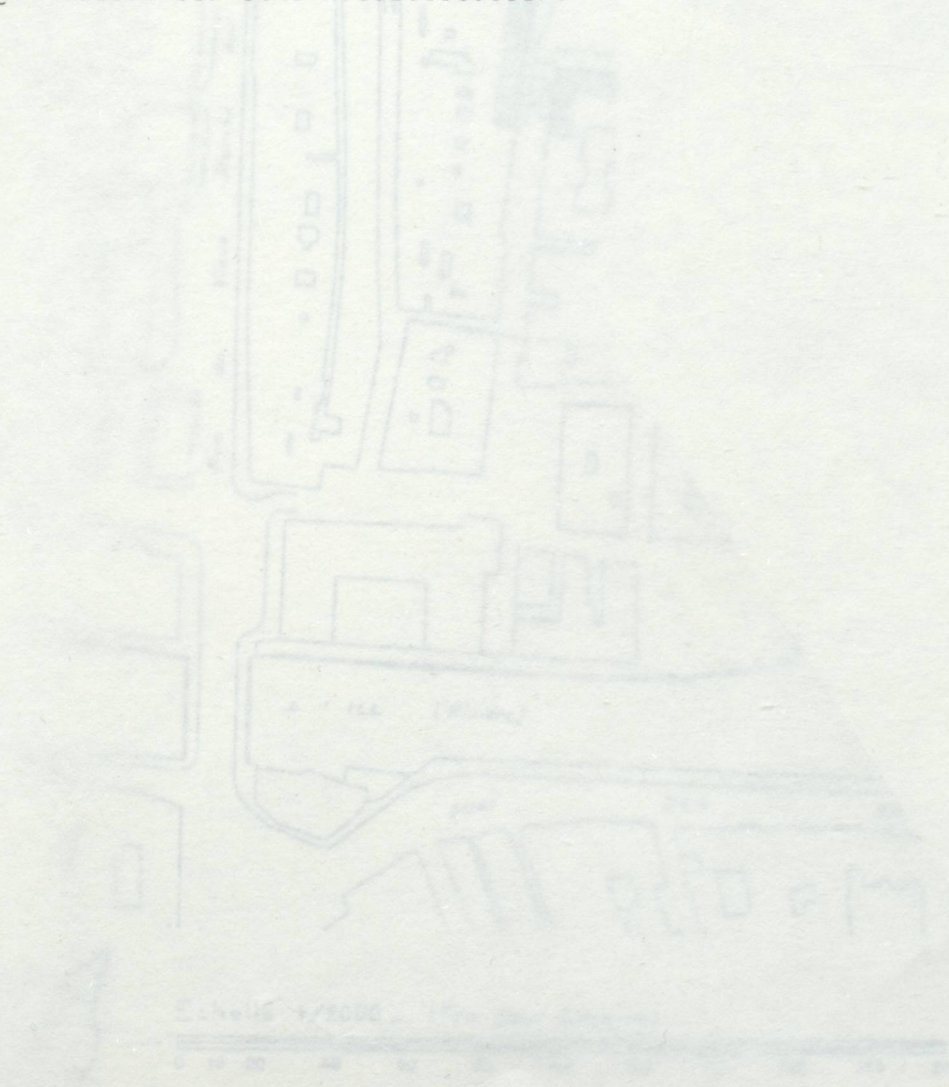
(Gouda Meydanı)

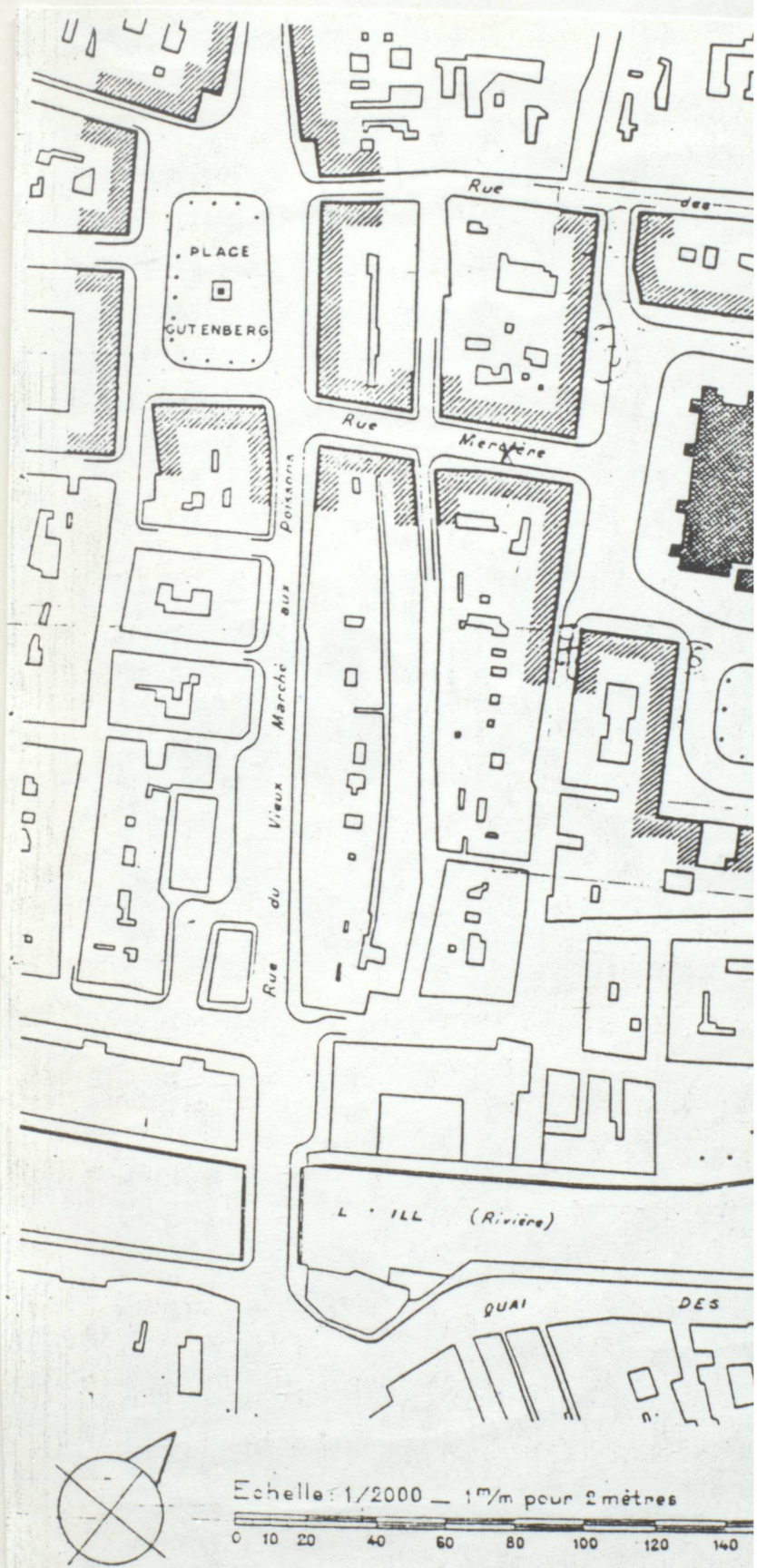
STRASBOURG - KATEDRAL MEYDANI

1015 yılında başlayan katedral çalışmaları 1439'da tamamlandı. Güney cephesindeki mezarlık XV.yüzyılda şimdiki Fustel de Coulanges lisesi olan binalar kilisenin baş ucuna bitişik inşa edildi. XVIII.yüzyılda Rohan Sarayı inşa edildi, katedrale bitişik tüm binalar yıkıldı.

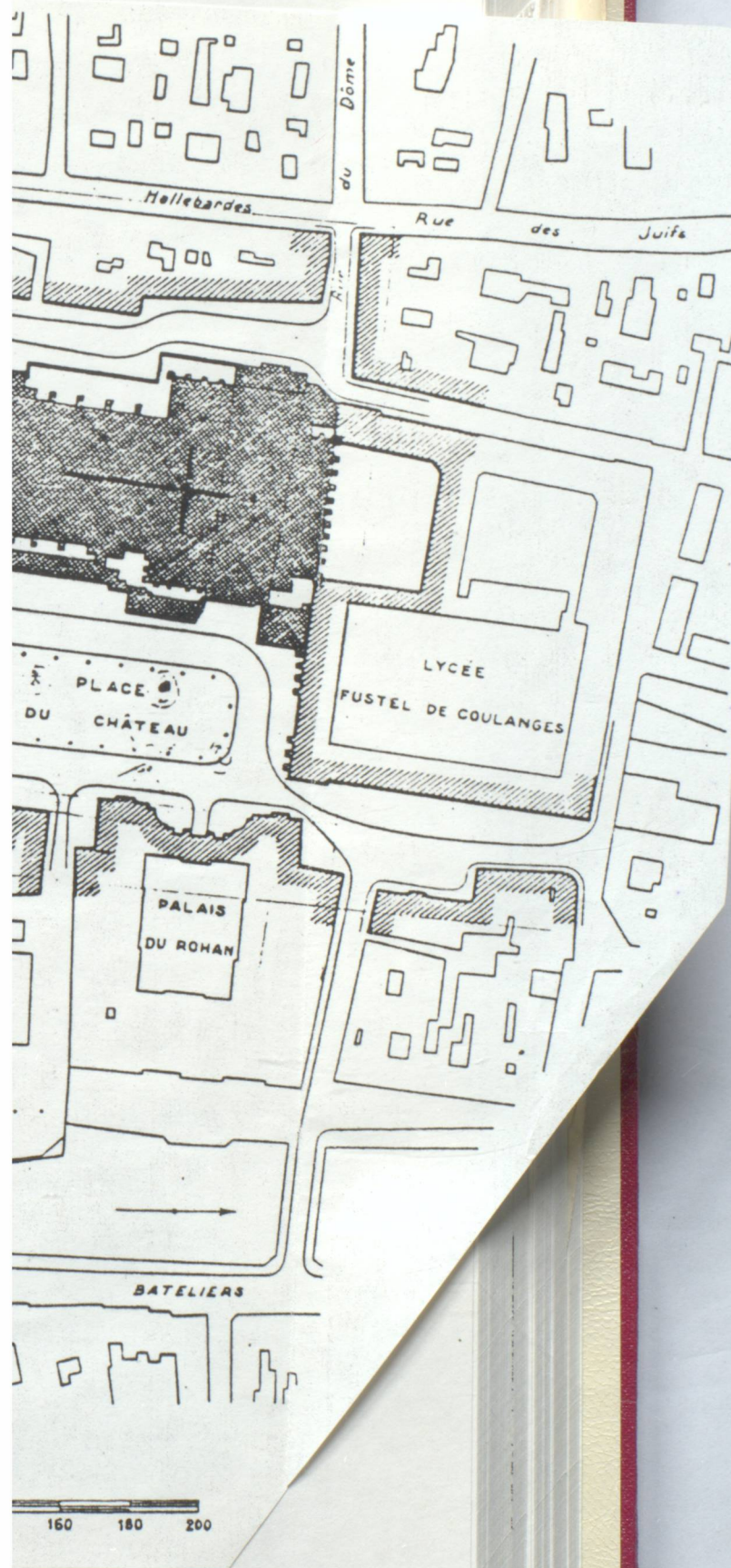
Meydanda yapılan bunca değişiklik genel görünümü değıştirmede. En azından kuzeybatı ve batıdaki binaların sıralanması aynı kalmış gibiydi. Böylece ortaçağın şehircilik anlayışından bazı özelliklerini takdir edebiliriz. Binanın cephesine karşı bir çukur gibi duran Mercière caddesi, meydana açılana dek sanki gizlenmiş gibi duruyor. O anda kilisenin oku tüm ihtişamıyla ortaya çıkıyor. Bunu fark edebilmek içinde aşağıdan yukarıya bakmak şart. Ancak o zaman , sadece gözün algılayabileceği muazzam bir etki hissedilebilir.

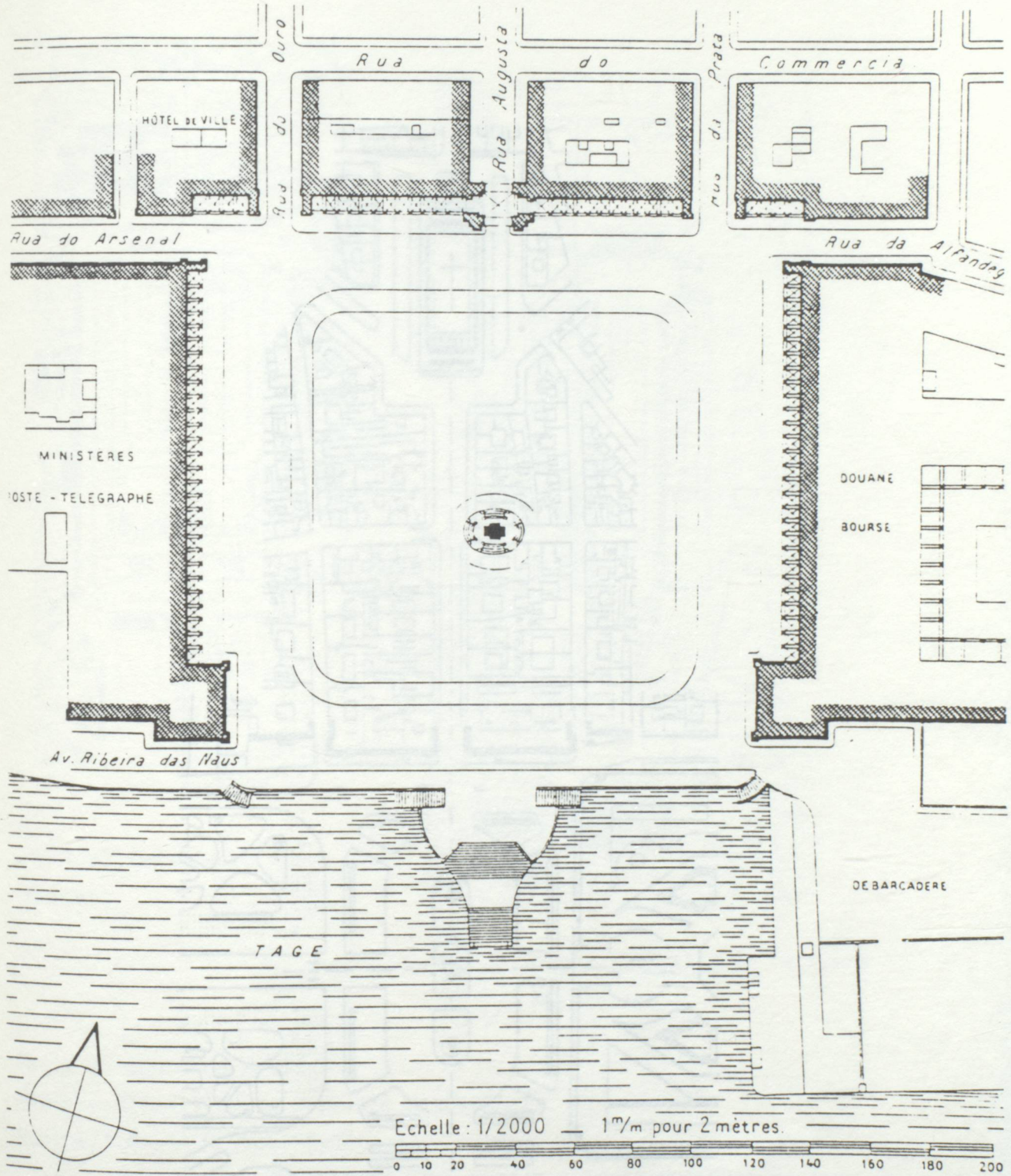
LİZBON - TİCARET MEYDANI

Portekiz'in başka hiçbir yerinde benzeri bulunmayan bu meydan 1755 Lizbon depreminde yerle bir olan "Paço da Ribeira" (Deniz Kıyısı Sarayı)'nın yerine "Terrasse du Palais" (Saray Balkonu) adı altında inşa edildi. Pombal markisinin girişimide büyük bir şehircilik çalışması olarak XVIII.yüzyıl sonu ile XIX.yüzyıl başında inşa edildi. Verissimo da Costa ve Calmels'in eseri zafer anıtı, I. Don Jose'nin heykeli gibi eserlerin uyumu meydanı göze çarpan özellikleridir. Her ne kadar bir şehircilik ürünü olsa da, şehir hayatının ayrılmaz bir parçasıdır ve çevresinde Gümrük, Borsa gibi kamu hizmeti gören binalar sıralanmıştır.

AYNI TİPTE MEYDANLAR (ÖLÇEK: 1/5000)

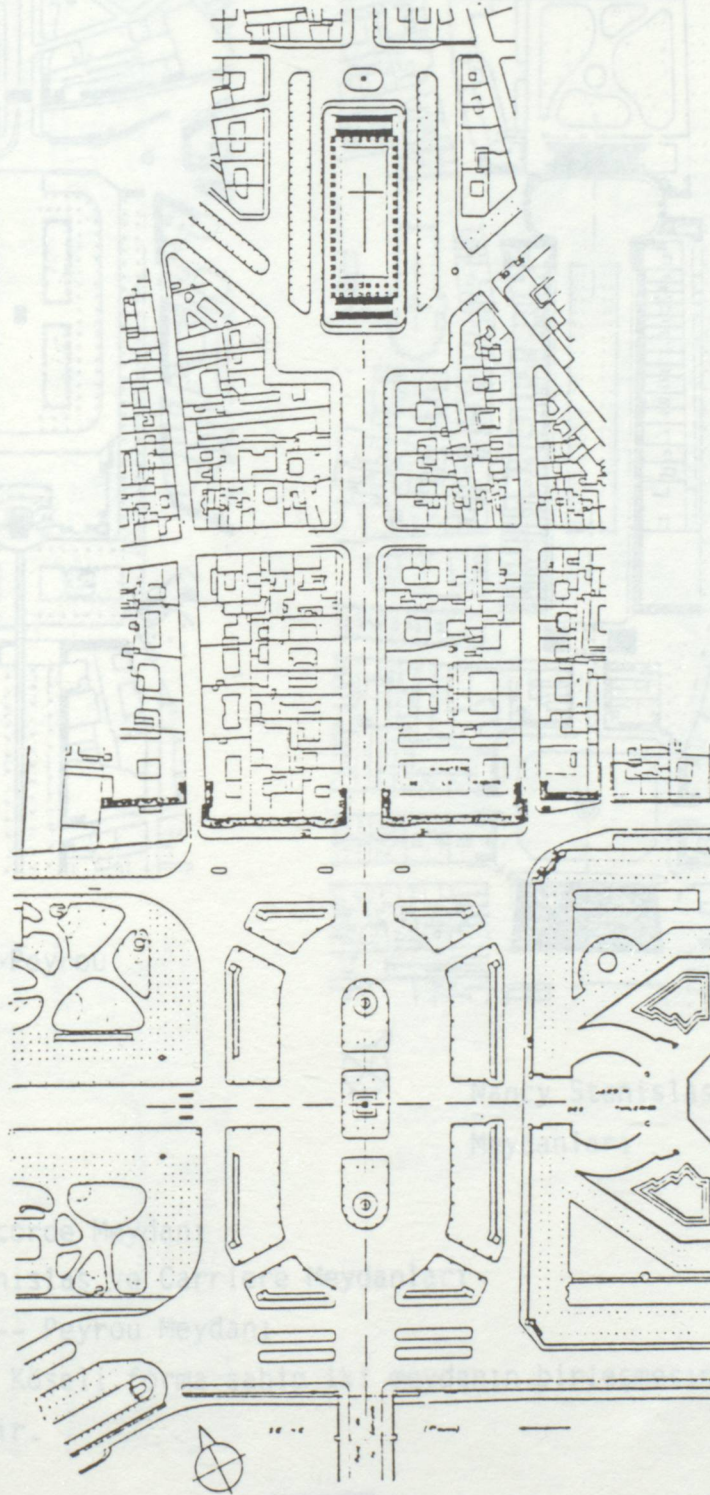

(Lisbonne Ticaret Meydanı)

Paris-Concorde meydanı

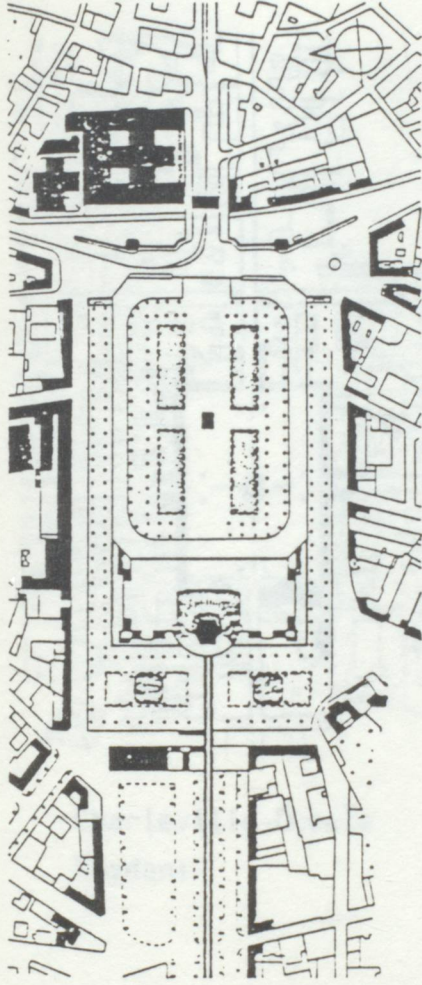

AYNI TİPTE MEYDANLAR (ÖLÇEK: 1/5000)

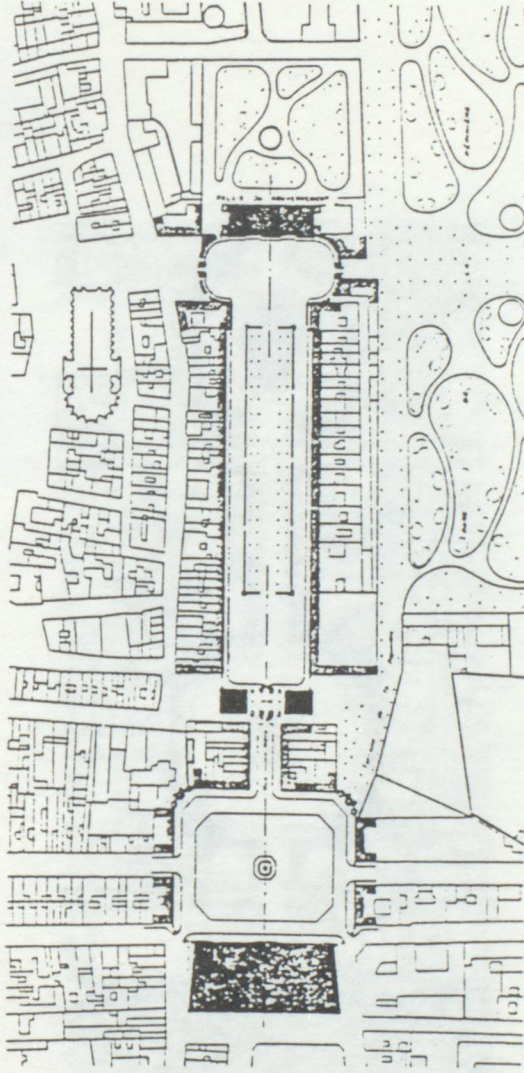

Paris=concorde meydanı

Montpellier-Peyrou
Meydanı

Nancy Stanislas ve Carriere
Meydanları

Paris--- Concorde Meydanı

Nancy--- Stanislas ve Carriere Meydanları

Montpellier--- Peyrou Meydanı

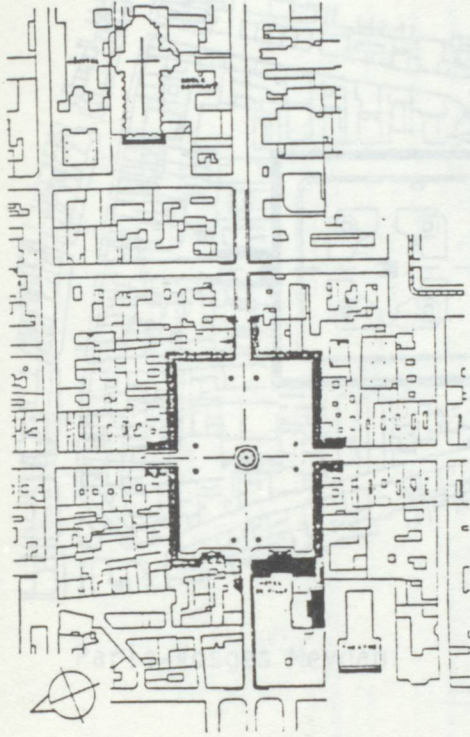
Köşeli forma sahip iki meydanın birleşmesinden oluşmuş meydan tipleridir.

Paris-Vendôme
Meydanı

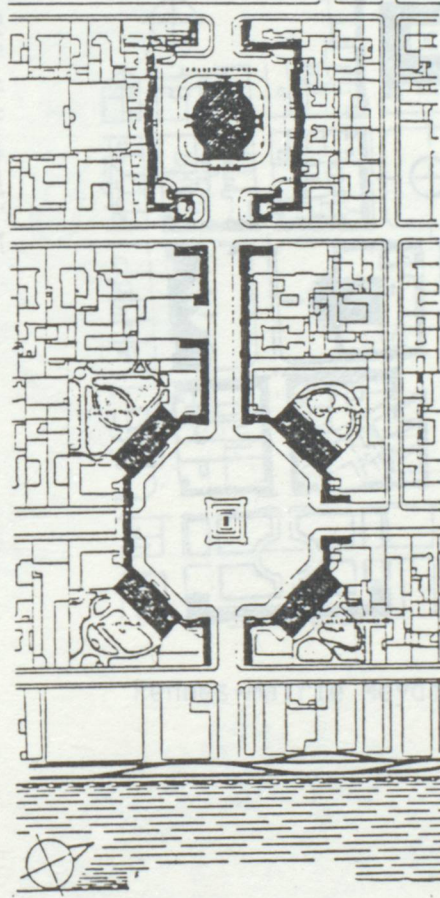

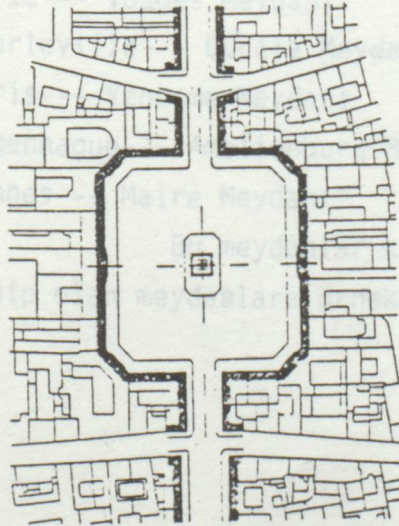
AYNI TİPTE MEYDANLAR (ÖLÇEK: 1/5000)

Charleville-Ducale
Meydanı

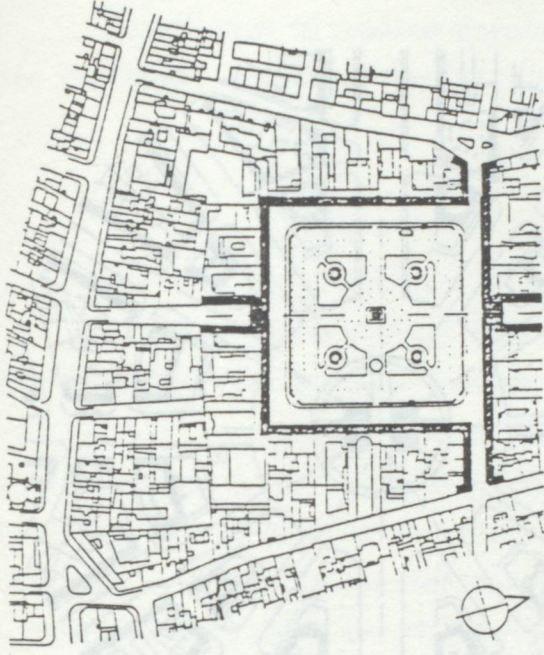
Copenhagen-Amalienburg
Meydanı

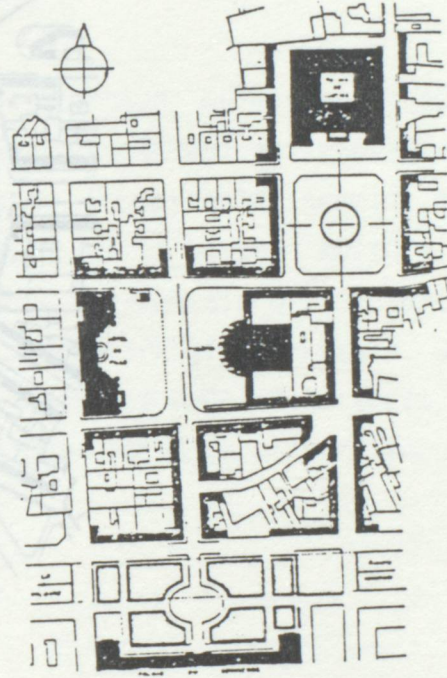
Paris-Vendôme
Meydanı

AYNI TİPTE MEYDANLAR (ÖLÇEK: 1/5000)

Paris-Vosges Meydanı

Rennes-Mairie Meydanı

- Paris--- Vosges Meydanı
- Charleville--- Dücale Meydanı
- Paris--- Vendome Meydanı
- Copenhagen--- Amalienburg Meydanı
- Rennes--- Maire Meydanı

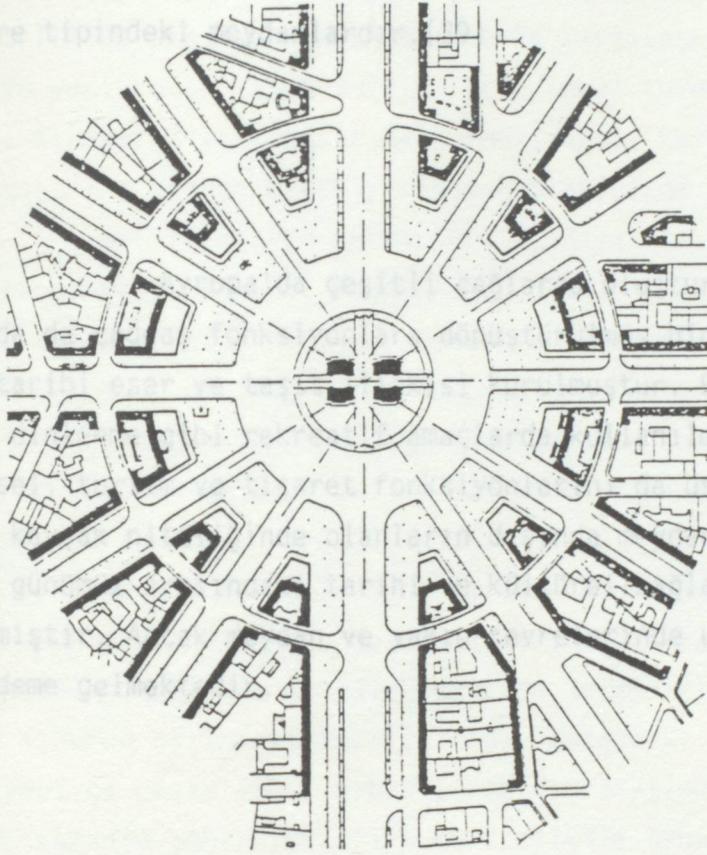
Bu meydanlar köşeli geometrik formlara sahip olan meydanlara sahip olan meydanlara örnektir.

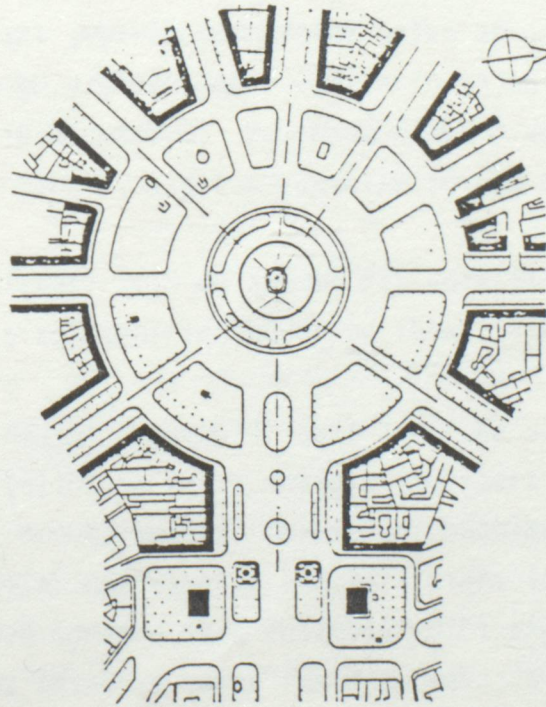
Paris-Etoile Meydanı

AYNI TİPTE MEYDANLAR (ÖLÇEK: 1/5000)

Ulaşım sistemine dayalı, aynı zamanda kavşak işlevi gören daire tipindeki meydanlar

Paris-Etoile Meydanı

Paris-Nation Meydanı

Paris--- Etoile Meydanı

Paris--- Nation Meydanı

Ulaşım sistemine dayalı, aynı zamanda kavşak işlevi gören daire tipindeki meydanlardır.(39)

Anadolu'ya geldiğinde, burada büyük çoğunluğunun kuruluşları ya da şehirleri için temel sorun, mevcut şehirleri bir tarafa bırakarak yeni şehirler kurmak değil, hazır şehirlere kendi kültürel damgalarını vurmak üzere yerleşmek olabiliyordu.

Türklerin geldikleri İç Asya'nın önemli bölümünü oluşturan Maveraünnehir Avrupa'da çeşitli çağlarda oluşturulan bu meydanlar günümüzde de çağdaş fonksiyonlara dönüştürülmüş biçimde kullanılmaktadır. Ya-ya-tarihi eser ve taşıt ilişkisi kurulmuştur. Bu meydanlar genelde gezinti, dinlenme gibi rekreatif amaçlarda kullanılmakla beraber kültürel, tarihsel, turizm ve ticaret fonksiyonlarını da üstlenmişlerdir. Motorlu araç kavşak niteliğinde olanların dışında meydanlara girmemektedir. Geçmişle, günümüz arasındaki tarihi ve kültürel bağlantı doğal değerlerle süslenmiştir. Ancak meydan ve yakın çevrelerinde ulaşım ve otopark sorunu gündeme gelmektedir. İç kale şeklinde adlandırılmaktaydı. Rabad, şehirtan surunun dışındaki mahallelerdi. Önceleri, şehir halkının alışverişini yaptığı pazar yeri. Rabad'ın en dış sayılacak alanında yer almakta iken, zamanla şehir surlarına ve özellikle şehir kapısına yaklaştı. İslamiyetin İç Asya'ya yayıldığı dönemde pazar yeri şehir içine geçti.

İslamiyetin İran ve Türkistan'a yayılması ve halkın İslamlaştığı kabul etmesinden sonra bu yerlerde meydana gelen en önemli değişiklik, kısa sürede şehirlerde en dikkate değer camilerin inşaatı ve pazar yerinin sur dışından sur içine girmesiydi. Bu arada dikkate değer bir nokta cami ile ticaret yerinin birbirine çok yakınlık içinde olmaları idi.

Türkistan ve İran şehirleri için de XI. ve XII. yüzyıllarda yeni bir gelişim-değişim dönemi başlar. Şehirler büyür ve İslami eserler şehirlerin en önemli yapıları olur.

Türklerin yeni vatan dediği Anadolu'da şehirlerin kuruluşu hayli genişlere uzanır. XI. yüzyıla gelinceye kadar Anadolu şehirleri bir takım evreler geçirir. Parlamalar, sonuklaşmalar, büyümeler, küçümeler, surlu iken surların yıkılması, bazılarında daracık bir kale alanı içinde bütülmeler, bazı şehirler tarafından tamamen terk edilmeler gibi olgular yaşanır. Bu değişiklik olgularında, insan ve zaman faktörü, savaşlar,

1.2.4.2. ÜLKEMİZDE ŞEHİRCİLİK VE MEYDAN ANLAYIŞI

Türkler Anadolu'ya geldiğinde, burada büyük çoğunluğunun kuruluşları yüzyıllarca gerilere uzanan, üstelik kuruluş yerleri yönünden kararlılığa ulaşmış hazır şehirlerle karşılaşmışlardır. Bu nedenle Anadolu'yu yeni vatan yapan Türkler için temel sorun, mevcut şehirleri bir tarafa bırakarak yeni şehirler kurmak değil, hazır şehirlere kendi kültürel damgalarını vurmak üzere yerleşmek olabilirdi.

Türklerin geldikleri İç Asya'nın önemli bölümünü oluşturan Maverâünnehir, Horezm, Fergana, Çu, Talas bölgeleri ve Horasan ile doğu İran'da şehirler: kale, şehristan ve rabad olmak üzere üç bölümden meydana gelmekteydi.(40) Bu üç bölümlü şehirlerde kale ve şehristanın etrafında sur vardı. İç Asya'daki Türk bölgelerinden Doğu Türkistan'da şehirler üç bölümlü değildi ama, bunların da etrafında yine bir sınır bulunmaktaydı.

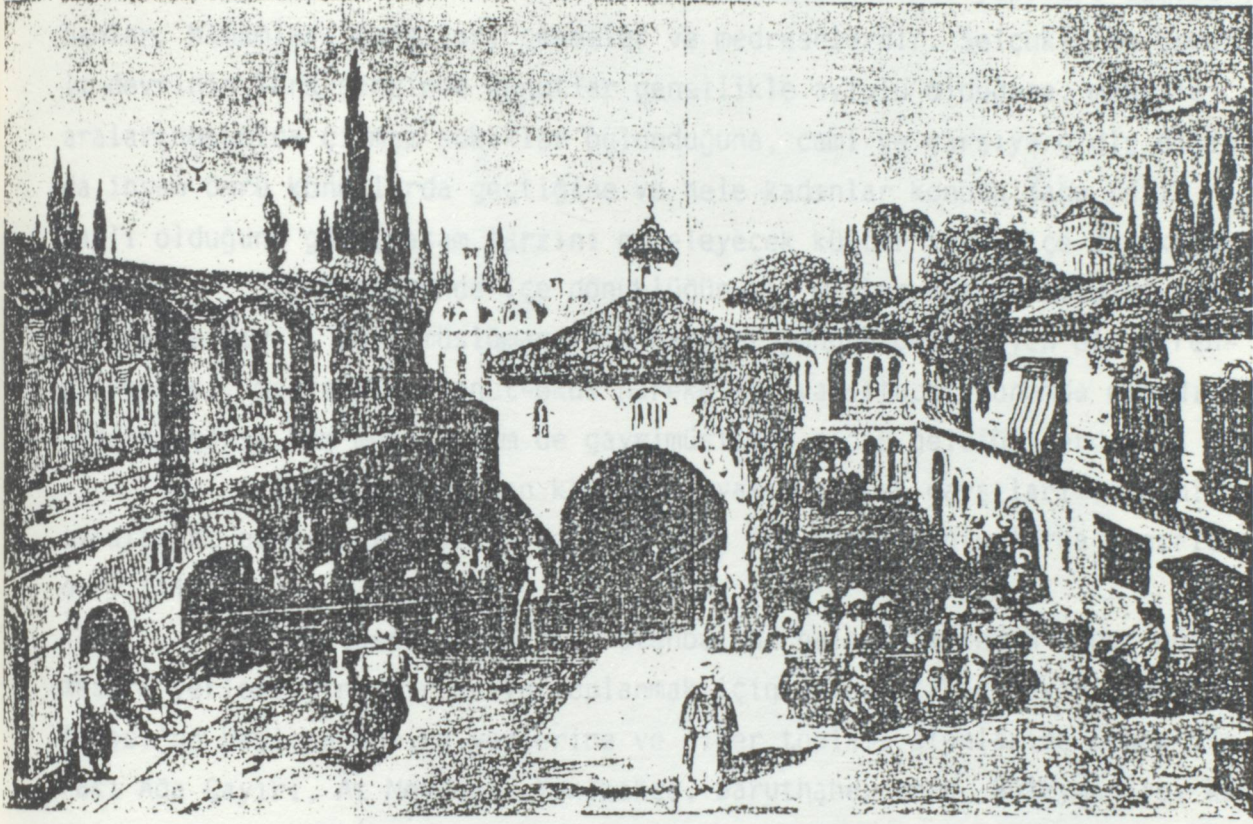
Üç elemanlı şehirlerde, kale çoğunlukla şehristanın içindeki bölümde yer almakta, bunun da etrafında ayrıca bir sur bulunduğundan, bu bölüm genellikle iç kale şeklinde adlandırılmaktaydı. Rabad, şehristan surunun dışındaki mahallelerdi. Önceleri, şehir halkının alışverişini yaptığı pazar yeri, Rabad'ın en dış sayılacak alanında yer almakta iken, zamanla şehir surlarına ve özellikle şehir kapısına yaklaştıkça, İslamiyetin İç Asya'ya yayıldığı dönemde pazar yeri şehir içine geçti.

İslamlığın İran ve Türkistan'a yayılması ve halkın İslamlığı kabul etmesinden sonra buralardaki şehirlerde meydana gelen en önemli değişiklik, kısa sürede şehirlerde en dikkate değer camilerin inşası ve pazar yerinin sur dışından sur içine girmesiydi. Bu arada dikkate değer bir nokta cami ile ticaret yerinin birbiri ile çok yakınlık içinde olmaları idi.

Türkistan ve İran şehirleri için de XI. ve XII.yüzyıllarda yeni bir gelişim-değişim dönemi başlar. Şehirler büyür ve İslami eserler şehirlerin en önemli yapıları olur.

Türklerin yeni vatan dediği Anadolu'da şehirlerin kuruluşu hayli gerilere uzanır. XI.yüzyıla gelinceye kadar Anadolu şehirleri bir takım evreler geçirir. Parlamalar, sönükleşmeler, büyümeler, küçülmeler, surlu iken surların yıkılması, bazılarında daracık bir kale alanı içinde büzülmeler, bazı şehirler tarafından tamamen terk edilmeler gibi olgular yaşanır. Bu değişiklik olgularında, insan ve zaman faktörü, savaşlar,

XIX.yüzyılda Edirne'de meydan çeşmesi (T.Allom'dan) Gravür (1)

ekonomik nedenler, kültürel sorunlar rol oynamıştır.

Türk şehirlerinin kendine özgü karakteristiğinin XV-XVI.yüzyıllarda iyice belirginlik kazanmıştır. Anadolu'yu yeni vatan yapan Türkler'in şehirler ve şehircilik konusunda, İç Asya, İslam, Anadolu ve hatta Akdeniz sentezinin maddi ve manevi sonuçları, XV. ve XVI.yüzyıllarda ortaya çıkar.

Türkler Anadolu'ya geldikleri sırada Helenistik ve Roma çağlarının tiyatro, agora, stadyum ve forumlu şehirleri devri çok gerilerde kalmış, bu özelliğe sahip şehirlerin çoğu yıkıntı ve terk edilmişliğe uğramıştı. Unutulmuşluğa uğrayan şeylerden biri de antik çağın planlı şehir anlayışı idi.

Türkler Anadolu'da İç Asya şehir kuruluşunu aynen uygulama şeklinde bir çabaya düşmediler. Anadolu'daki mevcut şehirlerde de kendi kişiliklerini kaybeder duruma asla düşmediler. İç Asya kültür verileri, İslami görüşler ve Anadolu'da buldukları bir senteze giderek Türk şehir

tipi diye niteleyebileceğimiz bir şehir tipi yarattılar.

Selçuklu ve Osmanlı şehirlerinin en önemli yapıları camiler, hanlar, hamamlar, çarşılar, çeşmeler ve medreselerdir. Selçuklu ve Osmanlı devrinin Türk şehrinde konutlar genellikle avlulu olduğuna, mahalle aralarında bolca çıkmaz sokaklar bulunduğu, cami ve çarşıya gidiş dışında insan ömrü konutlarda geçtiğine ve hele kadınlar konuta daha fazla bağlı olduğuna göre, yaşam tarzını niteleyecek kültür türü "içe dönük"tür.

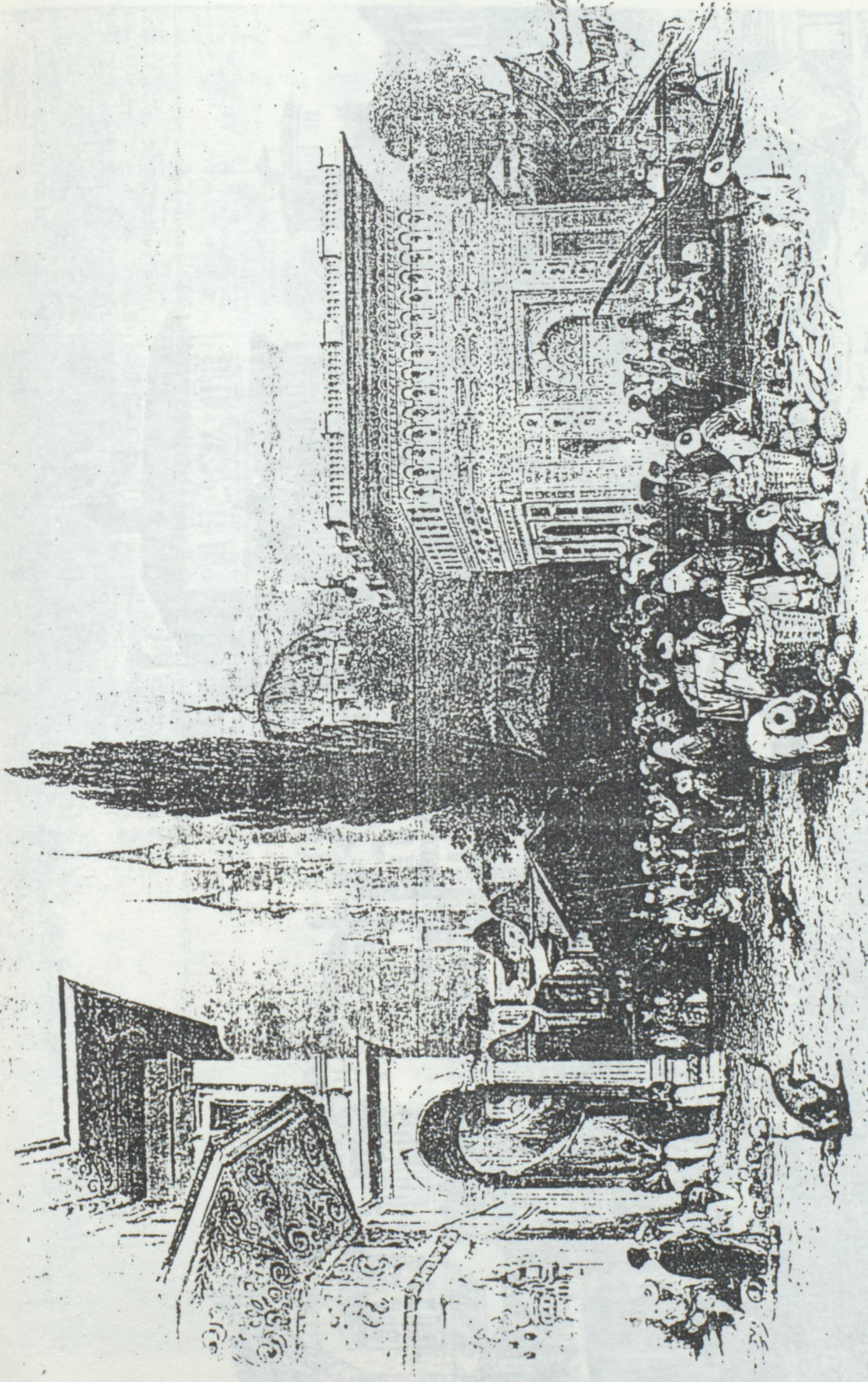
Türk şehrinde içe dönüklüğün bir miktar aralanabildiği alan sadece çarşıdır. Cami müslüman için hareket yönünü belirleyen bir nirengi noktası, medreseler konut-okul hareketini yansıtacak durumda olmadığından, çarşı hem müslim hem de gayrimüslimin gidip geldiği yerdir.

Ülkemizde meyden kavramına yakın olarak çarşıları ve cami avlularını görüyoruz. Halkın toplama yeri içe dönük toplumlarda sınırlıdır. (41)

XVII.asır ortasında İstanbul'da halk tarafından rabet gören mesire yerleri yine bir araya toplanmak için ortaya çıkan mekanlardır. İstanbul'un başlıca mesire yerlerine ve diğer toplama alanlarına örnek olarak: Ağa Çayırı, At Meydanı, Yenibahçe, Baruthane, Vefa, Süleymaniye, Kadirga Limanı, Şehzade, Yedikule, Valide Cami ve Ayasofya, Langa bucak, Lalezar Bağları, Eminönü, Defterdar İskelesi Meydanı ve Kağıthane yolunda Cirit Meydanı verilebilir.(42)

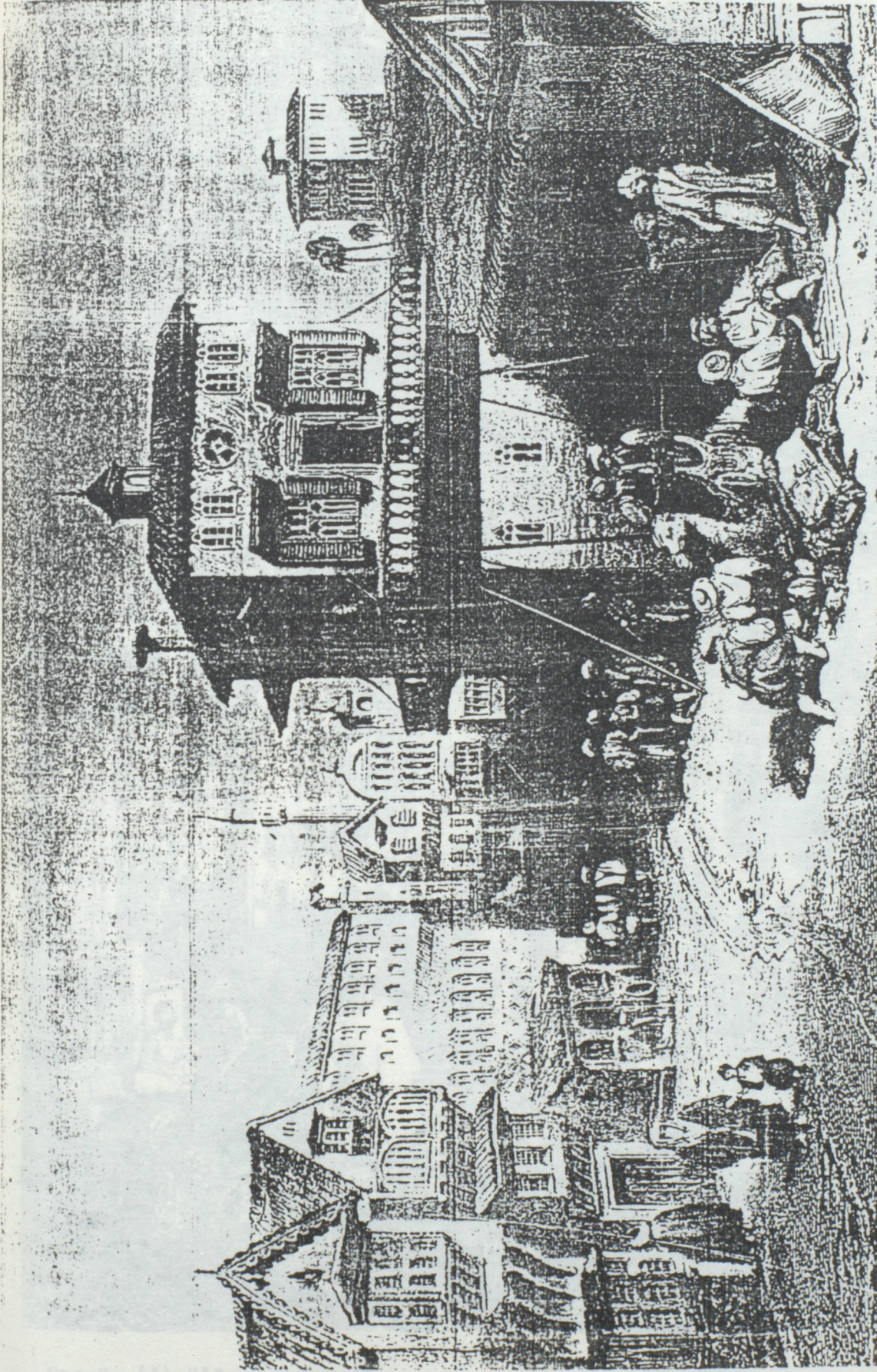

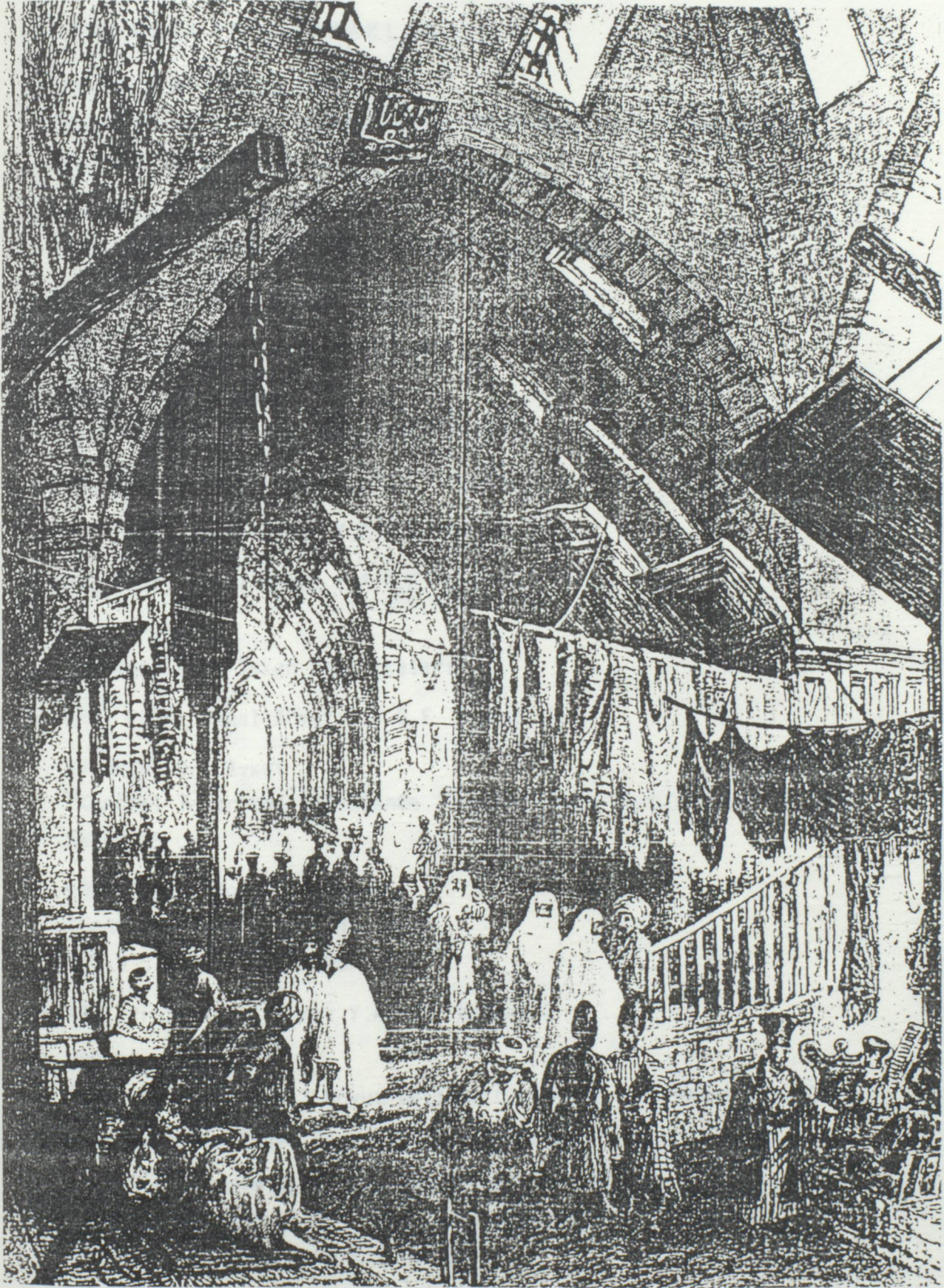
Gravür (2) XIX.yüzyıl gravürlerine göre İstanbul'da semt pazarı (Tophane Pazarı) T.Allom'dan

Gravür (3) XIX.yüzyıl gravürlerinde Edirne'de bir meydan

Gravür (4) XIX.yüzyılın ilk yarısında Avrupalı ressamlar tarafından yapılmış olan İstanbul gravürlerinde Kapalıçarşı'dan bir görünüm

I.BÖLÜM'DE

YARARLANILAN KAYNAKLAR :

1. GÜVENÇ, Doç. Dr. Bozkurt
"Mekan ve Eğitim Sorunları ve Bir Mekan Antropolojisine Doğru"
Mimarlık Dergisi Sayı:1-1971
2. ARU, Prof. Kemal Ahmet
"Şehirselleşmeler Ders Notları" Ocak 1982
3. GÜVENÇ, Bozkurt Y.A.G.E Kaynak 1
4. GÜVENÇ, Bozkurt Y.A.G.E Kaynak 1
5. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz
"Şehirciliğin Evrimi Ders Notları" 1985
6. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
7. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
8. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
9. BÖLEN, Fulin
"Yerleşmelerde İskan Politikaları"
10. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
11. KARAMAN, Dr. Aykut
"Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri" Yapı Dergisi Haziran 1988
Sayı: 79
12. KONUK, Yrd. Doç. Dr. Güzin
"Kentsel Tasarım Ders Notları"
M.S.Ü Ş.B.P.B 1985-1986
13. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
14. YÜKSEL, Güzin
"Kentsel Tasarımda 3.Boyut Getirme Ölçümleri ve Ülkemiz İçin Geniş
Kapsamlı Bir Model Önerisi" D.G.S.A Doktora Tezi 1979
15. BAKAN, Y.Pey.Mim Kayhan ve KONUK, Doç. Dr. Güzin
"Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi"
Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü

16. KARAMAN, Dr. Aykut Y.A.G.E Kaynak 11
17. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
18. KARAMAN, Dr. Aykut
"Kentsel Tasarım Ders Notları" 1985
19. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi
Cilt:3 Sayfa: 169-170
Ana Yayıncılık A.Ş ve Encyclopedia Britannica Inc İşbirliği ile
yayınlanmaktadır.
20. How The Greeks Builds Cities
Sayfa: 25, 78
21. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
22. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi
Cilt:5
23. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
24. M.S.Ü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kütüphanesi Dökümanları
"Avrupa'dan Meydan Örnekleri"
25. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
26. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
27. M.S.Ü Ş.B.P.B Kütüphanesi Y.A.G.E Kaynak 24
28. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
29. M.S.Ü Ş.B.P.B Kütüphanesi Y.A.G.E Kaynak 24
30. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
31. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
32. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz Y.A.G.E Kaynak 5
33. Italy Builds Sayfa:87
34. Nature Of The City Sayfa:179
35. Urban Pattern
36. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2

37. ARSLANOĞLU, Doç. Dr. İnci N.
"Palmanova Yaşayan Bir İdeal Rönesans Kenti"
O.D.T.Ü Yayını
38. ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E Kaynak 2
39. M.S.Ü Ş.B.P.B Kütüphünesi Y.A.G.E Kaynak 24
40. CEZAR, Prof. Mustafa
"Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık"
İstanbul 1977
41. CEZAR, Prof. Mustafa
"Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem
İmar Sistemi"
İstanbul 1985 Milli Eğitim Basımevi
42. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN
"XVII.asırda İstanbul"
Çeviren: H. Andresyan 1956

2. BÖLÜM

Tarihi mekanların çağdaş fonksiyonlara dönüşümünü Sultanahmet Meydanı üzerinde incelemek mümkündür. Ancak İstanbul'un ve Sultanahmet Meydanı'nın konumunu, geçmişten günümüze dek geçirdiği aşamaları incelemekle, bugünkü durum hakkında bir karar verilebilir. Sultanahmet Meydanı'nın İstanbul metropoliten alanı içindeki fonksiyonu ve yeri nedir? Ne olacaktır?

2. BÖLÜM

2.1. İSTANBUL'DA İLK YERLEŞMELER

İstanbul'un Karadeniz ve Akdeniz arasındaki ticaret ilişkilerinin sağladığı su yolu üzerinde bulunması, Haliç gibi bir limana sahip olması ilk çağlarda kentin ticaret kenti olarak gelişmesinde uygun koşullar yaratıyordu.

2. BÖLÜM

Tarihi mekanların çağdaş fonksiyonlara dönüşümünü Sultanahmet Meydanı üzerinde incelemek mümkündür. Ancak İstanbul'un ve Sultanahmet Meydanı'nın konumunu, geçmişten günümüze dek geçirdiği aşamaları incelemekle, bugünkü durum hakkında bir karar verilebilir. Sultanahmet Meydanı'nın İstanbul metropoliten alanı içindeki fonksiyonu ve yeri nedir? Ne olacaktır?

İstanbul çevresine ulaşan ilk Grek boyları ilk önce Anadolu ve Trakya kıyılarından başlayarak Marmara ve Karadeniz'e uzanan karanizasyon yolları üzerinde önce Chalcedon (Kadıköy) sonra Byzantion kendini diğer Grek kentlerine kabul ettirmiştir.

Bugünkü İstanbul kentinin ilk çekirdeği Byzantion kentidir. Byzantion İstanbul yarımadasının burnundaki bölgeye kurulmuştur. İstanbul'un topografik durumu ve etrafının sularla çevrili olması elverişli savunma olanakları yaratmaktadır. Haliç'in kıyı çizgisine paralel olarak yarımada'nın kuzeyindeki tepeler Fatih ve Edirnekapi sınırlarını da içine almaktadır. Edirnekapi'dan Sarayburnu'na kadar sıralanan tepeler arasında iki önemli boyun izlenmektedir. Bunlardan birincisi bugün Bozdoğan Kemerli'nin bulunduğu kesim, diğeri ise Roma devrinde kısmen doldurulmuş olan Divanyolu yani Sultanahmet meydanı ve çevresi kesimidir.

İstanbul'un siyasal ve ekonomik bakımdan bir dünya kenti olma süreci İmparator Konstantin'in başkenti buraya taşımasıyla başlamıştır. M.S. 4.yüzyılda kent nüfusun artışıyla oldukça büyümüş ve Konstantinopolis adını alan kent ilk önce Doğu Roma daha sonra Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olarak 20.yüzyıla kadar siyasal ve ekonomik merkez olma işlevini sürdürecektir.

Sultanahmet meydanı diğer adı ile Hipodrom M.S. 2.yüzyılda Byzantion "Grek kenti"nden, "Roma kenti"ne dönüşünce daha fazla önem kazanmıştır. (1)

2.1. İSTANBUL'DA İLK YERLEŞMELER

İstanbul'un Karadeniz ve Akdeniz arasındaki ticaret ilişkilerinin sağladığı su yolu üzerinde bulunması, Haliç gibi bir limana sahip olması ilkçağlarda kentinticaret kenti olarak gelişmesinde uygun koşullar yaratıyordu.

İstanbul çevresine ulaşan ilk Grek boyları ilk önce Anadolunun batı kıyılarına çıkmışlardır. Ege kıyılarında ki yerleşmelerin nüfus nüfus artışlarına olanak tanımayan coğrafik yapısı ve tarımsal alanların kıtlığı nedeniyle ilk Grek kentlerinden dışarıya göçler başlamıştır. Antik Grek toplulukların kendi nüfus büyüklüğünü bazı siyasal nedenlerle belirli bir sınırdan tutma gayreti göçleri kamçılayan bir diğer etmen olmuştur. Böylece M.Ö. 7.yüzyılda Ege kıyılarından İyonya'ya Anadolu ve Trakya kıyılarını izleyerek Marmara ve Karadeniz'e uzanan kalanizasyon yolları üzerinde önce Chalcedon (Kadiköy) sonra Byzantion kendini diğer Grek kentlerine kabul ettirmiştir.

Bugünkü İstanbul kentinin ilk çekirdeği Byzantion kentidir. Byzantion İstanbul yarımadasının burnundaki bölgeye kurulmuştur. İstanbul'un topoğrafik durumu ve etrafının sularla çevrili olması elverişli savunma olanakları yaratmaktadır. Haliç'in kıyı çizgisine paralel olarak yarımadanın kuzeyindeki tepeler Fatih ve Edirnekapı semtlerini de içine almaktadır. Edirnekapı'dan Sarayburnu'na kadar sıralanan tepeler arasında iki önemli boyun izlenmektedir. Bunlardan birincisi bugün Bozdoğan Kemerinin bulunduğu kesim, diğeri ise Roma devrinde kısmen doldurulmuş olan Divanyolu yani Sultanahmet meydanı ve çevresi kesimidir.

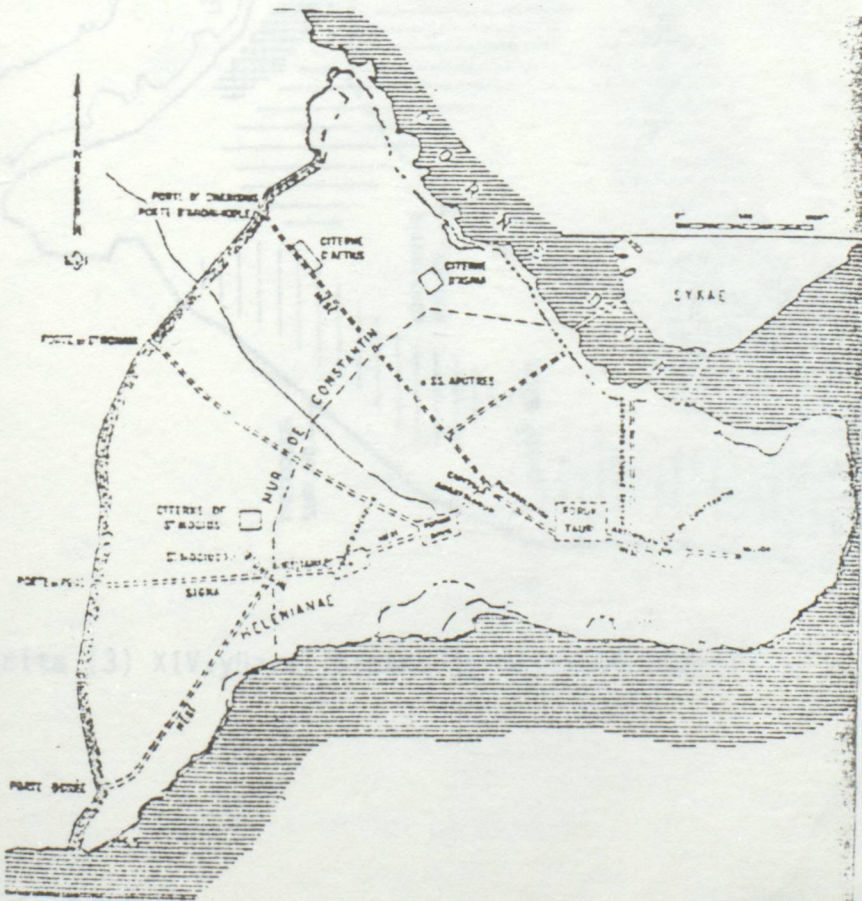
İstanbul'un siyasal ve ekonomik bakımdan bir dünya kenti olma süreci İmparator Konstantin'in başkenti buraya taşımasıyla başlamıştır. M.S. 4.yüzyılda kent nüfusun artışıyla oldukça büyüyen ve Konstantinopolis adını alan kent ilk önce Doğu Roma daha sonra Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olarak 20.yüzyıla kadar siyasal ve ekonomik merkez olma işlevini sürdürecektir.

Sultanahmet meydanı diğer adı ile Hipodrom M.S. 2.yüzyılda Byzantion "Grek kenti"nden, "Roma kenti"ne dönüşünce daha fazla önem kazanmıştır. (1)

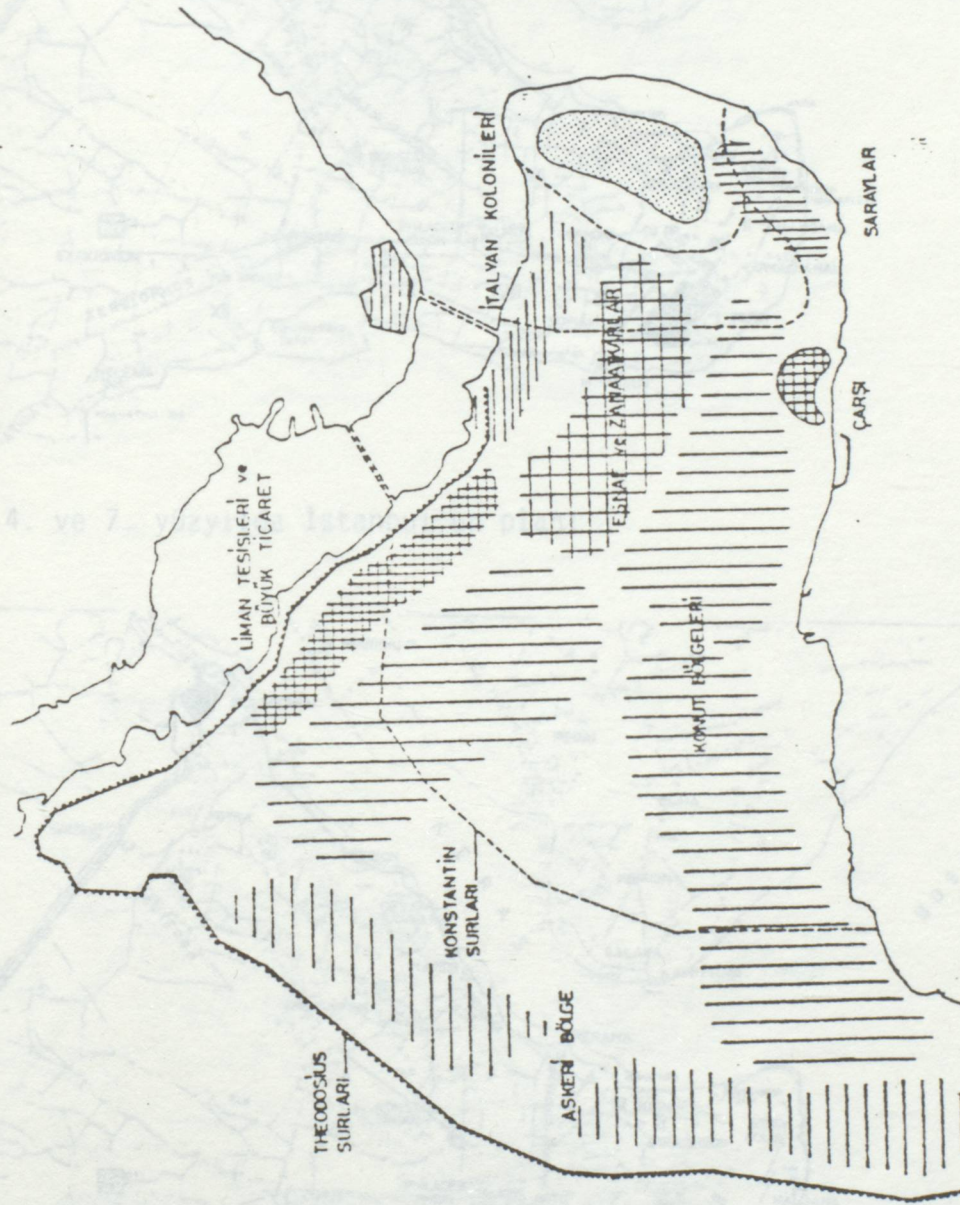

Harita (1) Bizans'ta Yönetim Bölgeleri

Harita(2) Bizans'ta Ana Caddeler ve Meydanlar

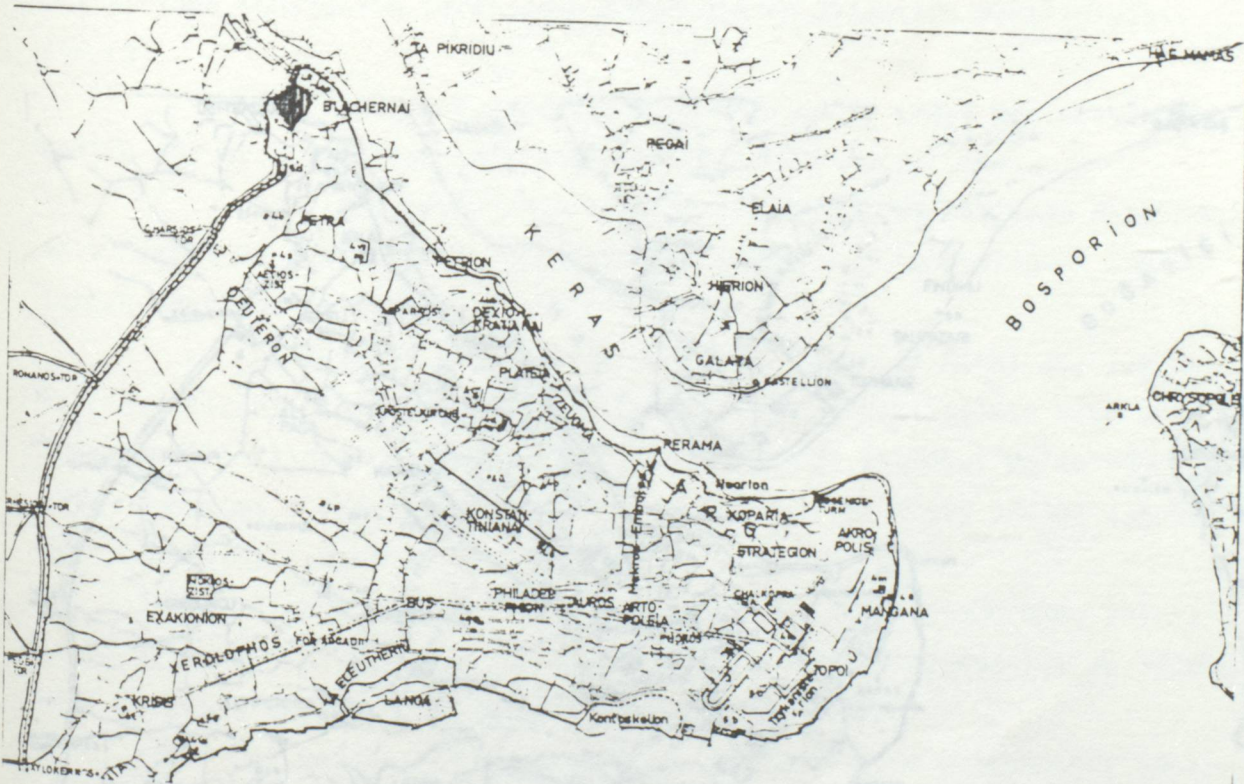

Harita (3) XIV.yüzyıl Bizans'ta İşlevsel Alanlar

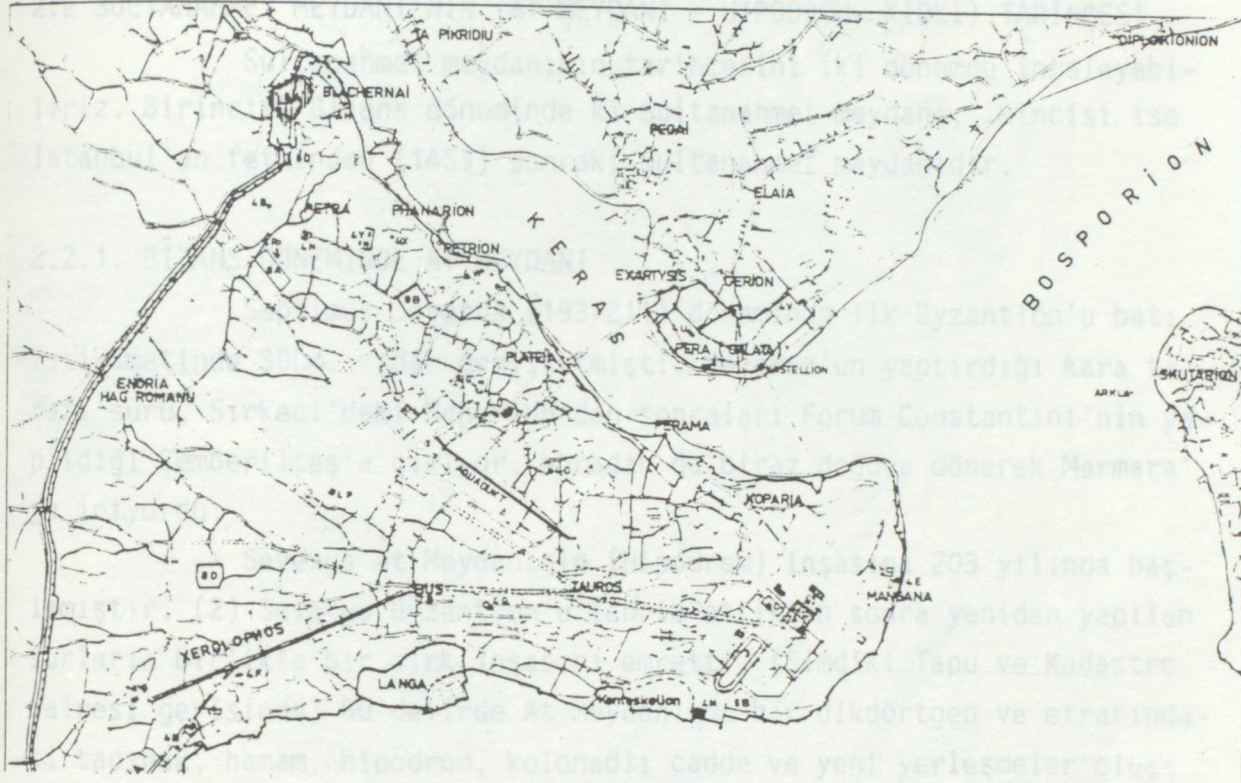

4. ve 7. yüzyılda İstanbul'un planı

8. ve 12. yüzyılda İstanbul'un planı

13. ve 15.yüzyılda İstanbul'un planı

15. ve 16. yüzyılda İstanbul'un planı

2.2 SULTANAHMET MEYDANI'NIN (AT MEYDANI - HİPODROM- KİRKİ) TARİHÇESİ

Sultanahmet meydanının tarihçesini iki dönemde inceleyebiliriz. Birincisi Bizans döneminde ki Sultanahmet meydanı, ikincisi ise İstanbul'un fethinden (1453) sonraki Sultanahmet meydanıdır.

2.2.1. BİZANS DÖNEMİNDE AT MEYDANI

Septimus Severus (193-211) döneminde ilk Byzantion'u batı istikametinde 300m. kadar genişletmişti. Severus'un yaptırdığı kara tarafı suru, Sirkeci'deki Nehorion'dan sonraları Forum Constantini'nin yapıldığı Çemberlitaş'a çıkıyor, buradan da biraz doğuya dönerek Marmara'ya iniyordu.

Severus At Meydanının (Hipodrom) inşasına 203 yılında başlamıştır. (2) Severus Byzantion'u tahrib ettikten sonra yeniden yapılan surlarla birlikte bir sirk inşasını emretti. (Şimdiki Tapu ve Kadastro dairesi gerisinde) Bu devirde At meydanında bir dikdörtgen ve etrafındaki tapınak, hamam, hipodrom, kolonadlı cadde ve yeni yerleşmeler oluşmuştu.

M.S.323 yılına kadar Byzantion bu halindedir. Ancak M.S. 323 yılında Konstantin tarafından fetih olunan Byzantion yakılıp yıkılır.(3)

M.S. 330'da Konstantin (306-337) kenti imara başlamış ve kentin adı Byzantion'dan Konstantinopolis'e dönüşmüştür.(4)

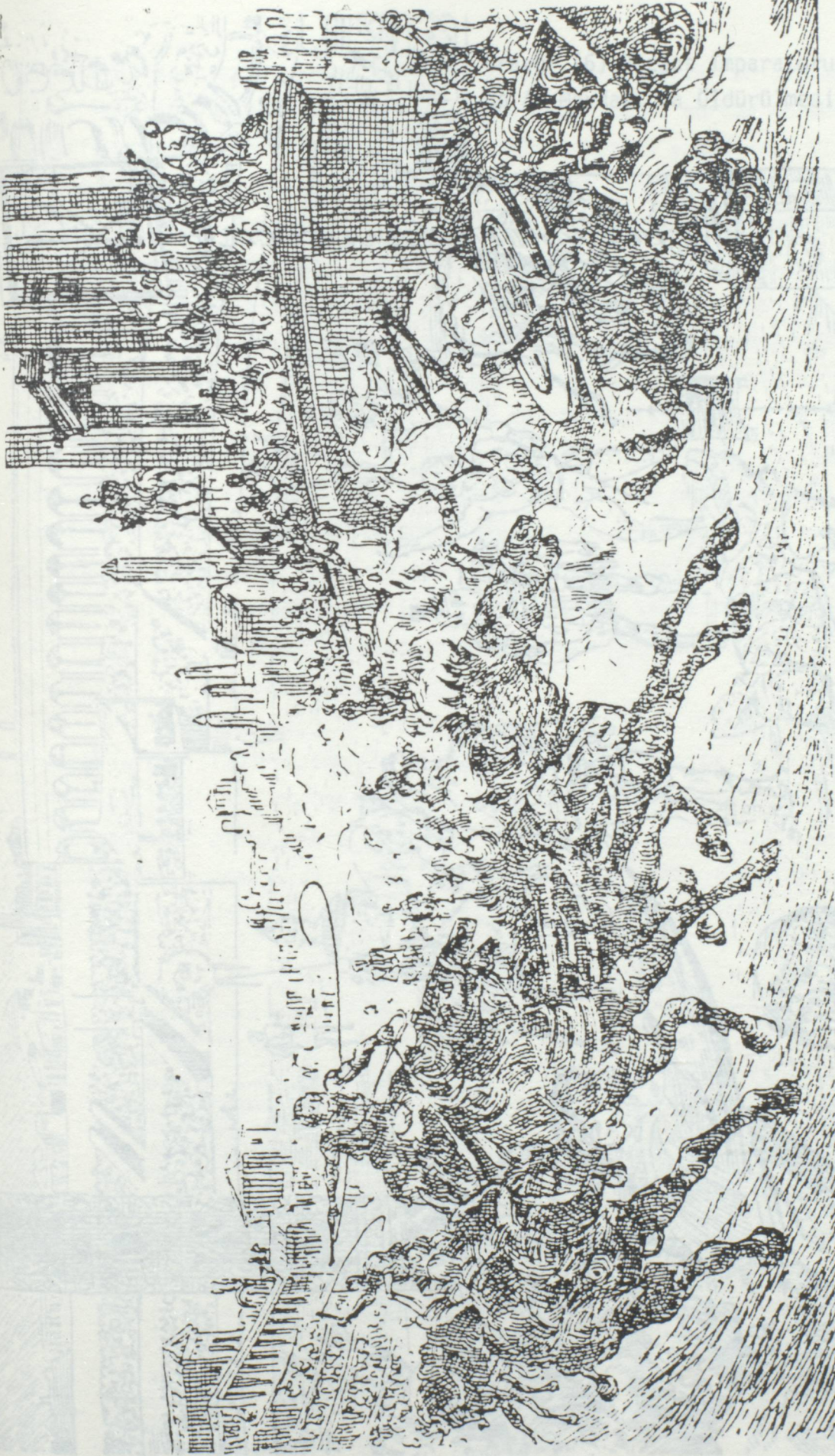
Septimus Severus tarafından ilk inşaatına başlanan Hipodrom asıl haşmet ve genişliğini, uslûp ve göz kamaştıran zenginliğini Konstantin devrinde bulmuştur.(5)

At meydanı eski adı ile Hipodrom, bazen de Kirki adı ile anılırdı. Bizans Hipodromu gayet büyük olduğu için yapılışının uzun bir zamana bağlı kaldığı muhakkaktır. Bizans devrinde İstanbul'un en büyük ve en muhteşem meydanı olan Hipodrom'un açılışı, 11 Mayıs 330'da şehrin küşad merasimi sırasında yapılmıştır.(6)

Bizans Payıtahtında önemli bir yeri olan Hipodromun yalnız at ve araba koşularına ayrılan alanı 118,5x370m uzunluğunda idi ve 100000 kişi bu alana seyirci olarak katılabilirdi. (7) (8)

At meydanında o devirlerin her türlü spor eğlenceleri yapılmaktaydı. Bir köşesinde mevcut olan açık hava tiyatrosunda o devre ait temsiller verilir, sanatkarlar eserlerini teşhir ederlerdi. Hipodromda

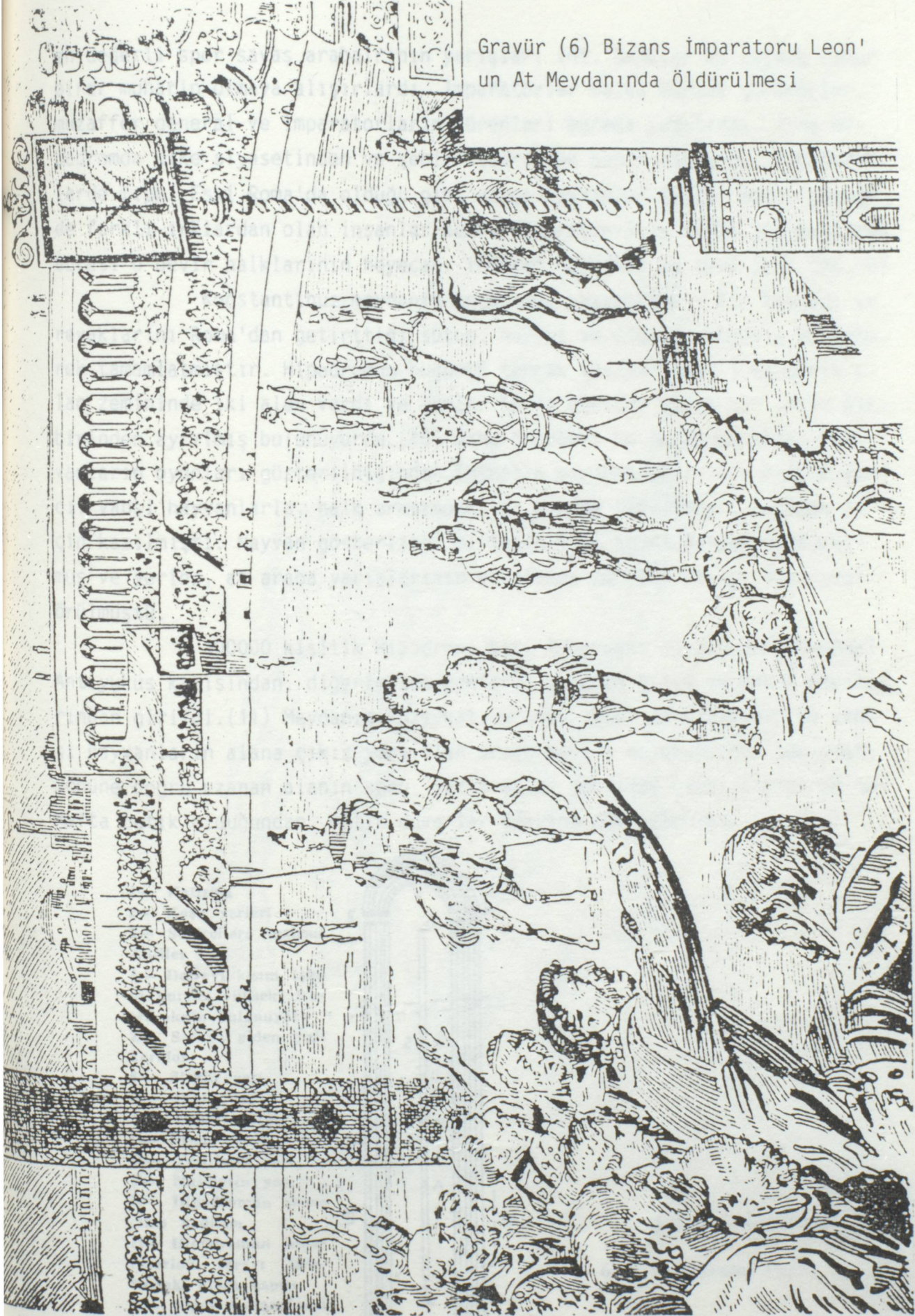

Gravür (5) At Meydanında Bir Araba Yarışı

Gravür (6) Bizans İmparatoru Leon'
un At Meydanında Öldürülmesi

en değerli spor savaş arabalarının yarışları idi. Gençler bu sayede cesur birer muharip olmaya alışıyorlardı. İmparatorlar halka burada görünürler, muzaffer general ve imparatorların törenleri burada yapılırdı. Yine hipodromda ülke siyasetinden ve şehir işlerinden bahis olunurdu. İlk devirlerde tıpkı Eski Roma'da olduğu gibi vahşi hayvanlar tehşir edilir, bazen de farklı ırklardan olan insanlar kendi kıyafetleriyle halka gösterilirdi. Burası o devir halklarının heyecan, ihtişam, eğlence ve zevk yeri idi.(9)

Konstantinus meydanının inşasında basamakların bir kısmını ve revaklarını Roma'dan getirttiği sütun, heykel ve diğer anıtlarla süsleterek tamamlatmıştır. Hipodromun bugünkü toprak seviyesinden 1,5m derin olan zemininde iki alan vardı ve bunlar Spina denilen alçak bir setle birbirinden ayrılmış bulunuyordu.(10) Daha önceleri bu meydanda vahşi hayvanların oyunları gösterildiğinden Spinanın yerinde derin bir hendek vardı. Vahşi hayvanlarla, halk arasındaki bu hendek tehlikeleri önlemek için kazılmıştı. Hayvan gösterileri bırakıldıktan sonra hendek doldurulmuş ve yerine, at araba yarışlarının etrafında cereyan ettiği bir duvar örülmüştü.

100000 kişilik Hipodroma biri İmparator locasının altındaki Antiyukus kapısından, diğerleride yanlarda bulunan Desim ve Nekra kapılarından girildi.(11) Meydanın kuzeybatı ucunda yarış arabalarının ve vahşi hayvanların alana çıkış yeri olan araba mahali bulunuyordu. Güneybatı yönüne doğru uzanan alanın sonu, yarım daire şeklinde olup, toprak bu tarafta batık olduğundan, metin duvarlar üzerine oturtulmuştu.

Şekil (16) Bizans

Hipodromu Planı

Alanın etrafı 30-40 sıra basamakla çevrili idi. Araba mahalinin biraz ötesinde, alanın sol tarafında, imparatora mahsus tribün (Katizma) bulunuyordu. Basamakların üzerinde heykel ve diğer sanat eserleriyle süslenmiş gezi yerleri vardı. Bu sanat eserleri içinde Doc Dandolo tarafından Venedik'e götürülerek San Marco kilisesinin cephesine yerleştirilmiş ve halen orada görülmekte olan 4 adet bronz at da vardı. Meydanın güneybatısında, yarım daire şeklinde ki Sphendone denilen ve kemerlerle birbirine bağlı 37 sütunlu bir galeri vardı. P. Gylius 50 ayak uzunluğunda olan bu mermer sütunlardan 17 tanesinin, 1540 senesinde mevcut olduğunu, fakat Kanuni Sultan Süleyman'ın imaretinin inşasında kullanılmak üzere kaldırıldığını söyler. Hipodroma açılan bir çok kapılardan bilinenlerden biri, İmparator Tribününün tek kanatlı kapısı, diğer biri saraya giden helezonvari merdivenin yanındaki, bir tanesi de, Nika isyanı sırasında oraya birçok ölü yığıldığı için Nekra (ölüm) adını taşıyan ve batı tarafında bulunması muhtemel olan kapı, en büyüğü de doğu tarafına açılan bronz kapı idi.(12)

Spina renilen duvarın üzerindeki abidelerin başlıcaları bugün hala mevcut olan Dikilitaş, Burmalı Sütun, Örme Sütun (1.2.3.bölümünde detaylı olarak anlatılacaktır) ve diğer kıymetli abideler teşkil ediyordu. Bunların hepsi bir hizaya dizilmişlerdi. Bu heykeller arasında arslanla güreşen bir adam, can çekişen bir boğa, Lizip'in eseri bir herkül, azgın at, bir yılanı kaldıran kartal, muhاریpleri teşvik eden Eleni, İmparator Gratiyen, Valentiyen, Teodos ve mükafat kazanmış araba koşucularının heykelleri vardı.(13)

Hipodrom tarih boyunca yangınlardan dolayı kısmen harap olmuş ve yeniden yapılmıştır. En tahripkar yangınlar 406, 491, 497, 507 senelerinde olmuştur. (14)

Koşulardan bir gün evvel imparator locasına güneşe mani olmak üzere büyük ipek bir tente asılırdı. Bu tentenin asılışı resmi bir ilan mahiyetinde olur, o gece kapılarda bekleyen halk sabah hipodroma hücum ederek burayı bir kaç saat içinde doldururdu. Maviler ve yeşiller ismini alan iki grup arasında yapılan at ve araba yarışları heyecanlı olurdu. Halkın taraflardan birini tutması kanlı mücadelelere yol açardı. Bu kavgalar imparatorun locasına kadar uzanırdı. Bizans'ın son zamanlarına doğru artık hipodrom oyunları yavaş yavaş terk edilmişti. Yalnız büyük bayram günlerinde temsiller veriliyordu.(15)

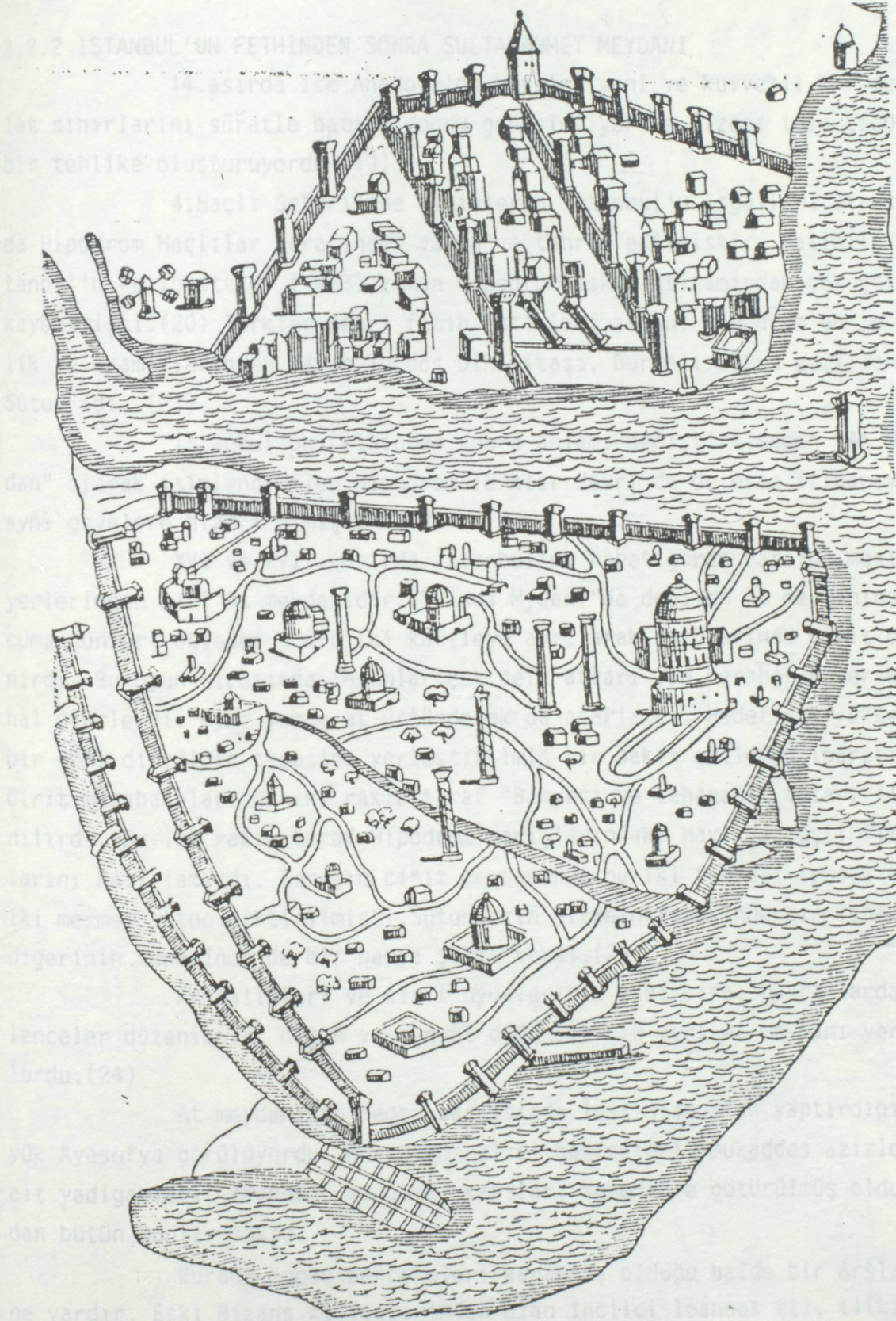

Hipodrom ve çevresinde Ayasofya, Arslanhane, Büyük Saray, Küçük Ayasofya, gibi önemli yapılar bulunmaktadı. (2.2.3. bölümünde anlatılacaktır.)

Bizans önce Arapların daha sonra da Latinlerin istilasına uğramıştır. Latinler 13 Nisan 1204'de şehri istila etmişlerdi. Hipodromda bulunan İmparator heykelleri, bir çok ilah şekilleri tahrip ve yağmalara uğradı. (16) Latin fethinden sonra ise hipodrom tamamen terk edildi, her tarafı harap oldu. Birçok heykeller hatta büyük Herkül heykeli para yapılmak üzere Latinler tarafından eritildi. Sütunların üzerindeki madeni kaplamalar söküldü. Ayasofya'nın bütün hazinelerini çalmışlar, ne kadar kıymetli taş, altın, gümüş, dini avani varsa hepsini sökerek paylaşmışlar, hatta kıymeti taktir edilemeyecek çok masrafla vücuda gelmiş olan büyük kapının işlemeli perdesini bile parça parça edip kapişmışlardır. (17)

Bizans İmparatorluğu böylelikle Latinlerin eline geçmiş, ülke birçok dükalıklara ve kontluklara ayrılmıştı. 1261'de Latinlerin elinden kurtulan Bizans eski ihtişamını tekrar bulamamıştır. (18)

Gravür (9) İstanbul'un 1422 Yılında Yapılan İlk Planı

2.2.2 İSTANBUL'UN FETHİNDEN SONRA SULTANAHMET MEYDANI

14.asırda ise Anadolu'da kurulan yeni ve kuvvetli bir devlet sınırlarını süratle batıya doğru genişletiyor ve Bizans için ciddi bir tehlike oluşturunuyordu.(19)

4.Haçlı Seferi'nde Latinlerin İstanbul'u işgalleri sırasında Hipodrom Haçlılar tarafından yağma ve tahrip edilmiştir. Fatih'in İstanbul'u fetih ettiği (1453) zaman Hipodrom eski ihtişamından pek çok şey kaybetmişti.(20) Türkler şehri fetih ettikleri zaman, Hipodrom'un zenginlik ve azametlerinden kalan Teodos Dikilitaşı, Burmalı Sütun ve Yılanlı Sütun idi. (21)

İstanbul'un fethinden sonra anlamı değiştirilmeden "At Meydanı" olarak isimlendirilen Hipodrom Türkler devrinde de esas itibarıyla aynı gayelere hizmet etmiştir.(22)

XVI ve XVII. asırda İstanbul'un rabet gören başlıca mesire yerlerinden biri At meydanıdır. "Cindi Mydanı"da denilen At meydanında cuma günleri öğleden sonra iki kafiye ayrılacak at üzerinde cirit oynanırdı. Bu oyun sırasında insanlar çok defa atları ile beraber düşerek derhal ölürlardı. Aynı yerde at üstünde ok da atarlardı. Hedef çok yüksek bir gemi direğinin tepesine yerleştirilmiş bir bakır gülleden ibaretti. Cirit müsabakalarında iki rakip taraf "Bamyacı ve Lahanacı" adları ile anılırdı. Bu iki rakip taraf Hipodrom yarışlarındaki Mavi ve Yeşil fıkralarını hatırlatırdı. Sarayın cirit meydanında bu iki fıkrayı temsil eden iki mermer sütun diktilmişti.Sütunların birinin tepesinde bir lahana, diğerinin tepesinde de bir bamyası şekli vardı.(23)

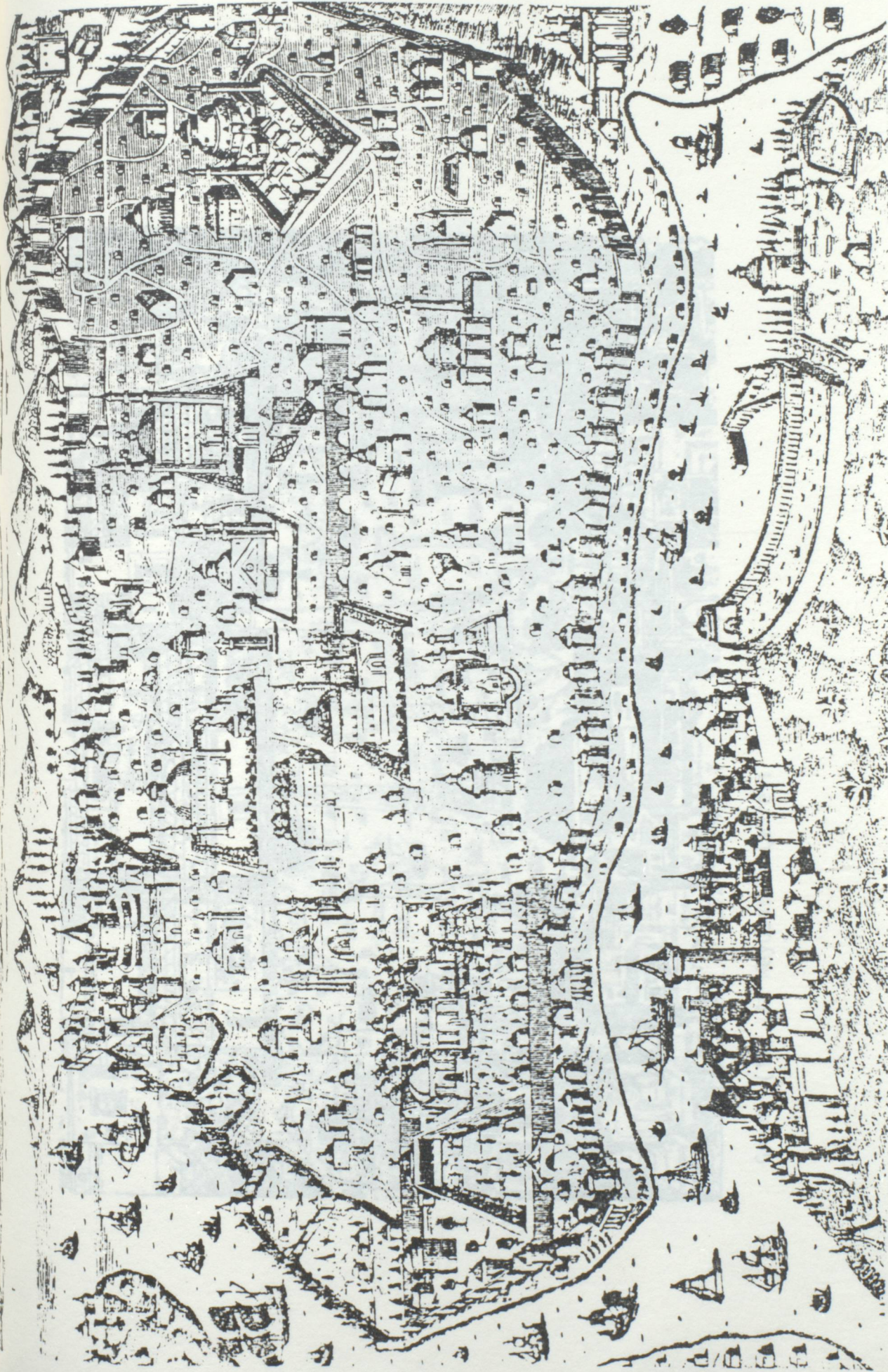
At talimleri ve cirit oyunlarının yanı sıra, bayramlarda eğlenceler düzenlenir, düğün ve sünnet düğünlerinin yeri At meydanı yeri olurdu.(24)

At meydanının hemen karşısında İustinianos'un yaptırdığı büyük Ayasofya görölüyordu. Bunun göz alıcı hazineleri, mukaddes azizlere ait yadigarları, trapezi, ve güzel kapıları Venedik'e götürölmüş olduğundan bütün bunlar yoktu.

Burada kubbe pencereleri kapanmış olduğ halde bir Arslanhane vardır. Eski Bizans kiliselerinden olan İncilci İoannes fil, tilki, kurt, pars, maplan gibi hayvanların barındığı arslanhane olmuştur. Biraz ileride sarayın beylik nakkaşlarının oturduğ Nakkaşhane vardır.(25)

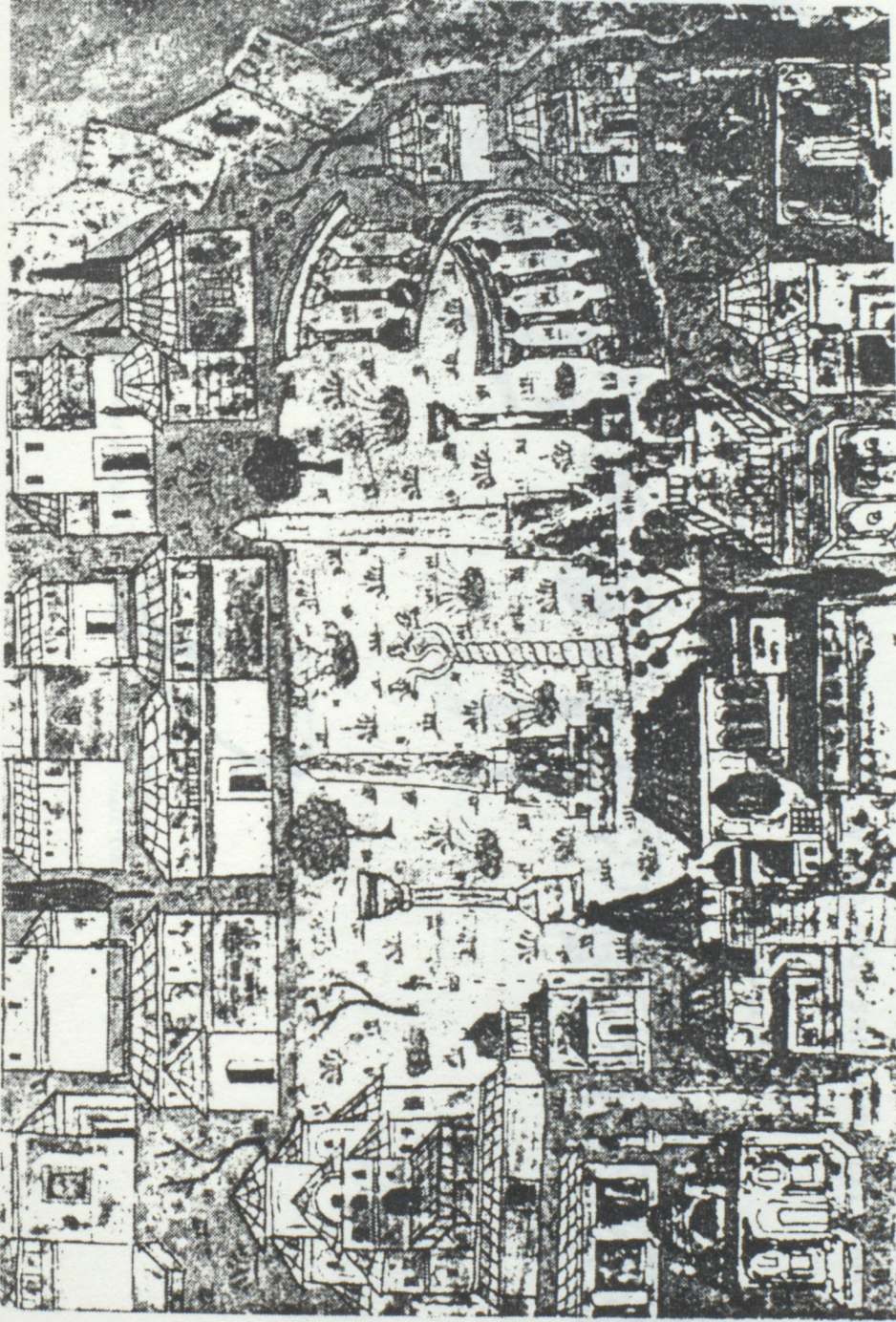
XVI.yüzyılda 1520 yılında At meydanında, meydanın batı kenar-

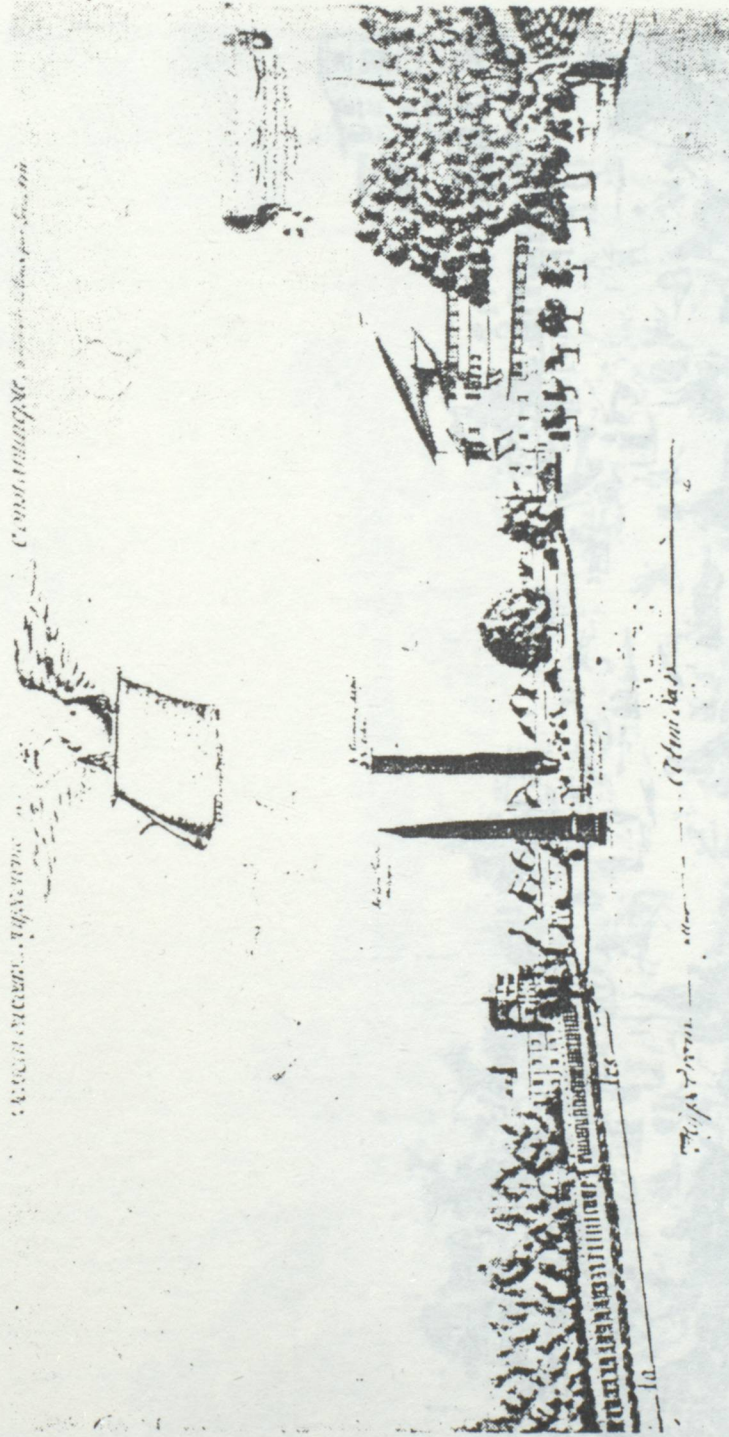
Gravür (10)

Gravür (11) At Meydanı ve Çevresi

Gravür (12) Cornelius Loos'dan At Meydanı, 1710

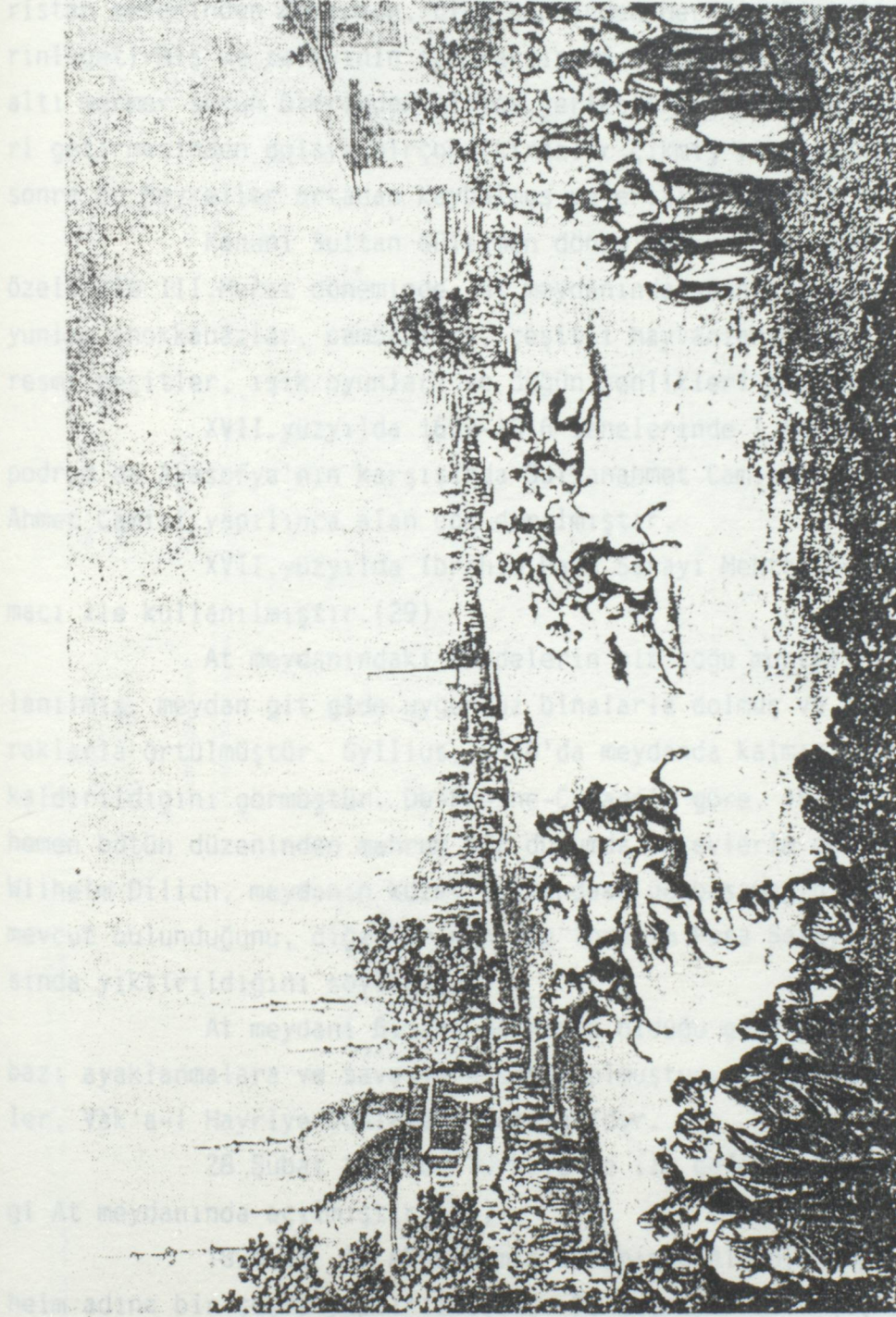
Gravür (13) 1783 Yıllarında At Meydanı ve Çevresi

Gravür (14) 1824 Yılında Edward Raczynski'den At Meydanı Tasviri

rında Hipodromun kazemelerine ait kalıntılar üzerinde inşa edilmiş olan ve İbrahim Paşa Sarayı adı ile tanınan bina tam bir seylilik binasıdır. (26) İbrahim Paşa sarayının yanında daha önceleri Defterdarlık, İplikhane binaları ve İran hastanesi vardı.

1526 senesinde İbrahim Paşa ile Kanuni Sultan Süleyman Maca-

Gravür (14) 1824 Yılında Edward Raczynski'den At Meydanı Tasviri

rında Hipodromun kademelerine ait kalıntılar üzerinde inşa edilmiş olan ve İbrahim Paşa Sarayı adı ile tanınan bina tam bir seyirlik binasıdır.(26) İbrahim Paşa sarayının yerinde daha önceleri Defterdarlık, İplikhane binaları ve İran hastanesi vardı.

1526 senesinde İbrahim Paşa ile Kanuni Sultan Süleyman Macaristan seferinden dönerken, Ofen şehrinden Herkül, Dian Apdlon, heykellerini getirmiş ve sarayının tam karşısına tesadüf etmek üzere meydana altı mermer sütun üzerinden birine yerleştirmiştir. Paşa'nın bu heykelleri getirmesinden dolayı birçok itirazlar çıkmış ve Paşa'nın vefatından sonra bu heykeller ortadan kaybolmuş ve eritilmişlerdir.(27)

Kanuni Sultan Süleyman döneminde ve daha sonraki dönemlerde özellikle III.Murat döneminde, At meydanında sünnet düğünleri, türlü oyunlar (hokkabazlar, cambazlar), çeşitli hayvanların yaptığı gösteriler, resmi geçitler, ışık oyunları ve düğün şenlikleri yapılmakta idi.(28)

XVII.yüzyılda 1609-1616 senelerinde I.Ahmet tarafından Hipodrom da Ayasofya'nın karşısında Sultanahmet Camisi yapılmıştır. Sultan Ahmet Camisi yapılıncaya alan çok daralmıştır.

XVII.yüzyılda İbrahim Paşa Sarayı Mehterhane ve Boyahane amacıyla kullanılmıştır.(29)

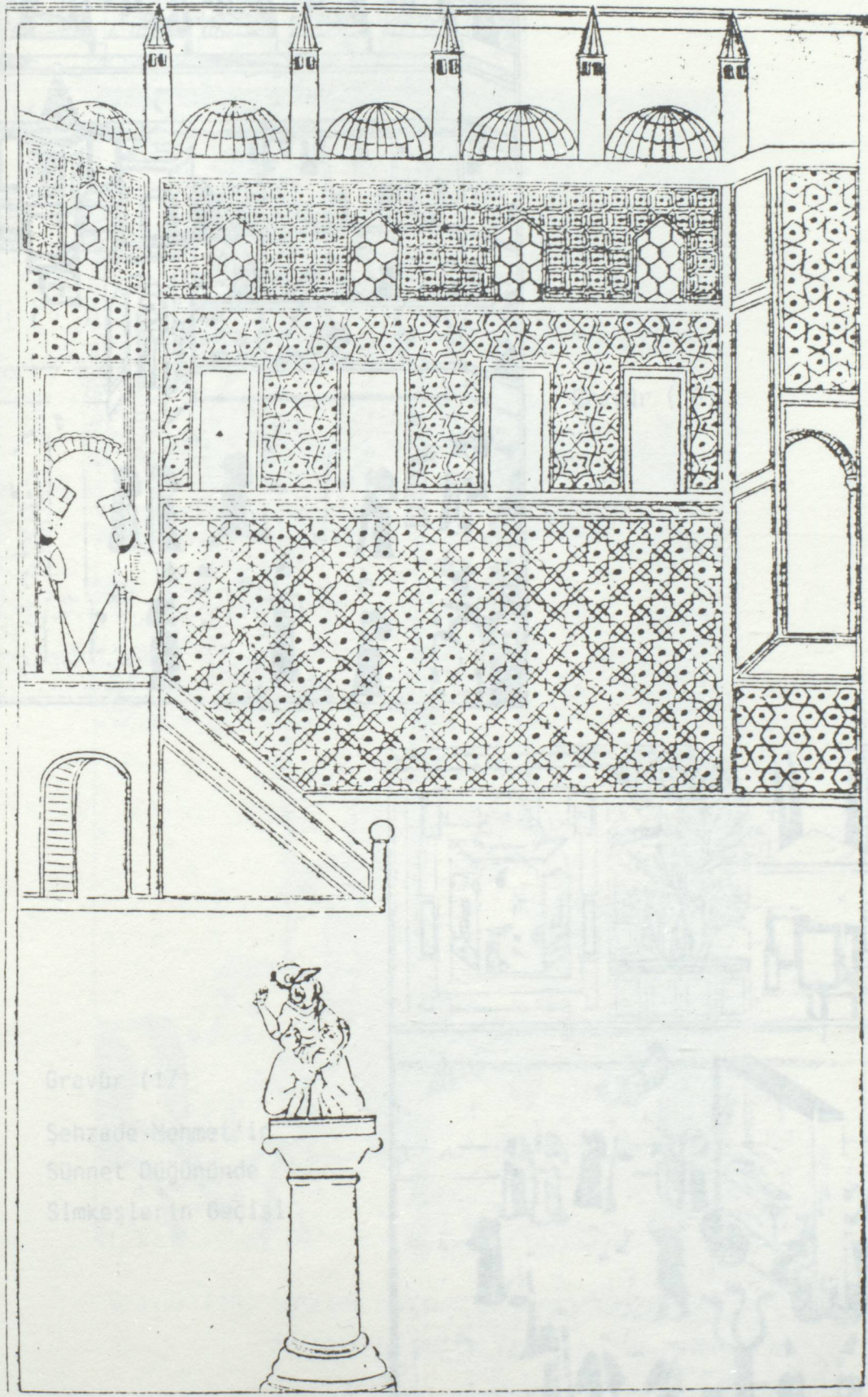
At meydanındaki abidelerin bir çoğu muhtelif saatlerde kullanılmış, meydan git gide uygunsuz binalarla dolmuş ve zemin yığılan topraklarla örtülmüştür. Gyllius, 1540'da meydana kalmış bazı sütunların kaldırıldığını görmüştür. Du-Fresne-Cavage'a göre, 1573'de meydan hemen hemen bütün düzeninden mahrum bir durumda ve evlerle dolmuş bulunuyordu. Wilhelm Dilich, meydanın kuzey kısmındaki üç basamağın XVI.asırda henüz mevcut bulunduğunu, diğerlerinin ise İbrahim Paşa Sarayı'nın inşası sırasında yıktırıldığını söyler.(30)

At meydanı Bizans devrinde olduğu gibi Osmanlı Devri'nde de bazı ayaklanmalara ve savaşlara sahne olmuştur. At meydanı olayı, Sipahiler, Vak'a-i Hayriye bunlardan bazılarıdır.

28 Şubat 1863'de Türkiye'de ilk defa tertip edilen genel sergi At meydanında açılmıştır.(31)

1895'de II.Abdülhamit zamanında Almanya İmparatoru II.Wilhelm adına bir çeşme yaptırılmıştır. Bu çeşmeye Alman Çeşmesi de denmektedir. II.Wilhelm'in yaptırdığı çeşmenin yerinde eskiden Bizans İmparatorlarının Katizması vardı.(32)

Gravür (15) Şehzade Mustafa'nın Sünnet Düğünü Eğlenceleri
Sırasında At Meydanının Bir Kısım

Gravür (16)

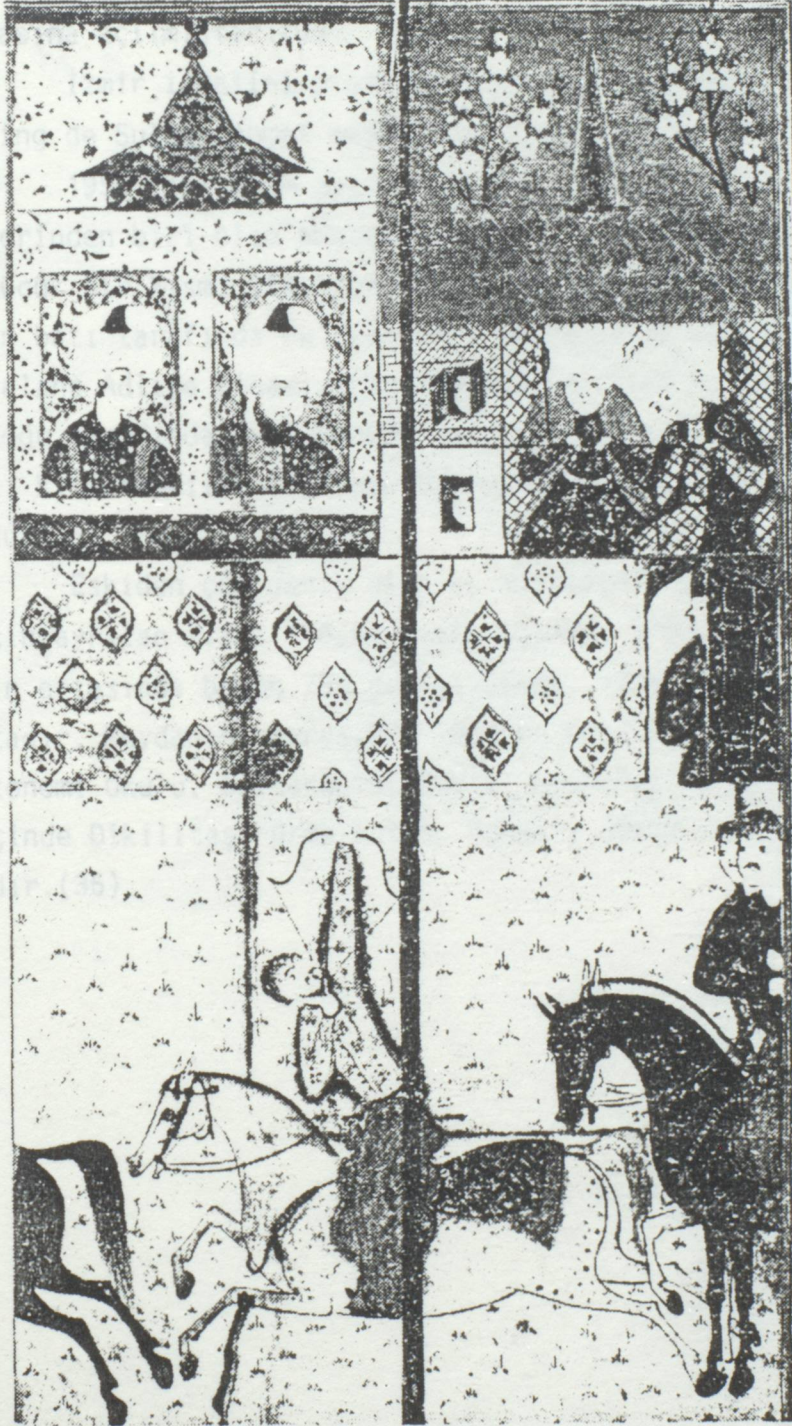

Gravür (17)

Şehzade Mehmet'in
Sünnet Düğününde
Simkeşlerin Geçişi

Gravür (18) Şehzade
Sirişin

Gravür (18) Şehzade Mehmet'in Sünnet Düğününde
Sırığın Ucuna Ok Atma

Meydan nihayet XX.yüzyılın başların Abdülaziz'in son yıllarında ilk defa Zaptiye Nazırı Hüsnü Paşa tarafından oradaki evlerin ve barakaların kaldırılması ile bir genel bahçe haline getirilerek halkın faydalanmasına açılmıştır.(33)

İzmir işgalini protesto maksadıyla İstanbul halkının yaptığı büyük miting de Sultan Ahmet meydanında olmuştur.(23 Mayıs 1919)(34)

1950 yılı Ekim ayında yapılan kazılarda Bizans saraylarının en mühimlerinden biri olan Antiochos Sarayı'nın mimari bakiyeleri ve yine anfinin küçük bir kısmı ile taban kısmından bir parça ortaya çıkmıştır. Hipodromun batı tarafında bulunan Tapu ve Kadastro Daire'sinin yanındaki bu geniş alana Adliye Binası inşa edilmiştir. Yine Hipodromun anfi kısımlarının doğu tarafında Sultanahmet Camisinin iç kapısı önündeki merdivenlere, batı kısmındakiler ise Tapu Dairesi kapısının biraz içerisine kadar uzanıyordu.(35)

Eskiden çok geniş olan At maydanının yalnız at ve araba koşuları için ayrılan alanı 118,5m genişliğinde, 370m uzunluğundaydı. At meydanının ortasında bugün 75m genişliğinde, 300m uzunluğunda bir park bulunmaktadır. Meydanın çevresinde Tapu ve Kadastro Dairesi, Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu, Sultanahmet Camii, Ayasofya ve Divanyolu vardır. Parkın içinde Dikilitaş, Örme Sütun, Burmalı Sütun ve Alman Çeşmesi bulunmaktadır.(36)

Piri Reis'in Kitabı - Bahriye adlı kitabından
17.yüzyıl - İstanbul'un kuşbakışı görünüşü

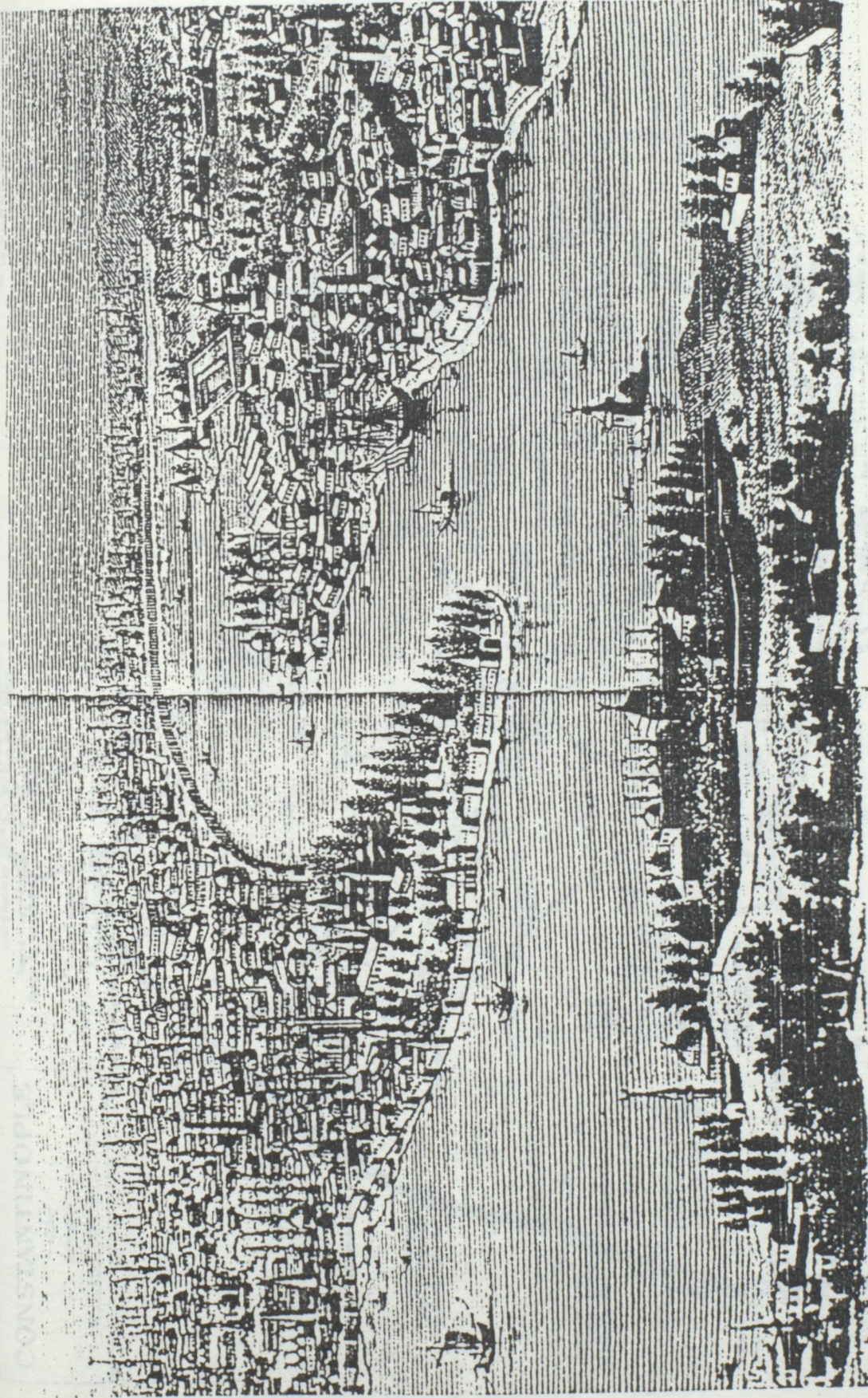
Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye adlı kitabından
17.yüzyılda İstanbul'un kuşbakışı görünüşü

Gravür (19) XIX.yüzyılın başında Tarihi Yarımada'nın Kuşbakışı Görünüşü

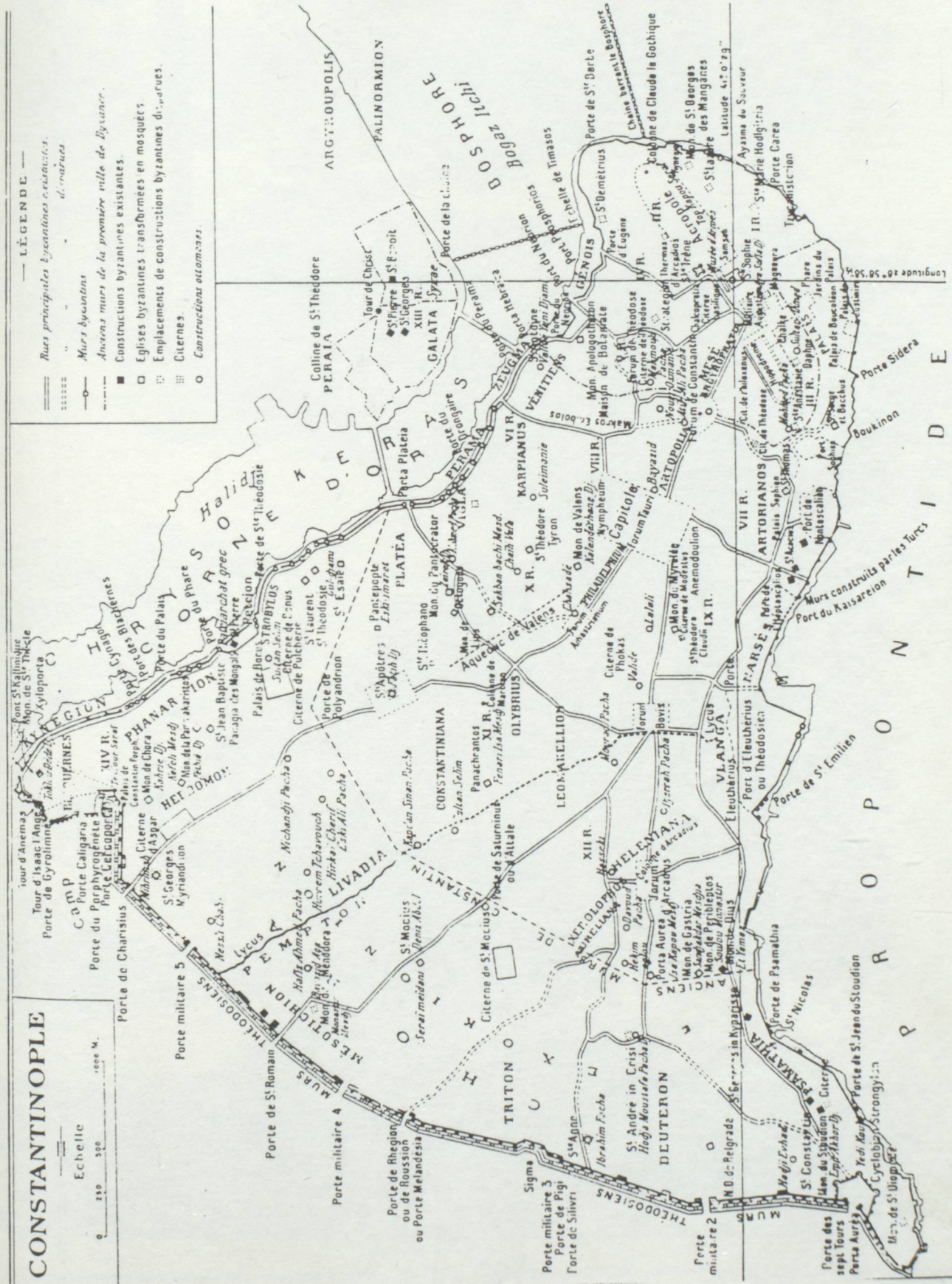
Gravür (20) Joseph Moreno'dan İstanbul'un Görünüşü

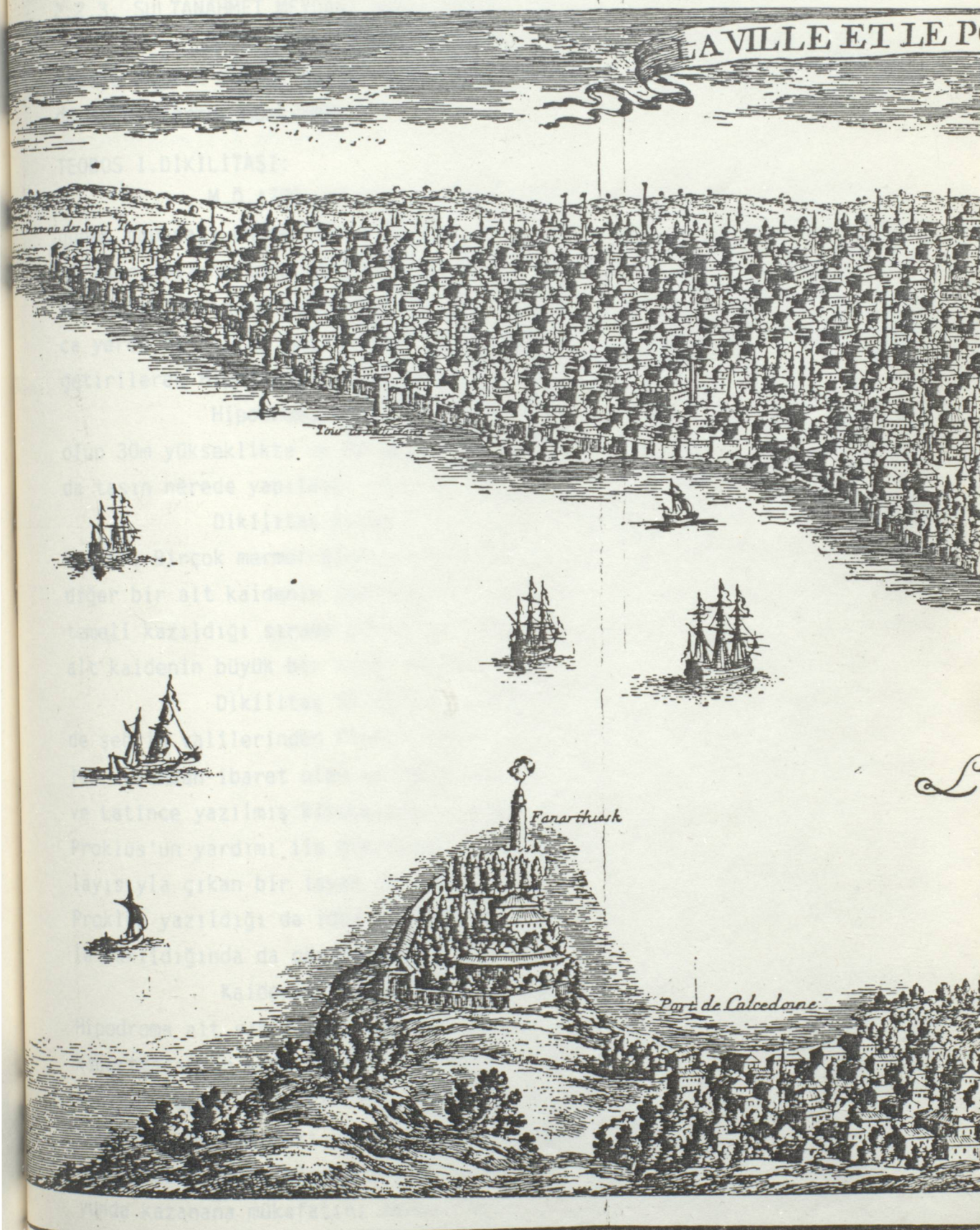
Echelle

— LIGENDE —

=====	<i>Rues principales byzantines existantes.</i>
-----	<i>do. "</i>
-----	<i>do. "</i>
-----	<i>Murs byzantins</i>
-----	<i>Anciens murs de la première ville de Byzance.</i>
■	Constructions byzantines existantes.
□	Eglises byzantines transformées en mosquées.
⊗	Emplacements de constructions byzantines disparues.
⊞	Citernes
○	Constructions ottomanes.

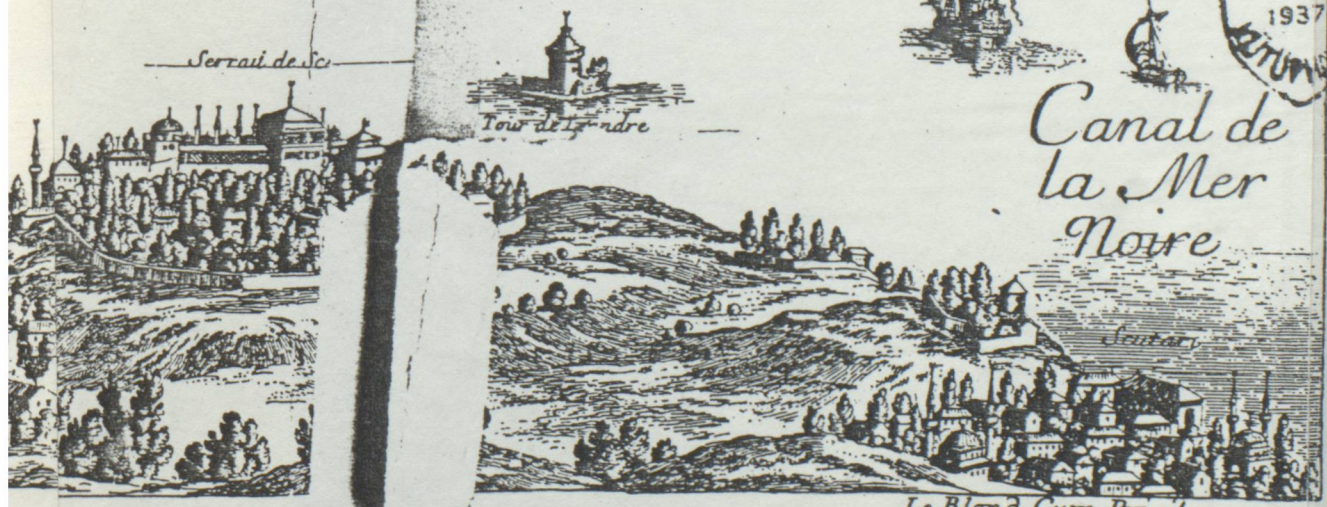

O. DE CONSTANNOPLI

leosphore de Trace

Le Blond, Cum Pruil

2.2.3. SULTANAHMET MEYDANI'NDAKİ ÖNEMLİ ANITLAR

Sultanahmet Meydanı pek çok zelzele, yağma ve yıkım geçirmesine rağmen önemli tarihi anıtları içine almaktadır. Bu anıtlar hakkında bilgi vermek mümkündür.

TEODOS I.DİKİLİTAŞI:

M.Ö.1700 yılında Firavun Tutmosis tarafından Heliopolis'te güneş tapınağı önüne tanrı Ammon adına diktirilmiş bulunan obelikslerden biridir. Bizans İmparatorlarından Iulianus , 361'de bunu Bizans'a getirmek üzere yerinden kaldırmış ise de, ölümü ile iş yarıda kalmış ve yıllarca yerde bırakılan taş nihayet 390'da İmparator Theodosius I. tarafından getirilerek Hipodroma dikilmiştir.(37)

Hipodroma dikilmiş olan bu sütun, yekpare granitten mamul olup 30m yükseklikte ve 2m genişliğindedir. Üzerindeki hieroglif yazılarda taşın nerede yapıldığı ve nasıl getirildiği anlatılmaktadır.(38)

Dikilitaş kaidesi üzerine 4 adet bakır ayağa istinad ettirilmiştir. Birçok mermer bloklarla yapılmıştır. Kaide,beş ayak yüksekliğinde diğer bir alt kaidenin üzerine oturtulmuştur, fakat Sultanahmet Camii'nin temeli kazıldığı sırada çıkarılan toprak At meydanına dökülmüş olduğundan, alt kaidenin büyük bir kısmı halen toprağa gömülmüş vaziyettedir.(39)

Dikilitaş 30 veya 32 günde dikilmiştir. Sütunun dikilmesinde şehrin valilerinden Proklus'un ve Aryalı Gaynas'ın ismi geçmektedir. İki kısımdan ibaret olan kaidesinin alt kısmının iki tarafındaki Yunanca ve Latince yazılmış kitabelerde, yerde yatan bu sütunun şehrin valisi Proklus'un yardımı ile dikildiği okunmaktadır. Fakat dini anlaşmazlık dolayısıyla çıkan bir isyan sonunda Gotların reisi Gaynas'ın ismi kazılarak Proklus yazıldığı da idda olunmakta ve böyle bir silinti,kitabeye dikkatle bakıldığında da görülmektedir.

Kaidenin ikinci kısmının yüzlerindeki mermer kabartmalarda Hipodroma ait sahnelerin tasvir olunduğu sanılmaktadır. Dört cephedeki bu kabartmalardan batı yüzdeki, İmparator Teodos I.'i yanında çocukları ve karısı olduğu halde tahtında oturmuş hediyeler getiren elçileri kabul ederken, güney yüzdeki yine Teodos'usağında ve solunda iki oğlu ve karısı ile beraber araba koşularını seyrederken, doğu yüzdeki yine Teodos'un,oyunda kazanana mükafatını vermek üzere elinde bir çelenk tutarken ve mızıkacılar çalarken, kuzey yüzdeki de Katizma denilen İmparator locasında Arkadyüs ile karısını göstermektedir.(40)

Dikilitaşın tepesinde vaktiyle bir bakır küre varmış, ancak Michael III. devrinde (842-867) zelzeleden düşmüştür.

Bazı büyük şehirlerde olduğu gibi, Roma'da ve Vatikan'da da hi daha yüksek dikilitaşlar mevcut ise de bunların hiçbirinde İtbanbul'dakinin simetrik mükemmelliği yoktur.

Abide ilk başta üç yılanın oturduğu ve üstündeki 3 yılan başına kadar 6m. yüksekliğindeydi. Yılanların başlarının vücutları 6,5m. yüksekliğinde ayrı ayrıydı. Yılanların başları üzerinde üç ayaklı birer ayakta duruyorlardı.

Abide her üç yılanın da Yunan şehrinin bir minnet hatırası olarak Delfteki Apollon tapınağına hediye edilmişti. Altın vazo, Dikilitaş henüz Delfi şehrindeydi.

Yılanlı dikilitaşın başları XVI. yüzyıla kadar yerlerinde kalmış, sonra 1571'de kırılıp kırılmıştır. 1885 yılında yapılan kazılar sırasında altındaki yazılar meydana çıkarılmış ve bundan önce 1871'de kazılan 31 Yunan şehrinin isimleri okunmuştur. (42)

Zamanla dikilitaşın başları üç yılan başından biri kayıptır, diğer biri de İstanbul'da bulunur, bir başının da Pariside İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. Dikilitaşın başlarının bir başını, Fatih Sultan Mehmet'in "Fethin kuvvetli olduğunu gösteren" diye bir kılıç darbesiyle" uçurduğunu Ertuğrul ya Çelebi ise onun "bir yılanın başından bir kılıç vuruşuyla kırıldığını" söyler ise de, 1885 yılında yapılan kazılarla dikilitaşın başları üç yılan başı mevcuttur. 1885 yılında İbrahim Paşa bir marasim düzenledi ve kaza işi hakkında karar verdi. Aubry de la Motte de 1700 yılında İstanbul'da bir yılanın bir gece meçhul olarak öldüğünü yazmıştı.

BURMALI (YILANLI) SÜTUN:

At meydanında eski Spina'nın üzerindeki sütunlardan biri de Yılanlı Sütun'dur. Büyük Konstantin tarafından Delfi şehrinden İstanbul'a getirilip diktilen bu sütun Helenistik devrine ait eserlerin en eskisidir. M.Ö.497 yıllarında Temiktoklis ile Pozanyas'ın İranilere karşı kazandıkları zaferlerde ele geçen tunçlar dökülmek suretiyle yapılmıştır. Delfi mabetine hediye etmişlerdir.

Abide ilk inşasında 29 burmadan oluşmaktaydı ve üstündeki 3 yılan başına kadar 8m yüksekliğinde idi. Birbirine sarılmış olan yılanların vücutları 6,5m yüksekliğinde birbirinden ayrılıyordu. Yılanların başları üzerinde üç ayaklı altın bir vazı bulunuyordu.

Abide harbe katılmış 31 Yunan şehrinin bir minnet hatırası olarak Delfteki Apollon mabedine hediye edilmişti. Altın vazı, Dikilitaş, henüz Delfi şehrindeyken kaybolmuştu.

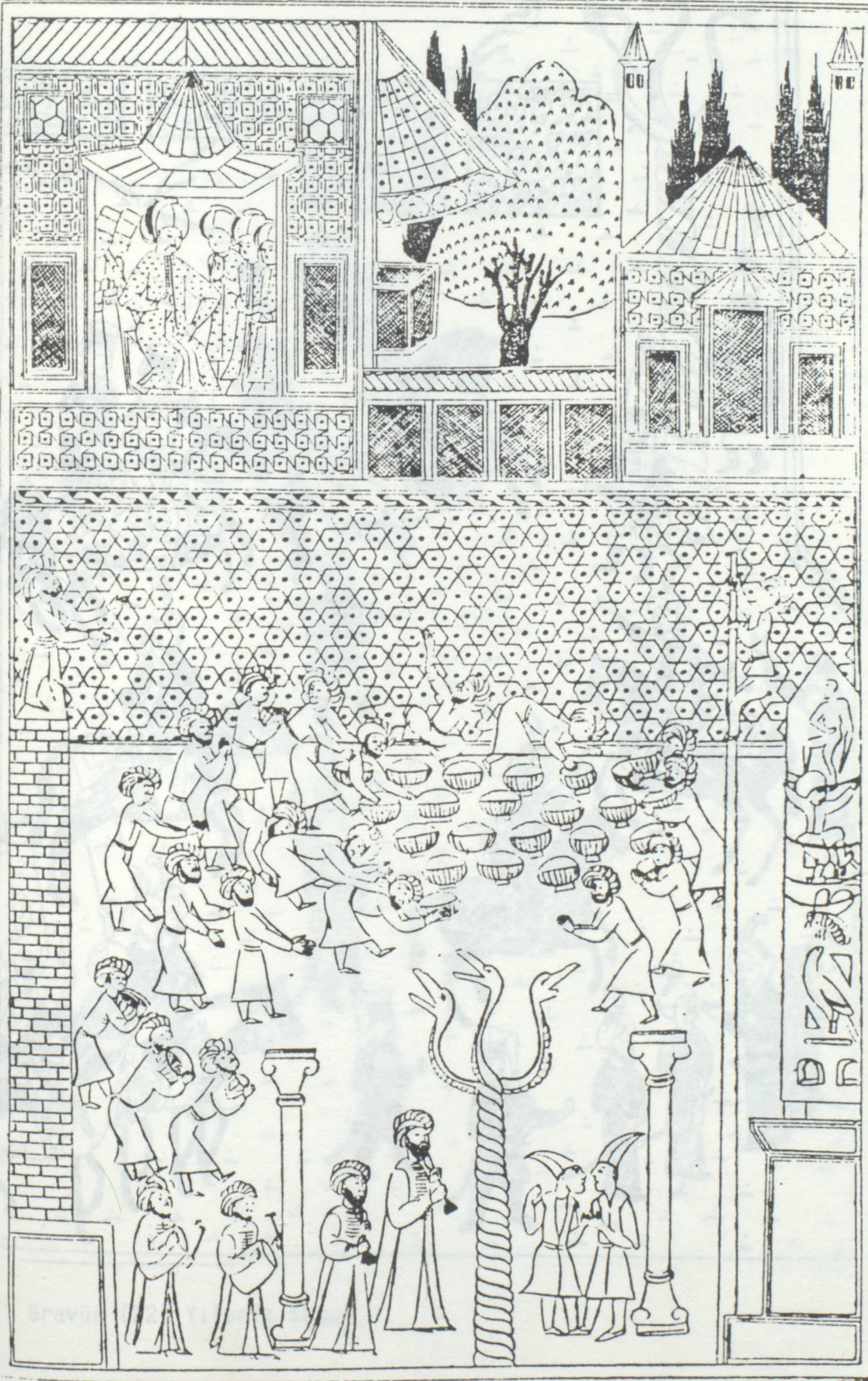
Yılanlı Sütunun üstündeki yılan başları XVI.yüzyıla kadar yerlerinde kalmış, sonra çeşitli tesirlerle kaybolup kırılmıştır. 1856 yılında yapılan kazılar sonucunda sütunun altındaki yazılar meydana çıkarılmış ve bundan İranilere karşı savaşa girmiş 31 Yunan şehrinin isimleri okunmuştur.(42)

Zamanla tahribata uğramış olan abidenin üç yılan başından biri kayıptır, diğer biri British Museum'da bulunur, bir başının üst çeneside İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Dallaway yılanların bir başını, fetih sırasında, Fatih Sultan Mehmet'in "Fevkalade kuvvetli olduğunu göstermek üzere bir kılıç darbesiyle" uçurduğunu, Evliya Çelebi ise onun "Bir yeniçeri tarafından bir kılıç vuruşuyla kırıldığını" söyler ise de, JeromeMaurand'ın yaptığı resme göre Kanuni devrinde üç yılan başı mevcuttu. İncicyan'a göre İbrahim Paşa bir merasim gününde, topuzla ve kaza ile abidenin tepesini kırdığını söyler. Aubry-de la Mont-raye'de 1700 yılında İstanbul'da bulunduğ sırada mevcut iki yılan başının bir gece meçhul şahıslar tarafından koparılıp götürüldüğünü söyler.(43)

سلطان مصطفی اراده است اولان شهزاده لرد و کوننده علما ضیافتده بدناق یغای و ایرتر جردرد

Gravür (21) Yılanlı Sütun

Gravür (22) Yılanlı Sütun

ÖRME SÜTUN:

Örme sütun Konstantin VII.Porfirojenet taşı olarak da tanınmaktadır. Sütun meydanının ortasında ve meydanı ikiye ayırmaktaydı. Makedonyalı Bazil I'in torunu İmparator Konstantin VII. Porfirojenet tarafından 944 yılında yapılmıştır. İmparatorun sütunu diktirmekteki amacı, o tarihte Rodos Adası'nda bulunan büyük bir abideden daha ulu bir abide dikmek olduğu anlatılmaktadır.(44)

25m yüksekliğinde olan sütunun üstü zamanında tunç levhalarla kaplıydı ve üzerinde Makedonyalı Bazil I'in zaferleri resim edilmişti. Fakat Latinler, İstanbul'u işgalleri altında tuttukları devirde bu levhaları sökmüşler ve eritip para bastırmışlardır. Evliya Çelebi bu sütun için "mıknatıslı"dır der. 1255 tarihinde Harbiye Mektebi mühendisleri tarafından yapılmış bir İstanbul planında dahi aynı sütun "mıknatıslı Sütun" diye kaydedilmiştir.

Robert de Cları, Örme Sütun'un Latin işgali zamanındaki durumunu şöyle tasvir eder: Ayasofya'nın önünde, üç adamın kucaklayabileceği kalınlıkta idi. Sütun mermerden yapılmış, bakırla kaplanmış ve demir çemberlerle takviye edilmişti. Sütunun tepesinde 15 kadem uzunluk ve o kadar da genişlikte bir taş vardığı üzerine ata binmiş vaziyette bir imparatorun tunç heykeli konulmuştu. Heykelin eli müslümün memlekete doğru uzanıyor ve üzerinde, kendisinin Araplarla asla anlaşmaya varmayacağı manasında yazılar bulunuyordu. Heykelin elinde ise üzerinde haç bulunan bir kürre vardır. Grekler, bunun İmparator Heraklius olduğunu söylerdi.(45)

Gravür (25) İmparator Locastina Üzerindeki
Tunç Atlardan Biri

KATİZMA:

Sultanahmet meydanındaki Almanya İmparator'u Wilhelm II'nin yaptırdığı çeşmenin yerinde Bizans İmparatorları'nın Katizma ismini taşıyan binaları vardı.

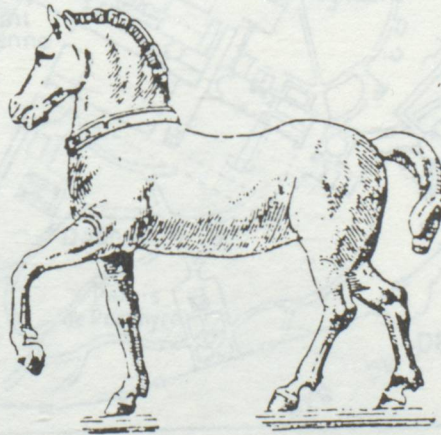
Katizma 24 büyük sütuna dayanıyordu. Bütün gün devam eden şenlikleri imparator buradan seyrederdi. Katizma giyim, dinlenme, yemek ve kabul salonlarından oluşmaktaydı. Binanın önündeki loca kule şeklindeydi.(46)

Katizma'nın Hipodrom meydanı ile ve derecelerle hiçbir irtibatı yoktu. İmparator sarayından doğruca buraya geçerdi. İmparator locasının altında balkon biçiminde sütunlu bir bölüm vardı.Orada imparatorun muhafızları vardı. Burası Rumca "pi" harfine benzediğinden "Pi" diye anılırdı. Bu bölümden iki merdivenle imparator locasına çıkılırdı.

Koşu arabaları Pi'nin altındaki kemerli kapılardan girerdi. Bu bölüme Roma'da Carceres ve İstanbul'da ise Manganon derlerdi.

İmparator locasının üst tarafı kule şeklinde olup üstünde meşhur heykeltraş Sakızlı Lysippos'un eseri olan 4 adet tunç at konulmuştu.

Bir rivayete göre bu heykelleri Teodos Sakız'dan aldırılmış, diğer bir rivayete görede Yunanistan'dan Roma'ya ve oradan da Bizans'a getirilmiş. Bugün heykellerden bir Venedik'te St.Marc Kilisesi üzerindedir. (47)

Gravür (23) İmparator Locasının Üzerindeki
Tunç Atlardan Biri

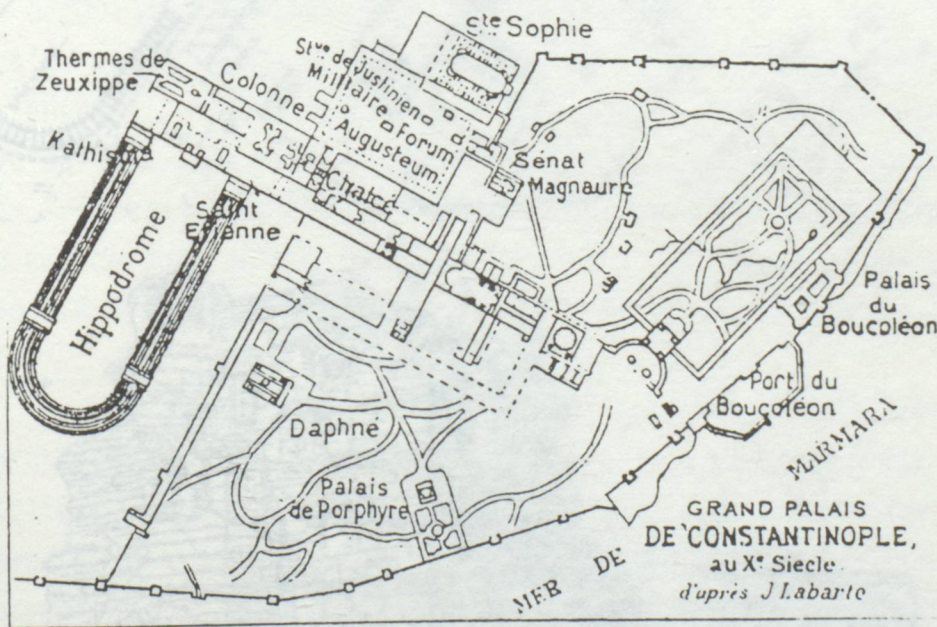
BÜYÜK SARAY:

İstanbul'un tarihinde geçen olaylardan dolayı Bizans saraylarından bugün hemen hemen hiçbir eser yoktur. Hipodrom ve Ayasofya civarındaki bu saray Türklerin İstanbul'u fethinden dolayı çok büyük bir zarar görmüştür.

İmparator Konstantinos Roma İmparatorluğu'nun pay-i tahtını Bizans'a nakil ettiği zaman Ayasofya'nın yanında, Marmara'ya nazır olan Ahırkapı üstü sırtlarında bir saray inşa ettirmişti.

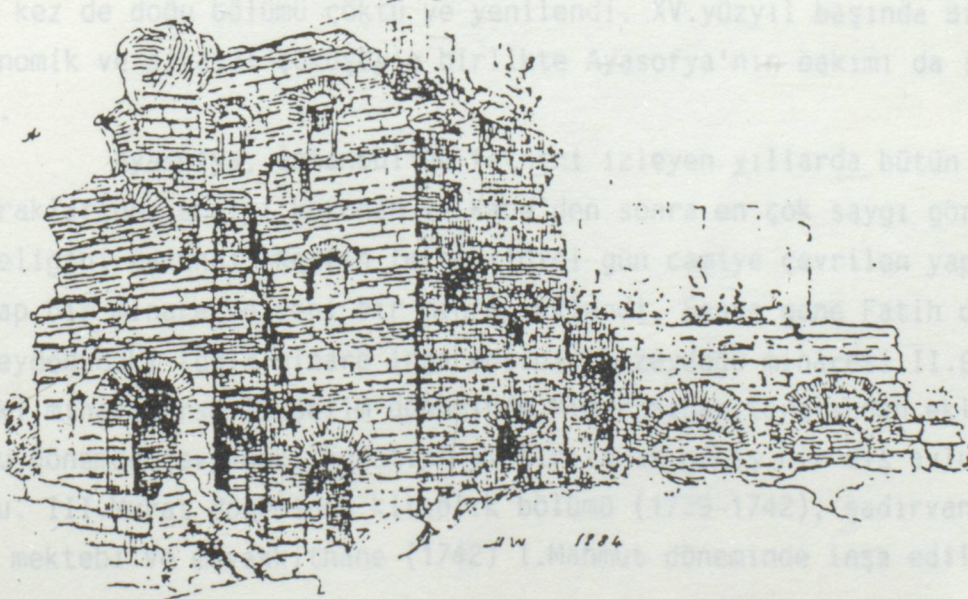
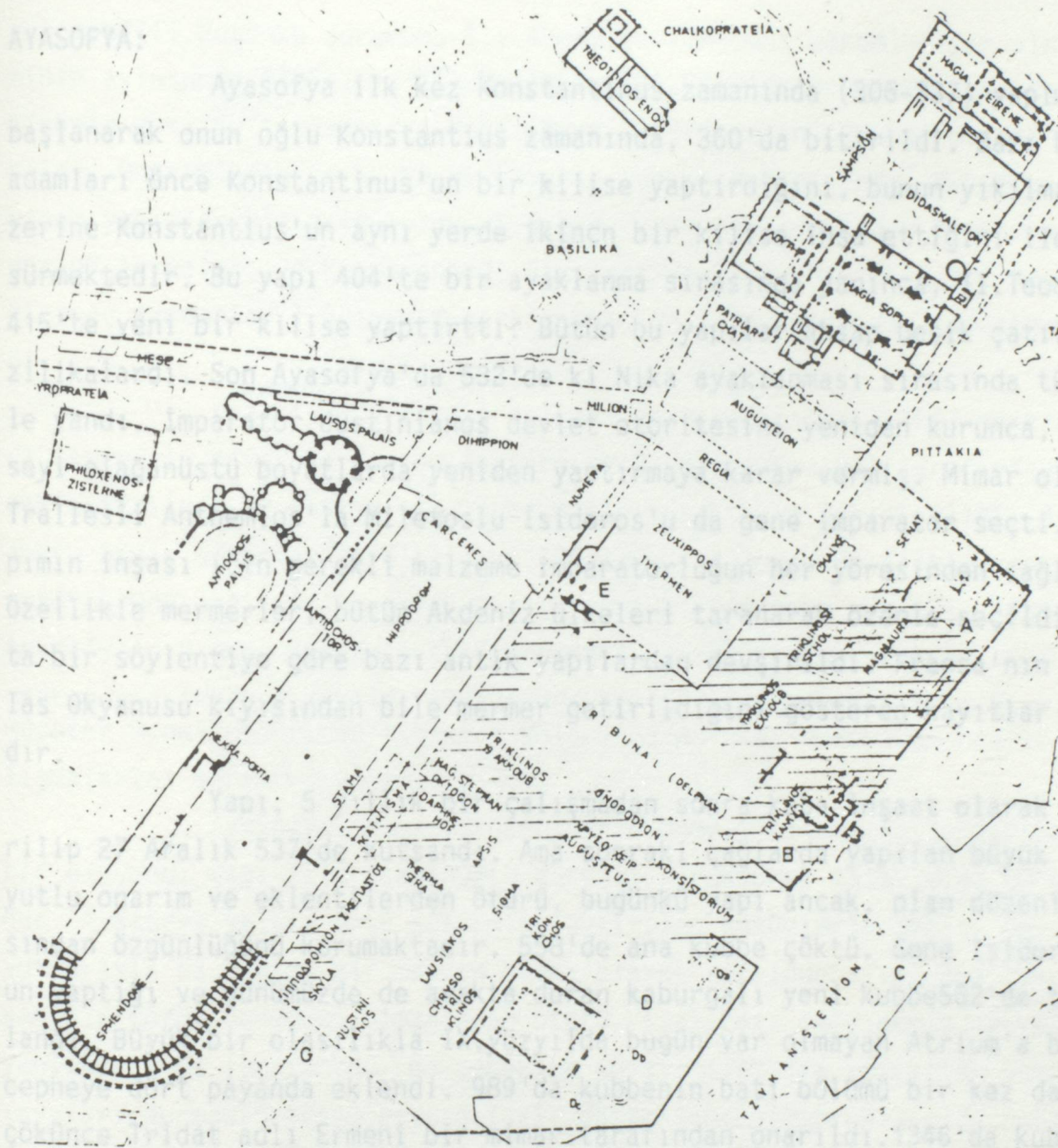
Büyük saray ve bahçeleriyle Ayasofya ve Sultanahmet Camii önündeki sırtlarda 400.000m murabba'ı bir alan işgal edermiş.(Mösyö Labarte'a göre)

Saray başlıca üç kısımdan oluşmaktaydı. Halke, Daphne ve Palais Sacre yani iç saraydır. Halke kısmına şimdi Ayasofya Camii bulunan yerde büyük bir demir kapıdan girilirdi. Daphne kısmı üstü örtülü bir dehliz ile başlıyor ve buradan sekiz köşeli bir binaya geçiliyordu. Palais Sacre denilen iç saray kısmı ise Sigma, Triconque ve sâ'ire nâm ile anılması burasının Rumca'da "Sigma" denilen harfe benzer bir şekilde bulunmasındandır.(48)

Plan (1) Mösyö Labartea'ya göre Hipodrom ve Büyük Sarayın Planı

Plan (2) Büyük Sarayın Planı ve Kalıntıları

AYASOFYA:

Ayasofya ilk kez Konstantinus zamanında (306-337) yapımına başlanarak onun oğlu Konstantius zamanında, 360'da bitirildi. Bazı bilim adamları önce Konstantinus'un bir kilise yaptırdığını, bunun yıkılması üzerine Konstantius'un aynı yerde ikinci bir kilise inşa ettiğini ileri sürmektedir. Bu yapı 404'te bir ayaklanma sırasında yanınca, II.Teodos 415'te yeni bir kilise yaptırttı. Bütün bu yapılar ahşap beşik çatılı bazilikalardı. Son Ayasofya'da 532'de ki Nika ayaklanması sırasında tümüyle yandı. İmparator Justinianos devlet otoritesini yeniden kurunca, kiliseyi olağanüstü boyutlarda yeniden yaptırmaya karar vermiş. Mimar olarak Trallesli Anthemios'la Miletoslu İsidoros'u da gene imparator seçti. Yapımın inşası için gerekli malzeme imparatorluğun her yöresinden sağlandı. Özellikle mermerler, bütün Akdeniz ülkeleri taranarak özenle seçildi, hatta bir söylentiye göre bazı antik yapılardan devşirildi. Fransa'nın Atlas Okyanusu kıyısından bile mermer getirildiğini gösteren kayıtlar vardır.

Yapı, 5 yıllık bir çalışmadan sonra kaba inşaat olarak bitirilip 27 Aralık 537'de kutsandı. Ama sonraki çağlarda yapılan büyük boyutlu onarım ve eklentilerden ötürü, bugünkü yapı ancak, plan düzeni açısından özgünlüğünü korumaktadır. 558'de ana kubbe çöktü. Gene İsidoros'un yaptığı ve günümüzde de ayakta duran kaburgalı yeni kubbe 562'de tamamlandı. Büyük bir olasılıkla IX.yüzyılda bugün var olmayan Atrium'a bakan cepheye dört payanda eklendi. 989'da kubbenin batı bölümü bir kez daha çökünce Tridat adlı Ermeni bir mimar tarafından onarıldı. 1346'da kubbenin bu kez de doğu bölümü çöktü ve yenilendi. XV.yüzyıl başında Bizans'ın ekonomik ve siyasal çöküşüyle birlikte Ayasofya'nın bakımı da ihmal edildi.

Ayasofya, İstanbul'un fethini izleyen yıllarda bütün Osmanlı topraklarında en iyi korunan ve Kâbe'den sonra en çok saygı gören yapı niteliğini kazandı. Kentin fethedildiği gün camiye çevrilen yapıya önce ahşap bir minare ve yeni bir mihrap eklendi. Sonra gene Fatih döneminde güneydoğudaki tuğla minare inşa edildi. Kuzeydoğu minaresi II.Beyazıd, batıdaki minarelerse II.Selim döneminde Mimar Sinan tarafından eklendi. Gene bu dönemde çevredeki konutlar yıktırılarak geniş bir dış avlu oluşturuldu. III.Murat döneminde kitaplık bölümü (1739-1742), şadırvan (1740), sıbyan mektebi ve muvakkithane (1742) I.Mahmut döneminde inşa edildi. Hün-

kar mahfili bugünkü durumunu III.Ahmed ve I.Mahmut dönemlerinde aldı.Caminin avlusunda II.Selim, III.Murat ve III.Mehmed türbeleri yapıldı. KİLİSENİN eski vaftizhanesi I.Mustafa ve I.İbrahim'in türbesi olarak kullanıldı. Onarımların ve bu büyük boyutlu yapımların dışında, Ayasofya yeni sanat yapıtlarıyla dolduruldu. Örneğin, 7,5m çapındaki dev "Çıkar Yar-ı Güzin" levhaları ve kubbe göbeği yazıları yazıldı. Mihrabın iki yanındaki tunç şamdanlar I.Süleyman tarafından Budin'in fethinden sonra getirildi.

Ayasofya'da çağdaş anlamda onarım çalışması 1847-49 arasında İsviçreli mimar kardeşler Gaspere ve Giuseppe Fossati tarafından gerçekleştirildi. Bu onarım ile kubbe demir kuşaklarla pekiştirildi, dışa doğru açmış sütunlar düzeltilti. 1926-1930 arasında, özellikle yapının strüktürünü sağlamlaştırmaya yönelik yeni bir onarıma gidildi. 1935'te Ayasofya'nın müze haline getirilmesinden sonra, aralıksız küçük boyutlu onarım çalışmaları yapıldı. Günümüzde de 1987'den bu yana Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü onarım çalışmalarını sürdürmektedir.

Ayasofya, mimarlık tarihinin önemli kilometre taşlarından bir oluşunu, çağı için olağanüstü cüretli strüktürel tasarımına borçludur. Ayasofya yalnız örtü sistemine getirilen çözümlerle değil, dev boyutlarıyla da çağına bir meydan okuma olarak nitelenebilir. Ama çok erken bir çözüm denemesi olmasından ötürü, yapı bazı çözülmemiş sorunlarla yanlışları da içeriyordu. Bu sebepten dolayı Ayasofya yüzyıllar boyunca, sayıları durmadan artan payandalarla desteklenmesi zorunlu oldu.(49)

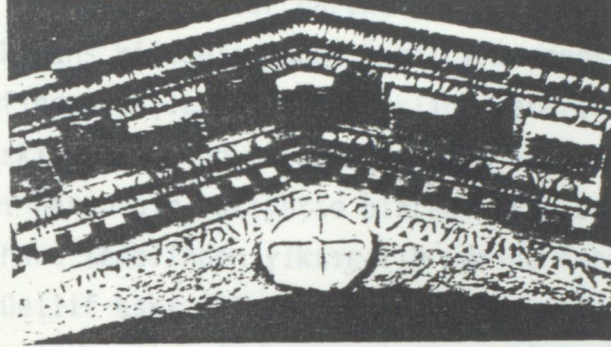

Görül (24) Ayasofya'nın Bizans
Dönemindeki Girişi

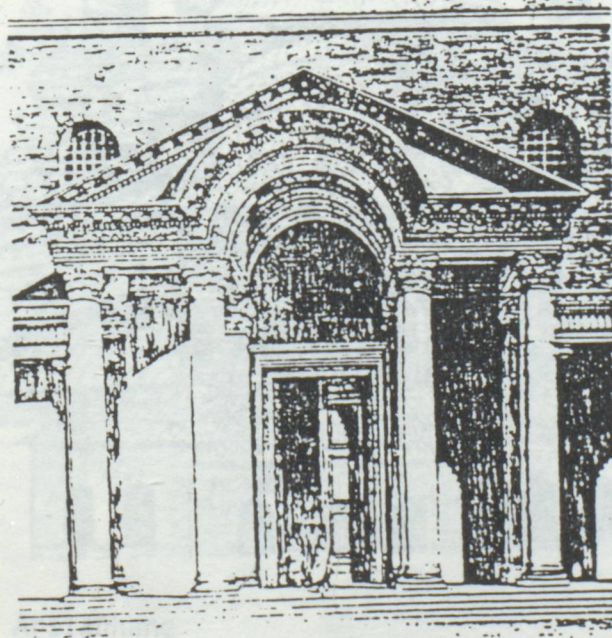

ARSLANHANE:

binâ, eski
Phokas tara
bu ma'bed e
binanın yan
zar. Arslan
tır. Aynı m
ken, patrik
Ayasofya ve
olan bu binâ
hayvanlar bu
pılmıştır, ra
layı genişle

Gravür (23) Ayasofya'nın girişinden
Bir Bölüm

Gravür (25)

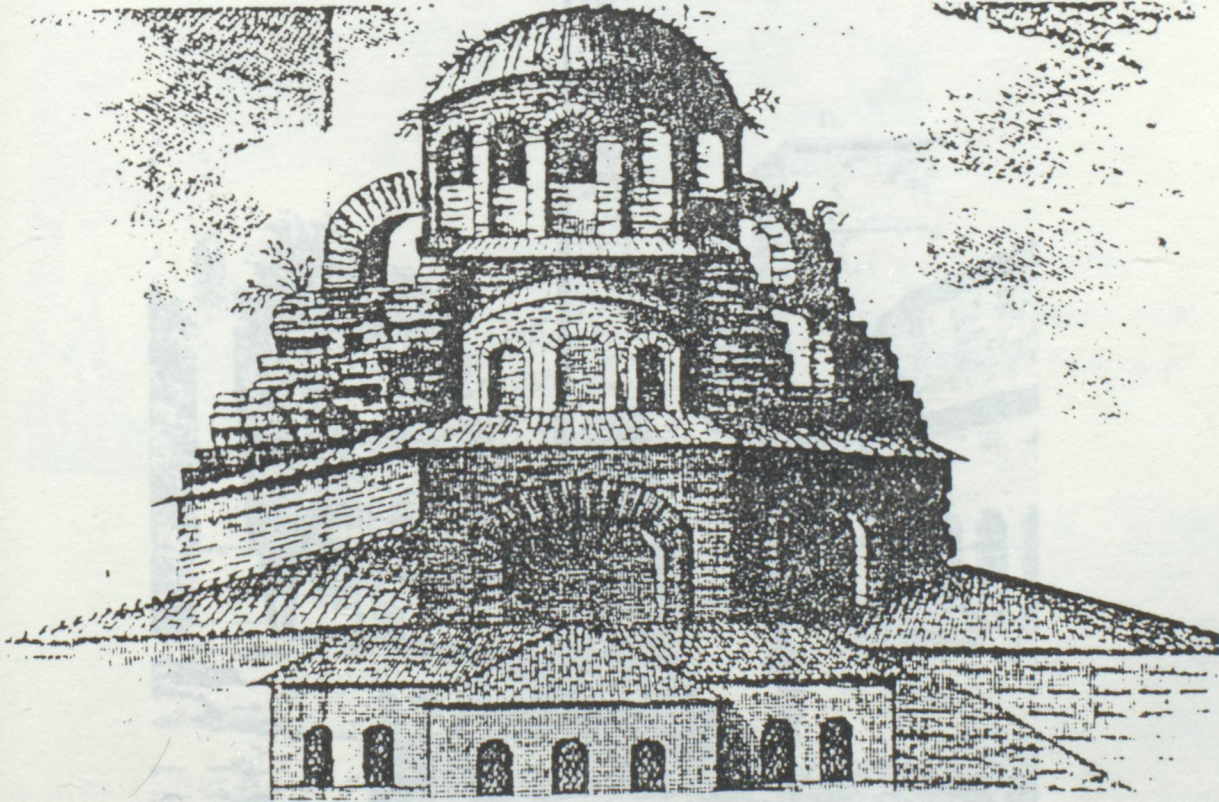
Gravür (24) Ayasofya'nın Bizans
Dönemindeki Girişi

ARSLANHANE:

Vahşi hayvanlar barındırılan ve Arslanhane adını taşıyan bu bina, eski Bizans kiliselerinden İncilci İoannes Kilisesi idi. İmparator Phokas tarafından başlanmış ve Heraklius tarafından ihmal edilmiş olan bu ma'bed eski Million'un bulunduğu yerde idi. Patrick Konstantius, bu binanın yarı harap bir vaziyette olarak kendi zamanında bulunduğunu yazar. Arslanhane temelinden yıktırılıp yerine Cebeciler Kışlası yapılmıştır. Aynı müellif eski İstanbul'un üçüncü mıntıkasındaki binaları sayarken, patrik sarayı olup Arslanhane'ye çevrilmiş bulunduğunu yazar.(50)

İncicyan'a göre o kadar büyük bir bina olmayan Arslanhane, Ayasofya ve At Meydanı'nın yakınındadır. Bir kubbe ile iki yarım kubbeli olan bu binanın içinde padişaha ait arslan, kurt, pars vs. gibi vahşi hayvanlar bulunurdu. Binanın üst tarafında nakkaşlara mahsus odalar yapılmıştı, fakat bunlar 1802 senesinde yanmıştır. 1804 yılında ise, kışlayı genişletmek üzere kâgir bir bina yıktırıldı.(51)

Gravür (25) Arslanhane

İBRAHİM PAŞA SARAYI: anında yapılan şenlikleri padişahların bu binanın şahişinden At meydanında bulunan, mermerden oluşan kerevetlerle, Kanuni Sultan Süleyman'ın vezir ve makbulü olan aslen Hırvat Pargalı İbrahim Paşa için saray inşa edilmiştir. Bu sarayın cephesi meydana nazır inşa edilmiştir. İbrahim Paşa Sarayı'nın bulunduğu arazide daha önceleri Defteri-i Hakani ile İplikhane binaları ile İran hastahanesi vardır.(52)

At Meydanı'nda, meydanın batı kenarında hipodromun kademelelerine ait kalıntılar üzerinde inşa edilmiş olan İbrahim Paşa Sarayı tam bir seyirlik binasıdır. 1520 tarihli bir tamire ait vesikadan bu tarihten önce binanın varlığı öğreniliyor, fakat hangi tarihte inşa edildiği kesin olarak bilinmiyor.

İbrahim Paşa Sarayı, 16.yüzyıl özel saraylarının günbaze gelen tek eser olduğu kadar şahiş olduğu olaylar bakımından önem taşır. (53)

Gravür

XIX.yüzyıl

Meydanı ve İbrahim

Paşa Sarayı

Gravür (26) At Meydanı ve İbrahim Paşa Sarayı

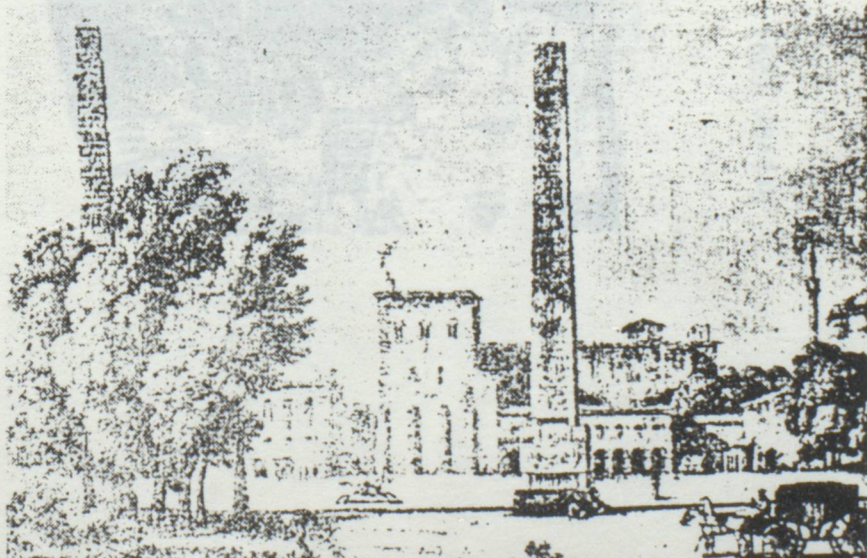
At Meydanında yapılan şenlikleri padişahların bu binanın şahnişinden seyretmesi, kâgir olarak inşası, meydana tam anlamı ile hakim yerde yapılması ve bir çok 16.yüzyıl Osmanlı kaynaklarında Mehterhane olarak geçişi herhalde pek tesadüfi olmamalıdır.

Hipodrom Türkler'in yeni tarzda olan eğlencelerine saha olarak seçilirken Bizans devrinde araba yarışlarının ve hipodrom eğlencelerinin imparator tarafından seyredildiği yer olan katizma gibi bir sarayın düşünülüp yapılmış olması da mümkündür. Manuni devrinde bile hipodrom kalmıntılarının kısmen ayakta durduğu gözönüne alınacak olursa o devirden önce inşa edilmiş olan sarayın hala katizma hatıralarının canlı olduğu devirde, aynı işi görmesi düşünülmektedir.

İbrahim Paşa Sarayı, 16.yüzyıl özel saraylarından günümüze gelen tek eser olduğu kadar şahit olduğu olaylar bakımından da önem taşır. (53)

Gravür (27)
At Meydanı'ndan
Gelin Alayının
Geçişi

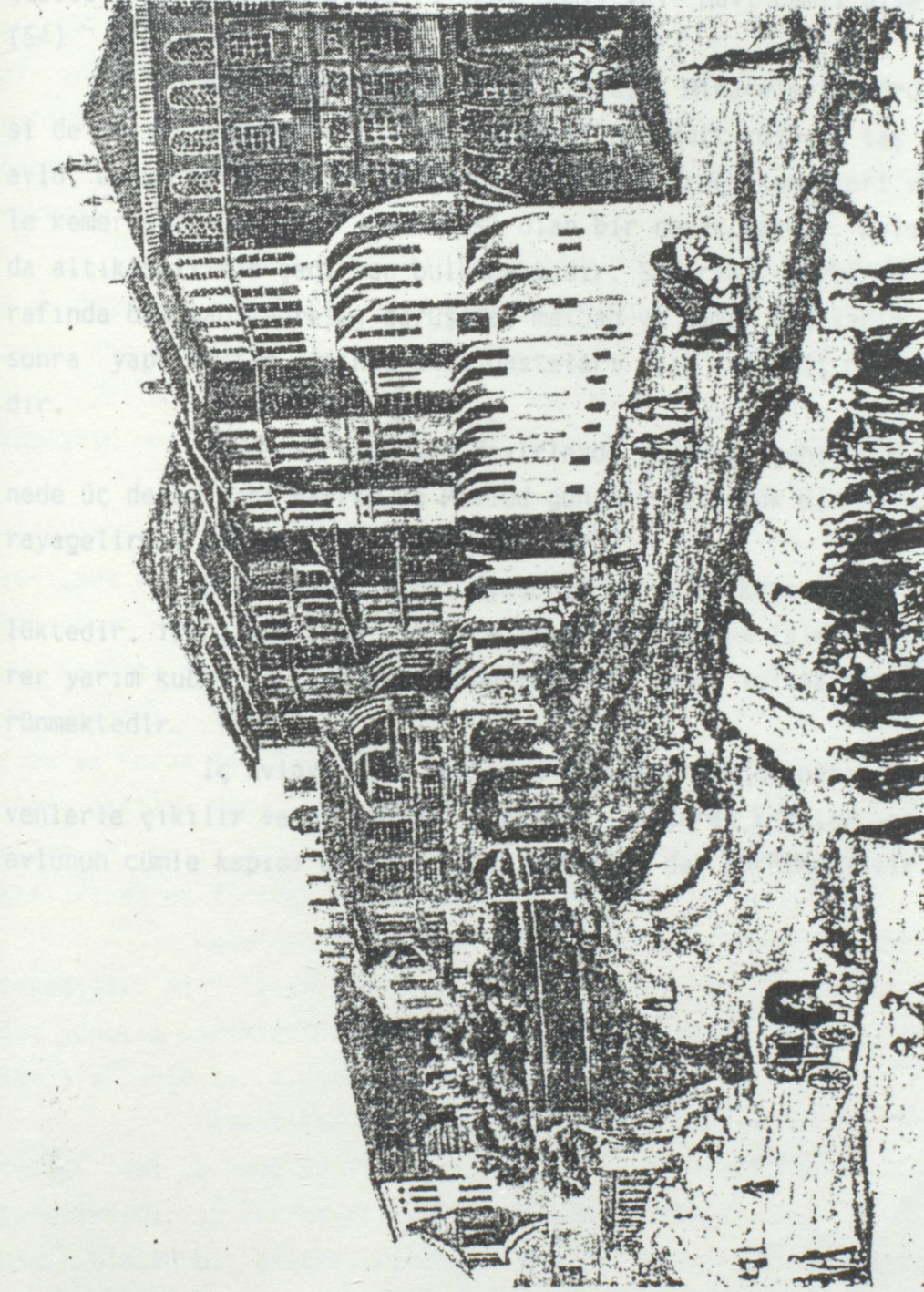

Gravür (28)
XIX.yüzyılda At
Meydanı ve İbrahim
Paşa Sarayı

SULTANAHMET CAMİİ:

Sultanahmet camii I.Ahmet tarafından Hipodrom'da Ayasofya'nın karşısında 1609-1616 yıllarında yapılmıştır. Türk mimari sanatının en güzel örneklerindendir. Yeni Camii veya İmparator Camii de denir.

Gravür (29) Melling'in 1812 yıllarında At Meydanı Gravüründen detay, İbrahim Paşa Sarayı

SULTANAHMET CAMİİ:

Sultanahmet camii I.Ahmet tarafından Hipodrom'da Ayasofya'nın karşısında 1609-1616 yıllarında yapılmıştır. Türk mimari sanatının güzide örneklerinden biridir. Yeni Camii veya Mavi Camii diye de anılır. (54)

Altı minaresi olan tek camidir. Minarelerin dördü üçer, ikisi de ikişer şerefelidir. Caminin etrafında dört köşe ve taş döşeli bir avlu, bunun etrafında da 26 mermer sütunlu birçok kemerleri ve kapısı ile kemerlerin üzerinde 30 kubbesi olan bir revak vardır. Avlunun ortasında altıköşeli bir şadırvan bulunmaktadır. Şadırvan, türbe ve caminin etrafında bulunan medrese, dârüşîfa, matbah ve hamam padişahın ölümünden sonra yapılmıştır. İçinde akıl hastaları için yapılmış bir bina da vardır.

İncicyan'a göre o devirlerde cami çok geniş olduğundan senede üç defa, yani Bayram ve Mevlud günlerinde büyük bir halk kitlesi burayagelirdi. (55)

Sultanahmet Camii Ayasofya'nın 2,60 katı kadar fazla büyüklüktedir. İçini süsleyen binlerce çiniler ve kalem işleri, dört yandan birer yarım kubbe ve köşedeki kubbeciklerden gelen ışıkla oldukça güzel görünmektedir.

İç avluya biri cepheden ve ikisi yandan olmak üzere merdivenlerle çıkılır ve üç kapıdan girilebilir. Gerek kapılar, gerekse dış avlunun cümle kapısı bronzdan olup o tarihe dek görülmemiştir. (56)

Mese'nin Bizans çağında iki temel fonksiyona sahiptiği söylenebilir. Biri ticaret bölgesi olması, diğeri de şehrin ve imparatorluğun yönetim birimlerinin üzerinde ve çevresinde yer alması anlamına sahip bir prestij aksı olması.

Osmanlılar döneminde Divanyolu Tanzimat öncesi 18. yüzyıl ortası camii ve kamu yapılarının, dükkanların ve bir miktar evlerin çevrelediği, az çok kıvrılarak ilerleyen, Ayasofya Meydanı ile Hipodrom'a kadar ulaşan bir aaktır. Divanyolu Osmanlı Klasik Dönemi boyunca şehir hayatında, gerekse toplumsal ve siyasi olaylarda önemli bir yer almıştır. Osmanlı toplumsal hayatında üç etkili sınıfa ayrılmıştı: askerler, ülema ile esnaf ve sanatkarlar. Çarşı ve pazarlar Divanyolu aksı üzerinde ve çevresinde yerleşmişti.

Tanzimat Dönemi imar ve planlama çalışmaları Divanyolu aksı ile

DİVANYOLU VE SULTANAHMET MEYDANI:

Divanyolu Antik Yunan, Bizans, Osmanlı ve batılılaşma etkisindeki Türk mekan çevrelerini farklı yoğunluklarda bünyesinde barındırmıştır. Divanyolu'nda bugün bile bu uygarlıkların tümünün izlerini birden bir arada farklı şekillerde görmek mümkündür. Üstelik Divanyolu kent makroformu içinde oynadığı rolü ile de dünyada az rastlanır, belki de tek örnektir. İstanbul'un mekansal, sosyal ve ekonomik tarihi içinde yer almaktadır.

Divanyolu'nun ilk prototipinin bir toprak yol veya iz olduğunu düşünmek mümkündür. Ayasofya ve Sultanahmet Meydanlarından batıya uzanan ana yol Divanyolu'dur. Konstantinus'un kentte yeni yaptırdığı portikli yolların Divanyolu (Mese)'na bağlanması ve bu yollar üzerinde forumların yer alması Mese'nin önemini daha da belirginleştirir.

Konstantinus ile birlikte kent içindeki konumu daha da belirginleşen Divanyolu'nun tek işlevi ticaret ve zanaat erbabının loncalar şeklinde örgütlenip bir ticaret aksı olması değildir. Mese aynı zamanda bir tören yolu işlevini de görüyordu. İmparatorluk sarayı, Hipodrom, Büyük Kilise, Agusteun ve Strateginon Mese'nin bir ucunda toplanmıştı. Mese Ayasofya ile Hipodrom arasındaki meydandan başlayıp, Konstantinus Forumu ve Forum Tauri'den geçerek kuzeybatı yönünde Haliç'e paralel ilerleyen akstır. Mese Forum Tauri'ye ulaşana dek genişliği yaklaşık 25m'yi bulan iki katlı portikoların arasından geçiyor ve bu portikoların zemin katlarında da ticaret ve zanaat fonksiyonları yer alıyordu.

Mese'nin Bizans çağında iki temel fonksiyonu yüklendiği söylenebilir. Biri ticaret bölgesi olması, diğeri de şehrin ve imparatorluğun yönetim birimlerinin üzerinde ve çevresinde yer aldığı sembolik anlamlara sahip bir prestij aksı olması.

Osmanlılar döneminde Divanyolu Tanzimat öncesi iki yanlı mütevazi cami ve kamu yapılarının, dükkanların ve bir miktar ahşap konutun çevrelediği, az çok kıvrılarak ilerleyen, Ayasofya önünden Edirnekapı'ya kadar ulaşan bir akstır. Divanyolu Osmanlı Klasik Dönemi boyunca gerek şehir hayatında, gerekse toplumsal ve siyasi olaylarda önemli rol oynamıştır. Osmanlı toplumsal hayatında üç etkili sınıfı meydana getiren askerler, ulema ile esnaf ve sanatkarlar çalışma ve yaşama alanları olarak Divanyolu aksı üzerinde ve çevresinde yerleşmiş bulunuyorlardı

Tanzimat Dönemi imar ve planlama çabalarının sınırlı sayıla-

bilecek müdahalelerine rağmen Divanyolu ve çevresi önemli uygulamalara sahne olmuştur. Eminönü, Beyazıt ve Divanyolu'ndaki ticari fona güçlü bir şekilde bağlanmış, Beyazıt ve Marmara sahillerinin ilişkisi kurulmuş, Divanyolu genişletilerek Çemberlitaş açılmış, Ayasofya'nın çevresinde bir meydan yaratılıp, Hipodromun girişi vurgulanmıştır. Divanyolu hemen tüm İstanbul gibi mekansal tarihinin en renkli sayfalarından birini, Tanzimattan Cumhuriyete uzanan süreçte yaşamıştır. Bu dönemin şehircilik ve imar çabaları tüm olumlu ve olumsuz yönleriyle İstanbul'un bugününü etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Divanyolu'da bu dönemde eski önemine yakışır bir çevreye kavuşmuştur denebilir. Divanyolu'nun XIX.yüzyılda aldığı şekil ve mevcut görünümünün ilk prototipidir. XIX.yüzyıldan günümüze daha eskiye oranla fazla değişmemiştir.

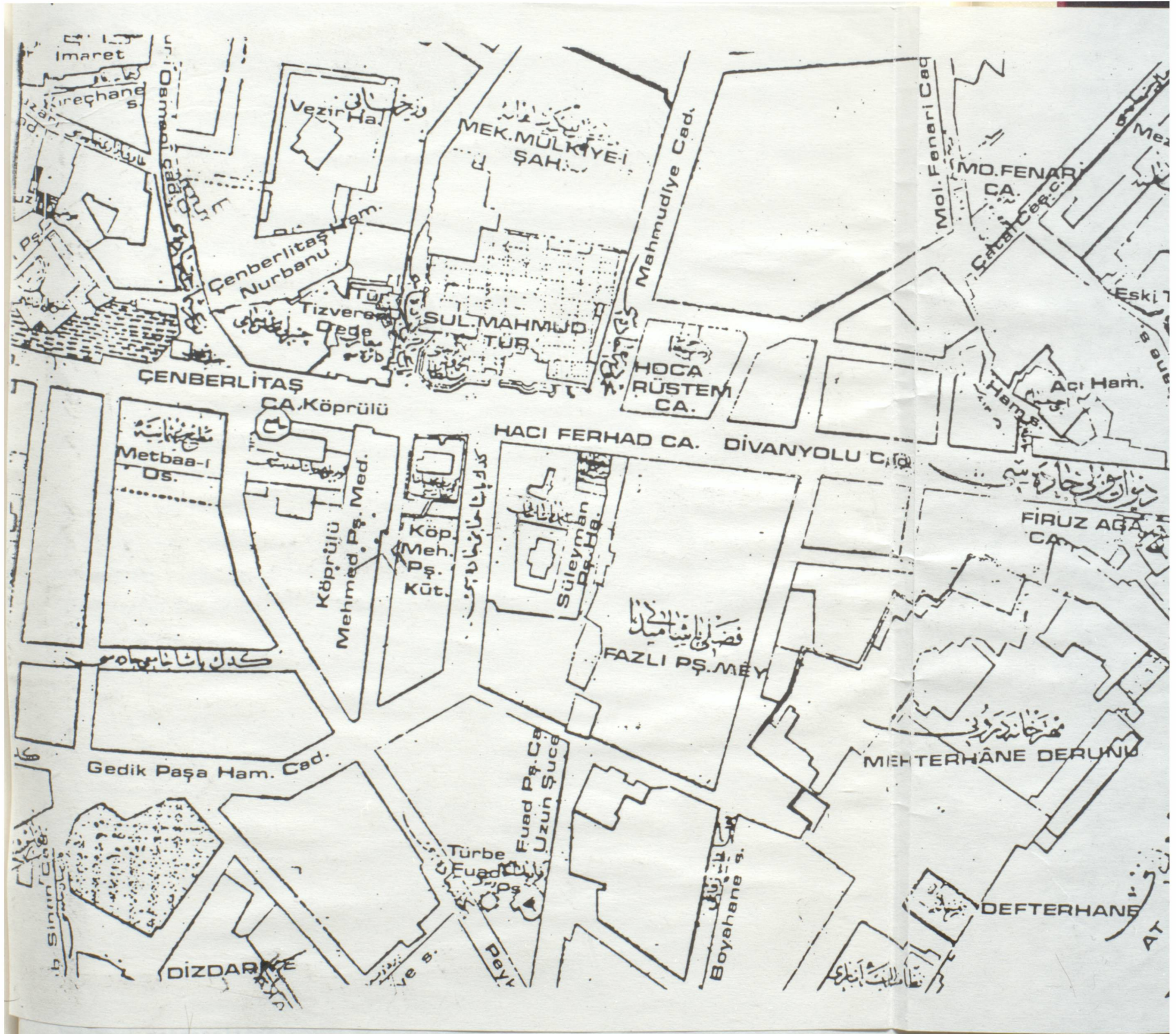
. Divanyolu'nun Tanzimat-Cumhuriyet döneminde toplumsal ve siyasal alandaki önemide azalmamıştır. Divanyolu imparatorluğun yıkılışında bile toplumsal ve siyasal hayatın merkezindedir.

Divanyolu özellikle son 20-25 yıl içindeki turizm hareketleri ile iş merkezi olarak yükselen rantların sonucunda çoğunlukla turistik amaçlı kullanılmıştır. İş hanları ve imalathanelerin arsız ve saygısız yapılaşma faaliyetleri ile XIX.yüzyıl sonu, XX.yüzyıl başı ve en son 1930-1940'lara tarihlenen son nitelikli yapılarını da kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Divanyolu tören yolu olma özelliğininve bu anlamda kendisine atfedilecek kimi mistik ve sembolik anlamlarını Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yitirmiş olsa bile kent içindeki, hem özgün, hem göreceli önemini korumuştur ve devam ettirmektedir.

Divanyolu artık yaz-kış görülen turistleri, turistik hizmetleri, her çeşit ve türden kalabalığı, üniversitesi, yayınevleri, adliyesi ile İstanbul hayatının merkezi değilse bile en canlı köşelerindendir. Değişik görüşlere sahip protestocu grupların İstanbul'da en çok rağbet ettikleri ve kullandıkları mekanlar Divanyolu'nun kendisi veya çevresidir. Divanyolu'ndaki bir olay İstanbul'un diğer pek çok yöresinden daha çok ilgi çekmekte ve yankı uyandırmaktadır. Kısacası Divanyolu fiziksel açıdan Bizanstaki görkeminden , Osmanlıdaki şanından uzaksa da ekonomik ve toplumsal açıdan İstanbul'un hala önemli, çok önemli bir köşesi olmaya devam etmektedir.(57)

2.3. İSTANBUL METROPOLİTEN ALANI İÇİNDE SULTANAHMET MEYDANI

2.3.1. TARİHİ YARIMADA VE SULTANAHMET MEYDANI

İstanbul metropoliten alanı içinde tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı, yakın zamanlara kadar sürdürdüğü kentin kendisi ve merkezi olma işlevini son yıllarda, olumlu yönde değişimler sonucu, hakettiği tarih, kültür, rekreasyon, turizm ve ticaret işlevlerine dönüştürme aşamasına girmiştir.

Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı ölü bir müze şehir yerine, tüm insanları ve işlevleri ile yaşayan canlı bir şehir parçası halindedir. Etki alanı İstanbul metropoliten kenti, bölge, ülke ve hatta dünya ölçeğinde olacaktır.

Tarihi yarımada'nın genel görünümü görkemli cami ve külliye-leri ve bunların minare ve kubbeleri ile ürkütücü güçte bir silüet ortaya koymaktadır. Ancak, dışarıdan algılanan bu ihtişama karşın yol strük-türü metropoliten kentin ihtiyacını karşılayamamaktadır.

İstanbul metropoliten alanı Gebze'den Silivri'ye uzanmakta ve tarihi yarımada hemen hemen tam merkezde kalmaktadır. M.Ö 2000 yılına kadar dayanan tarihi yarımada İstanbul'un Türkler tarafından 1453 yılın-da fethine kadar surlar içinde kalmıştır. Bu zamandan sonra gelişmeye baş-lamış bugün Eminönü ve Fatih ilçeleri toplamı 1520 hektar alanı kaplamak-tadır. Tarihi yarımada 565.062 kişi yaşamaktadır. Tarihi yarımada için-de Sultanahmet 22,18ha alan kaplamakta ve 1952 kişiyi barındırmaktadır.

Tarihi Yarımada (Fatih - Eminönü)	Sultanahmet (Eminönü)
Nüfus: 565.062 kişi	Nüfus: 1952 kişi
Alan : 1.520 Ha.	Alan : 22.18 Ha.
Yoğunluk: 310 ki/Ha.	Yoğunluk: 88 ki/Ha.

Tablo (1) Tarihi Yarımada ve Sultanahmet'in nüfus durumu

Kentleşmenin hızlandığı 1950'ler ve sonrasında hızla büyüyen İstanbul metropoliten alanı içinde tarihi yarımada, yine merkezi kesimde yer almakta ise de güçlü kentsel yığılma dinamiklerinin önemli ölçüde dış-şında kalmaktadır. Gerçekte bu durum, tarihi yarımada'nın mekansal biçim-

1989 YILI İSTATİSTİK DURUMU

	YERLİ ÜCRETLİ TURİST	YABANCI ÜCRETLİ TURİST
	160.995 kişi	1.484.730 kişi
TOPKAPI SARAYI	ÖĞRENCİ: 232.100 kişi TOPLAM TURİST: 1.877.825 kişi TOPLAM GELİR: 13.377.679.550 TL.	
	YERLİ ÜCRETLİ TURİST	YABANCI ÜCRETLİ TURİST
	91.117 kişi	1.197.190 kişi
AYASOFYA	ÖĞRENCİ: 10.759 kişi TOPLAM TURİST: 1.386.057 kişi TOPLAM GELİR: 1.172.651.090 TL.	
	YERLİ ÜCRETLİ TURİST	YABANCI ÜCRETLİ TURİST
	23.043 kişi	64.807 kişi
TÜRK İSLAM ESERLERİ (İBRAHİM PAŞA SARAYI)	TOPLAM TURİST: 128.480 kişi TOPLAM GELİR: 370.430.000 TL.	

TOPLAM: 14.920.760.640 TL.

Tablo (2) Sultanahmet Meydanı'ndaki Müzeleri Ziyaret Eden Turist Sayısı ve Gelir Durumu

Bu bölgedeki müzeleri 1989 yılında en az 1.877.825 kişi ziyaret etmiş ve elde edilen gelir 14.920.760.640 TL'dir. Müzelerden elde edilen gelir Maliye Bakanlığına direkt olarak aktarılmaktadır. Milli Saraylar Daire Başkanlığı ve Müzeler Müdürlüğü'nün maddi taleplerini başvuru sırasında Maliye Bakanlığı karşılamaktadır. (59)

Oysa bu bölgedeki müzelerden elde edilen gelirin bir bölümü Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresinin düzenlenmesinde kullanılabilir.

1990 YILI İSTATİSTİK DURUMU
(AYLARA GÖRE)

OCAK - ŞUBAT - MART

NİSAN - MAYIS - HAZİRAN

TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL

TOPKAPI SARAYI GELİR:	186.372 kişi 1.291.176.350 TL.	700.776 kişi 4.881.759.800 TL.	688.762 kişi 5.239.129.100 TL.
TOPLAM GELİR:	11.313.065.250 TL.		
AYASOFYA GELİR:	106.205 kişi 843.800.000 TL.	533.070 kişi 3.703.400.000 TL.	433.427 kişi 3.945.100.000 TL.
TOPLAM GELİR:	8.492.300.000 TL.		
TÜRK İSLAM ESERLERİ	14.895 kişi	34.770 kişi	27.830 kişi
TOPLAM GELİR:	118.228.750 TL.		

GENEL TOPLAM: 19.923.594.000 TL.

Max. turist dönemi Nisan - Mayıs - Haziran : 701.000 kişi
1 Günde : 7.788 kişi

1 otobüs 48 kişi ---- 162 otobüs

Tablo (3)

2.3.2. SULTAN Sultanahmet Meydanı'ndaki anıt ve müzeleri gezen turistin en yoğun olduğu dönem Nisan - Mayıs - Haziran aylarını içerir. Günde yaklaşık 7788 turist bu bölgeyi ziyaret etmektedir. 7788 turistin bir günde bu bölgeyi ziyaret etmesi demek, 162 otobüsün Sultanahmet Meydanı ve çevresinde otopark alanına ihtiyacını belirler.

Ayrıca bölgede yer alan Adliye, Çarşılar, ve diğer ticaret alanları bu bölgeye nüfus ve beraberinde gelen araçları çekmektedir. Sultanahmet Meydanı ve çevresinde en az 250 kadar özel otomobilin da park yeri ihtiyacı vardır.

Yoğun araç trafiği ve otopark alanının yetersiz oluşu nedeni ile meydan ve çevresindeki anıtların görsel etkisi azalmaktadır. Tarihi yarımada içinde bu derece önem taşıyan Sultanahmet Meydanı ve çevresindeki anıtların vurgusunu sağlayabilmek için Divanyolu ve meydana motorlu araç sokulmaması gerekmektedir. Divanyolu - Sultanahmet Meydanı - Topkapı Sarayı ilişkisinde yaya dolaşım sistemi kurulmalıdır.

162 otobüs ve en az 250 özel otomobilin bölge içine girmemesiyle çözüm sağlanabilir. Turist otobüslerinin azaltılmasının bir yolu da meydan ve yakın çevresinde konaklama imkanlarının arttırılması ile olur. Böylece yaya ulaşımı ile meydan ve çevresinin taşıt yükü azaltılmış olur.

Plan (3) At Meydanı - Topkapı Sarayı ve Sultanahmet Çarşısı

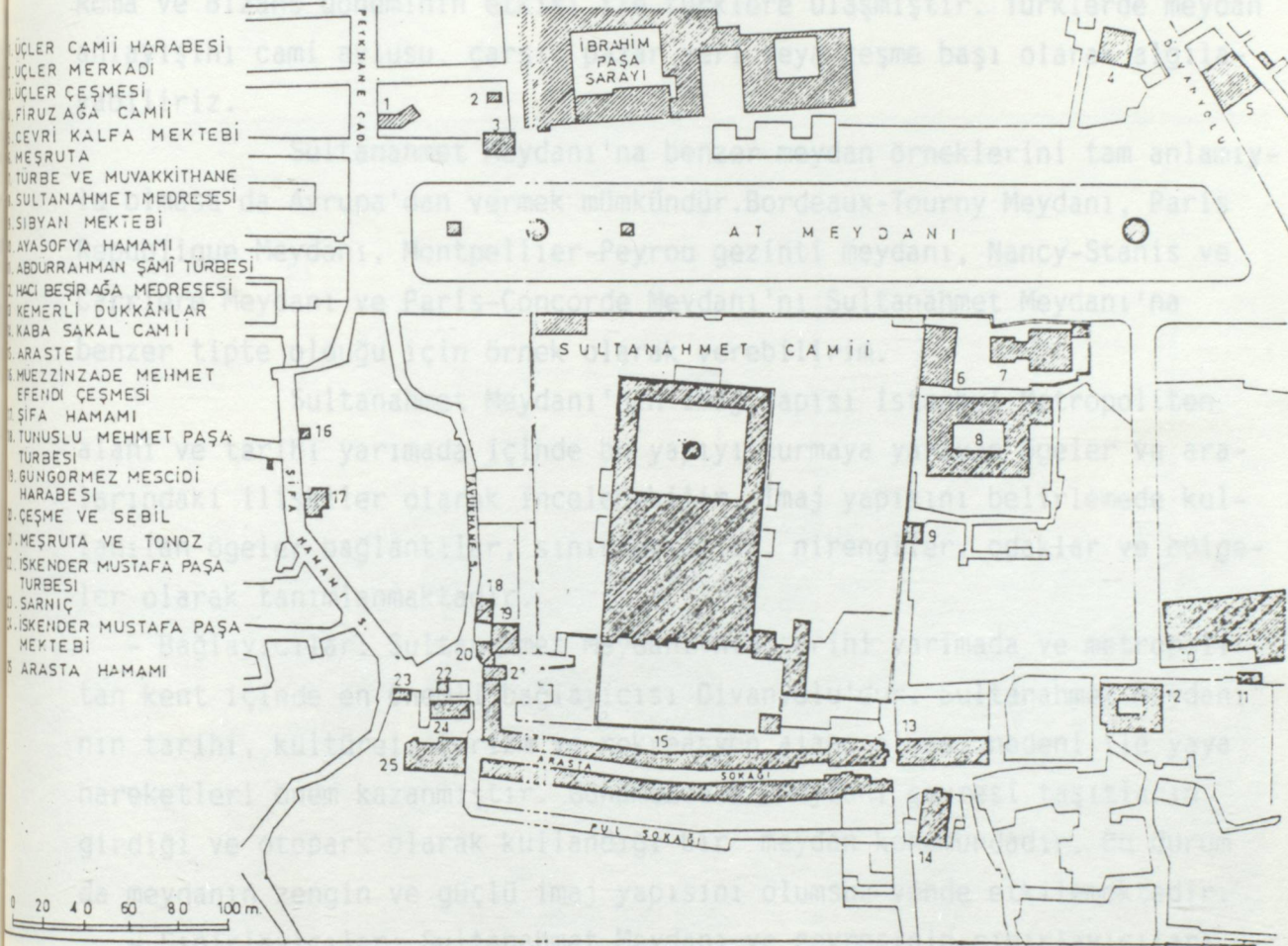
Sultanahmet Meydanı (At Meydanı), İstanbul'un en büyük meydanıdır. Roma, gerekse Türkler döneminde daima önemini korumuştur. Bu meydan hem sosyal, hem de halka hitap etmiştir. Meydan çevresinde çeşitli işler, örneğin yeşil, idare ve ticaret gibi fonksiyonlar daima yer almıştır. Ayrıca oyunlar ve çocukların oynadığı bu meydan halkın topluluğu için önemlidir. Ancak Cumhuriyetten sonra meydan-park niteliğine ulaşmış ve tarihî, kültürel, rekreasyon, turizm ve ticaret işlevlerini de barındırmaktadır.

İstanbul Metropoliten alanı içinde Sultanahmet Meydanı, diğer meydanlar ve parklar ile birlikte, şehrin en önemli alanıdır. Diğer meydanlar ve parklar ise, şehrin diğer bölgelerinde de bulunmaktadır.

2.3.2. SULTANAHMET MEYDANI'NİN İMAJİ

Sultanahmet Meydanı dikdörtgen tipte meydan sınıfına girmektedir. Dikilitaşları, çeşmesi ve çevresindeki önemli yapıları ile dikdörtgen tipte ki meydanın tipik bir örneğidir.

Plan (3) At Meydanı, İbrahim Paşa Sarayı ve Sultanahmet Camii

Sultanahmet Meydanı (At Meydanı, Hipodrom) gerek Bizans ve Roma, gerekse Türkler döneminde daima önemini korumuştur. Her dönemde hem soylulara, hem de halka hitab etmiştir. Meydan çevresinde saray, dini öge, yeşil, idare ve ticaret gibi fonksiyonlar daima yer almıştır. Eğlence, oyunlar ve törenlerin yapıldığı bu meydan halkın toplanma yeri olmuştur. Ancak Cumhuriyet'ten sonra meydan park niteliğine ulaşmış, günümüzde de tarihi, kültürel, rekreasyon, turizm ve ticaret işlevlerini üzerinde barındırmaktadır.

İstanbul Metropoliten alanı içinde Sultanahmet Meydanı'na benzeyen özellikleri taşıyan başka bir meydan yoktur. Tarihi bu derece ü-

zerinde taşıyan, arkeolojik kalıntılardan, güçlü yapılara, dikilitaşlara kadar hemen her ögeyi bulunduran ve geçmişten günümüze önemini hiç kaybetmeyen meydan yoktur. Türklerde meydan anlayışının olmadığını daha önceki bölümlerde belirtmiştim. Sultanahmet Meydanı (At Meydanı, Hipodrom) Roma ve Bizans döneminin etkisi ile türklere ulaşmıştır. Türklerde meydan anlayışını cami avlusu, çarşı, pazar yeri veya çeşme başı olarak algılayabiliriz.

Sultanahmet Meydanı'na benzer meydan örneklerini tam anlamıyla olmasa da Avrupa'dan vermek mümkündür. Bordeaux-Tourny Meydanı, Paris Republique Meydanı, Montpellier-Peyrou gezinti meydanı, Nancy-Stanis ve Carriere Meydanı ve Paris-Concorde Meydanı'nı Sultanahmet Meydanı'na benzer tipte olduğu için örnek olarak verebilirim.

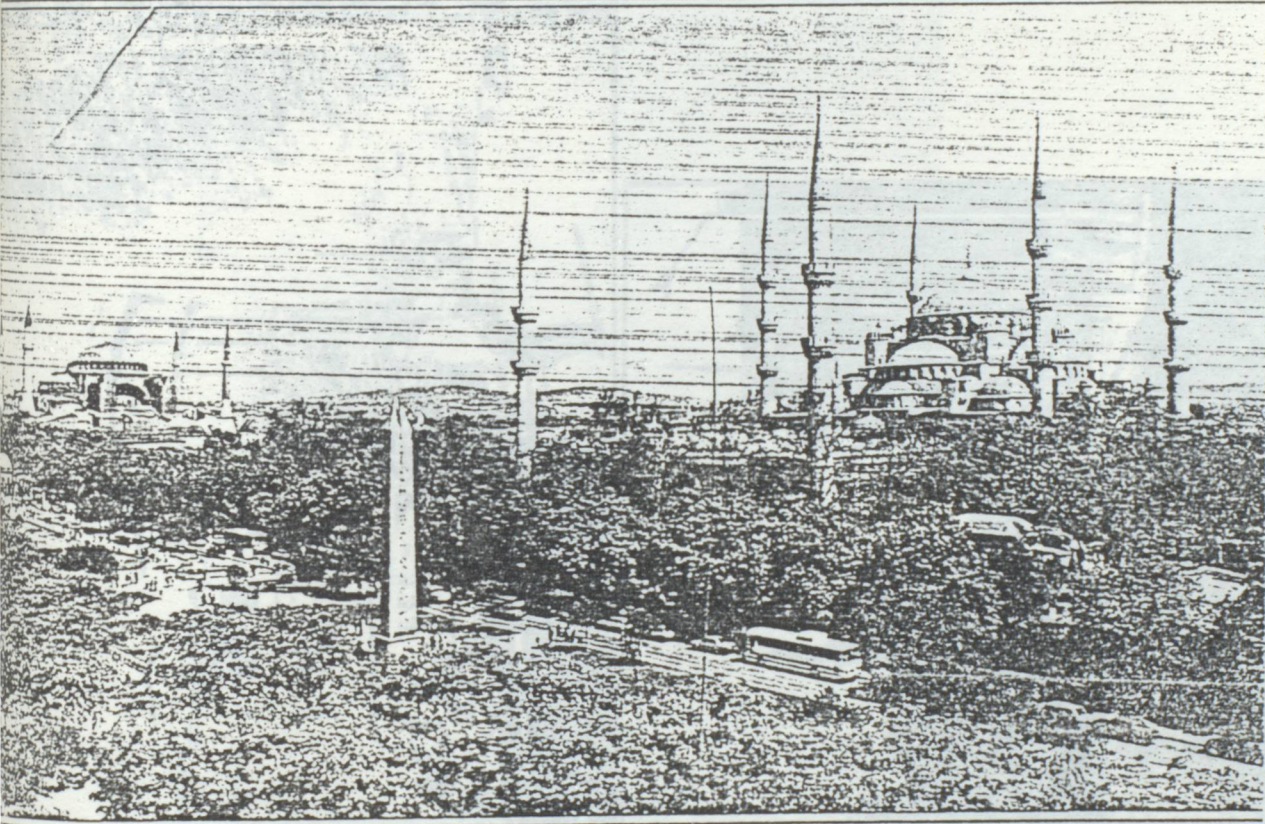
Sultanahmet Meydanı'nın imaj yapısı İstanbul Metropoliten alanı ve tarihi yarımada içinde bu yapıyı kurmaya yarayan ögeler ve arasındaki ilişkiler olarak incelenebilir. İmaj yapısını belirlemede kullanılan ögeler bağlantılar, sınırlayıcılar, nirengiler, odaklar ve bölgeler olarak tanımlanmaktadır.

- Bağlayıcılar: Sultanahmet Meydanı'nın tarihi yarımada ve metropoliten kent içinde en önemli bağlayıcısı Divanyolu'dur. Sultanahmet Meydanı'nın tarihi, kültürel, turizm ve rekreasyon alanı olması nedeni ile yaya hareketleri önem kazanmıştır. Günümüzde At Meydanı çevresi taşıtların girdiği ve otopark olarak kullandığı bir meydan konumundadır. Bu durum da meydanın zengin ve güçlü imaj yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.

- Sınırlayıcılar: Sultanahmet Meydanı ve çevresinin sınırlayıcıları topografik yapı, surlar, Topkapı Sarayı, ve bunlarla bütünleşen yollardır. Topografik yapı ve surlarda görsel geçirimsizlik söz konusudur. Topkapı Sarayı'nın yüksek duvarları sınırlayıcı bir ögedir. Yollar ise karakter değişiminde sınırlayıcıdır. Tüm bu sınırlayıcılar görsel açıklık, belirginlik, yaklaşılabirlik, süreklilik ve geçirimsizlik gibi özellikler yönünden zayıf olmaları sınır imajı etkilerini zayıflatır.

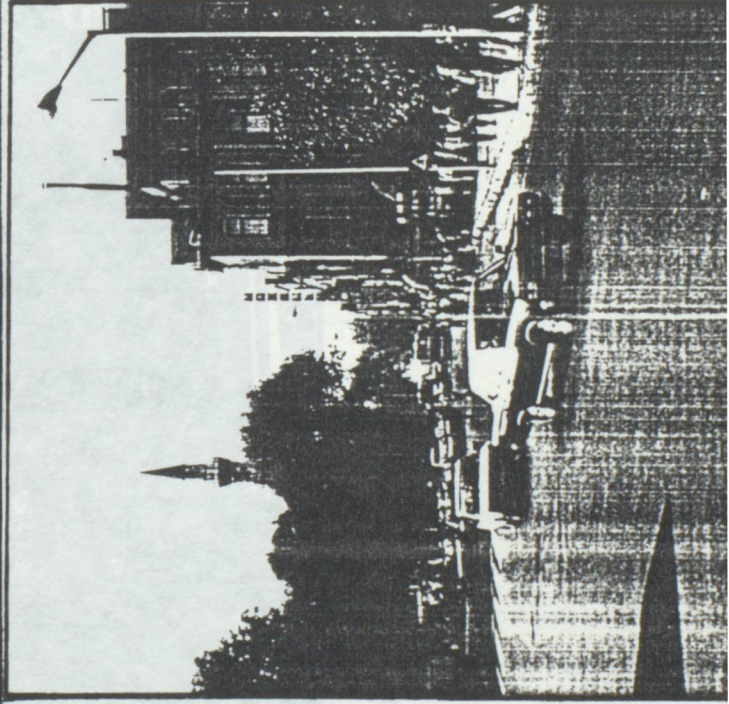
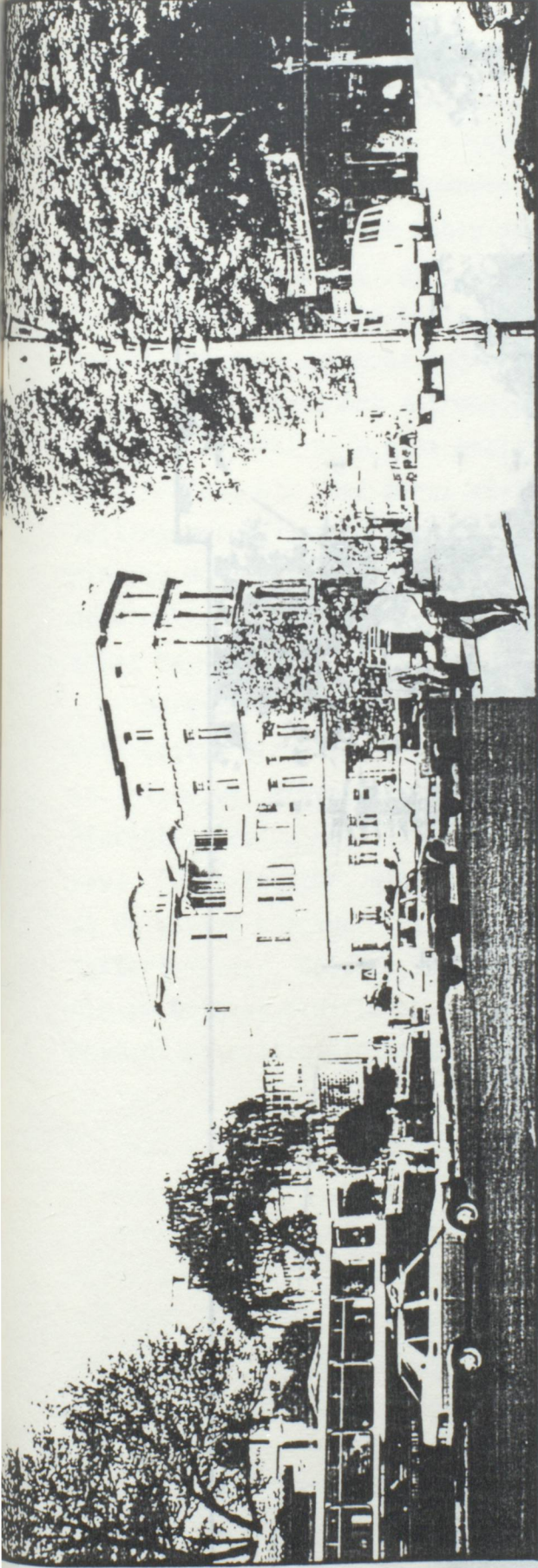
- Nirengiler: Nirengi, algılamaya dayanan kent görsel yapısının en temel ögelerinden biridir. Temelde bulunduğu ortamdan, bu ortamı belirleyen görsel ögeler arasından sıyrılan ve seçilir duruma gelen, hatırlanabilen ögelerdir. Sultanahmet Meydanı İstanbul metropoliten alanı ve tarihi yarımada da başlı başına bir nirengi noktasıdır. Ayasofya, Sultanahmet Camii gibi yapıları ile bir başka obje ile karşılaştırılmayacak düzeyde

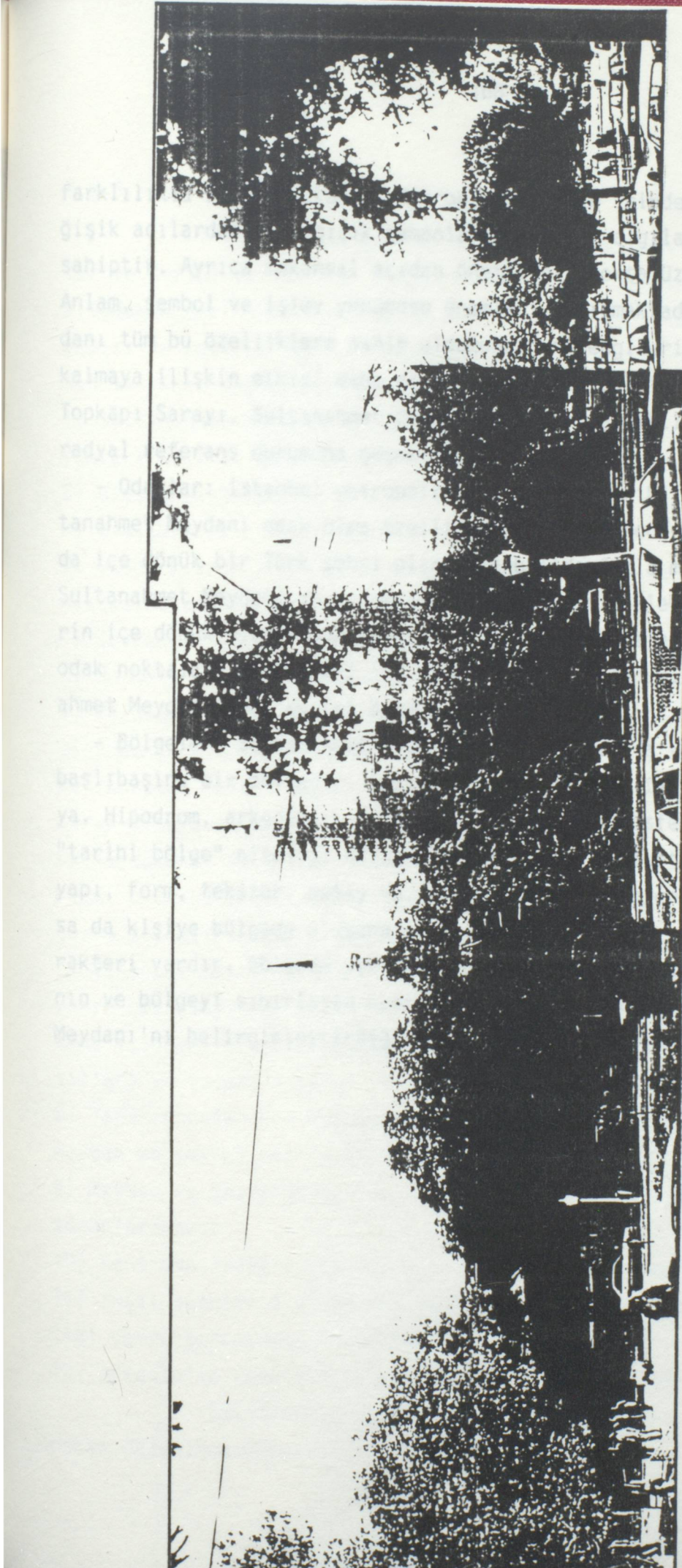
Fotoğraf (1) Sultanahmet Camii, Ayasofya ve Dikilitaş nirengileri oluşmaktadır.

Fotoğraf (2) Sultanahmet
Meydanı için bağlayıcı
olan Divanyolu

Fotoğraf (3) Nirengi noktası Sultanahmet Camii

farklılıkla sıyrılmaktadır. Metropolitene alan içinde çok uzaklardan, değişik açılardan ve değişik zamanlarda görünüp algılanabilme özelliğini sahiptir. Ayrıca mekansal açıdan önemli bir nokta üzerinde yer almaktadır. Anlam, sembol ve işlev yönünden önemleri çakışmaktadır. Sultanahmet Meydanı tüm bu özelliklere sahip olduğundan nirengilerin görsel ve bellekte kalmaya ilişkin etkisi daha da artmaktadır. Tarihi yarımada içinde de Topkapı Sarayı, Sultanahmet Camii, Ayasofya ve dikilitaşlar kütle olarak radyal referans durumuna geçmektedir.

2) - Odaklar: İstanbul metropoliten alanı ve tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı odak olma özelliğini sürdürmektedir. Mekansal yapılaşmada içe dönük bir Türk şehri olan İstanbul'da fazla meydan olmadığından Sultanahmet Meydanı ve çevresindeki dini komplekslerin, sarayın, müzelerin içe dönük birer odak noktası olduğu kabul edilebilir. Bağlantılar ve odak noktaları birbirleri ile sıkı ilişki içindedir. Divanyolu ve Sultanahmet Meydanı buna en iyi örnektir.

- Bölgeler: Sultanahmet Meydanı tarihi yarımada ve metropol içinde başlıbaşına bir bölgedir. Sultanahmet bölgesi Sultanahmet Camii, Ayasofya, Hipodrom, arkeolojik kalıntılar ve genel atmosferi ile önemli bir "tarihi bölge" niteliği kazanmaktadır. Bölgeyi oluşturan öğelerin tek tek yapı, form, tekstür, detay vb. açılardan bir homojenliği, benzerliği yoksa da kişiye bölgede oluşuna ilişkin kesin kanı veren güçlü tematik karakteri vardır. Bölgede yer alan yapıların önemli tarihi eserler olmasının ve bölgeyi sınırlayan kesimlerin karakter değişikliğinin Sultanahmet Meydanı'nı belirginleştirdiği hatta güçlendirdiği anlaşılmaktadır.(60)

sisleri ve ticari alanlar çevre sorununa tabiiyet göstermektedir.

B) Yapı cephesinin bozukluğu ve çirkin yapılaşma baktı açılardan içinde meydan ve çevresinin genel görünümünü bozmaktadır.

2) Meydan ve çevresindeki sokakların bakımsızlığı, çöp problemi başlıca sorunlardandır.

10) Kent mobilyaları meydana olan tabii ve yapay yetersiz kalmaktadır.

11) Yeşil alanların bakımının yetersizliği ve diğer donatıların yetersizliği çevre sorunlarının biridir.

12) Arkeolojik tahribat çevre sorunlarının başlıcalarındandır.

Sultanahmet Meydanı'nın estetik değerlerinin korunması ve genel mekan düzenlenmesinin iyileştirilmesi hedefine uygun yapılaşma sürecinin,

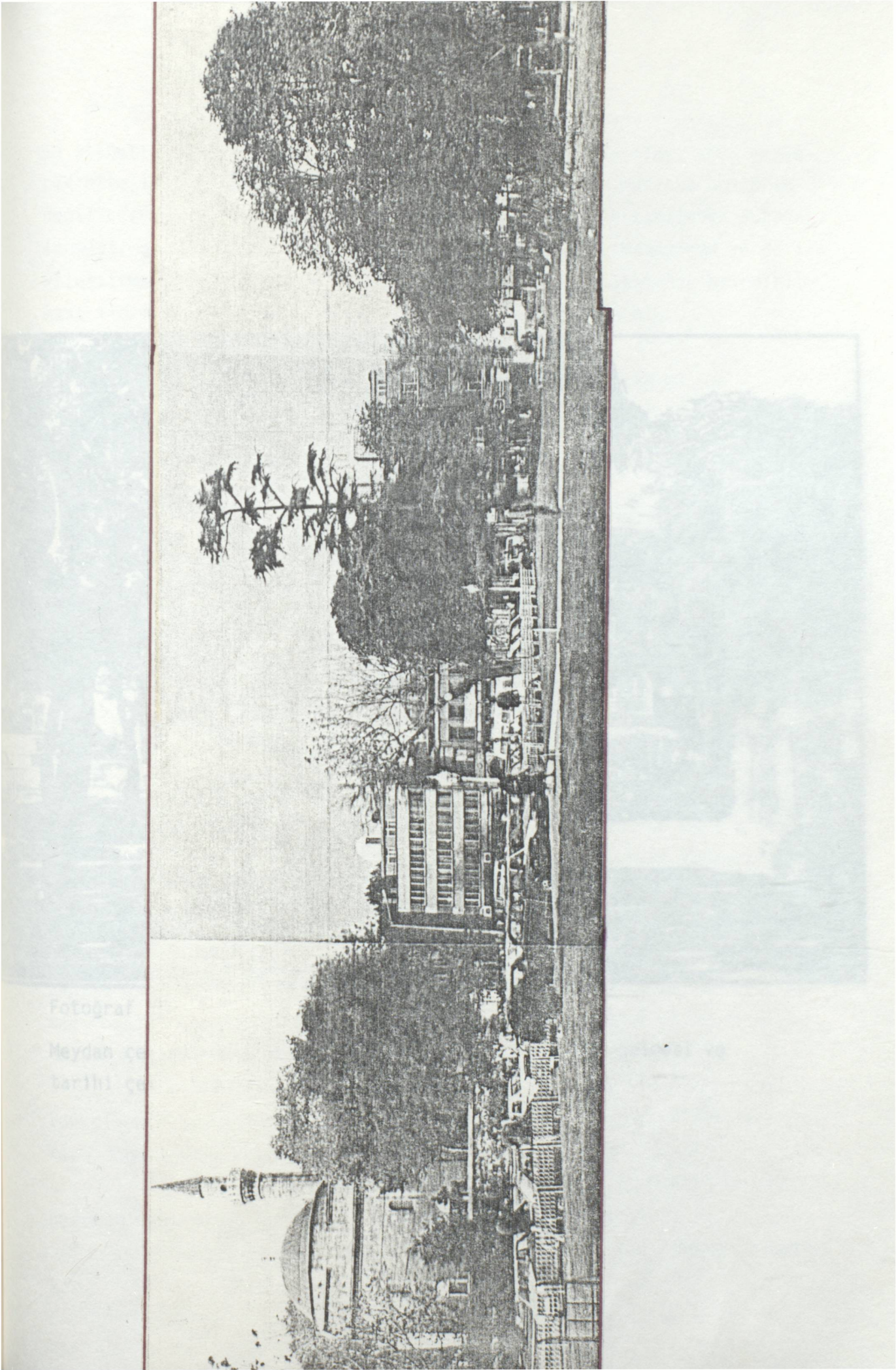
2.3.3. SULTANAHMET MEYDANI VE ÇEVRE SORUNLARI

Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı çevresi değerli kültür ve tarihi varlıklara sahip olmakla beraber ayrıntıda bu değerini yansıtamamaktadır. Metropolitan kentin artan nüfus baskısı, sosyo-ekonomik yapısı ve politik yapısı yüzünden bölgenin karakteri bozulmaktadır. Meydan ve yakın çevresinin sorunları şunlardır:

- 1) Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresindeki imalat ve ticaret fonksiyonları belirli düzeyde fiziksel görüntü kirlenmesine yol açmaktadır.
- 2) Ulaşım sistemindeki araçlar aşırı gürültü, kirlenme ve koku karmaşasını oluşturarak sorunlara yol açmaktadır.
- 3) Otoparkların yerleri meydanın tarihi karakterini olumsuz yönde etkilemektedir. Görsel etki alanını bozmaktadır.
- 4) Çevredeki ticaret ve imalat fonksiyonlarının yoğunluğu ulaşım sistemini de kötü yönde etkilemektedir.
- 5) Bölgedeki tescilli yapılarda yaşayan ailelerin sosyal yapısı incelendiğinde genelde düşük gelir gruplarından oluştukları tesbit edilmiştir. Bu sebepten dolayı bakım ve onarım yapılamayan konutlar çevre sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.
- 6) Meydandaki seyyar satıcıların ve bilinçsiz halk kesiminin varlığı turizmi olumsuz yönde etkilemekte, meydanın estetik görünümünü bozmakta ve çevre sorunlarından birini oluşturmaktadır.
- 7) İstanbul metropolitan alanı içinde, Sultanahmet Meydanı'nın karakteri yakın çevresinin dokusunda bozulmalar olduğu için estetik görünümünü ve kent içindeki imajını bozmuştur. Yakın çevredeki konutlar, konaklama tesisleri ve ticari alanlar çevre sorunu haline gelmiştir.
- 8) Yapı cephelerinin bozukluğu ve çirken yapılaşma bakış açıları içinde meydan ve çevresinin genel görünümünü bozmaktadır.
- 9) Meydan ve çevresindeki sokakların bakımsızlığı, çöp problemi başlıca sorunlardandır.
- 10) Kent mobilyaları meydana olan talebe karşı yetersiz kalmaktadır.
- 11) Yeşil alanların bakımının yetersizliği ve diğer donatıların yetersizliği çevre sorunlarından biridir.
- 12) Arkeolojik tahripler çevre sorunlarının başlıcalarındandır.

Sultanahmet Meydanı'nın eşsiz silüetinin korunması ve genel mekan düzenlemesinin iyileştirilmesi hedefine dönük yapılaşma ölçeğinin,

Fotograf

Meydan ç

tarıhi ç

bü sitedin temel değeri olan tarihi, sanayi ve diğer anıtları etkilemeyecek nitelikte bulundurulması. tarihi anıtların çevresinin, mutlaka açılarak değil, çevre yapıları ile birlikte bütünlük içinde geliştirilerek düzenlenmesi, gereken yerlerde yeşil alanlar ve yeşil ile maskelene ya da i-şileştirme ile, tarihi anıtların önüne köprü yapılarak arındırılması ile meşhurların önüne köprü yapılarak arındırılması olur.

Fotoğraf (5)

Meydan çevresindeki yolun araçların park yeri haline gelmesi ve tarihi çevre ile uyum sağlamayan yapı cepheleri

fonksiyonlarını koruyarak, tarihi alanın ve çevresinin değerlerini korumak ve düşmektedir.

Arkeolojik alanlar bir bölge olarak korunarak ve gerekli değerleri verileri ve kalıntıları yapılmamaktadır.

Divanlar ve diğer yapılar sadece ağır araç trafiği için kullanılmaktadır.

bu silüetin temel öğeleri olan cami, saray ve diğer anıtları etkilemeyecek nitelikte tutulması, tarihi eserlerin çevresinin, mutlaka açılarak değil, çevre yapılaşması ve doku karakteri ile bütünleştirilerek düzenlenmesi, gereken yerlerde kent mobilyası ve yeşil ile maskeleme ya da iyileştirme ile, gereken yerlerde de tamamen kötü yapılaşmadan arındırılması ile meydanadaki çevre sorunlarına çözüm getirilmiş olur.

2.3.4 SULTANAHMET MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE ALAN KULLANIMI

2.3.4.1. ANITLAR VE YAPILAR

Sultanahmet Meydanı'ndaki ve yakın çevresindeki anıtların ve yapıların tarihçesi daha önce anlatılmıştır. (2.Bölüm'de 2.1.2.3'ünde) Hipodrom'daki Teodos I.Dikilitaş'ı, Burmalı (Yılanlı)Sütun ve Örme Sütun eski yerlerinde sergilenmektedir. Alman çeşmesi de park olarak düzenlenmiş hipodromda yer almaktadır.

Topkapı Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı müze olarak kullanılmakta ve önemli boyutlarda gelir getirmektedir.

Ayasofya Camii (kilisesi) daha farklı niteliktedir. Dini anlamda fonksiyon göstermemekle beraber, gezilip görülerek müze fonksiyonunu sürdürmektedir.

Sultanahmet Camii'nin yapılışından sonra küçülen hipodrom geçmişteki fonksiyonunu tamamen yitirmiştir. Şimdi, sadece park fonksiyonunu sürdürmektedir. Hatta ulaşım dahi açılmıştır. Günlük yaşamda otobüs ve otomobillerin park alanı haline gelmiştir. Tarihte pek çok anlam ifade eden ihtişamını kaybetmiştir.

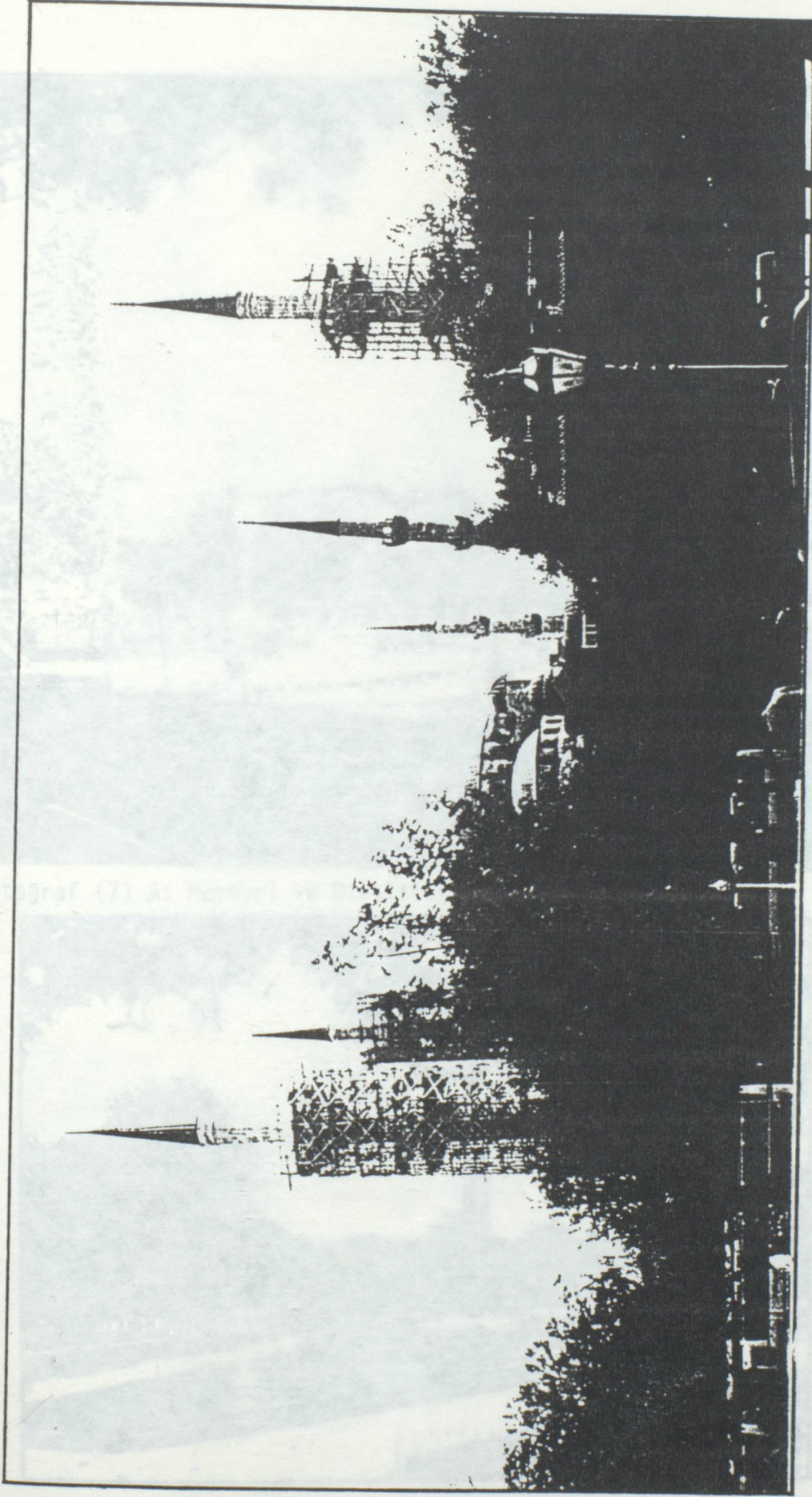
Sultanahmet Camii meydana esas fonksiyonunu sürdüren nadir yapılardan biridir. Dini açıdan önem taşıyan günlerde ve bayramlarda esas fonksiyonunu sürdürürken, diğer günlerde turistlerin ziyaretine sahne olmaktadır.

Rektörlük binası ve Tapu Kadastro binası ile Adliye eski fonksiyonlarını sürdürmekle beraber meydan ve çevresinin gerçek amacına ters düşmektedir.

Arkeolojik kalıntılar bir bölge olarak korunmakla beraber, gereken değer verilmemekte ve çalışmalar yapılmamaktadır.

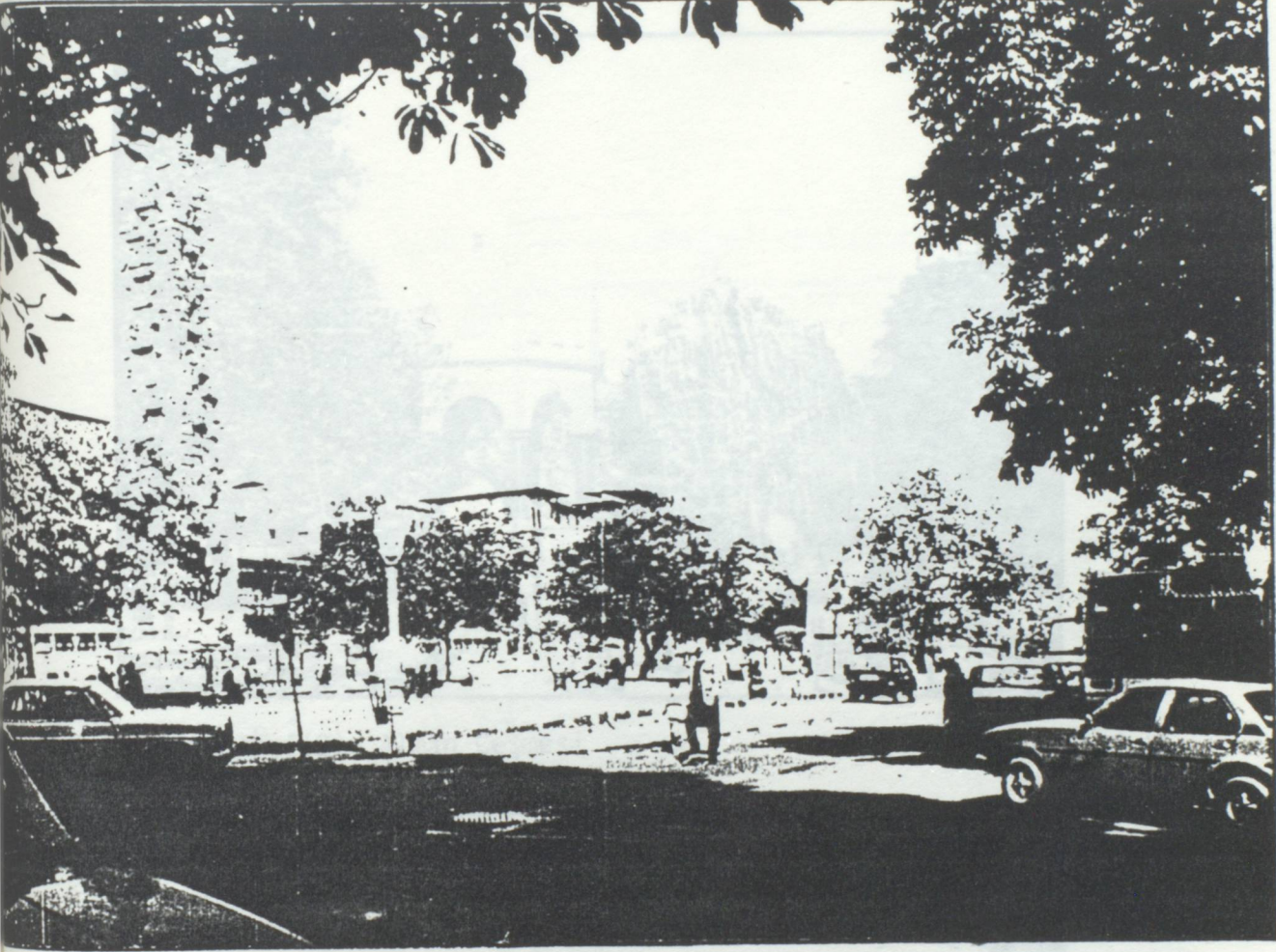
Divanyolu taşıyamayacağı derecede ağır araç trafiğine sahiptir.

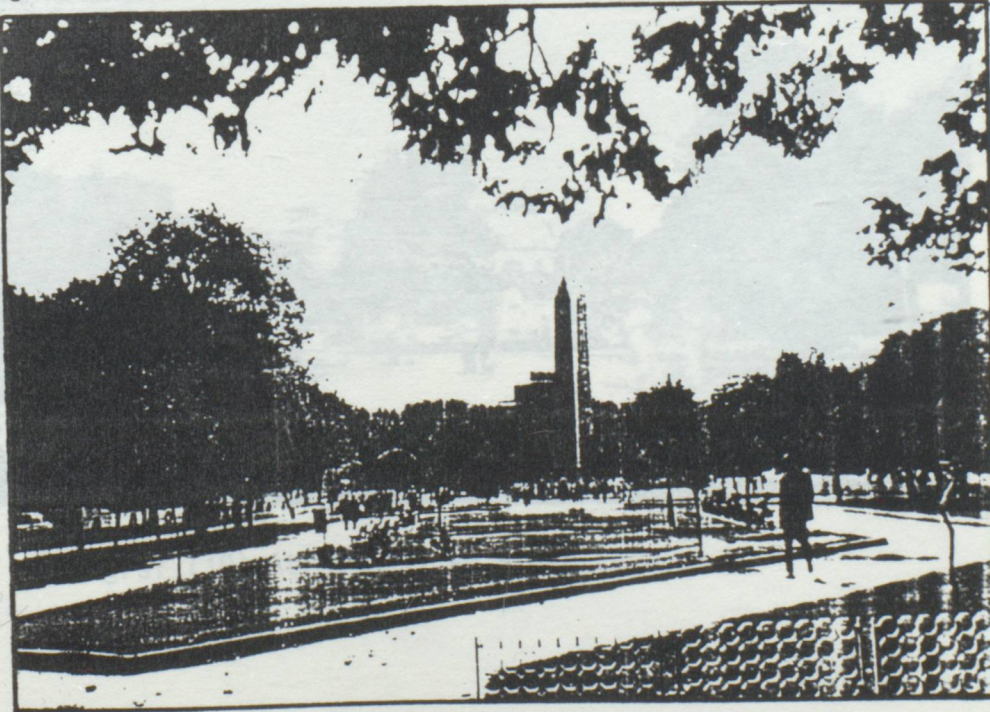

Fotoğraf (6) Restore edilmekte olan Sultanahmet Camii

Fotoğraf (7) At Meydanı ve Dikilitaş

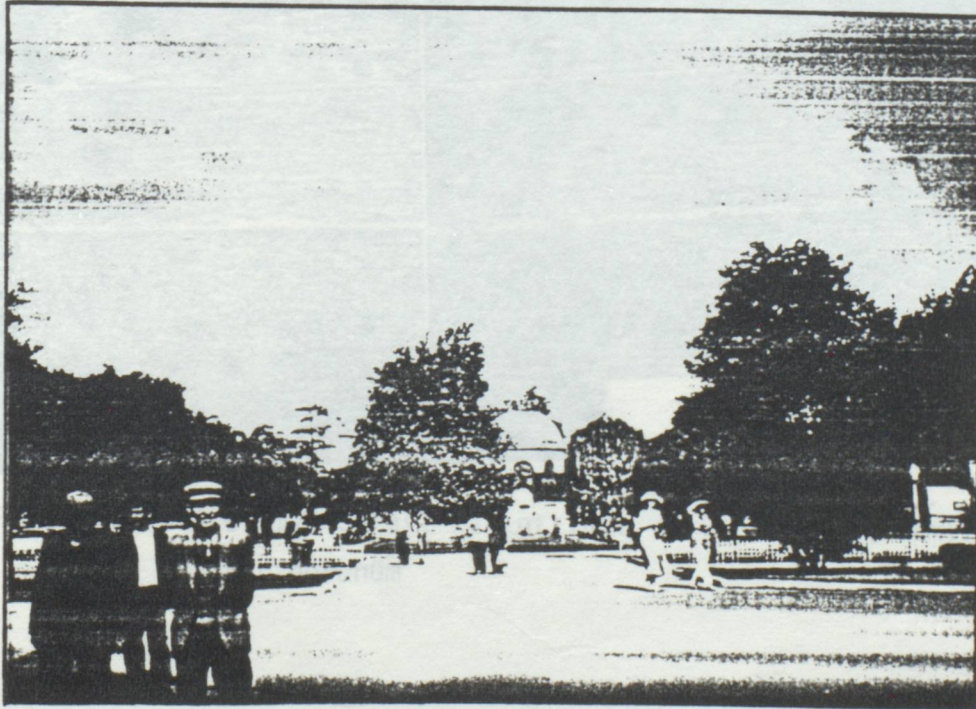

Fotoğraf (8) At Meydanı ve anıtlardan bir görünüm

Fotoğraf(9) Alman Çeşmesi

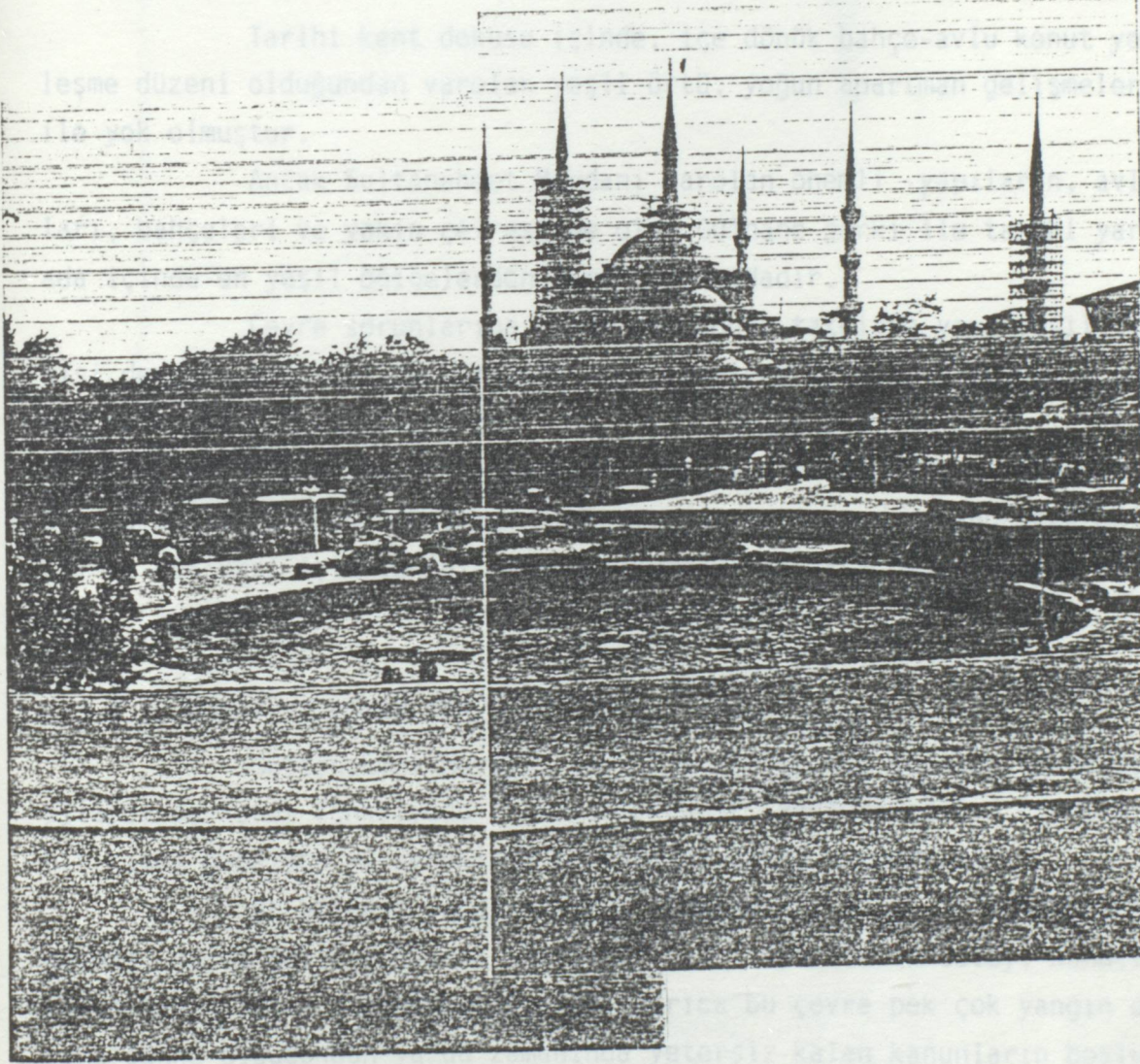

Fotoğraf (10) At Meydanı ve Alman Çeşmesi

Meydan, anıtlar ve yapılar, çevre sorunları ile beraber ele alınıp incelenirse bir bütün olarak tarihi yarınada ve metropoliten alan içinde Sultanahmet Meydanı çözümlerine ulaşabilir.

2.3.4.2. YEŞİL ALANLAR

Fotoğraf (11) Ofemya Sarayı kalıntıları ve Sultanahmet Camii'nden bir görünüm

Meydan, anıtlar ve yapılar, çevre sorunları ile beraber ele alınıp incelenirse bir bütün olarak tarihi yarımada ve metropolitan alan içinde Sultanahmet Meydanı çağdaş fonksiyonuna ulaşabilir.

2.3.4.2. YEŞİL ALANLAR

Tarihi kent dokusu içinde, içe dönük bahçe-avlu konut yerleşme düzeni olduğundan varolan yeşil örtü, yoğun apartman gelişmeleri ile yok olmuştur.

Ancak Sultanahmet Meydanı varolan önemli yapıların, avluları, bahçeleri ve yakın çevresinde olan Gülhane parkı ile tarihi yarımada içinde en yeşil bölgelerden biri durumundadır.

Çevre sorunlarına çözüm bulunduğu takdirde yaya-yeşil ilişkisi dengeli bir şekilde kurulmuş olur. Böylece görsel ve işlevsel açıdan da amaca ulaşılmış olunur.

Sultanahmet Meydanı'ndaki yeşil alanlar halkın ve turistlerin boş zamanlarını değerlendirme, dinlenme, gezinti aynı zamanda rekreasyonel ve kültürel işlevlerini de karşılayarak ihtiyaca cevap vermiş olacaktır.

2.3.4.3. KONUT VE KONAKLAMA ALANLARI

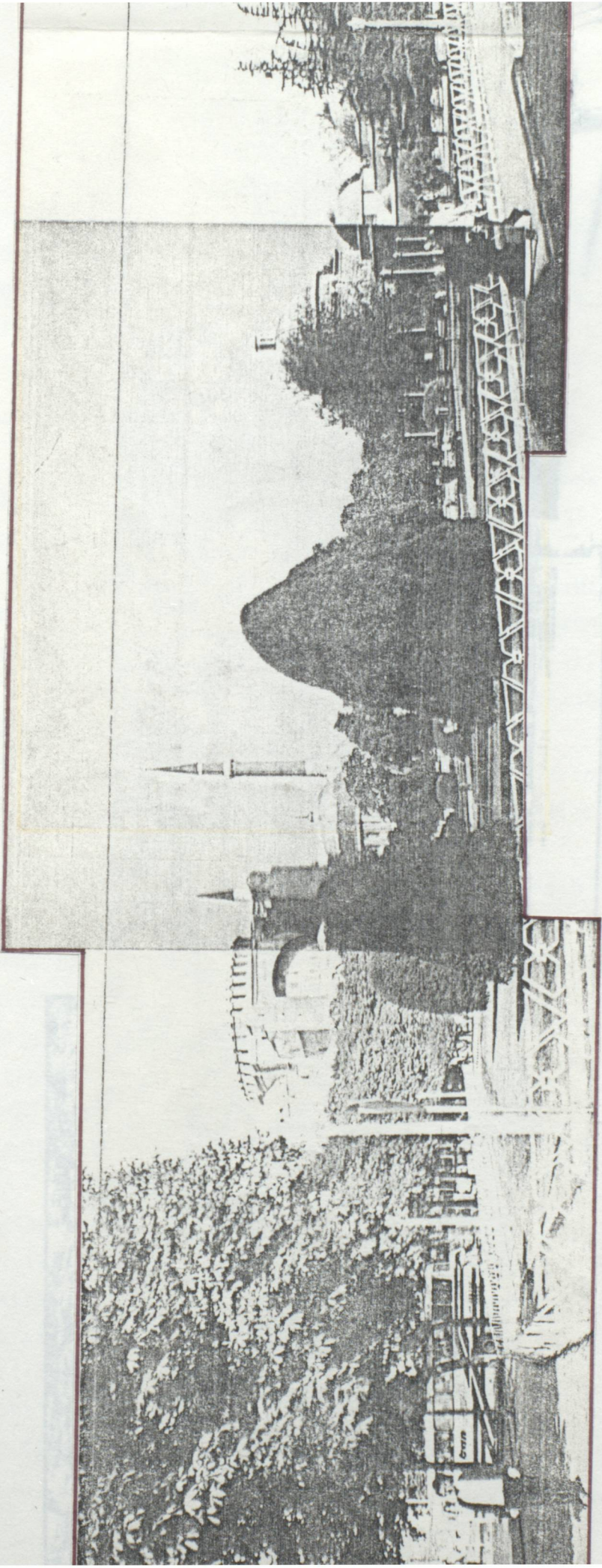
Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresinde genelde tescilli yapılarda da konut fonksiyonu devam etmektedir. Restore edilen konutların bir kısmı pansiyon ve konaklama ihtiyacına cevap vermektedir.

Bu bölgede yaşayan nüfus genelde göç yolu ile İstanbul'a gelmiş, düşük gelir grubunda kişilerdir. Bu sebeplerden dolayı konutlarının bakımlarını yapamamaktadırlar. Ayrıca bu çevre pek çok yangın olayına sahne olduğundan ya da zamanında yetersiz kalan kanunların boşluğundan dolayı konut dokusunda bozulmalar ortaya çıkmış, bu durum çevrenin genel görünümünü bozmuştur.

Bölgeye hitab edecek konaklama alanları ise çok yetersiz kalmaktadır.

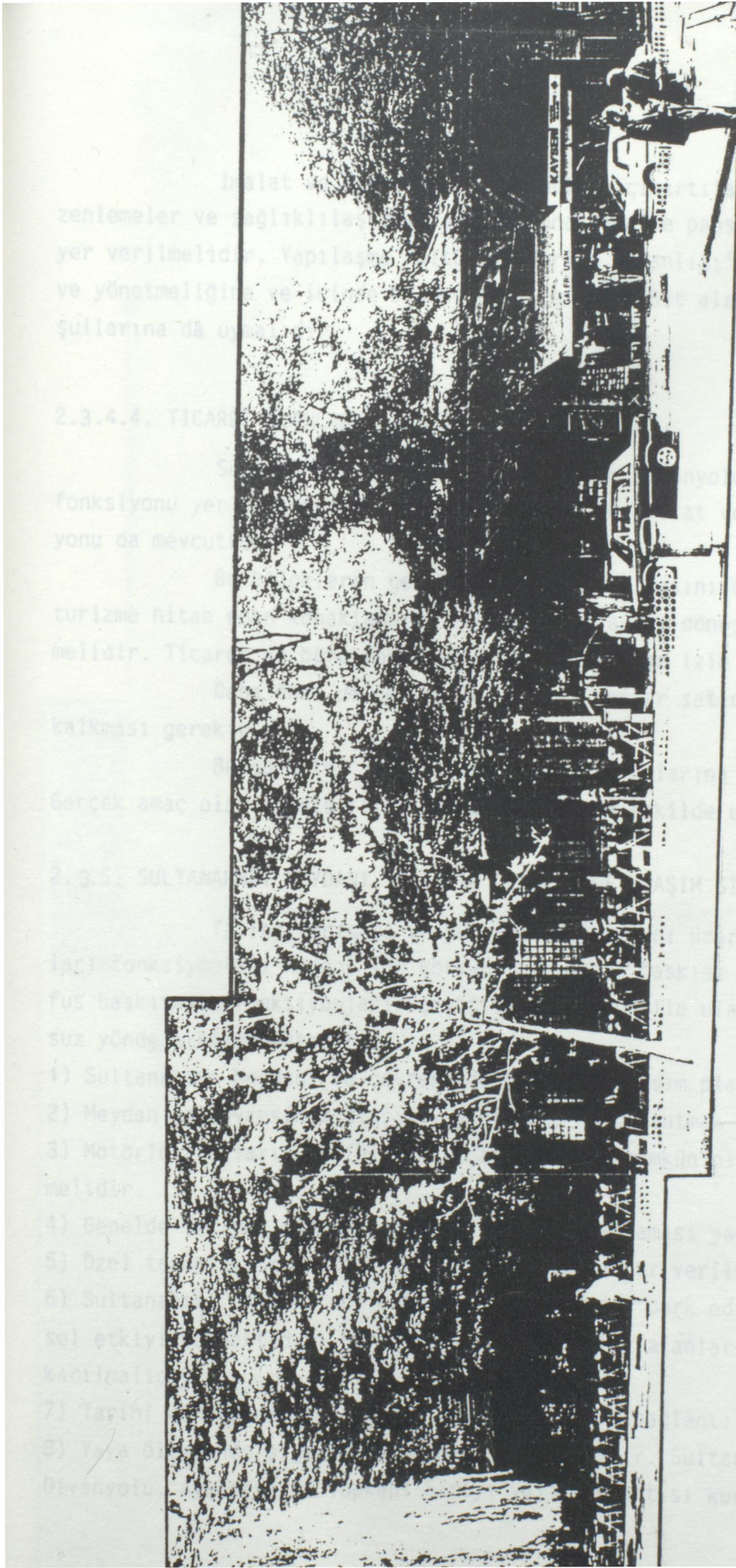
Konut alanlarında mevcut yoğunlaşmayı arttırıcı yapılaşmaya kesin izin verilmemelidir. Ayrıca konut alanlarındaki yapılaşma Sultanahmet Meydanı ve çevresinde I.derecede Sit alanı yapılaşma koşullarına da uymalıdır.

10.000 (10) At Moudin'ah çevresinde yer alan ticaret tesisler

Fotoğraf (13) At Meydanı'nın çevresinde yer alan ticari tesisler

İmalat ve depolama fonksiyonları çıkartılarak, bir takım düzenlemeler ve sağlıklılaştırmalar ile konaklama ve pansiyon alanlarına yer verilmelidir. Yapılaşma Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilgili yasa ve yönetmeliğine ve içinde bulunduğu I.derecede Sit alanı yapılaşma koşullarına da uymalıdır.

2.3.4.4. TİCARET ALANLARI

Sultanahmet meydanının bağlı olduğu Divanyolu boyunca ticaret fonksiyonu yer almaktadır. Yolun diğer yönünde imalat ve depolama fonksiyonu da mevcuttur.

Bu bölgelerin geceleri ölü şehir olmasını önlemek amacı ile turizme hitab eden konaklama ve eğlence alanlarına dönüşümü teşvik edilmelidir. Ticaret ve büro fonksiyonlarının devamına izin verilebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi seyyar satıcıların ortadan kalkması gerekir.

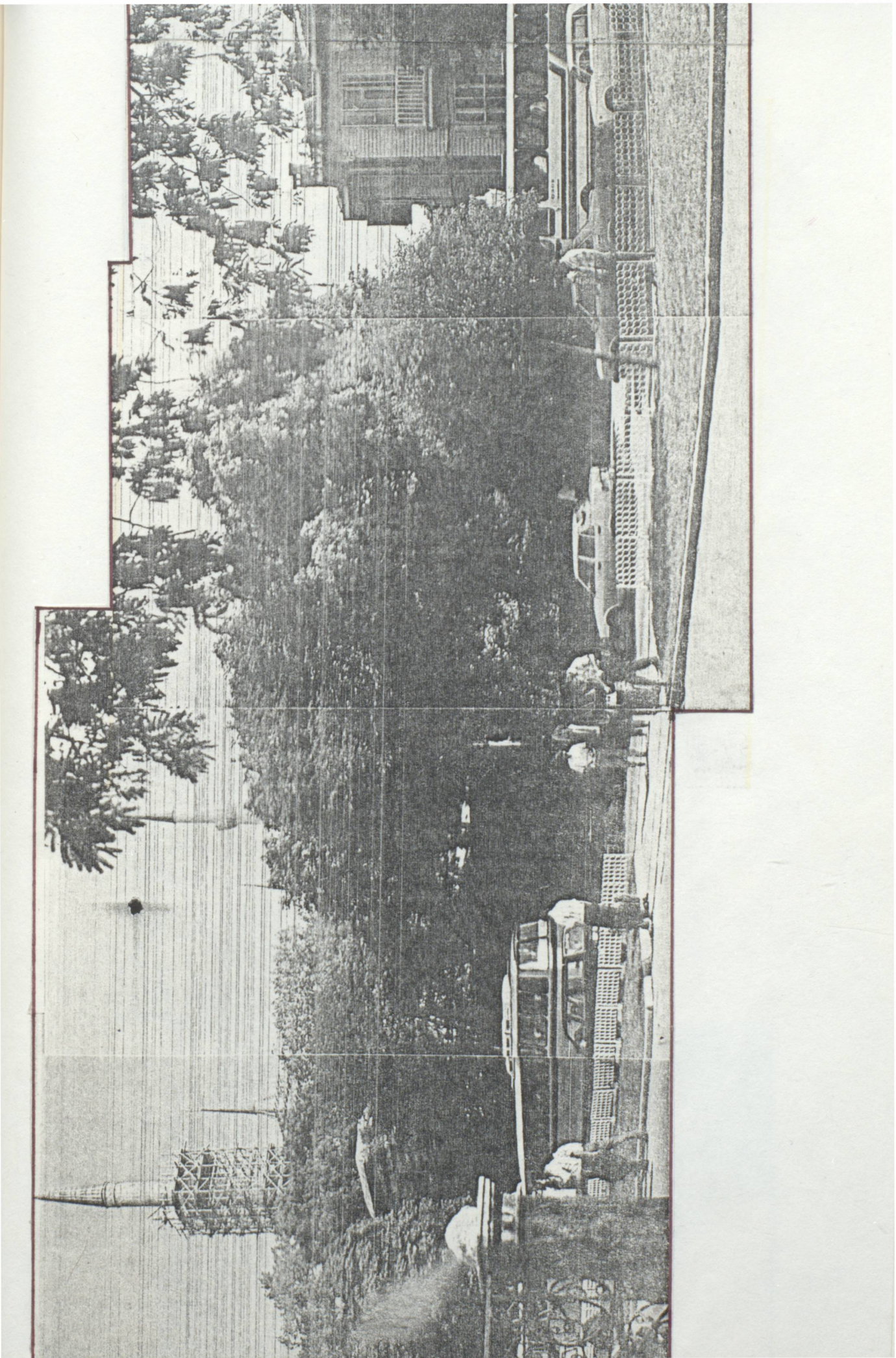
Bu çözümler ile meydanın çevre sorunlarına çare bulunabilir. Gerçek amaç olan çağdaş fonksiyonlara ancak bu şekilde ulaşılır.

2.3.5. SULTANAHMET MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE ULAŞIM SİSTEMİ

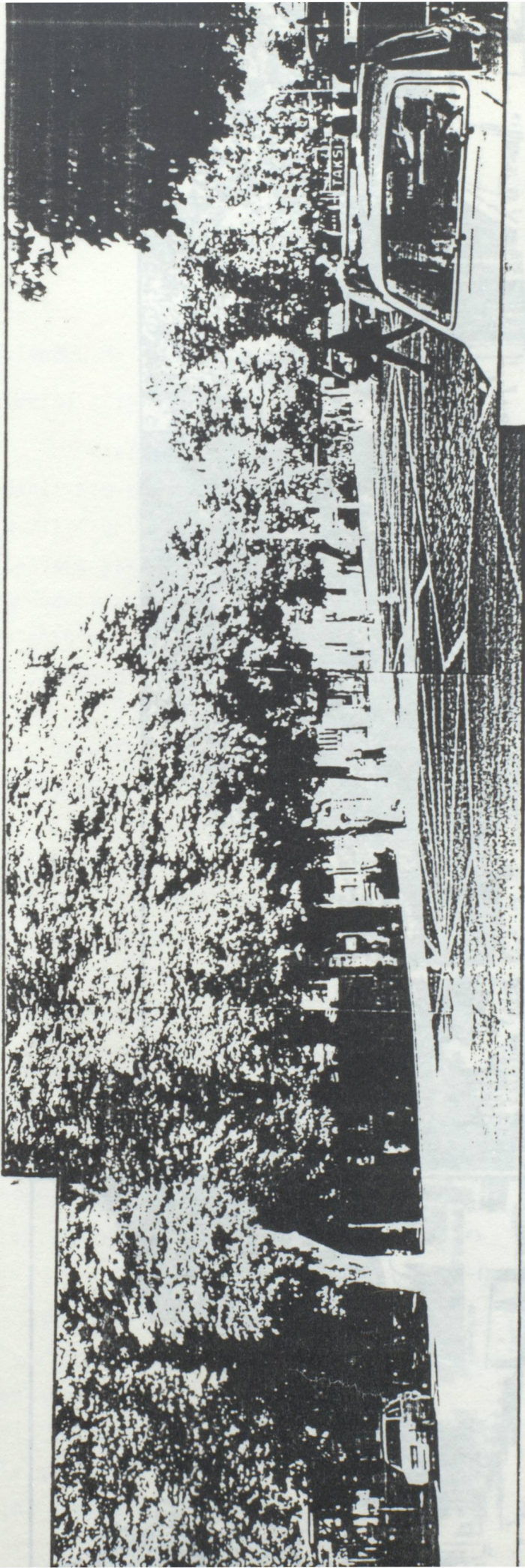
Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı üzerinde bulundurulmaları fonksiyonları nedeni ile korkunç bir nüfus baskısı yaşamaktadır. Nüfus baskısı ve fonksiyonların çeşitliliği nedeni ile ulaşım sistemi olumsuz yönde etkilänmektedir.

- 1) Sultanahmet Meydanı ve çevresinde özel bir ulaşım planı yapılmalıdır.
- 2) Meydan ve çevresinde ulaşım yoğunluğunu düşük tutmak gerekir.
- 3) Motorlu araçların tarihi doku içine girmesi mümkün olduğunca engellenmelidir.
- 4) Genelde tek yön sistemine dayalı ulaşım planlaması yapılmalıdır.
- 5) Özel taşımacılıktan çok kamu taşımacılığına yer verilmelidir.
- 6) Sultanahmet Meydanı'nda bütün bir gün boyunca park edilen araçlar görsel etkiyi bozmaktadır. Park yerleri görsel etki alanlarından dışarı çıkarılmalıdır.
- 7) Tarihi dokuya girmeden, ana arter ve otopark bağlantıları kurulmalıdır.
- 8) Yaya ölçeğinde algılamaya olanak sağlanmalıdır. Sultanahmet Meydanı, Divanyolu, Ayasofya ve Topkapı Sarayı yaya bağlantısı kurulmalıdır.

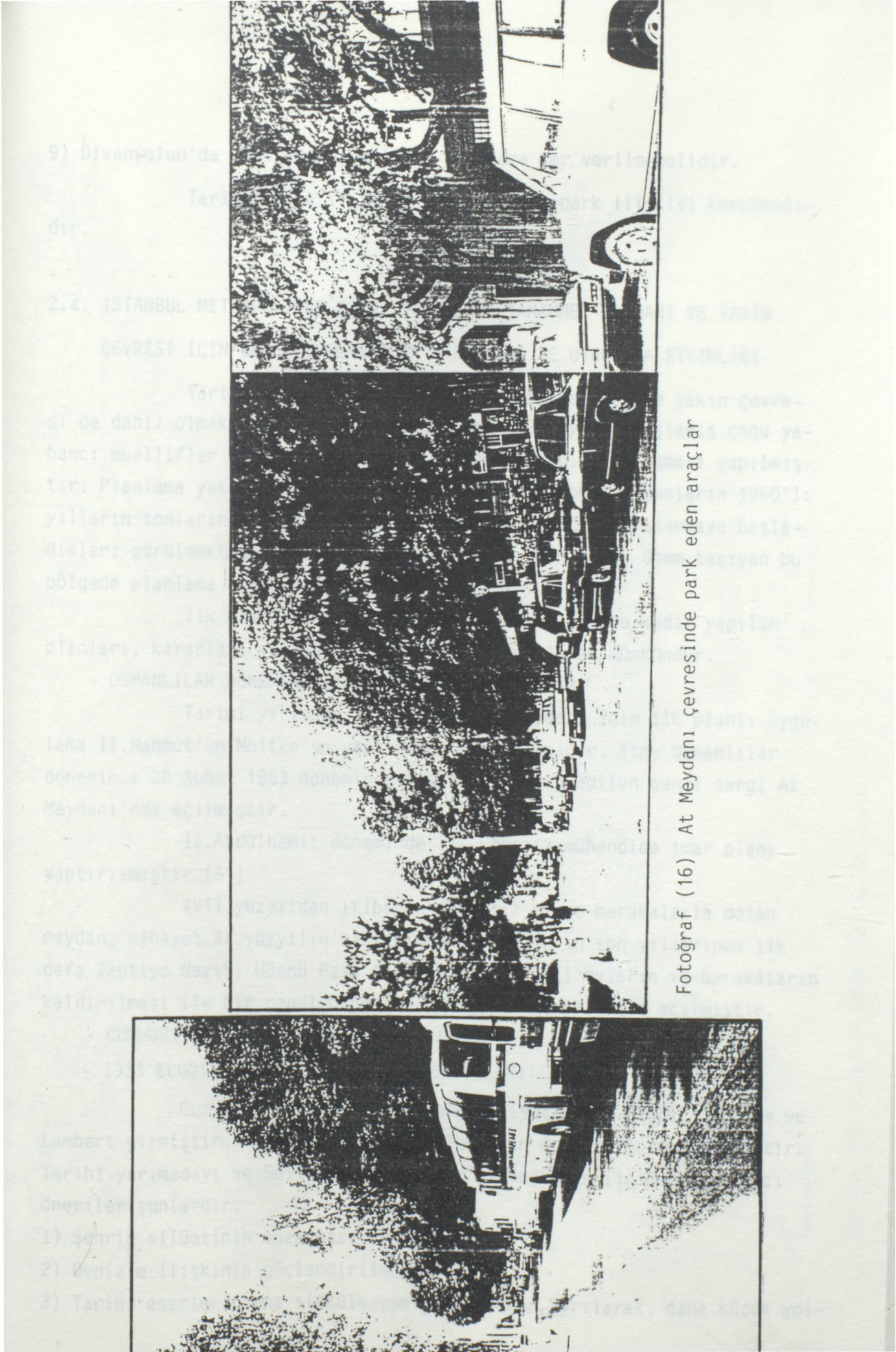

Fotoğraf(15) Ayasofya Camii önündeki meydana park eden araçlar.

Fotoğraf (15): At Meydanı çevresinde park eden araçlar

Fotoğraf (16) At Meydanı çevresinde park eden araçlar

9) Divanyolun'da park eden, bekleyen araçlara yer verilmemelidir.

Tarihi çevre ile yaya - taşıt - otopark ilişkisi kurulmalıdır.

2.4. İSTANBUL METROPOLİTAN ALANI İÇİNDE SULTANAHMET MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİ İÇİN GEÇERLİ OLAN PLAN KARARLARI VE UYGULAMA ETKİNLİĞİ

Tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresi de dahil olmak üzere ilk planlı gelişme 19.yüzyılda başlamış çoğu yabancı müellifler tarafından olmak üzere pek çok plan çalışması yapılmıştır. Planlama yaklaşımı açısından yetersiz kalan bu çalışmaların 1960'lı yılların sonlarından başlamak üzere, çok yönlü nitelik kazanmaya başladıkları görülmektedir. Günümüzde de İstanbul için büyük önem taşıyan bu bölgede planlama çalışmaları devam etmektedir.

İlk planlarda alınan kararlardan, günümüze kadar yapılan planları, kararları ve uygulanabilirliğini incelemek mümkündür.

- OSMANLILAR DÖNEMİNDE YAPILAN İLK PLANLAMALAR:

Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı için ilk planlı uygulama II.Mahmut'un Moltke'ye yaptırdığı imar planıdır. Yine Osmanlılar döneminde 28 Şubat 1863 döneminde ilk defa tertip edilen genel sergi At Meydanı'nda açılmıştır.

II.Abdülhamit döneminde iki Fransız mühendise imar planı yaptırılmıştır.(61)

XVII.yüzyıldan itibaren gereksiz ev ve barakalarla dolan meydan, nihayet XX.yüzyılın başlarında Abdülaziz'in son yıllarında ilk defa Zaptiye Nazırı Hüsnü Paşa tarafından, oradaki evlerin ve barakaların kaldırılması ile bir genel bahçe haline getirilerek halka açılmıştır.

- CUMHURİYET SONRASI PLANLAMA ÇALIŞMALARI:

- 1933 ELGÖTZ, AGACHE VE LAMBERT ÖNERİLERİ:

Cumhuriyet sonrası planlama faaliyetlerine Elgötz, Agache ve Lambert girmiştir. 1933 yılında Elgötz'ün plan önerileri benimsenmiştir. Tarihi yarımadayı ve Sultanahmet Meydanı'nı doğrudan ilgilendiren bazı öneriler şunlardır:

- 1) Şehrin silüetinin bozulmasının önlenmesi.
- 2) Denizle ilişkinin güçlendirilmesi.
- 3) Tarihi eserlerin ana sirkülasyon yollarından ayrılarak, daha küçük yol-

Harita (4) Pitman'a göre 1830'da İstanbul

Plan (4) İstanbul ve yöresi (Dar-ül Hilafet-i Aliyye) Moltke(1260) 1844
II.Mahmut tarafından Moltke'ye yaptırılmıştır.

larla birbirine bağlanması.

- 4) Divanyolu - Beyazıt arasının yönetim bölgesi olması
- 5) Eski yolların korunması, yenilenmesi.
- 6) Ayasofya, Sultanahmet ve Divanyolu'nu içine alan 100m'lik şeridin kültür bölgesi olması.
- 7) İmalatın suriçinden çıkarılması.
- 8) Camileri, tarihi eserleri, sarayları bağlayan açık alan sisteminin geliştirilmesi.

Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı çevresinde Agache'nin önerileri:

- Tarihi eserlerin etraflarının açılıp yeşil bahçelerle düzenlenmesi ve çevre yapılarının yükseklik ve konumlarını belirleyen yapılanma koşullarının getirilmesi.

Lambert'in önerileri:

- 1) Sultanahmet ve çevresinin denize kadar teraslı ve alçak yapılarla inen bir biçimde düzenlenmesi.
- 2) Sur boyunca yeşil kuşak oluşturulması.

Bu üç plancının da getirdiği öneriler güncelliğini halen korumaktadır. İstanbul'un nüfusunun önerildiği zamanlardan bu yana yaklaşık 6-7 kat arttığı da göz önüne alınırsa Sultanahmet meydanı ve çevresi ile tarihi yarımada'nın hiç azalmayan öneminden kaynaklandığı gereği ile açıklanabilir.

- 1936-1950 HENRİ PROST PLANI

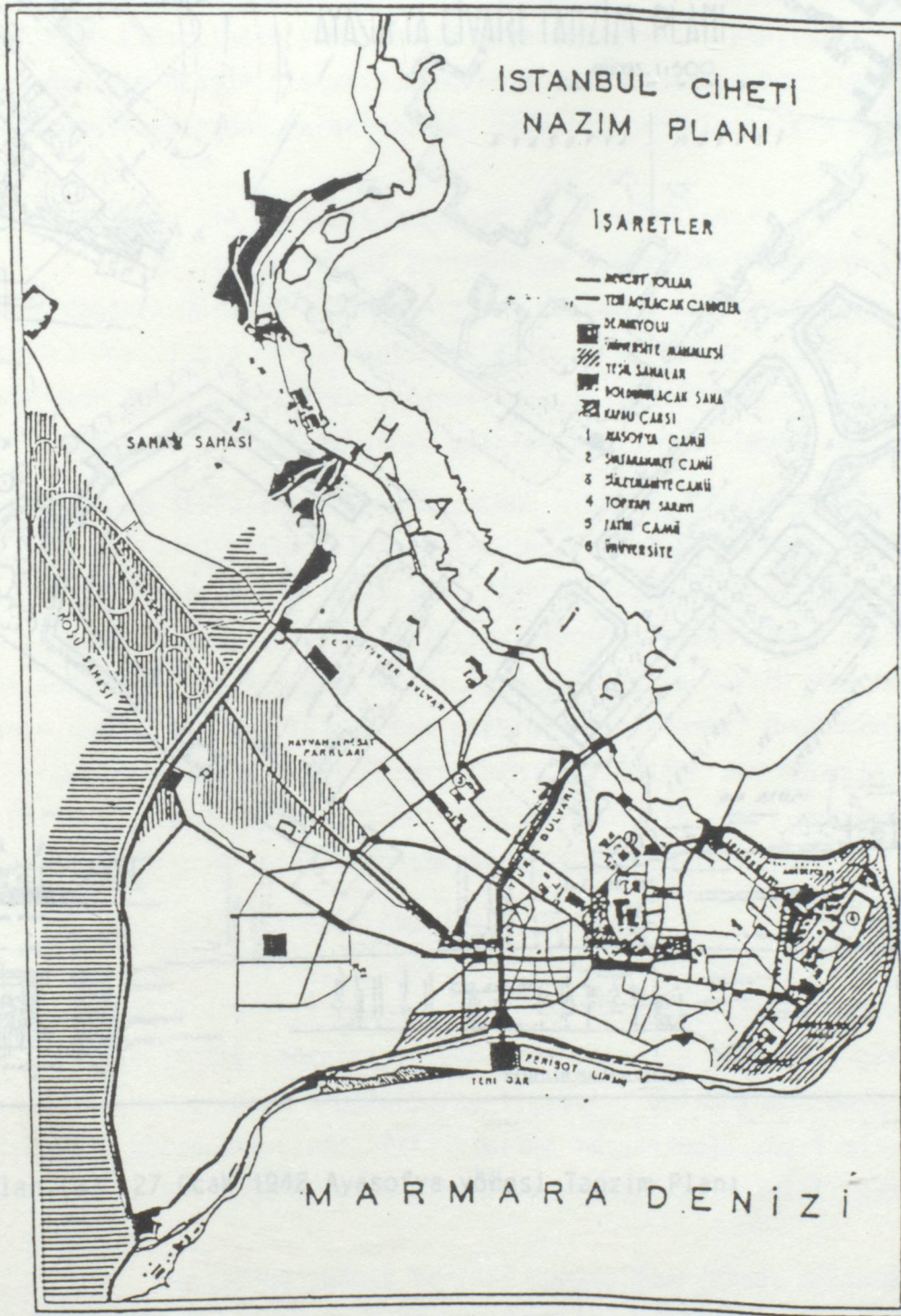
Bu bölgeyi korumaya ve gelişimini kısıtlamaya dönük içeriği olan öneriler şunlardır:

- 1) Sit alanının korunması
- 2) Sur boyunca gelişimin sınırlanması
- 3) Yapılaşmanın 3 katla sınırlanması

Prost'un çalışmaları 1951 yılında bir revizyon komitesi tarafından eleştirilmiştir. Çalışma yetersiz bulunmuştur. Gerçekte Prost planına getirilen en önemli eleştiri büyüyen İstanbul'un sorunlarına çözüm getirememesidir.

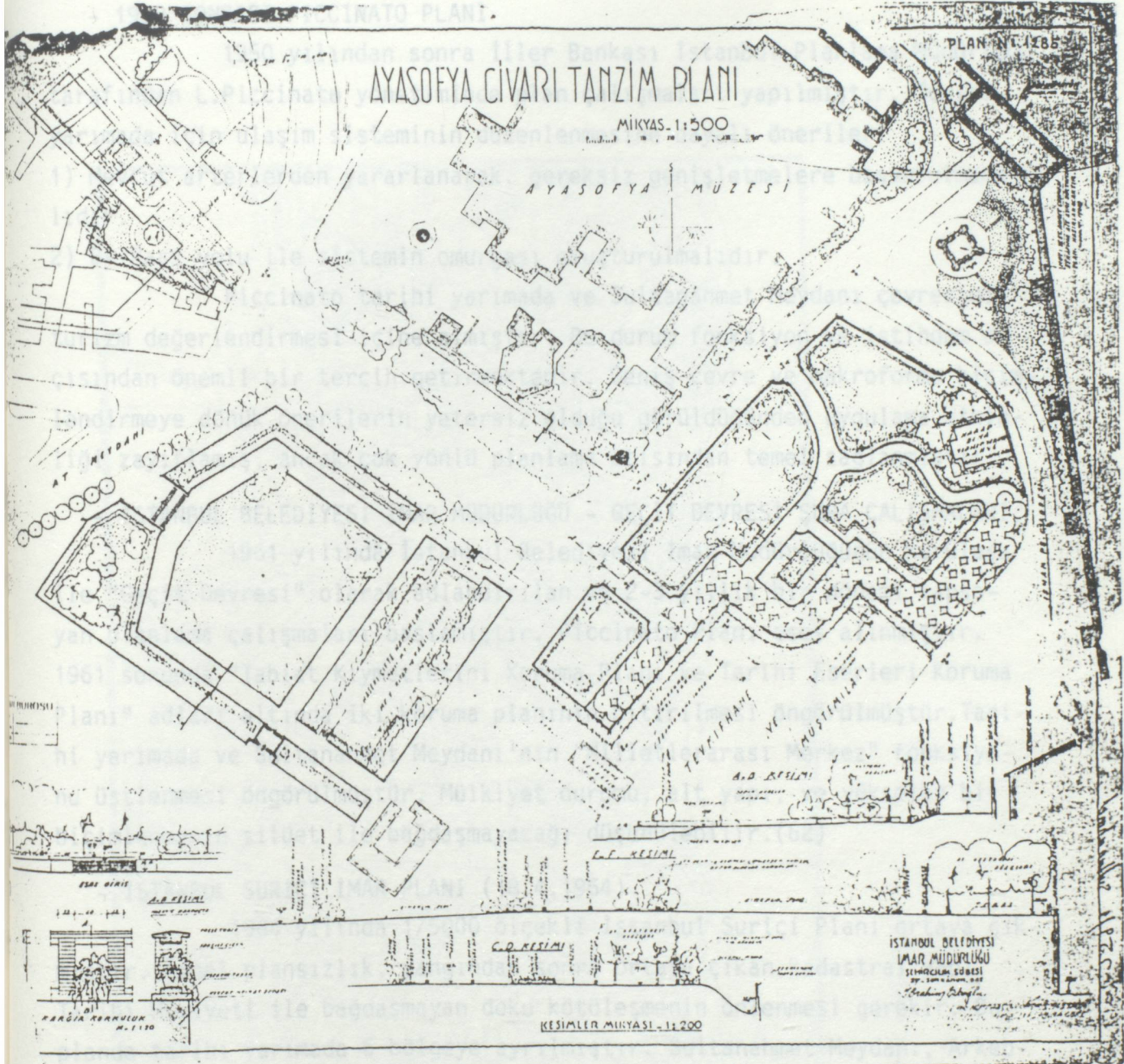
27 Ocak 1942'de İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü Şehircilik Şubesi Ayasofya yöresi tanzim planı yapmıştır. Haritayı 1942'de Henri Prost çizmiştir.

Plan (5) 1937 Henri Prost Planı

Plan (6) 27 Ocak 1942 Ayasofya yöresi Tanzim Planı

- 1950 SONRASI PICCINATO PLANI

1950 yılından sonra İller Bankası İstanbul Planlama Müdürlüğü tarafından L.Piccinato yönetiminde plan çalışmaları yapılmıştır. Tarihi yarımada için ulaşım sisteminin düzenlenmesine dayalı öneriler:

- 1) Mevcut arterlerden yararlanarak, gereksiz genişletmelere başvurulmamalıdır.
- 2) By-Pass yolu ile sistemin omurgası oluşturulmalıdır.

Piccinato tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı çevresini turizm değerlendirmesi içine almıştır. Bu durum fonksiyon ve istihdam açısından önemli bir tercih getirmektedir. Geniş çevre ve makroformu biçimlendirmeye dönük önerilerin yetersiz olduğu görüldüğünden uygulama etkinliği zayıflamış, ancak çok yönlü planlama açısından temel sağlanmıştır.

- İSTANBUL BELEDİYESİ İMAR MÜDÜRLÜĞÜ - GEÇİT DEVRESİ ŞURA ÇALIŞMALARI:

1961 yılında İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü'nün kuruluşu ile "Geçit Devresi" olarak adlandırılan ve 2-3 yıllık bir dönemi kapsayan planlama çalışmaları başlamıştır. Piccinato Planı eses alınmıştır. 1961 sonunda "Tabiat Kıymetlerini Koruma Planı ve Tarihi Eserleri Koruma Planı" adları altında iki koruma planının bitirilmesi öngörülmüştür. Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı'nın "Milletlerarası Merkez" fonksiyonu üstlenmesi öngörülmüştür. Mülkiyet durumu, alt yapı, ve yükselen bir biçimlenmenin silüet ile bağdaşmayacağı düşünülebilir.(62)

- İSTANBUL SURIÇİ İMAR PLANI (18.4.1964)

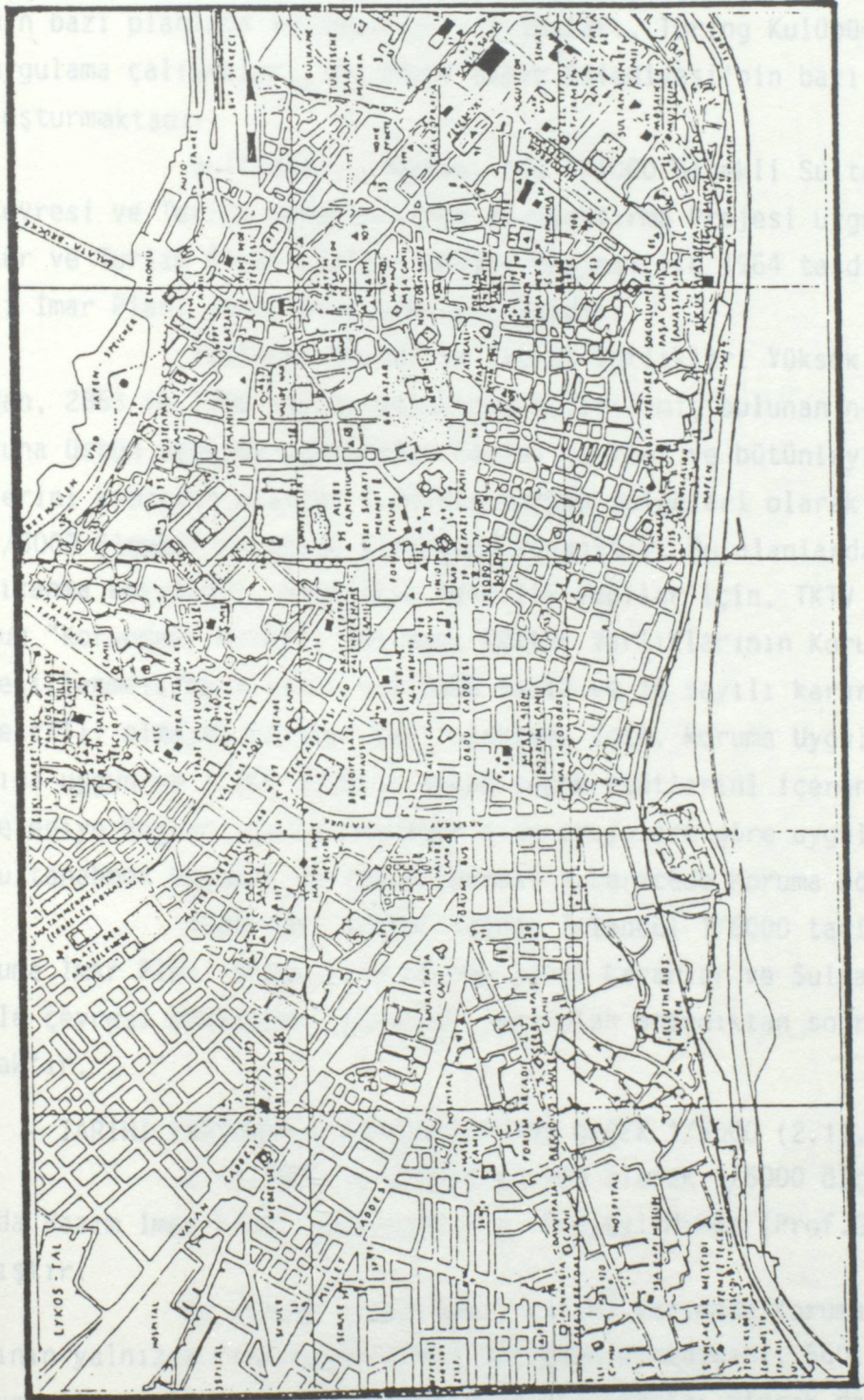
1964 yılında 1/5000 ölçekli İstanbul Suriçi Planı ortaya çıkmıştır. Genel plansızlık, yangından sonra ortaya çıkan kadastral yapı, Tarihi Hüviyeti ile bağdaşmayan doku kötüleşmenin önlenmesi gerekir. Bu planda tarihi yarımada 6 bölgeye ayrılmıştır. Sultanahmet Meydanı, Arkeolojik saha bölgesine girer. Eski eserler ve çevresi, yeşil alanlar ve Sur tecrit alanı gibi eklerle düzenleme ve koruma kararları getirilmektedir.(63)

18.4.1964 tasdik tarihli Suriçi İmar Planı Sultanahmet Meydanı'nda günümüze kadar uygulamaya geçebilen en önemli planlardan biridir.

- 1964 YILINDAN SONRAKİ PLANLAR:

Suriçi Koruma İmar Planı'ndan sonra tarihi yarımada planlamasına ilişkin çalışmalar, İstanbul metropolitan alanının gelişmesine ilişkin makro düzeydeki çalışmaların içinde sürdürülmüştür. İstanbul Nazım Plan Bürosu çalışmaları kapsamında Prof.Kuban'ın tarihi yarımada için yap-

Plan (7) 1960'larda İstanbul

tığı seçilen koruma bölgeleri ve "koruma modalitelerini" de içeren çalışması; Anıtlar Yüksek Kurulu, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu tescil ve koruma çalışmaları. TAÇ Vakfı, İTÜ'nün tarihi eserler ve Surlarla ilgili bazı çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bazı planlama ve uygulama çalışmaları, Turing Kulübü'nün planlama ve uygulama çalışmaları, ve Büyük Şehir Belediyesi'nin bazı çalışmaları oluşturmaktadır.

Sultanahmet Meydanı'nda 1/1000 ölçekli Sultanahmet Tarihi Çevresi ve Turizm Değerlendirme Yayalaştırma Projesi uygulanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın onaylı projesi ile 1964 tasdik tarihli Suriçi İmar Planı yürürlükte olan planlardır.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından, 2863 ve 3386 sayılı yasalarda belirtilmiş bulunan niteliklerden çoğuna üstün değerde sahip olan tarihi eserler ve bütünleyici yakın çevrelerini kapsayan alanlar 1.Derece Koruma Bölgeleri olarak belirlenmiş ve 1/5000 ölçekli haritada sınırlandırılmıştır. Bu alanlarda kullanım ve yapılanma koşulları, öncelikle tescilli yapılar için, TKTV Yüksek Kurulu'nun "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Koruma Gruplarının Belirlenmesi"ne ilişkin 4.3.1988 tarih ve 14 sayılı kararına uyacaktır. Tescilli olmayan yapılar yeni planlama için, Koruma Uygulama İmar planlarına uygun ve 1/200 ölçekli sokak cephe etütlerini içeren ve Büyük Şehir Belediye Başkanlığınca onanacak avan projelere göre uygulama yapılacaktır. Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresi 1.Derecede Koruma Bölgesi içindedir.

1990-1991 dönemi içinde İstanbul 1/5000 tarihi yarımada Koruma İmar Planı bölge için alınan genel kararlar ve Sultanahmet Meydanı ile çevresi özelindeki kararlar yeni plan onandıktan sonra geçerli olacaktır.

- TARİHİ YARIMADA NAZIM İMAR PLANI ÖLÇEK 1/5000 (2.11.1990)

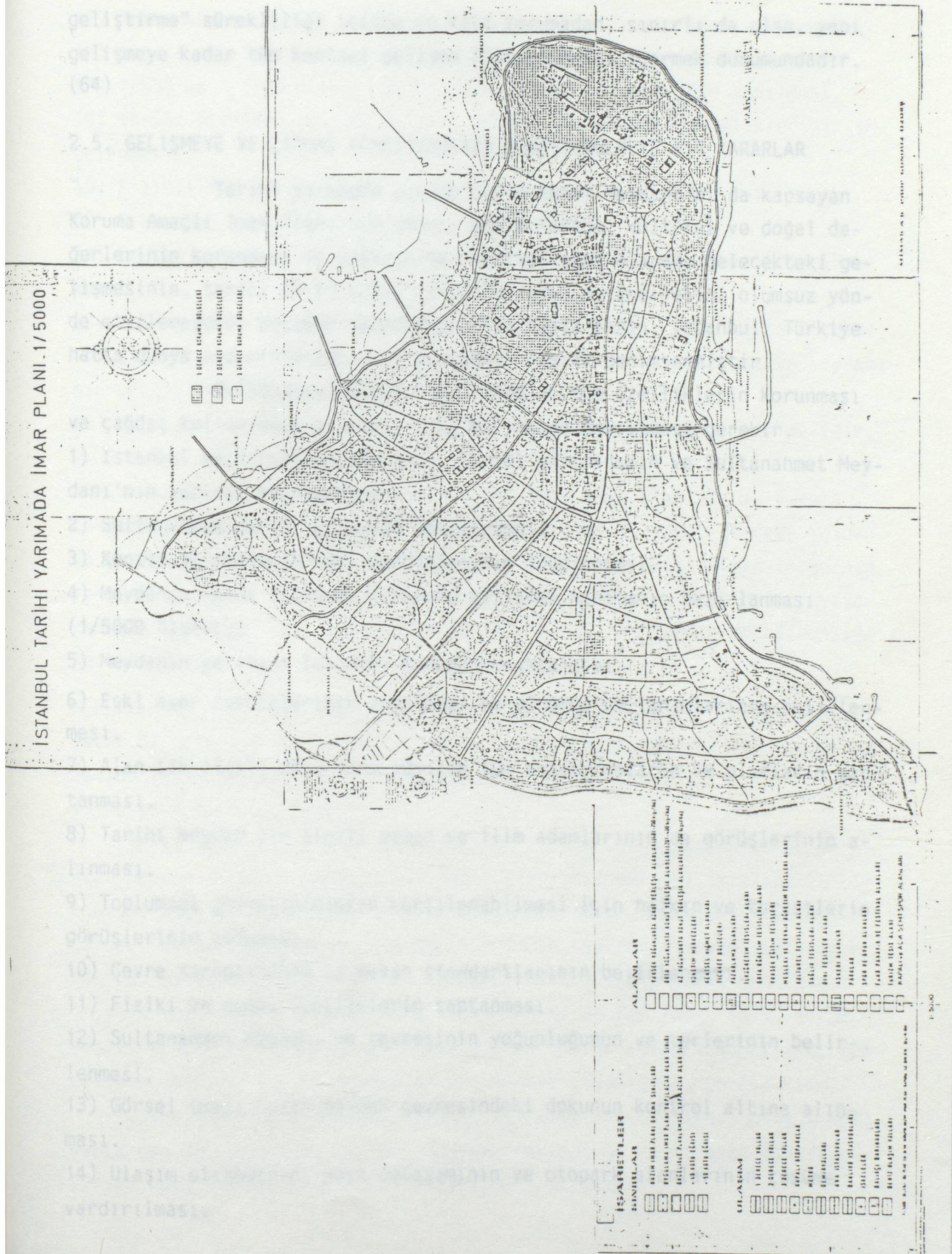
2.11.1990 tarihinde en son olarak 1/5000 ölçekli tarihi yarımada Nazım İmar Planı onaylanmıştır. Projeyi Mimaş (Prof.Gündüz Özdeş) yapmıştır.

Bu planda genel Amaç, tarihi yarımada Koruma İmar Planlamasının yalnızca "korumaya" dönük bir çaba olmadığını, 560.000'i aşkın nüfusu ile tarihi yarımadaının yaşayan bir parçası olarak da düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Tarihi yarımada da "planlama, koruma" kavramı, "yaşama" kavramı çerçevesinde ele alınmak durumundadır ve "koruma-

Plan (9) 2.11.1990 tasdik tarihli İstanbul Tarihi Yarımada İmar Planı

geliştirme" sürekliliği içinde en katı korumadan, sınırlı da olsa, yeni gelişmeye kadar tüm kentsel gelişme faaliyetlerini içermek durumundadır. (64) 1/500 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planlarının yapılması.

2.5. GELİŞMEYE VE ÇAĞDAŞ FONKSİYONLARA DÖNÜŞTÜRÜLMEMEYE AİT KARARLAR

19) Fizibilite Tarihi yarımada içinde Sultanahmet Meydanı'nı da kapsayan Koruma Amaçlı İmar Planı'nın amacı, eşsiz tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve yaşayan bir kentsel alan olarak, gelecekteki gelişmesinin, tarihi ve kültürel yönden varolan potansiyelini olumsuz yönde etkilemeyecek biçimde düzenlenerek bu eşsiz yerin, İstanbul, Türkiye hatta dünya insanının yararına sunulması olarak benimsenmiştir. ve kapsam-

nin ortaya Sultanahmet Meydanı'nda varolan tüm özelliklerin korunması ve çağdaş kullanımına ulaşması için bir metod önerilmesi gerekir. belidir.

- 1) İstanbul metropolitan alanında, tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı'nın yerinin belirlenmesi.
- 2) Sultanahmet tarihi alanının incelenmesi.
- 3) Kentin ve meydanın eski haritalarının incelenmesi.
- 4) Meydanın, kent içindeki durumunu gösteren haritanın hazırlanması (1/5000 ölçekte)
- 5) Meydanın yarımada içindeki konumunun saptanması.
- 6) Eski eser tesbitlerinin yapılması ve günümüz kullanımlarının belirlenmesi.
- 7) Alan ile ilgili daha önce yapılan tüm araştırmaların ve planların saptanması.
- 8) Tarihi meydan ile ilgili uzman ve ilim adamlarının da görüşlerinin alınması.
- 9) Toplumsal gereksinimlerin karşılanabilmesi için halkın ve turistlerin görüşlerinin alınması.
- 10) Çevre sorunlarının ve mekan standartlarının belirlenmesi.
- 11) Fiziki ve doğal özelliklerin saptanması.
- 12) Sultanahmet Meydanı ve çevresinin yoğunluğunun ve türlerinin belirlenmesi.
- 13) Görsel imajı bozan meydan çevresindeki dokunun kontrol altına alınması.
- 14) Ulaşım sisteminin, yaya dolaşımının ve otopark alanlarının çözüme vardırılması.

- 15) Sultanahmet Meydanı ve çevresinin donatı ihtiyaçlarının saptanması.
- 16) Tarihi yapıların yeni fonksiyonlarının değerlendirilmesi.
- 17) 1/500 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planlarının yapılması.
- 18) Tarihi meydanın ve yapılarının, hukuki ve kuramsal niteliklerinin incelenmesi.
- 19) Fizibilite (yapılabilirlik, işlerlik) araştırmalarının yapılması.
- 20) Finansman kaynakları ve ortak fon kurulması.
- 21) Tarihi meydanın yönetim biçimi ve organizasyon sisteminin belirlenmesi.
- 22) Sultanahmet Meydanı için özelde yapılan planların veya makro ölçekte bölgeye gelen kararların incelenerek, yeni planların yapılması ve kapsamının ortaya konması gerekir.
- 23) Uygulama aşamasına tüm bu çalışmalar yapıldıktan sonra geçilmelidir.

AMAÇ: Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresinde amaç planlama ve koruma kavramlarını tarihi, kültürel, rekreatif, turizm ve doğal çerçeve içinde gerçekleştirmeye dönüktür. İstanbul, Türkiye ve hatta dünya insanının yararına sunulmak üzere benimsenebilir. Amaç sadece korumak değil, yaşayan bir şehir parçası içinde Sultanahmet Meydanı'nı çağdaş fonksiyonlara göre düzenlemektir.

HEDEFLER: Sultanahmet Meydanı, tarihi yarımada içinde yer aldığı geniş çevre de gözetilerek, kentsel fonksiyonlar, ulaşım, görsel yapı-mekan düzenine ilişkin olarak düzenlemelidir.

1) Kentsel fonksiyonlar:

- İstanbul metropolitan alanı içinde, tarihi yarımada içinde yer alan meydan ve yakın çevresi bir idari alan, bir merkezi iş alanı ve bir kentsel yığılma alanı olmaktan kurtarılarak, ölçülü düzeydeki yerleşik nüfusu ile de bütünleşmiş, yaşayan bir tarih, kültür, turizm, ticaret ve rekreasyon alanı olması kentsel fonksiyonlara ilişkin temel hedeftir.

- Tarihi eserler ve sit alanı kapsamına giren tüm yapı, anıt, sokak, yeşil ve dokuların, geniş çevreleri ile korunarak kültür, konaklama, rekreasyon, ticaret ve yerleşme alanları olarak yaşatılması gerekmektedir.

- Çevre ile uyumlu olmayan imalat, depolama, küçük sanayi gibi fonksiyonlardan arındırılarak kültür, turizm, rekreasyon ve ticaret fonksiyonlarına bütünleştirilerek ağırlık verilmesi gerekir.

2) Ulaşım:

- Tarihi yarımada genelinde Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresinin ölçü ve niteliğine bağlı olarak, gereksinmeyi karşılayacak ölçü, biçim ve kalitede oluşturulması, genel ulaşım hedefidir. Bu bölge ile ilgili olmayan trafiği etkili bir biçimde bölgenin dışına atmak gerekir.

- Dünyanın bütün tarihi kentlerinde motorlu araç tarihi dokunun düşmanıdır. Bu sebepten dolayı gerekli yol önerileri, tek yön sistemi, öngörülen yerlerde otoparklar ve yayalaştırma sistemi hedef olmalıdır. Divanyolu'nun Ayasofya Meydanı ile Beyazıt Meydanı arasında olan bölümü yayaya ayrılacaktır.

- Otopark açısından kentin tarihi karakterini kötü yönde etkileyen olumsuz bir uygulamada Hipodromun çevresinde ve Sultanahmet Meydanı genelinde yoğun bir şekilde bütün bir gün boyunca araçların park edilmesidir. Gerek özel araç, gerekse Belediye araçlarının yoğun bir şekilde park edeceği alanlar anıtların görsel etki alanlarından çıkarılmalıdır. Otobüsler transit geçmeli ve durmamalıdır.

- Tarihi değer taşıyan Sultanahmet Meydanı'nda yayaya ayrılan alanlar maksimize edilmelidir. Dar yol, yeşil ve yürüyen insan, karakter oluşturan özelliklerdir.

3) Görsel yapı ve mekan düzeni:

- Tarih boyunca büyüleyici görünüş ve imajı ile İstanbul'u ve tarihi yarımada'yı simgeleyen bu bölgenin çarpıcı görünümünün korunması, olumsuz gelişmelerden arındırılarak, yeni işlevleri ile tutarlı mekansal düzenlemeler ile güçlendirilmesi hedefidir.

- Doğal form elemanları ile yapıların, mevcut ve gelecekteki yapılaşmaya yansıtılması gerekir.

- Tarihi yarımada'da önemli yer tutan Sultanahmet Meydanı'nın nirengi noktası olması, odak noktası olması, kentsel simge olması ve ayrı bir bölge olması ile görsel bağlantı ağının oluşturulması gerekir.

- Meydandaki anıtların ve yapıların açık alanlarla, uygun yerlerde, estetik kalitesi yüksek, tarihi ve kültürel görünümle bütünleşen bir görsel bağlantı ve uyum içinde olması gerekir.

- Meydan ve çevresinin olumsuz yapılaşmadan ve araçlardan arındırılması, bu çevrenin anıt-yapı-yeşil-kent mobilyası-ulaşım sistemi gibi öğelere bağlı kalarak düzenlenip insana ayrılması gerekir.

2. BÖLÜM Sultanahmet Meydanı ve yakın çevresine yeni işlevler vermekle, çağdaş fonksiyonlara dönüşüm gerçekleşebilir. Korunan meydan işlev kazandığı takdirde yaşar ve günümüz için faydalı hale gelir. Bu durumda bölgeyi korurken bazı işlevleri üzerinde taşıyabileceğini vurgulamak mümkündür. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

1) Ekonomik işlev: Her yapı kendi inşa edildiği çağın gereksinimlerini yanıtlayacak nitelikte biçimlendirilmiştir. Dolayısı ile toplumsal yapı ve gereksinimler değiştiğinde, işlevini yitiren yapıların büyük bir kısmı ortadan kalkar. Sultanahmet Meydanı'ndaki önemli yapılara günümüzde müze fonksiyonu verilerek ekonomik işlev kazandırılmıştır. Ancak bölgenin yakın çevresindeki konut grubu zamanla ortadan kalkmış; yerini eski çevre ile uyum sağlamayan yapılar almıştır. Meydanda bir takım gösteriler ve sergiler yapılırsa ticaret, rekreasyon ve kültür fonksiyonları ile ekonomik işlev kendiliğinden doğacaktır.

2) Tarihsel işlev: Tarihsel işlev, eldeki kentsel çevrenin önemli tarihsel olayları anımsatması ya da, eski sosyo-ekonomik yapıyı simgeleyen ipuçlarını içinde barındırmasıdır. Sanat tarihi açısından önem taşıyan yapı, yapı topluluğu ve kentlerin korunması da bu işlevin sınırları içine girmektedir. Korumanın "tarihsel işlevi" müzelik bir nitelik taşımaktadır.

3) Kültürel işlev: Kentsel çevre korumasının temel işlevlerinden biridir. Tarihi yarımada ve Sultanahmet Meydanı amaç olarak kültürel nitelikte kullanıma açık olacak bir alandır. (65) (66)

Sultanahmet Meydanı'nda geçmişten günümüze kadar gelen her kalıt bir sürecin parçasıdır. Bu süreç içerisinde tarih, kültür ve mimari değerler yer almaktadır. Tüm bunlar birer anlam taşıdığı için günümüz fonksiyonları ile daha da anlam kazanacak ve geçerli olacaktır.

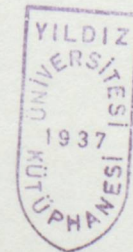
Dini yapılar dışındaki anıt yapılar artık özgün işlevini yitirmiştir. Günümüzde Sultanahmet Meydanı'nda da olduğu gibi bir medresenin, bir hamamın, bir sarayın yapıldığı günkü işlevini sürdürmediğini görmekteyiz. Ne sosyal yaşam ne de ekonomik düzen buna imkan vermemektedir. Bu durumda doğru, özgün ve en yakın işlevi seçmek ve yapılarımızı buna göre düzenleyerek, restore ederek daha çok uzun zaman bizden sonraki kuşağa aktarmamız gerekir. Doğru işlevi seçebilmek için geriye dönüp anıt yapıların ve meydanın günümüze kadar nasıl yaşatıldığını gözden geçirmek gerekir.

2. BÖLÜM'DE

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. DENEN, Selim
2. Türk Ansiklopedisi
Cilt 9
3. İNCİCYAN, P.Ğ
"18.asırda İstanbul" Baha Matbaası İstanbul 1976
4. Turistik İstanbul Rehberi
İstanbul Halk Basımevi 1950
5. KOÇGÜNDÜZ, Mesut
"İstanbul'da Bizans Devrine Ait Anıt ve Yapılar" Forma 3-4
6. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
7. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
8. ARSEVEN, Celal Esad
"Eski İstanbul (Âbidat ve Mebânisi)"
Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları
H.z Dilek Yelkenci 1989
9. KOÇGÜNDÜZ, mesut Y.A.G.E Kaynak 5
10. İNCİCYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
11. ŞEHSUVAROĞLU, Haluk
"Asırlar Boyunca İstanbul" İstanbul Cumhuriyet Gazetesi
12. İNCİCYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
13. ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E Kaynak 8
14. İNCİCYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
15. ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E Kaynak 11
16. Turistik İstanbul Rehberi Y.A.G.E Kaynak 4
17. ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E Kaynak 8
18. ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E Kaynak 11

19. ŞEHİSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E Kaynak 11
20. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
21. Turistik İstanbul Rehberi Y.A.G.E Kaynak 4
22. ATASOY, Nurhan
"İbrahim Paşa Sarayı" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Yayını 1979
23. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN
"XVII.asırda İstanbul"
Çeviren: H. Andresyan 1956
24. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
25. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
26. ATASOY, Nurhan Y.A.G.E Kaynak 22
27. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
28. ŞEHİSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E Kaynak 11
29. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
30. İNCİCYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
31. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
32. Turistik İstanbul Rehberi Y.A.G.E Kaynak 4
33. İNCİCYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
34. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
35. KOÇGÜNDÜZ, Mesut Y.A.G.E Kaynak 5
36. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
37. Türk Ansiklopedisi
Cilt 4
38. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23

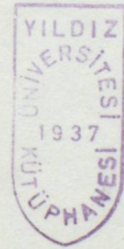

39. İNCİCİYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
40. Turistik İstanbul Rehberi Y.A.G.E Kaynak 4
41. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
42. ŞEHİSUVAROĞLU, Hâluk Y.A.G.E Kaynak 11
43. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
44. Turistik İstanbul Rehberi Y.A.G.E Kaynak 4
45. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
46. ŞEHİSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E Kaynak 11
47. ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E Kaynak 8
48. ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E Kaynak 8
49. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi
Cilt:3
Ana Yayıncılık A.Ş ve Encyclopedia Britannica İnc İşbirliği ile
yayımlanmaktadır.
50. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
51. İNCİCİYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
52. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
53. ATASOY, Nurhan Y.A.G.E Kaynak 22
54. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN Y.A.G.E Kaynak 23
55. İNCİCİYAN, P.Ğ Y.A.G.E Kaynak 3
56. İstanbul İl Yıllığı 1967
"İstanbul Camileri"
57. AKBULUT, M.Rıfat - SAĞLAM, Nedim - KAREEDĀ, Vaeed
"Tarihsel Gelişim Süreci İçinde ve Günümüzde Divanyolu"
Şubat 1990 M.S.Ü Y.Lisans ödevi
58. ÖZDEŞ, Prof. Gündüz
"1/5000 İstanbul Tarihi Yarımada İmar Planı Raporu"
59. İNCE, Türkan Milli Saraylar Daire Başkanı
"İstatistiki Veriler" 1989
İl Kültür Müdürlüğü

"İstatistik Çalışmaları" 1989

60. ARIKSOY, Elif
"Koruma Amaçlı İmar Planlarında Kentsel Tasarımın Yeri Edirne
Kaleiçi Örneği"
1988 M.S.Ü Lisans Bitirme tezi
61. DURANAY, N.Gürsel - URAL, E.
"Cumhuriyetten Bu Yana İstanbul Planları"
Mimarlık Dergisi Sayı:7 Temmuz 1972
62. İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Plan Notları
63. 1/5000 ölçekli İstanbul Suriçi İmar Planı İzah Raporu
64. ÖZDEŞ, Gündüz Y.A.G.E Kaynak 58
65. TAYLA, Hüsrev
"İşlevlendirme Koruma Karşıtlığı"
O.D.T.Ü Yayını
66. TANYELİ, Uğur
"Korumanın İşlevi Üzerine Gözlemler"
Mimarlık Dergisi Sayı:1 Ocak 1979

YERLEŞİM NİTELİKLERİ

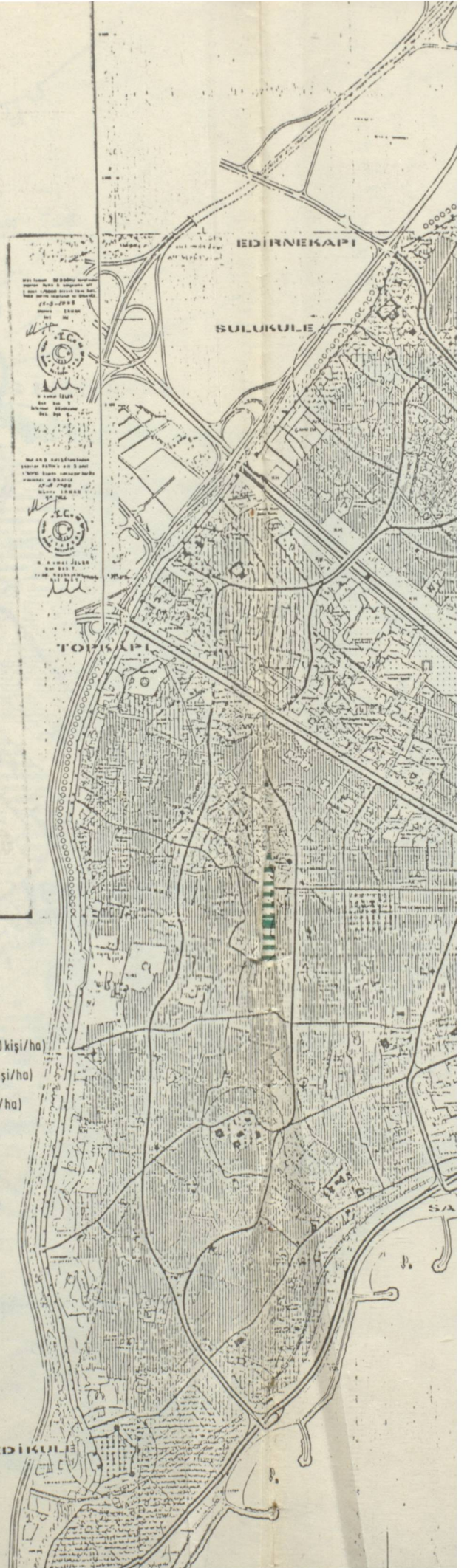
- HAZIM İMAR PLANI ONAMA SINIRLARI
- UYGULAMA İMAR PLANI YAPILACAK ALAN SINIRI
- ÖNCELİKLE PLANLAMASI YAPILACAK ALAN SINIRI
- 40 KOTU EĞRİSİ
- 50 KOTU EĞRİSİ

YOL AŞIMI

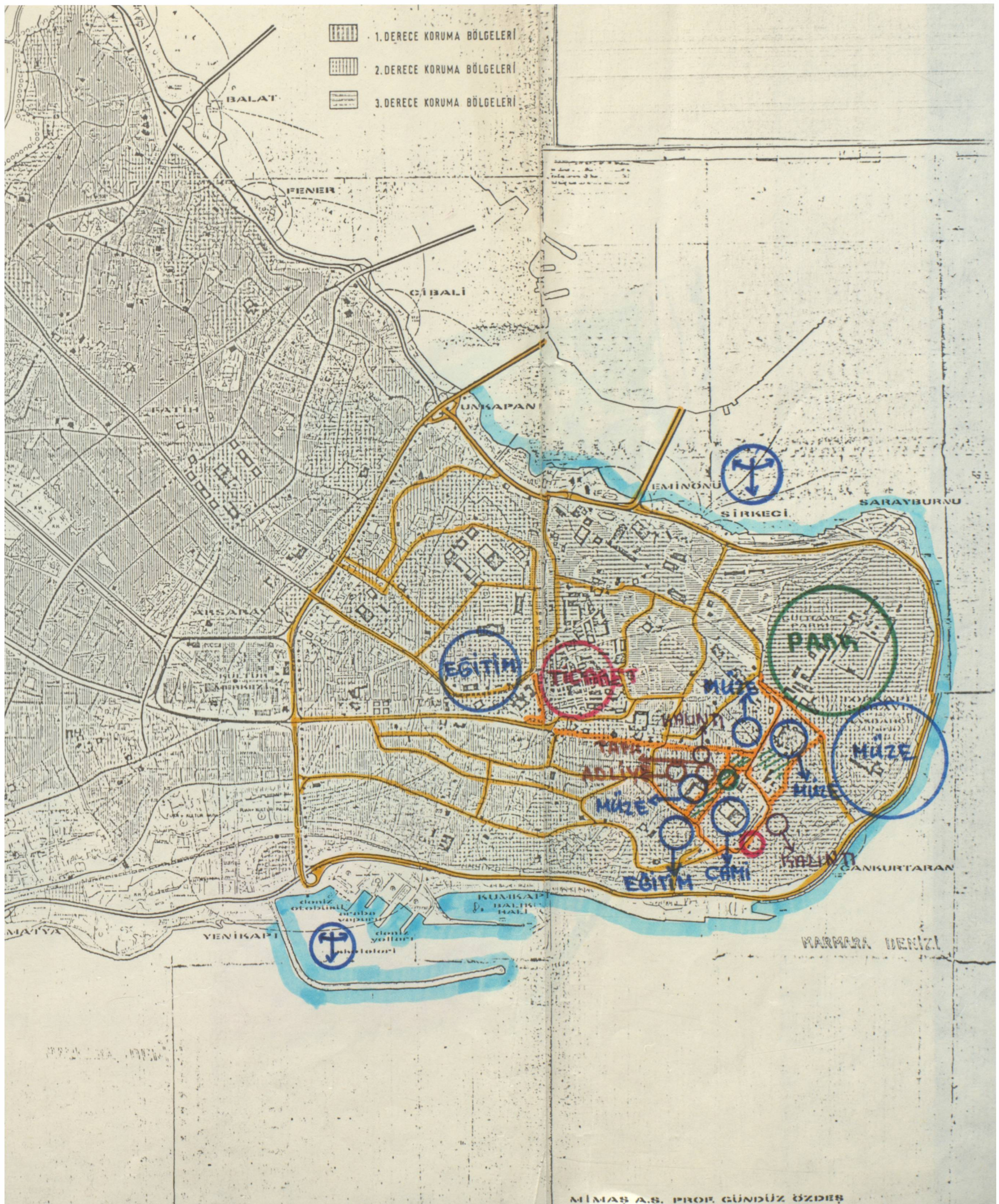
- 1.DERECE YOLLAR,
- 2.DERECE YOLLAR
- 3.DERECE YOLLAR
- KAPALI OTOYOLLAR,
- METRO
- DEMİRYOLLARI
- ANA İSTASYONLAR
- BANLİYÖ İSTASYONLARI
- İSKELELER
- BALIKÇI BARINAKLARI

ALANLAR

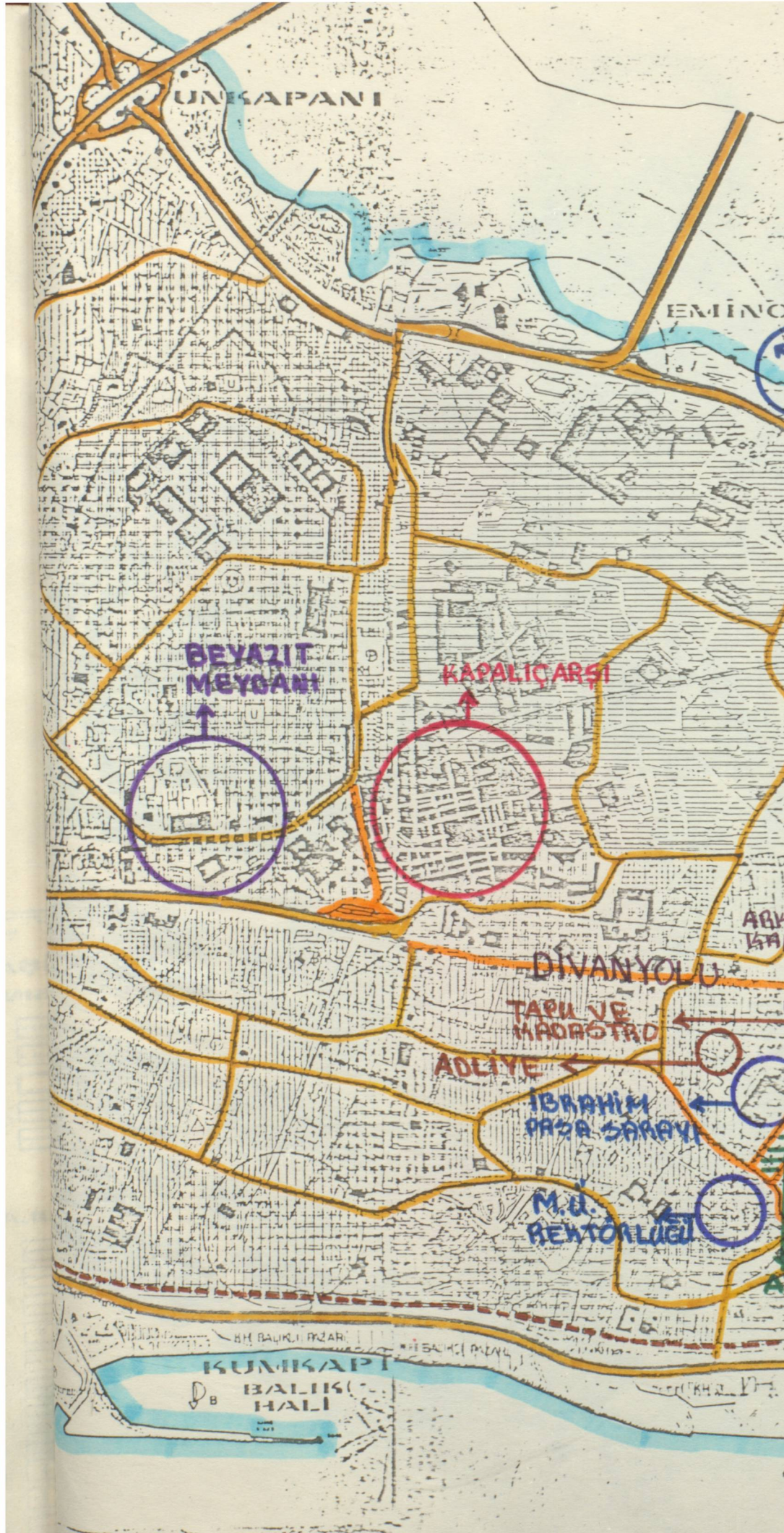
- YÜKSEK YOĞUNLUKTA KONUT YERLEŞİK ALANLARI (401-700 kişi/ha)
- ORTA YOĞUNLUKTA KONUT YERLEŞİK ALANLARI (201-400 kişi/ha)
- AZ YOĞUNLUKTA KONUT YERLEŞİK ALANLARI (0-200 kişi/ha)
- YÖNETİM MERKEZLERİ
- KENTSEL HİZMET ALANLARI
- TİCARET BÖLGELERİ
- PAZARLAMA ALANLARI
- İLKÖĞRETİM TESİSLERİ ALANI
- ORTA ÖĞRETİM TESİSLERİ ALANI
- YÜKSEK EĞİTİM TESİSLERİ
- MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM TESİSLERİ ALANI
- KÜLTÜREL TESİSLER ALANI
- SAGLIK TESİSLERİ ALANI
- DİNİ TESİSLER ALANI
- ASKERİ ALANLAR
- PARKLAR
- SPOR VE OYUN ALANLARI
- FUAR, PANAYIR VE FİSTİVAL ALANLARI
- TURİZM TESİS ALANI

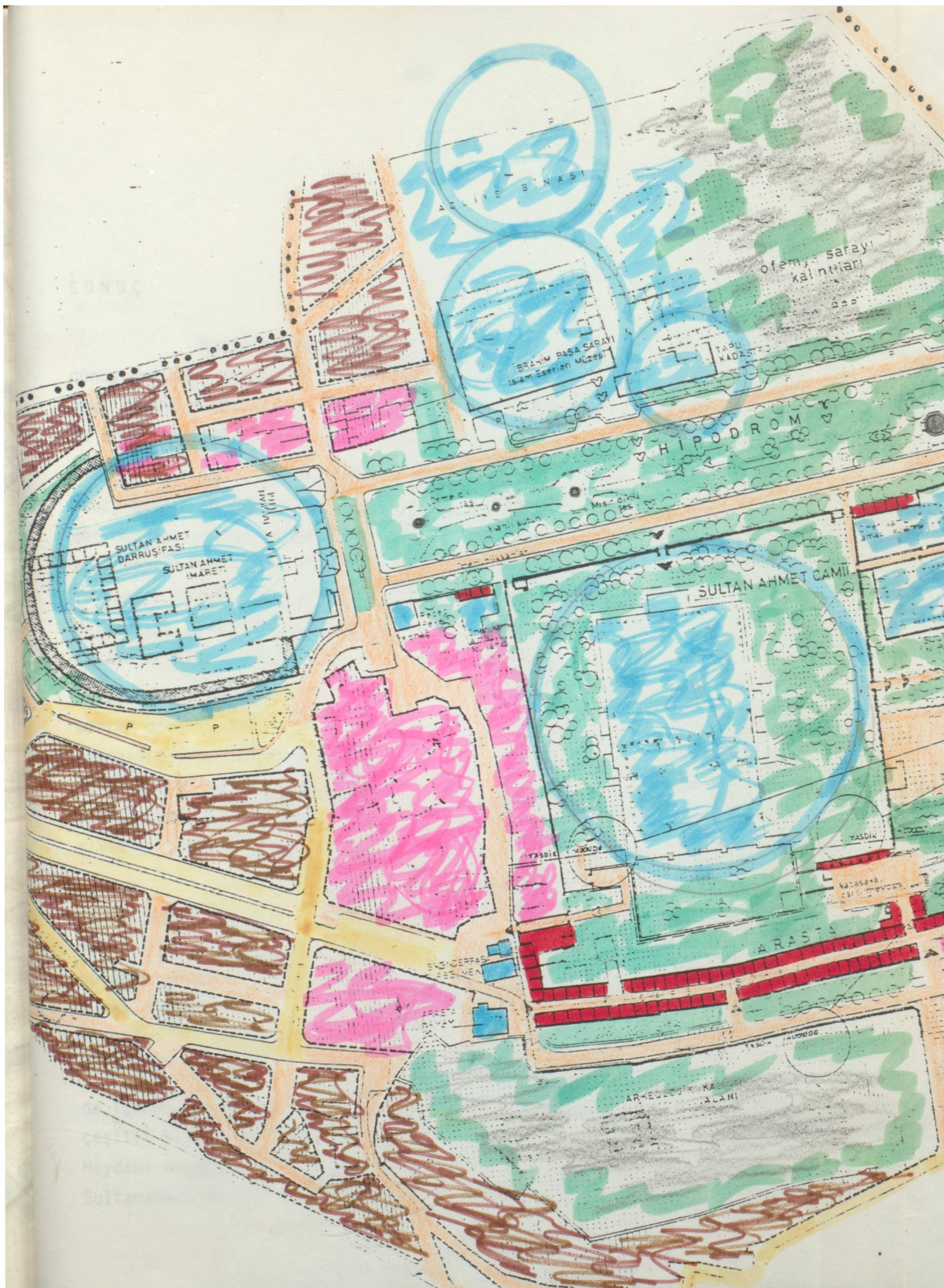

Sultanahmet Meydanı Sentez Paftası

SONUÇ

Tarihi mekanlarda meydanlar ve bunların çağdaş fonksiyonlara dönüştürülmesi konusunda Sultanahmet Meydanı'nı incelemeden önce Avrupa'daki tarihi meydanlar ve bu meydanların günümüzde ne tür fonksiyon gördüğü araştırılmıştır.

Paris-Republique, Bordeaux-Tourny, Montpellier-Peyrou, Nancy-Stanis ve Carriere, Paris-Concorde Meydanları tip olarak Sultanahmet Meydanı'na tam anlamı ile olmasa da benzemektedir. Paris-Republique ve Concorde Meydanları eski özelliklerini yitirmiş trafiğin yoğunlaştığı meydanlar halini almıştır. Bordeaux-Tourny ve Nancy-Stanis ve Carriere Meydanları günümüzde gezinti alanı olarak kullanılmakta, meydanların çevresine araçların girişi yasaktır.

İstanbul metropolitan alanı içinde Sultanahmet Meydanı'na benzer özellikleri taşıyan başka meydan örneği yoktur. Roma ve Bizans döneminin önemli mekanlarındar biri olan meydan Osmanlılar döneminde de eski değerinden bir şey kaybetmemiştir. Her dönemde eğlencelerin, oyunların, törenlerin düzenlendiği ve halkın toplanma yeri olan alan, ancak Cumhuriyetten sonra İstanbul'un şehirsiz parkı niteliğini kazanmıştır.

Tarihi yarımada içinde eşsiz silueti, tarihsel, kültürel açıdan değeri, geçmişten günümüze önemini kaybetmemesi niteliği ancak 1950'li yıllardan sonra nüfusun artması ve turizmin önem kazanması ile bölgeye gerçek işlevini kazandırmaya başlamıştır. Günümüzde tarihi, kültürel, rekreasyon, turizm ve ticaret fonksiyonlarını üzerinde barındırmaktadır.

Sultanahmet Meydanı geçmişten günümüze kadar tarihi yarımada içinde önemini korumuş ve bu bölgeye Bizans döneminden günümüze kadar çeşitli ölçeklerde planlar yapılmıştır. En son 1/1000 ölçekli Sultanahmet Meydanı ve yayalaştırma projesi yapılarak bir takım çözümler aranmıştır. Sultanahmet Meydanı 1.Derecede Sit alanı kapsamına girdiğinden, bozulma-

ya yüz tutan silüetinin korunması için 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'na bağlı kalınarak 1/500 ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı planlar yeniden ele alınmalıdır. Bu planlara bir metod önerip bazı koşullar getirilebilir.

1) Divanyolu - At Meydanı - Sultanahmet Camii - Ayasofya - Topkapı Sarayı arasında yaya dolaşım sistemi kurulabilmesi mekan algılamayı kolaylaştıracak ve değerini arttıracaktır. Tarihi kent dokusuna zararı dokunan motorlu araç trafiği Sultanahmet Meydanı'ndan çıkarılmaya çalışılmalıdır.

2) Yaya dolaşım sistemi kurulduğu takdirde tarihi anıtlarla, yeşil ve yürüyen insan karakteri canlanacaktır.

3) Görsel etkiyi olumsuz duruma sokan otopark fonksiyonu, Sultanahmet Meydanı'ndan çıkarılarak Kumkapı - Sultanahmet Meydanı arasındaki bölgede çözülmelidir. Özellikle Topkapı Sarayı girişinin bir kısmı otopark alanına ayrılmaya çalışılmalıdır. Böylece bölgenin gerçekten ihtiyacı olan bir talebe ve soruna çözüm bulunacaktır.

4) Bölgede yoğun araç trafiğinin sebeplerinden biri de yakın çevrede konaklama alanlarının yetersiz oluşundandır. Meydan ve çevresindeki yapıların turizme yönelik kullanımlara açılması, buna yönelik olarak imar planlarında sosyal-ekonomik-politik stratejilerin geliştirilmesi gerekir. Konaklar ve konut gruplarında pansiyon, otel, motel gibi konaklama tesisleri teşvik edilebilir.

5) Beyazıt - Kapalıçarşı - Divanyolu çevresindeki imalat ve depolama fonksiyonları, bu bölgelerden çıkarılarak, turizm ile birbirine paralel olarak gelişen ticaret fonksiyonuna yer verilmelidir.

6) Sultanahmet Meydanı müze fonksiyonunun dışında, gündüz ve gece de canlı tutulabilmesi için çevresindeki yapılara konaklama, kültür ve rekreasyon fonksiyonları verilerek ölü bölge olmaktan kurtarılır.

7) Geçmişte Sultanahmet Meydanı'nda düzenlenen eğlence ve törenleri aynı nitelikte olmasa da, günümüzde hem geçmişî yaşatmak, hem de bölgeyi can-

KAYNAKÇA

1. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi

Cilt 3- Cilt 4

Ana Yayıncılık A.Ş. Encyclopedia Britannica İm. İşbirliği ile

lı tutabilmek için çeşitli eğlenceler, sergiler, festivaller ve ışık oyunları düzenlenebilir.

8) Yaya - yeşil - anıt eserler arasındaki ilişkinin korunabilmesi için koruma amaçlı imar planına dayalı olarak, kentsel tasarım ölçeğinde meydan düzenlenmesine gidilmelidir. Bu çalışmalar meydan - anıt - yeşil ilişkilerinden kent mobilyalarına kadar olmalıdır.

9) Kent halkının ve bu çevreyi ziyarete gelen turistin, meydan ve çevresindeki anıtlardan tam anlamıyla faydalanabilmesi için tarih - kültür - yeşil - rekreasyon - turizm - ticaret ilişkilerinin doğru kurulması gerekir.

4. ARSLANOĞLU, Doç. Dr. İnci N.

"İstanbul metropolitan alanı içinde topografik yapısı, kent içi perspektifi, kentsel imajı ile beraberinde gelen tarihi ve kültürel değerleri ile Sultanahmet Meydanı eşi bulunmaz bir mekandır. İstanbul, Türkiye ve Dünya insanın yararına sunulması gerekir.

"Şehirsel Yerleşmeler Ders Notları" Ocak 1982

6. ATASOY, Nurban

"İbrahim Paşa Sarayı" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını 1979

7. BAKAN, T. Pey. Mim. Kaynak ve KURU, Doç. Dr. Güzin

"Türkiye'de Kentsel Ort. Beşeriyetin Düzenlenmesi"

TÜRKİYE Yapı Araştırma Enstitüsü Şubat 1987

8. BÖLEN, Fulin

"Yerleşmelerde İskan Politikaları"

9. CEZAR, Prof. Mustafa

"Anadolu'da Türklerde Şehir ve Mimarlık" İstanbul 1977

10. CEZAR, Prof. Mustafa

"Türk Şehirleriyle Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönen"

İstanbul 1985 Milli Eğitim Bakanlığı

11. DURAN, S. Ornel - YERLİ, E.

"Osmanlı'dan Bu Yana İstanbul Planları"

Mimarlık Dergisi Sayı: 7 Temmuz 1972

KAYNAKÇA

1. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedi
Cilt 3- Cilt 4
Ana Yayıncılık A.Ş. Encyclopedia Britannica Inc İşbirliği ile
yayımlanmaktadır.
2. ARIKSOY, Elif
"Koruma Amaçlı İmar Planlarında Kentsel Tasarımın Yeri Edirne Kalifi
Örneği"
1988 M.S.Ü. Lisans Bitirme Tezi
3. ARSEVEN, Celal Esad
"Eski İstanbul (Abidât ve Mebânisi)"
Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kütüphanesi Yayınları
H.z Dilek Yelkenci 1989
4. ARSLANOĞLU, Doç. Dr. İnci N.
"Palmanova Yaşayan Bir İdeal Rönesans Kenti"
O.D.T.Ü Yayınları
5. ARU, Prof. Kemal Ahmet
"Şehirsel Yerleşmeler Ders Notları" Ocak 1982
6. ATASOY, Nurhan
"İbrahim Paşa Sarayı" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını
1979
7. BAKAN, Y.Pey.Mim.Kayhan ve KONUK, Doç. Dr. Güzin
"Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi"
TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Şubat 1987
8. BÖLEN, Fulin
"Yerleşmelerde İskan Politikaları"
9. CEZAR, Prof. Mustafa
"Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık" İstanbul 1977
10. CEZAR, Prof. Mustafa
"Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem
İmar Sistemi" İstanbul 1985 Milli Eğitim Basımevi
11. DURANAY, N.Gürsel - URAL, E.
"Cumhuriyetten Bu Yana İstanbul Planları"
Mimarlık Dergisi Sayı:7 Temmuz 1972

12. EREMYA ÇELEBİ, KÖMÜRCÜYAN
"XVII.asırda İstanbul "
Çeviren: H.Andresyan 1956
13. GÜVENÇ, Doç.Dr. Bozkurt
"Mekan ve Eğitim Sorunları ve Bir Mekan Antropolojisine Doğru"
Mimarlık Dergisi Sayı:1 1971
14. How The Greek Built
15. İNCE, Türkan Milli Saraylar Daire Başkanı
"İstatistiki Veriler" 1989
16. İNCİCYAN, P.Ğ
"18.asırda İstanbul"
Baha Matbaası İstanbul 1976
17. İl Kültür Müdürlüğü
"İstatistik Çalışmaları" 1989-90
18. İstanbul İl Yıllığı 1967
19. Italy Built
20. KARAMAN,Dr. Aykut
"Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri"
Haziran 1988 Yapı Dergisi Sayı:79
21. KARAMAN, Dr. Aykut
"Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri" Restorasyon ve Restitüsyon
M.S.Ü M.F Ders Notları 1985-86
22. KILIÇARSLAN, İsmet
23. KOÇGÜNDÜZ; Mesut
"İstanbul'da Bizans Devrine Ait Anıt ve Yapılar" Forma 3-4
24. KONUK, Yrd.Döç.Dr. Güzin
"Kentsel Tasarım Ders Notları M.S.Ü M.F Ş.B.P.B 1985-86
25. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Kütüphanesi Dokümanları
"Avrupa'dan Meydan Örnekleri"
26. MÜLLER, Wiener

- "Bildlexikon Zur Topographie"
17.yüzyılda İstanbul 1977
27. Nature Of The City
28. ÖZDEŞ, Prof.Gündüz
"Şehirciliğin Evrimi" Ders Notları 1985
29. ÖZDEŞ, Prof.Gündüz
1/5000 İstanbul Tarihi Yarımada İmar Planı Raporu
30. Plan Notları
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi
31. Planlar
KAYRA, Cahit
"Eski İstanbul'un Eski Haritaları"
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı
No:1 1991 Mas Matbaacılık A.Ş
32. SAĞLAM, Nedim - AKBULUT, Rıfat - KAREEDA, Vaeed
"Tarihsel Gelişim Süreci İçinde ve Günümüzde Divanyolu"
Şubat 1990 M.S.Ü Y.Lisans Ödevi
33. SANDER,N.
"İstanbul" Editions Phea Paris 1955
34. SEZGİN, Haluk
"Sultanahmet Çevresindeki Eski Eserlerin Restorasyon ve Restitüsyon Projesi"
Architect Sayı:353 1974
35. Suriçi 1/5000 ölçekli İmar Planı İzah Raporu
18.4.1964
36. ŞEHSUVAROĞLU, Haluk
"Asırlar Boyunca İstanbul" İstanbul Cumhuriyet Gazetesi
37. TANYELİ, Uğur
"Korumanın İşlevi Üzerine Gözlemler" Mimarlık Dergisi Sayı:1 Ocak 1979
38. TAYLA, Hüsrev
"İşlevlendirme Koruma Karşıtlığı" O.D.T.Ü Yayını

39. Türk Ansiklopedisi PLANLAR, GRAVÜRLER, HARİTALAR, TABLOLAR VE
Cilt 4 - Cilt 9
- 40 Urban Pattern
41. YÜKSEL, Güzin
"Kentsel Tasarımda Üçüncü Boyut Getirme Ölçütleri ve Ülkemiz İçin
Geniş Kapsamlı Bir Model Önerisi"
D.G.S.A Dr.Tezi 1979
42. ZİYAĞLU, Rakım - LOKMANOĞLU, Hayrettin - ERER, Emin Raşit
"Turistik İstanbul Rehberi" İstanbul Halk Basımevi 1950
4. Şekil (4) Geometrik Biçimler Sf 11
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
5. Şekil (5) Mekan türleri Sf 13
BÖLEN, Fulin
"Yerleşmelerde İskan Politikaları"
6. Şekil (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12)
KARAMAN, Aykut
"Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri" Haziran 1988
Yapı Dergisi Sayı 79
7. Şekil (13) Rönesans dönemindeki meydan sistemleri Sf 32
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
8. Şekil (14) Barok dönemindeki meydan sistemi Sf 37
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
9. Şekil (15) Günümüzdeki meydanlar Sf 38
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
10. Avrupa'daki Çeşitli Meydan Örnekları
Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Kütüphanesi Dokümanları
11. Gravür (1) 19 yüzyılda Edirne'de meydan çesmesi Sf 105
CEZAR, Prof. Mustafa
"Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem
İmar Sistemi"
12. Gravür (2) 19 yüzyıl gravürlerine göre İstanbul'da semt pazarları
Sf 107

YARARLANILAN ŞEKİLLER, PLANLAR, GRAVÜRLER, HARİTALAR, TABLOLAR VE FOTOĞRAFLAR

1. Şekil (1) Yatayda açı ve mesafeler Sf 9
ARU, Prof. Kemal Ahmet
2. Şekil (2) Düşeyde açı ve mesafeler Sf 11
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
3. Şekil (3) Sf 11
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
4. Şekil (4) Geometrik Biçimler Sf 11
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
5. Şekil (5) Mekan türleri Sf 13
BÖLEN, Fulin
"Yerleşmelerde İskan Politikaları"
6. Şekil (6); (7), (8), (9), (10), (11), (12)
KARAMAN, Aykut
"Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri" Haziran 1988
Yapı Dergisi Salı 79
7. Şekil (13) Rönesans devrindeki meydan sistemleri Sf 32
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
8. Şekil (14) Barok devrindeki meydan sistemi Sf 37
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
9. Şekil (15) Günümüzdeki Meydanlar Sf 38
ARU, Prof. Kemal Ahmet Y.A.G.E
10. Avrupa'daki Çeşitli Meydan Örnekleri
Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Kütüphanesi Dokümanları
11. Gravür (1) 19 yüzyılda Edirne'de meydan çeşmesi Sf 105
CEZAR, Prof. Mustafa
"Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem
İmar Sistemi"
12. Gravür (2) 19.yüzyıl gravürlerine göre İstanbul'da semt pazarları
Sf 107

- CEZAR, Mustafa Y.A.G.E
13. Gravür (3) 19.yüzyıl gravürlerinde Edirne'de bir meydan Sf 108
CEZAR, Mustafa Y.A.G.E
14. Gravür (4) 19.yüzyılın ilk yarısında Avrupalı ressamılar tarafından yapılmış olan İstanbul gravürlerinde Kapalıçarşı'dan bir görünüm Sf 109
CEZAR, Mustafa Y.A.G.E
15. Harita (1) Bizans'ta yönetim bölgeleri Sf 115
Harita (2) Bizans'ta ana caddeler ve meydanlar Sf 115
Harita (3) 14.yüzyıl Bizans'ta işlevsel alanlar Sf 116
DENEL, Selim
16. 4. ve 16.yüzyıllar arasında İstanbul'un planı 17.yüzyılda İstanbul'un
MÜLLER, Wiener
"bildlexikon Zur Topographie" 17.yüzyılda İstanbul 1977
17. Gravür (5) At Meydanı'nda bir araba yarışı Sf 118
ŞEHSUVAROĞLU, Haluk
"Asırlar Boyunca İstanbul" İstanbul Cumhuriyet Gazetesi
18. Gravür (6) Bizans İmparatoru Leon'un At Meydanı'nda öldürölmesi Sf 119
ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
19. Şekil (16) Bizans hipodromu planı Sf 119
ARSEVEN, Celal Esad
"Eski İstanbul (Abidât ve Mebânisi)"
20. Gravür (7) Hipodrom Büyük Saray ve Ayasofya'nın görünümü Sf 120
ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E
21. Gravür (8) Bizanslılar zamanında At Meydanı Sf 122
ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
22. Gravür (9) İstanbul'un 1422 yılında yapılan ilk planı Sf 124
ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
23. Gravür (10) Sf 126
ŞEHSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
24. Gravür (11) At meydanı ve çevresi Sf 127
Gravür (12) Cornelius Loos'dan At Meydanı, 1710 Sf 128

36. Gravür (13) 1783 yıllarında At Meydanı ve çevresi Sf 129
 Gravür (14) 1824 yılında Edward Raczyński At Meydanı tasviri Sf 130
 ATASOY, Nurhan
 "İbrahim Paşa Sarayı"
25. Gravür (15) Şehzade Mustafa'nın sünnet düğünü eğlenceleri sırasında
 At Meydanı'nın bir kısmı Sf 132
 ŞEHİSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
26. Gravür (16), (17) Şehzade Mehmet'in sünnet düğününde simkeşlerin
 geçişi Sf 133
 Gravür (18) Şehzade Mehmet'in sünnet düğününde sırtığın ucuna ok atma
 Sf 134
 ATASOY, Nurhan Y.A.G.E
27. Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye adlı kitabından 17.yüzyılda İstanbul'un
 kuşbakışı görünüşü
 MÜLLER, Wiener Y.A.G.E
28. Gravür (19) 19.yüzyılın başında tarihi yarımmanın kuşbakışı görünüşü
 Sf 136
 Turistik İstanbul Rehberi 1967
29. Gravür (20) Joseph Moreno'dan İstanbul'un görünüşü Sf 137
 Turistik İstanbul Rehberi 1967
30. Constantinople Sf 138
 ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E
31. Gravür (21), (22) Yılanlı Sütun Sf 142, 143
 ŞEHİSUVAROĞLU, Haluk Y.A.G.E
32. Gravür (23) İmparator locasının üzerindeki tunç atlardan biri Sf 145
 ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E
33. Plan (1) Mösyö Labartea'ya göre hipodrom ve Büyük Saray'ın planı
 Sf 146
 ARSEVEN, Celal Esad Y.A.G.E
34. Plan (2) Büyük Saray'ın planı Sf 147
 MÜLLER, Wiener Y.A.G.E
35. Gravür (24) Ayasofya'nın Bizans dönemindeki girişi Sf 150
 MÜLLER, Wiener Y.A.G.E

36. Gravür (25) Arslanhane Sf 151
MÜLLER, Wiener Y.A.G.E
37. Gravür (26), (27), (28), (29) At Meydanı ve İbrahim Paşa Sarayı
Sf 152, 153, 154
ATASOY, Nurhan Y.A.G.E
38. Osmanlı döneminde Divanyolu
"Tarihsel Gelişim Süreci İçinde ve Günümüzde Divanyolu"
39. Tablo (1) Tarihi yarımada ve Sultanahmet'in nüfusu
D.İ.E 1985 Nüfus Sayımı Sf 158
40. Tablo (2) 1989 yılı İstatistik durumu İl Kültür Müdürlüğü Sf 160
41. Tablo (3) 1990 yılı İstatistik durumu İl Kültür Müdürlüğü Sf 161
42. Plan (3) At Meydanı, İbrahim Paşa Sarayı ve Sultanahmet Camii Sf 163
SEZGİN, Haluk
"Sultanahmet çevresindeki eski eserlerin restorasyon ve restutisyon projesi"
43. Fotoğraflar: Arazi Çalışması 1990 Yılı
44. Harita (4) Pitman'a göre 1830'da İstanbul
MÜLLER, Wiener Y.A.G.E
45. Plan (4) İstanbul ve yöresi Moltke 1844 Sf 186
KAYRA, Cahit
"Eski İstanbul'un eski haritaları"
46. Plan (5) 1937 Henry Prost planı Sf 188
KAYRA, Cahit Y.A.G.E
47. Plan (6) 27.Ocak Ayaşofya yöresi tanzim planı Sf 189
KAYRA, Cahit Y.A.G.E
48. Plan (7) 1960'larda İstanbul Sf 191
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Harita Arşivi
49. Plan (8) Sultanahmet Meydanı 1/1000 ölçekli Sultanahmet tarihi çevre-
si ve turizm değerlendirme yayalaştırma projesi Sf 193
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Harita Arşivi
50. Plan (9) İstanbul tarihi yarımada İmar Planı 1/5000 Sf 194
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Planlama Arşivi

E K L E R

1. Sultanahmet Meydanı ve çevresi 1/30000 ölçekli Ulaşım Sistemi ve Fonksiyonlar
2. Sultanahmet Meydanı ve çevresi 1/20000 ölçekli Arazi Kullanış
3. Sultanahmet Meydanı Sentez Paftası

BİTİRİLMİŞ YILLAR:

1973-1978 Ziraat Fakültesi

1978-1984 Orman Fakültesi

1984-1988 İstanbul Kültür Enstitüsü, Mimarlık

Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

ÇALIŞTIĞI YER: İstanbul Şehir Belediyesi

Ö Z G E Ç M İ Ş

DOĞUM YILI VE YERİ: 2.Temmuz.1967 İstanbul

BİTİRDİĞİ OKULLAR:

İLKOKUL: 1973-1978 Zihnipaşa İlkokulu

ORTA - LİSE: 1978-1984 Erenköy Kız Lisesi

ÜNİVERSİTE: 1984-1988 dönemi Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık
Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

ÇALIŞTIĞI YER: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi

